

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

SİGORTA TAHKİMDE İSPAT SORUNLARI

Vildan Nuran BATAR

Danışman

Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES

İZMİR-2022

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

SİGORTA TAHKİMDE İSPAT SORUNLARI

Vildan Nuran BATAR

Danışman

Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES

İZMİR-2022

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**SİGORTA TAHKİMDE İSPAT SORUNLARI**” adlı çalışmamın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçadan gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Vildan Nuran Batar

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Sigorta Tahkimde İspat Sorunları
Vildan Nuran Batar

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Programı

Uluslararası alanda uygulaması olan ombudsmanlık sistemi örnek alınarak Türk hukukuna sigorta tahkim sistemi getirilmiştir. Sigorta tahkim, sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerin, sigorta hukukundan kaynaklanan bir uyuşmazlığın çözümü için Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesi uyarınca sigortacılık yapan kuruluşa ya da Güvence Hesabı’na karşı başvurabileceği bir yoldur. Bu çerçevede, başvuru taraf bakımından Komisyon’a başvuru ihtiyarîdir.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüm yöntemlerinden kısaca bahsedilerek Sigorta Tahkim Komisyonu tanıtılacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde temel ispat kurumları bakımından sigorta tahkimin gösterdiği özellikler açıklanacaktır. Bu çerçevede sigorta tahkimde ispata ilişkin yükler, ispat ölçüsü ve ispat türleri hakkında genel bilgi verilecek ve sigorta tahkimde ispat hukukuna ilişkin olarak verilen kararlar üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde deliller bakımından sigorta tahkimin gösterdiği özellikler açıklanacaktır. Sigortacılık Kanunu ile hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri düzenlenmiştir. Çalışma kapsamında Kanun’daki evrak kelimesi ile kastedilenin medeni usûl hukuku bakımından ne anlama geldiği üzerinde durulacaktır. Ayrıca bu hüküm çerçevesinde, Sigorta Tahkim Komisyonu’na eksik evrakla başvuru yapılmasının hukukî sonuçları, sigorta tahkimde başvurulabilecek delillerin neler olduğu,

bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından sağlık kurulu raporunun hangi yönetmeliğe göre alınması gerektiği ve bu raporun delil niteliği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sigortacılıkta tahkim, sigorta tahkimin ispat hukuku bakımından özellikleri, sigorta tahkimim deliller bakımından özellikleri, evrak, belge, sağlık kurulu raporunun delil niteliği

ABSTRACT
Master's Thesis
Evidence Issues in Insurance Arbitration
Vildan Nuran Batar

Dokuz Eylöl University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Program

Taking the ombudsman system, which is an international practice, as an example, the insurance arbitration system was introduced into Turkish law. Insurance arbitration; a way in which the insured person or the person who benefits from the insurance contract can apply against the insurance company or the Assurance Account in accordance with Article 30 of the Insurance Law for the settlement of a dispute arising from the insurance law. In this context, the application to the Commission is optional for the applicant party.

In the first part of our study, which consists of three parts, the resolution methods of disputes arising from insurance law will be briefly mentioned and the Insurance Arbitration Commission will be introduced.

In the second part of our study, the features of insurance arbitration will be explained in terms of basic proof institutions. In this framework, general information will be given about the burdens of proof, the extent of proof and types of proof in insurance arbitration, and the decisions made regarding the law of proof in insurance arbitration will be emphasized.

In the third part of our study, the features of insurance arbitration will be explained in terms of evidence. With the Insurance Law, it is regulated that the arbitrators will decide only on the documents submitted to them. Within the scope of the study, it will be focused on what is meant by the word "document" in the Law in terms of civil procedure law. In addition within the framework of this provision; The legal consequences of applying to the Insurance Arbitration Commission with missing documents, the evidence that can be applied in

insurance arbitration, the regulation by which the health board report should be obtained in terms of disputes with claims for compensation arising from bodily harm, and the evidential nature of this report will be discussed.

Keywords: Arbitration in insurance, characteristics of insurance arbitration in terms of proof law, specifics in terms of insurance arbitration evidence, document, evidence of the medical board report

SİGORTA TAHKİMDE İSPAT SORUNLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKU VE SİGORTA TAHKİM HAKKINDA GENEL BİLGİ

I. SİGORTA SÖZLEŞMESİ 3

A. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı, Kurulması ve Geçerliliği	3
B. Sigorta Sözleşmesinde İlgili Kişiler	5
C. Sigorta Sözleşmesinin Sona Ermesi	8
D. Zamanaşımı	9

II. SİGORTA UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ 10

A. Dava Açılması Yoluyla Uyuşmazlığın Çözümü	10
1. Ticarî Uyuşmazlık-Ticarî Dava	10
2. Tüketici Uyuşmazlığı-Tüketici Mahkemesi	13
B. Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk	16

C. Sigorta Uyuşmazlıklarında Tahkim	17
III. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASI	20
A. Genel Olarak	20
B. Sigorta Tahkimin Benzer Kurumlardan Farkı	23
C. Sigorta Tahkimin Kurumsal Yapısı	25
D. Sigorta Tahkimde Taraflar	28
E. Sigorta Tahkim Yargılaması ve Gösterdiği Özellikler	31
1. Başvurunun Yapılması, Özellikleri ve Sonuçları	31
a. Sigortacılık Yapan Kuruluşa Başvuru Yapılması	32
b. Sigorta Tahkim Komisyonu'na Başvuru Yapılması	33
2. Sigorta Tahkimde İnceleme ve Yargılama	35
3. Sigorta Tahkimde Karar ve Karara Karşı Kanun Yolları	51

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL İSPAT KURUMLARI BAKIMINDAN SİGORTA TAHKİMİN ÖZELLİKLERİ

I. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASINDA İSPAT VE DELİLLERE UYGULANACAK HÜKÜMLERİN BELİRLENMESİ	56
II. İSPAT KAVRAMI VE GENEL KAPSAMI	57
III. SİGORTA TAHKİMDE İSPATA İLİŞKİN YÜKLER	61
A. İddia ve Somutlaştırma Yüğü	61
B. İspat Yüğü	66
1. Genel Olarak	66
2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirme	69

C. Delil İkame Yüğü	72
1. Genel Olarak	72
2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirme	75
IV. SİGORTA TAHKİMDE İSPAT ÖLÇÜSÜ	80
A. Genel Olarak	80
B. Sigorta Tahkimde İspat Ölçüsünün Özellikleri	82
V. SİGORTA TAHKİMDE İSPAT TÜRLERİ	85
A. Genel Olarak	85
B. Sigorta Tahkimde İspat Türlerinin Özellikleri	89
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
DELİLLER BAKIMINDAN SİGORTA TAHKİMİN ÖZELLİKLERİ	
I. DELİLLER HAKKINDA GENEL BİLGİ	97
II. SİGORTA TAHKİMDE DELİL TÜRLERİNİN DURUMU	98
A. Genel Olarak Delil Türleri	98
B. Sigorta Tahkimde Evrak Üzerinden Karar Verilmesinin Anlamı ve Sonuçları	100
1. Sigorta Tahkimde Evrak Üzerinden Karar Verilmesi	101
a. Sigorta Tahkimde Yargılamanın İşleyişı Bakımından	101
b. Sigorta Tahkimde Başvurulabilecek Deliller Bakımından	102
2. Sigorta Tahkim Komisyonu'na Eksik Evrakla Başvuru Yapılmasının Hukukî Sonuçları	105
C. Sigorta Tahkimde Bilirkişı İncelemesi	112

D. Sigorta Tahkimde Keşif Yapılması	115
E. Sigorta Tahkimde Tanık Dinletilmesi	120
III. SİGORTA TAHKİMDE DELİL SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN DURUM	123
A. Genel Olarak Delil Sözleşmesi	123
B. Sigorta Tahkimde Delil Sözleşmesinin Özellikleri	129
IV. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASINDA SAĞLIK KURULU RAPORLARININ DELİL OLARAK ÖZEL DURUMU VE DEĞERLENDİRMESİ	130
A. Konuyla İlgili Mevzuat ve Temel Düzenlemeler	131
B. Sağlık Kurulu Raporlarına İlişkin Dikkate Alınacak Bazı Düzenlemeler ve İçerikleri	132
1. Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu	132
2. Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu	134
3. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu	136
4. Tazminat Ödemelerinde Esas Alınacak Sağlık Kurulu Raporu	136
a. Kaza Tarihi İtibariyle Geçerli Yönetmeliğe Göre Sağlık Kurulu Raporu Alınması	137
b. Usûlüne Uygun Şekilde Düzenlenmiş Sağlık Kurulu Raporu Alınması	145
C. Sağlık Kurulu Raporlarının Delil Niteliği	147
1. Konuyla İlgili Olarak İleri Sürülebilecek Görüşler	147

a. Hakem-Bilirkişi Raporu Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği	147
b. Resmî Belge Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği	150
c. Uzman Görüşü Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği	152
2. Görüşümüz	159
SONUÇ	161
KAYNAKÇA	173

KISALTMALAR

Aksi	Aksi Görüş
Aşa.	Aşağıda
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
ATK	Adli Tıp Kurumu
ATKK	Adli Tıp Kurumu Kanunu
BK	Bakanlar Kurulu
Bkz.	Bakınız
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Birlik	Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği
ÇİÖGDHY	Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
ÇGMKGKOTİY	Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	Dipnot
E.	Esas
Ed.	Editör
E.T.	Erişim Tarihi
EHK	Engelliler Hakkında Kanun
EİEDHY	Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
HD	Hukuk Dairesi
Hesap	Güvence Hesabı
Heyet	Tüketici Hakem Heyeti
HK	Hakem Kararı
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUAK	6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında
	Arbuluculuk Kanunu
HUMK	1086 Sayılı Hukuk Usûlû Muhakemeleri
	Kanunu
İHK	İtiraz Hakem Heyeti Kararı
İMMS	İhtiyarî Mali Mesûliyet Sigortası
K.	Karar
KAKSGŞ	Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları
KTk	2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	Madde
MİHDER	Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi
MTİY	Maluliyet Tespit İşlemleri Yönetmeliğİ
MTK	4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim
	Kanunu
NEÜHFD	Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk
	Fakültesi Dergisi
ÖÖSÖVSKRHY	Özrürlölük Ölüütü, Sınıflandırması ve Özürlölölere
	Verilecek Sağık Kurulu Raporları Hakkında
	Yönetmelik
RG	Resmî Gazete
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya
SK	5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu
STİY	Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
STİYDYDY	Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte
	Değışiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
STKBY	Sigorta Tahkim Komisyonu Bilirkişilik
	Yönetmeliğİ
T.	Tarih
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
Tebliğ	2009/1 Sayılı Sigorta Tahkim Usûlû ve Sigorta
	Hakemlerine İlişkin Tebliğ

TKHK	6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu
TTK	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	Ve Devamı
Yargıtay HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Yargıtay İBHKG	Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
Yuk.	Yukarıda
ZMMS	Zorunlu Malî Mesûliyet Sigortası

GİRİŞ

Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile sigortacılık yapan kuruluş ya da Güvence Hesabı arasında pek çok uyuşmazlık meydana gelmekte olup bu uyuşmazlıkların çözümü açısından sigorta tahkim geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Bu çerçevede, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi adlî yargıda dava açabileceği gibi, ihtiyarî arabuluculuğa, ihtiyarî tahkime, tüketici sorunları hakem heyetine ya da Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmak hususunda seçimlik hakka sahiptir. Ancak uyuşmazlığın mahkemeye veya tüketici sorunları hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde artık Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılamayacaktır.

Sigorta tahkime ilişkin genel düzenleme 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 30 hükmü ile tek madde altında yapılmış olup Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile kurumun ayrıntıları düzenlenmiştir. Ancak Yargıtay çoğu zaman, sigorta tahkim işleyişine esas Kanun düzenlemesine aykırı nitelikte kararlar vermektedir. Çalışmamız kapsamında Sigorta Tahkim Komisyonu ve Yargıtay kararları da incelenerek bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

2021 yılı Faaliyet Raporu'na göre Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıkların %94,88'i trafik sigortasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple çalışma kapsamında özellikle trafik sigortasından kaynaklanan uyuşmazlıklar üzerinde durulacaktır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüm yöntemlerinden kısaca bahsedilecek, Sigorta Tahkim Komisyonu'nun yapısı, benzer kurumlardan farkı, verilecek karara karşı başvurulacak kanun yolları ve gösterdiği özellikler üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde temel ispat kurumları bakımından sigorta tahkimin gösterdiği özellikler üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede özellikle, sigorta tahkimde ispata ilişkin yükler, ispat ölçüsü ve ispat türleri bakımından Sigorta Tahkim Komisyonu ve Yargıtay kararları incelenecektir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde deliller bakımından sigorta tahkimin gösterdiği özellikler üzerinde durulacaktır. Sigorta tahkimde delil sözleşmesinin anlamına değinilecektir. Sigortacılık Kanunu ile hakemlerin sadece kendilerine

sunulan evrak üzerinden karar verecekleri kaleme alınmış olup bu hüküm uyarınca sigorta tahkimde bilirkişiye başvurulması, tanık dinletilmesi ve keşif yapılmasının mümkün olup olmadığı, Komisyon’a eksik evrakla başvurulması hâlinde bu eksikliğin yargılama sırasında giderilip giderilemeyeceği hususu Sigorta Tahkim Komisyonu, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararları ışığında değerlendirilecektir. Bu çerçevede özellikle, bedensel zarardan kaynaklanan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından alınması zorunlu sağlık kurulu raporunun delil niteliği, hangi yönetmeliğe göre alınması gerektiği, hatalı yönetmeliğe göre alınması ya da hiç alınmaması veya usûlüne uygun şekilde düzenlenmemesi hâlinde ne yönde karar verileceği üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKU VE SİGORTA TAHKİM HAKKINDA GENEL BİLGİ

I. SİGORTA SÖZLEŞMESİ

A. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı, Kurulması ve Geçerliliği

Türk Ticaret Kanunu¹ 1401 hükmü ile sigorta sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır²:

¹ RG, 14.02.2011, S. 27846.

² Bütün sigorta tiplerini kapsar bir tanım yapılmasındaki güçlük sebebiyle sigorta sözleşmesinin tanımının yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Ali Bozer, **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2004, s. 31; Hükümde yer alan tanımın Türkçe dili bakımından doğru olmamasının yanı sıra bazı kavramların, sigorta hukukundaki özel anlamları göz önünde bulundurulmaksızın hatalı bir biçimde kullanıldığı ve bu sebeple hükmün amacına uygun olmadığı görüşü için bkz. Rayegân Kender, **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku**, Güncelleştirilmiş 17. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2021, (Sigorta Hukuku) ss. 184, 189. Yazara göre sigorta sözleşmesinin tanımı yapılacaksa şu şekilde olmalıdır: "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta himayesini ve sigorta ettirenin bir prim ödeme borcunu üzerine aldığı (tam iki taraflı) karşılıklı taahhütleri havi, borç doğuran (iltizamî) bir akittir.*"; Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, Yenilenmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, Ocak 1991, s. 20. Yazara göre sigorta sözleşmesi "*Prim denen bir ücret karşılığında rizikonun, yani bir zarar veya insan hayatındaki bir hadisenin gerçekleşmesi hâlinde kararlaştırılan parayı ödemeyi öngören bir akittir.*"; Şaban Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2004, s. 33. Yazar sigorta sözleşmesini şu şekilde tanımlamaktadır: *Sigorta sözleşmesi, bir tarafın (sigortacının), diğer tarafın (sigorta ettirenin) sahip olduğu aktif veya pasif bir menfaati, gelecekte gerçekleşmesi kesin olan veya olmayan sigorta ettirenin kontrolü dışındaki bir olayın rizikosuna karşı üzerine aldığı (sigorta himayesi), diğer tarafın da (sigorta ettirenin), bunun karşılığında bir miktar para ya da buna denk bir karşılığı (prim) sigortacıya ödemeyi ya da tedarik etmeyi kabul ve taahhüt ettiği karşılıklı edimleri içeren bir sözleşmedir.*; Tuğçe Nimet Yaşar, "*Sigorta Hukukunda Tahkim*", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 36, Ekim 2018, s. 215; Dursun Saat, "*Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü*", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 3, s. 2457 (E.T.: 20.10.2021); Hasan Murat Güçlü/Ömer Faruk Seleş/İbrahim Kayhan, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 73; İrem Aral Eldeleklioğlu, **Şematik Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021, s. 35; Mehmet Özdamar ve Burak Doğan, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 45; Emine Yazıcıoğlu ve Zehra Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, ss. 1, 74. Yazarlar, sigortacının sigorta himayesini üstlenmesi sebebiyle yapılan tanımın doğru olmadığını ifade etmektedir.; Şaban Kayıhan ve Özcan Günergök, **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Umuttepe Yayınları, İstanbul 2021, (Sigorta Hukuku), s. 111; Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, ss. 139, 140; Ahmet Karayazgan, **Ana Hatlarıyla Özel Sigorta Hukuku**, Tara Kitap, 2016, İstanbul, (Sigorta Hukuku) s. 177; Şaban Kayıhan ve Atakan Adem Selanik, **Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2022, (Tahkim), ss. 23, 24.

Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.

Tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli bir borç ilişkisi içeren sigorta sözleşmesinin akdedilmesi ile sigorta ettiren sigortacıdan sigorta himayesini, sigortacı sigorta ettirenden prim ödenmesini talep etme hakkına sahip olmaktadır³.

Sigorta sözleşmesinde taraflarının ehliyeti hususunda kanunla özel bir düzenleme yapılmamış olmakla birlikte, borçlar hukuku esaslarına uyulması gerekmektedir⁴. Sigorta sözleşmesinin kurulması bakımından herhangi bir şekil şartı öngörülmemekle birlikte, doktrinde sözleşmenin ispatı bakımından yazılı delilin arandığı ifade edilmektedir⁵. Sigorta sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu'nun 1'inci maddesinin birinci fıkrası ile düzenlendiği üzere, öneri ve kabulden oluşan irade beyanlarının karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklanması ile kurulmaktadır⁶. Önerinin varlığından bahsedebilmek için sözleşmenin esaslı unsurlarının varlığı şart olup eksiklik hâlinde öneriye davetin söz konusu olduğunun kabulü gerekir⁷. Her ne kadar sigorta hukukunda genel olarak sigorta ettiren öneri beyanında bulunuyor olsa da, sigortacı tarafından öneri beyanında bulunulması da mümkündür⁸.

³ Kender, Sigorta Hukuku, s. 191. Yazara göre akdî bakımdan Türk Borçlar Kanunu hükümleri, Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin tamamlayıcısı olarak uygulama alanı bulmaktadır.; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 75; Ayhan ve diğerleri, ss. 174, 175.

⁴ Kender, Sigorta Hukuku, s. 191; Huriye Kubilay, **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 2. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2003, s. 40; Ulaş, Ders kitabı, s. 11; Özdamar ve Doğan, s. 45; Ayhan ve diğerleri, s. 174; Karayazgan, Sigorta Hukuku, s. 177.

⁵ Kender, Sigorta Hukuku, s. 191; Kayıhan, s. 36-37; Işıl Ulaş, Ders kitabı, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, (Ders kitabı), s. 12; Arseven, ss. 94, 95; Özdamar ve Doğan, ss. 45, 46; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 78; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 118; Ayhan ve diğerleri, s. 176.

⁶ Sigorta şirketi tarafından verilen teklifnamenin sigorta ettiren tarafından doldurularak sigortacıya verilmesi suretiyle öneri beyanında, sigortacı tarafından poliçe imzalanarak sigorta ettirene bu poliçenin teslimi ya da prime ilişkin tahsilde bulunulması ile kabul beyanında bulunulduğu görüşü için bkz. Kender, Sigorta Hukuku, ss. 192, 193; M. Barış Günay, **Sigorta Hukuku**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2021, s. 59; Kabul beyanının herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı ve fakat yazılı şekilde yapılan kabul beyanının ispat kolaylığı sağladığı görüşü için bkz. Kayıhan, s. 37; Fikri Tunç Keskin, **Uygulamada Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, Haziran 2017, s. 308; Mehmet Çağrı Bağatur ve Hande Öge, **Sorularla Sigorta Tahkim**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2017, s. 4; Arseven, s. 93; Güçlü ve diğerleri, s. 80; Özdamar ve Doğan, s. 48; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 78; Ayhan ve diğerleri, ss. 174, 175; Karayazgan, Sigorta Hukuku, s. 177.

⁷ Kender, Sigorta Hukuku, s. 193; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, ss. 78, 79; Ayhan ve diğerleri, s. 175.

⁸ Kender, Sigorta Hukuku, ss. 192, 193; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 117.

Sigorta ettiren ile sigortacının önerileri ile bağı kalacakları süreyi kesin olarak bilmek istemeleri sebebiyle Türk Ticaret Kanunun 1405'inci maddesinin birinci fıkrası ile şu şekilde düzenleme yapılmıştır: "Sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır." Böylece kanun koyucu süre konusundaki belirsizliği ortadan kaldırmış olmaktadır.

B. Sigorta Sözleşmesinde İlgili Kişiler

Sigorta sözleşmesinin taraflarından biri olan *sigortacı*, akdedilen sigorta sözleşmesi sebebiyle, prim karşılığında ve sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan süre boyunca, rizikoyu üstlenen sigortacılık alanında ruhsat sahibi olan şirkettir⁹. Türkiye'de sigortacılık faaliyeti, yalnızca anonim şirketler ile kooperatif esasına göre kurulmuş karşılıklı sigorta şirketleri tarafından yapılabilmektedir¹⁰. Nitekim bu husus, Sigortacılık Kanunu¹¹ 3/1 hükmü ile şu şekilde ifade edilmektedir: "Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır."

Sigorta sözleşmesinin karşı tarafı *sigorta ettiren* olup kural olarak sözleşmeden doğan haklar ve borçlar sigorta ettirene aittir¹². Çoğu zaman sigorta ettiren ve sigortalı aynı kişi olsa da kanun koyucu bazı hâllerde, sigorta sözleşmesinden doğan hakların başkasına devrine imkân tanımıştır¹³.

⁹ Ulaş, Ders kitabı, s. 14; Kayıhan, s. 50; Kubilay, s. 40. Yazar tarafından sigortacı, sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin maruz kalması muhtemel riske prim karşılığında güvence veren ve aldığı ruhsat uyarınca sigortacılık alanında faaliyet gösteren risk taşıyıcısı olarak tanımlanmaktadır.; Arseven, ss. 95, 96; Aral Eldeleklioğlu, s. 40; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 87; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 130; Ayhan ve diğerleri, s. 141; Bozer, s. 32.

¹⁰ Türkiye'de sigortacılık faaliyeti yapabilecek şirketler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ulaş, Ders kitabı, ss. 14-16 Sibel Korkmaz, **Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2004, s. 26; Güçlü ve diğerleri, s. 74; Aral Eldeleklioğlu, s. 40; Özdamar ve Doğan, s. 51; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, ss. 19, 87; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 130, 131; Ayhan ve diğerleri, s. 39; Kender, Sigorta Hukuku, s. 43.

¹¹ RG, 14.06.2007, S. 26552.

¹² Kender, Sigorta Hukuku, s. 247; Bozer, ss. 32, 33; Ulaş, Ders kitabı, ss. 40, 41; Kayıhan, s. 50; Arseven, ss. 95, 96; Korkmaz, s. 27; Güçlü ve diğerleri, s. 77; Aral Eldeleklioğlu, s. 37; Özdamar ve Doğan, s. 51; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 87; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 132; Ayhan ve diğerleri, s. 142; Karayazgan, Sigorta Hukuku, s. 192; Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Cilt: 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 33.

¹³ Kender, Sigorta Hukuku, s. 247; Bozer, s. 33; Ulaş, Ders kitabı, s. 41; Kubilay, ss. 40, 41; Kayıhan, s. 52. Yazar tarafından sigorta ettiren ve sigortalı sıfatının her zaman için aynı kişide bulunması gerekmediği ifade edilmektedir.; Korkmaz, s. 27; Özdamar ve Doğan, ss. 51, 52; Yazıcıoğlu ve

Sigortalı, taraflar arasında kurulan sigorta sözleşmesi uyarınca menfaati güvence altına alınarak riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatını ya da sigorta bedelini talep etme hakkı bulunan kişidir¹⁴.

Zarar sigortasında, sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi lehine akdedilmesi, diğer bir deyişle sigorta ettiren dışında bir şahsın menfaatinin sigorta ettirilebilmesi mümkün olup bu üçüncü kişi sigortalı adını almaktadır¹⁵.

Başkası hesabına sigortada, sigorta sözleşmesinin karşı tarafı sigorta ettiren olup sözleşmeye ilişkin borçlar sigorta ettiren tarafından yerine getirilmekte ve fakat riziko, sigortalının şahsında gerçekleşmekle sigorta sözleşmesine ilişkin haklardan sigortalı faydalanmaktadır¹⁶. Başkası hesabına sigortaya ilişkin TTK 1454 hükmü şu şekildedir:

Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Sigortalı, aksine sözleşme yoksa, sigorta tazminatının ödenmesini sigortacıdan isteyebilir ve onu dava edebilir.

Üçüncü kişinin adının belirtildiği durumlarda, tereddüt hâlinde, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişi lehine hareket ettiği kabul edilir.

Sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık da bırakılabilir. “Kimin olacağı onun lehine” yapılan böyle bir sigortanın, üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, ikinci fıkra hükmü uygulanır.

Hayat sigortasında sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren ya da üçüncü kişinin hayatı üzerine yapılabilmesi mümkün olup bu üçüncü kişi sigortalı adını almaktadır¹⁷.

Şeker Öğüz, ss. 87, 88; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 132; Ayhan ve diğerleri, s. 142; Karayazgan, Sigorta Hukuku, s. 192.

¹⁴ Kender, Sigorta Hukuku, s. 252; Bozer, s. 33. *"Sigorta ettiren sözleşmeyi yapan kimse olduğu hâlde, sigortalı, şey üzerindeki menfaati sigortayla güvence altına alınan kimsedir."*; Kubilay, s. 41; Arseven, s. 96; Korkmaz, ss. 27, 28; Özdamar ve Doğan, s. 52; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 88; Karayazgan, Sigorta Hukuku, s. 193; Can, s. 34.

¹⁵ Kender, Sigorta Hukuku, s. 252; Arseven, s. 96; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 88; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 132; Ayhan ve diğerleri, ss. 142, 143; Can, s. 34.

¹⁶ Kender, Sigorta Hukuku, s. 252; Başkası lehine sigorta ile temsilen başkası adına ve hesabına yapılan sigorta sözleşmesi arasındaki fark için bkz. Kayıhan, s. 53; İsmet Sayhan, **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, 2001, s. 109; Arseven, s. 96; Korkmaz, s. 29; Aral Eldeleklioğlu, s. 39; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, ss. 88, 90; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 138, 139; Ayhan ve diğerleri, s. 321; Hüseyin Ülgen, *"Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı"*, **Cevdet Yavuz'a Armağan**, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/373455>), s. 2832.

¹⁷ Kender, Sigorta Hukuku, s. 262. Yazar, hayat sigortasında sigortalı terimi yerine riziko şahsı terimi kullanılmasının daha yerinde olacağını ifade etmektedir.; Kayıhan, s. 57. Yazar, hayat sigortasında sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tüm haklar ile borçların sigorta ettirenin üzerinde olduğunu ve fakat rizikonun üçüncü kişinin şahsında gerçekleşmesinin muhtemel olduğunu ifade etmektedir.; Arseven, s. 96; Güçlü ve diğerleri, s. 77; Aral Eldeleklioğlu, s. 38; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 88; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 144; Ayhan ve diğerleri, s. 356; Can, s. 175.

Başkasının hayatı üzerine yapılan sigortada, sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigorta ettirene ait olmakta ve fakat sigorta sözleşmesine konu riziko, sigortalının şahsında meydana gelmektedir¹⁸. Hayat sigortasına ilişkin TTK 1487 hükmü şu şekildedir: "Hayat sigortası ile sigortacı, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlenir."

Hayat sigortasının üçüncü kişi lehine yapılması hâlinde lehine sigorta sözleşmesi akdedilen kişiye sigortacılık hukukunda *lehtar* denir¹⁹. Sigorta sözleşmesinden doğan borçlar sigorta ettiren tarafından yerine getirilmekle birlikte, rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sigorta bedelini talep hakkı lehtara ait olmaktadır²⁰. Hayat sigortasında riziko, lehtarın şahsında gerçekleşmemektedir²¹. Bu yönüyle lehtar, zarar sigortasındaki sigortalıdan ayrılmaktadır²². Aynı zamanda lehtar ile sigortalının aynı kişi olmaları hukuken mümkündür²³.

Türk Ticaret Kanunu ile sorumluluk sigortalarında *zarar gören üçüncü kişi* tarafından doğrudan sigortacı şirketine başvurulabileceği kaleme alınmış olup anılan hüküm şu şekildedir: "Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir" (TTK m. 1478).

Bu düzenlemeye paralel olacak şekilde Karayolları Trafik Kanunu 97 hükmü ile zorunlu malî mesûliyet sigortasının söz konusu olduğu hâllerde, zarar gören üçüncü kişinin doğrudan sigorta şirketine başvurma hakkının bulunduğu kabul edilmiştir²⁴. İlgili hüküm şu şekildedir:

¹⁸ Kender, Sigorta Hukuku, s. 262; Arseven, s. 97; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 144; Can, s. 175.

¹⁹ Kender, Sigorta Hukuku, s. 263; Kayıhan, s. 58; Korkmaz, s. 29; Aral Eldeleklioğlu, s. 38; Özdamar ve Doğan, s. 52; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 89; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 145; Ayhan ve diğerleri, s. 357; Karayazgan, Sigorta Hukuku, ss. 194, 195; Can, ss. 175, 176.

²⁰ Ölüm hâli için yapılan sigorta sözleşmesinde rizikonun gerçekleşmesi ile lehtarın sigorta alacağına hak kazandığı ve bu kazanımın ölüme bağlı bir tasarruf olmadığı görüşü için bkz. Kender, Sigorta Hukuku, ss. 265, 266; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 89; Ayhan ve diğerleri, s. 357.

²¹ Kender, Sigorta Hukuku, s. 263; Kayıhan, s. 58.

²² Kender, Sigorta Hukuku, s. 263; Kayıhan, s. 58.

²³ Kender, Sigorta Hukuku, s. 263; Kayıhan, s. 58; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 145.

²⁴ Bu düzenleme sayesinde Karayolları Trafik Kanunu'nda belirtilen araçların işletilmesinden dolayı zarar gören üçüncü kişi, tarafı olmadığı sigorta sözleşmesinden doğan bir talep hakkına sahip olmaktadır. Kender, Sigorta Hukuku, ss. 257, 258; Kayıhan ss. 56, 57; Arseven, s. 191; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 91; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 91; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 143.

Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.

Karayolları Trafik Kanunu 100 hükmü ile yapılan atıf sayesinde, ihtiyari malî mesûliyet sigortasının söz konusu olduğu hâllerde de zarar görenin doğrudan sigorta şirketine başvurabilmesi mümkün hâle gelmiştir²⁵.

C. Sigorta Sözleşmesinin Sona Ermesi

Sigorta sözleşmesinin sona ermesi bakımından birden fazla sebep bulunmakla birlikte, çalışmamızın konusu dışına çıkmamak adına, bu sebeplere kısaca değinmekle yetinilecektir.

Her sigorta sözleşmesi belirli süreli olarak akdedilmekte ve tarafların anlaşarak bu sözleşmeyi yenilememeleri hâlinde sürenin bitiminde sigorta sözleşmesi de sona ermektedir²⁶.

Sigorta sözleşmesi süresi içinde rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sigortacının edimi olan sigorta tazminatının ödenmesi, hayat sigortalarında ise sigorta bedelinin ödenmesi ile sözleşme sona ermektedir²⁷.

Sigorta sözleşmesi süresi içinde sigorta edilen menfaatin sigorta himayesinde olmayan bir riziko sebebiyle zayı olması hâlinde sigorta sözleşmesi de sona ermektedir²⁸. Bu husus TTK 1408 hükmü ile şu şekilde düzenlenmiştir: “Sözleşmenin yapıldığı anda varolan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur.”

²⁵ Kender, Sigorta Hukuku, s. 259.

²⁶ Kender, Sigorta Hukuku, s. 402; Ulaş, Ders kitabı, s. 118; Aral Eldeleklioğlu, s. 54; Özdamar ve Doğan, s. 67; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 193; Bozer, s. 48.

²⁷ Kender, Sigorta Hukuku, s. 403; Ulaş, Ders kitabı, s. 119; Arseven, s. 190; Aral Eldeleklioğlu, s. 55; Özdamar ve Doğan, ss. 67, 68; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, ss. 193, 194; Bozer, s. 49.

²⁸ Kender, Sigorta Hukuku, s. 403. Hayat sigortasında hayatı sigorta edilen kişinin sigorta himayesine girmeyen bir sebeple ölmesi hâlinde de sigorta sözleşmesi sona ermektedir.; Bozer, s. 49.

Kanunda öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi hâlinde, tarafların sigorta sözleşmesini feshetmeleri ile sigorta sözleşmesinin sona ermesi mümkündür²⁹.

Sigorta sözleşmesi tarafları, anlaşarak her zaman sözleşmeyi sona erdirebilirler³⁰.

D. Zamanaşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan talep hakları bakımından TTK 1420 hükmü ile genel bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür³¹. Anılan hüküm şu şekildedir:

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Hükmün ikinci fıkrası ile diğer kanunlarda düzenlenen zamanaşımı sürelerine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.

TTK 1420 hükmü ile 1482 hükmü saklı tutulmuş olup saklı tutulan hüküm ile sorumluluk sigortaları bakımından zamanaşımı süresinin on yıl olduğu kabul edilmiştir. Anılan hüküm şu şekildedir: "Sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar." Bu hüküm ile sorumluluk sigortasına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından olaydan itibaren on yıllık zamanaşımı süresi belirlenmiş olmaktadır.

²⁹ Kender, Sigorta Hukuku, s. 403; Ulaş, Ders kitabı, s. 120; Aral Eldeleklioğlu, ss. 56-58; Özdamar ve Doğan, ss. 67-70; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, ss. 194, 195; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 257-266.

³⁰ Kender, Sigorta Hukuku, s. 404; Ulaş, Ders kitabı, s. 120; Aral Eldeleklioğlu, s. 55; Özdamar ve Doğan, s. 67; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 193.

³¹ Ulaş, Ders kitabı, s. 123; Aral Eldeleklioğlu, ss. 58, 59; Özdamar ve Doğan, s. 70; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 267-269.

II. SİGORTA UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

A. Dava Açılması Yoluyla Uyuşmazlığın Çözümü

1. Ticarî Uyuşmazlık-Ticarî Dava

Sigorta hukuku, Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabında sigorta hukuku başlığı altında düzenlenmiştir. Bu çerçevede, "Bu Kanunda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticarî dava ve ticarî nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır" hükmü gereğince, bu Kanun'da öngörülen hususlardan doğan hukuk davalarının ticarî dava olduğu kabul edilmektedir (TTK m. 4/1-a).

Asliye ticaret mahkemeleri aksine hüküm bulunmadıkça, ticarî nitelikteki tüm davalar bakımından görevlidir³². Bu konuda Türk Ticaret Kanunu'nun 5'inci maddesi açık bir düzenleme içermektedir: "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticarî davalar ile ticarî nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir."

Sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklar bakımından asliye ticaret mahkemelerinde dava açılması mümkündür³³. Nitekim konuyla ilgili Yargıtay³⁴ ve

³² Mine Akkan, **Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: I, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, (Pekcanıtez Usûl) ss. 149, 150, 159; Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, **Medenî Usul Hukuku**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, (Ders Kitabı), ss. 48, 49; Ayhan ve diğerleri, s. 1227; Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes, **Medenî Usûl Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2021, s. 40; Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, **Medenî Usul Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, ss. 201, 202

³³ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 158, 159; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 279.

³⁴ "Sigorta hukuku, 6102 sayılı TTK'nın 6. kitabında 1401. ve devamı maddelerinde, zorunlu sorumluluk sigortası ise Kanun'un 1483. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu durumda Karayolu Zorunlu Mali Mesûliyet Sigortasına ilişkin üçüncü kişi olan hak sahipleri ve hak sahiplerinin hâlefleri tarafından açılan davalar, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olması nedeniyle, TTK'nın 4/1-a maddesi gereği mutlak ticarî dava olup aynı Kanun'un 5/1 maddesi gereği asliye ticaret mahkemesi tarafından bakılıp sonuçlandırılması gerekmektedir." Yargıtay HGK, T.16.04.2019, E. 2017/17-1097, K. 2019/458; "Sigorta hukuku 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 6. kitabında 1401 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu durumda, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olması nedeniyle, dava mutlak ticarî dava olup asliye ticaret mahkemesinin görev alanı içinde olduğundan, dava ve karar tarihinde İzmir'de ayrı bir ticaret mahkemesi bulunduğundan davaya ticaret mahkemesi tarafından bakılması gerekmektedir." Yargıtay 17. HD, T. 11.11.2019, E. 2017/3837, K. 2019/10390 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 24.04.2022); "Haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında görevli mahkeme, genel hukuk mahkemesi olan asliye hukuk mahkemesi ise de; dava, gerçek kişiler ile birlikte karşı tarafın ZMMS yaptırdığı sigorta şirketine karşı da açılmıştır. Davalı sigorta şirketi, sigorta poliçesi nedeniyle sorumlu tutulmuş olup zorunlu sigortalar, TTK'nın 1483 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. TTK'nın 4/1-(a) ve 5. maddeleri gereğince mutlak ticarî nitelikteki bu davada asliye

Bölge Adliye Mahkemesi³⁵ kararları da bu yöndedir. Ancak bu, sigorta hukukundan doğan tüm davaların mutlak ticarî dava olduğu anlamına gelmeyip doktrin ve emsal yargı kararları da bu düşünceyi destekler yöndedir³⁶.

7155 sayılı (Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında) Kanun³⁷ ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 5 hükmünden sonra gelmek üzere şu hüküm eklenmiştir³⁸:

Bu Kanunun 4'üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticarî davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.

ticaret mahkemesi görevli bulunmaktadır.” Yargıtay 20. HD, T. 12.12.2016, E. 2016/12209, K. 2016/12104 (e-uyar.com) (E.T.: 24.04.2022)

³⁵ “ZMM kapsamında sigorta eden olarak araçtaki hak sahibine poliçe kapsamında fazla bedel ödendiği iddia edilmekle, zorunlu mali mesûliyet sigortası TTK'nın 1483 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup dava TTK'nın 4/1-a maddesinde sayılan "Mutlak ticarî dava" mahiyetindedir. Zorunlu Mali Mesûliyet Sigortasının TTK'da düzenlenmiş olmasına göre uyumsuzluğun ticarî nitelikte bulunmasına göre davanın İstanbul 11.Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir.” İstanbul BAM 37. HD, T. 30.12.2021, E. 2021/851, K. 2021/2213; “6102 sayılı TTK'nun 4/1 (a) bendi ile yapılan düzenlemeye göre "bu kanundan kaynaklanan davalar" açıkça ticarî dava olarak kabul edilmiş olup sigorta sözleşmesine ilişkin hususlar Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir. Somut olayda davaya konu uyumsuzluk, sigorta işleminden kaynaklanan uyumsuzluklar herhangi bir şart aranmaksızın ticarî dava olarak kabul edilmiştir. O hâlde davacı, sigorta poliçesi kapsamında TTK'ın 1478 maddesi uyarınca uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini talep ettiğine göre uyumsuzluğun ticaret mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerektiğinden mahkemece verilen görevsizlik kararı usul ve hukuka aykırı görülmüştür.” İstanbul BAM 45. HD, T. 17.11.2021, E. 2021/512, K. 2021/1184 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 24.04.2022).

³⁶ Hâlefiyete ilişkin davalar bakımından zarar gören ve zarar veren arasındaki ilişkiye göre davanın türü ve görevli mahkemenin belirleneceği görüşü için bkz. Ömer Ekmekçi, Muhammet Özkes, Murat Atalı, Vural Seven, **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk**, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2019, (Arabuluculuk), s. 393; Yargıtay İBHGK, T. 22.03.1944, E. 1939/37, K. 1944/9; “03 Temmuz 1944 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 37 E-9K.3 Sayılı kararında ifade edildiği üzere” Sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, hâlefiyet davası bir ticarî dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak sigortacının hâlefiyet hakkına dayanan rücu davası içinde söz konusudur.” İstanbul BAM 17. HD, T. 09.12.2021, E. K. 2021/1101, K. 2021/1435 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 25.04.2022).

³⁷ RG, 19.12.2018, S. 30630.

³⁸ 7155 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinin gerekçesi için bkz. Ekmekçi ve diğerleri, Arabuluculuk, s. 287. "Maddeyle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4'üncü maddesinde belirtilen davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurma zorunluluğu getirilerek bu uyumsuzlukların temelinden, çok daha kısa süre içinde, daha az masrafla ve tarafların iradelerine uygun bir şekilde çözülmesi amaçlanmaktadır.”; Ali Cem Budak, “Ticarî Davalarda Dava Şartı Arabuluculuk”, **MİHDER**, Cilt: 15, Sayı: 42, 2019/1, (Arabuluculuk), ss. 30, 31; Banu Bilge Sarıhan, “Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması”, **NEÜHFD**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2021, s. 421; Cenk Akil, “Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 41, Ocak 2020, s. 308; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 274; Ayhan ve diğerleri, ss. 124, 125; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 42, 162; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 274.

Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren altı hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla iki hafta uzatılabilir (TTK m. 5/A).

Anılan düzenleme ile konusu bir miktar paranın ödenmesi olan ticarî davaların açılmasından önce arabuluculuğa başvurulması zorunlu hâle getirilmiştir. Ancak bu düzenleme ve daha genel olarak zorunlu arabuluculuk, arabuluculuğun niteliğine ters düştüğünden dolayı doktrinde eleştirilmektedir³⁹.

Doktrinde dava şartı olarak arabuluculuğun tespitinde açılacak davanın ticarî dava olup olmadığının belirlenmesinin önem arz ettiği, ticarî dava olarak nitelendirilemeyen davalar bakımından arabuluculuğun da dava şartı olmayacağı ifade edilmektedir⁴⁰.

Sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklar bakımından asliye ticaret mahkemelerinde dava açılacak olması hâlinde arabuluculuk yoluna başvurulması, dava şartının yerine getirilmemesi hâlinde ise usûlden ret kararı verilmesi gerekmektedir⁴¹. Nitekim konuyla ilgili Bölge Adliye Mahkemesi⁴² kararları da bu yöndedir.

³⁹ Muhammet Özekes, “Zorunlu Arabuluculuğun Hak Arama Özgürlüğü ve Arabuluculuk İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi-Zorunlu Arabuluculuğa Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu**, Yargıtay’ın 150. Kuruluş Yılı Dönümü Etkinliği, Ankara, 2019, (Eleştirel Bir Yaklaşım), ss. 115, 129. Yazar tarafından, alternatif çözüm yollarından biri olan arabuluculuğun aslında yargılama faaliyeti yürütülmeksizin tarafların isteği üzerine başvurulması gereken bir yol olduğu ve fakat anılan düzenleme ile dava öncesi zorunlu bir dava şartı hâline getirildiği, böylelikle *arabuluculuk mahkemelerine* doğru tehlikeli bir gidişin başladığı ifade edilmektedir.; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 499, 506; Budak, Arabuluculuk, s. 26; Murat Atalı, “Zorunlu Arabuluculuğun Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorunlar”, **Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu**, Yargıtay’ın 150. Kuruluş Yılı Dönümü Etkinliği, Ankara 2019, ss. 152, 153; Nesibe Kurt Konca, “Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk”, **Seta Perspektif**, Sayı: 2225, Aralık 2018, (Zorunlu Arabuluculuk), s. 3; Muhammet Özekes, “Arabuluculuk Mahkemelerine Doğru Tehlikeli Gidiş”, **Kayseri Barosu Dergisi Duruşma Arası**, Sayı: 1, 2019/1, (Arabuluculuk Mahkemeleri), ss. 53-63; Ayhan ve diğerleri, ss. 124, 125; Arslan/ Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 325.

⁴⁰ Ekmekçi ve diğerleri, Arabuluculuk, ss. 391-393. Yazarlar sorumluluk sigortalarında doğrudan dava açma hakkını düzenleyen TTK 1478 hükmü ile zarar sigortalarında hâlefiyeti düzenleyen TTK 1472 ve 1481 hükümleri uyarınca açılacak davalarda görevli mahkemenin zarar gören ile zarar veren arasındaki ilişkiye göre belirleneceğini, TTK 1478 hükmü ile zarar görenin sadece, kanun yoluyla sigortacıya karşı dava açma hakkı kazandığını ve fakat taraflar arasındaki ilişkinin ticarî davaya vücut verip vermediğinin tespitinin yine TTK 4 hükmüne göre yapılacağını ifade etmektedir. Bu görüşe göre TTK 1478, 1472, 1481 hükümlerine dayalı olarak açılan tüm davaların ticarî dava ve bu uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuğun dava şartı olduğunun kabulü mümkün değildir.

⁴¹ Akil, s. 309; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 275.

⁴² “...davacı dava tarihinden sonra arabulucuya başvurmuş olsa dahi zorunlu dava şartı olan "arabulucuya başvuru" koşulunun tamamlanabilir dava şartı olmamasına göre İlk Derece Mahkemesince davalı Sigorta Şirketi yönünden zorunlu dava şartı arabuluculuk koşulu yerine getirilmediğinden usulden red kararı verilmiş olmasında usul ve yasaya aykırılık yoktur.” İstanbul BAM 9. HD, T. 17.12.2021, E. 2021/2368, K. 2021/2185; “...01/01/2019 tarihinden sonra konusu

2. Tüketici Uyuşmazlığı-Tüketici Mahkemesi

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁴³ uyarınca tüketici işlemi olarak kabul edilen sözleşmelerden birisi de sigorta sözleşmeleridir⁴⁴. Bu husus Kanun'da şu şekilde ifade edilmiştir:

Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukukî işlemi (TKHK m. 3/1-1).

Sigorta uyuşmazlıklarında sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi, ticarî veya meslekî amaçlarla hareket etmediği takdirde tüketici sıfatını da haiz olabilmektedir⁴⁵. Doktrinde tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından tüketici mahkemelerinin görevli olduğu ifade edilmektedir⁴⁶. TTK 5 hükmü ile aksine hüküm bulunmadıkça tüm ticarî davalar

bir miktar paranın ödenmesi talebi ile açılan ticari davalarda dava açılmadan önce uyuşmazlıkla ilgili arabulucuya başvurup anlaşılammaması hâlinde son tutanağın aslının veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğinin dava dilekçesine eklenmesi zorunludur. Arabulucuya başvurulmadan doğrudan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilecektir. Ticari dava ile ilgili düzenleme ise TTK'nun 4. maddesinde yapılmıştır. Ayrıca bazı özel kanunlarda da ticari dava kavramına yer verilmiştir. (Örneğin; 6136 sayılı Kooperatifler kanunu md. 99). TTK'nun 4/1 maddesine göre her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili hususlardan doğan hukuk davaları nispi ticari dava niteliğindedir. Ancak, TTK'nun 4/1 md. nin (a)-(f) bentlerinde sayılan mevzuat ile düzenlemelerde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları da mutlak ticari dava olarak kabul edilir. Zorunlu Mali Mesûliyet Sigortası TTK'nun 1401 vd maddelerinde düzenlenmiş olup TTK'nun 4/1. a bendi uyarınca Türk Ticaret Kanununda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları da ticari dava sayılmaktadır.” İstanbul BAM 17. HD, T. 30.12.2021, E. 2021/1158, K. 2021/1545 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 24.04.2022).

⁴³ RG, 28.11.2013, S. 28835.

⁴⁴ Saat, s. 2457; Ayhan ve diğerleri, s. 123.

⁴⁵ Rayegân Kender, “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1, İstanbul, 2012, (Tüketicinin Korunması), ss. 1, 9. Yazar tarafından sigorta hukuku bakımından tüketici ifadesi ile sigorta hukukunun koruması altındaki herkesin kastedildiği, bu kapsamda sigorta ettiren, sigortalı, lehtar ve sorumluluk sigortalarında zarar görenin tüketici olduğu ifade edilmektedir.; Günay, s. 65; Güçlü ve diğerleri, s. 75; Ayhan ve diğerleri, s. 123; Akkan, Pekcanitez Usûl, s. 181; Saat, s. 2457.

⁴⁶ Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 51; Saat, s. 2466; Günay, s. 150; Evrim Erişir, “Tüketici Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuğun Kapsamının Belirlenmesindeki Güçlüklerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler”, **Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu**, III. Oturum, (<https://www.bilgi.edu.tr/media/uploads/2021/08/08/tuketici-zorunlu-arabuluculugu-sorunlar.pdf>) s. 313. Yazar tarafından ticarî davaya konu olabilecek uyuşmazlıklara ilişkin sözleşmelerin tüketici işlemi olarak kabulü ile bu sözleşmelere ilişkin uyuşmazlıklardan doğan davaların mutlak ticarî dava sıfatının ortadan kaldırıldığı ifade edilmektedir.; Aksi yönde bkz. Kender, Tüketicinin Korunması, s. 26. Yazar tarafından sigorta sözleşmesinin ifasında çıkan uyuşmazlıklar bakımından tüketici mahkemelerinin değil, asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu ifade edilmektedir.; Ayhan ve diğerleri, s. 123.

bakımından asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu kaleme alınmış olup TKHK ile tüketici işleminin varlığı hâlinde tüketici mahkemelerinin görevli olduğuna dair aksi yönde düzenleme yapılmıştır. 6502 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri şu şekildedir: "Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar" (TKHK m. 2). Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir" (TKHK m. 73/1). "Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez" (TKHK m. 83/2).

Yargıtay, sigorta hukukuna ilişkin olarak tüketici işleminden doğan ticarî davalar bakımından hangi mahkemenin görevli olduğu hususunda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihi esas alarak ikili bir ayırım yapmaktadır. Bu ayırma göre, anılan uyuşmazlıkların çözümünde TKHK yürürlüğe girmeden önce ticaret mahkemeleri, TKHK yürürlüğe girdikten sonra ise tüketici mahkemeleri görevlidir⁴⁷. Bölge Adliye Mahkemesi kararları da Yargıtay kararları ile paralellik arz etmektedir⁴⁸.

⁴⁷ "Dava tarihi itibarıyla 28.11.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un ilgili maddeleri yürürlükte değildir. Taraflar arasında sigorta sözleşmesi vardır, sigorta sözleşmeleri de TTK'da düzenlenmiş olup mutlak ticarî dava söz konusudur. Davacılar murisinin davalı Banka'dan kredi kullanması bu davanın konusu değildir. O hâlde dava tarihi itibarı ile yürürlükte olmayan kanunun uygulanmayacağı, davanın mutlak ticarî dava olması ve yukarıda belirtilen geçici madde gözetildiğinde somut olayda davanın görülmesine ticaret mahkemesinde devam edilmesi gereklidir." Yargıtay 17. HD, T. 30.09.2019, E. 2016/20280, K. 30.09.2019; "Taraflar arasında sigorta sözleşmesi vardır, sigorta sözleşmeleri de TTK'da düzenlenmiş olup mutlak ticarî dava söz konusudur. Davacı murisinin dava dışı Banka'dan tüketici kredisi kullanması bu davanın konusu değildir.

O hâlde dava tarihi itibarı ile yürürlükte olmayan kanun maddesinin uygulanmasının söz konusu olamayacağı, davanın mutlak ticarî dava olması gözetildiğinde somut olayda davanın görülmesinde ticaret mahkemeleri görevlidir." Yargıtay 17. HD, T. 07.11.2019, E. 2017/1654, K. 2019/10302; Yargıtay 17. HD, T. 17.10.2019, E. 2016/19251, K. 2019/9557; Yargıtay 17. HD, T. 26.10.2020, E. 2019/1981, K. 2020/6139 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 24.04.2022).

⁴⁸ "...6502 sayılı TKHK'nın 73. maddesi uyarınca tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğacak uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemesi görevli kılınmıştır. Bunun yanında Kanun'un 83. maddesinde de taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olmasının, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanun'un görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda; davacının otobüste yolcu olarak bulunduğu, davanın taşıma sözleşmesinden kaynaklandığı ve davacının tüketici sıfatına sahip olduğu anlaşılmakla mahkemenin görevsizliğine ve Tüketici Mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiş olmasında usul ve yasaya aykırı bir husus bulunmamaktadır." İzmir BAM 20. HD, T. 16.12.2021, E. 2021/1541, K. 2021/1391 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 24.04.2022).

Sigorta hukukuna ilişkin olarak tüketici işleminden doğan ticarî davalar bakımından tüketici mahkemelerinin görevli olduğu ifade edilmekteyse de, TKHK 68 hükmüne göre sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan tüketici, Sigorta Tahkim Komisyonu'na ya da tüketici hakem heyetine başvurmak hususunda seçimlik hakka sahiptir⁴⁹. Anılan hüküm şu şekildedir: "Bu madde tüketicilerin ilgili mevzuatına göre alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurmasına engel değildir." Fakat seçimlik hakkın tüketici sorunları hakem heyetine başvuru yapmak suretiyle kullanılması hâlinde, artık Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılamayacaktır (SK m. 30/14, STİY m. 16/2-b)⁵⁰.

7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun⁵¹ ile Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a 73/A hükmü eklenmiş olup bu hükümle tüketici mahkemelerinde görülecek uyuşmazlıklar bakımından dava açılmadan önce arabuluculuğa başvuru dava şartı olarak kabul edilmiştir. Anılan hüküm bu konudaki genel çerçeveyi ve istisnaları belirtmektedir.

(1) *Tüketici mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. Şu kadar ki, aşağıda belirtilen hususlarda dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz:*

- a) *Tüketici hakem heyetinin görevi kapsamında olan uyuşmazlıklar*
 - b) *Tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar*
 - c) *73 üncü maddenin altıncı fıkrasında belirtilen davalar*
 - ç) *74 üncü maddede belirtilen davalar*
 - d) *Tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar*
- (2) *7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin onbirinci fıkrası tüketici aleyhine uygulanmaz.*

⁴⁹ Saat, ss. 2464, 2465; Mustafa Serdar Özbek, **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 4. Baskı, 2. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II), s. 1006.

⁵⁰ Samim Ünan, "Turkish Special Arbitration Scheme For Claims Against Insurers", **Alternative Dispute Resolution Systems Regarding Private Insurance**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2014, İstanbul, (Special Arbitration) ss. 115, 116; Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, Cilt: XVII, Sayı: 1-2, (Tahkim), s. 848; Kale/Tunç Yücel, s. 463; Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, **Sigortacılık Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, Ekim 2012, s. 510; Çelik Ahmet Çelik, **Sigorta Anlaşmazlıklarında Tahkim Yolu**, (<http://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarinda-tahkim-yolu.htm>), (Tahkim Yolu) s. 4; Ahmet Karayazgan, "Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Dahil Alternatif Çözüm Yolları", **Sigorta Davaları**, Gözden Geçirilmiş & Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2020 (Alternatif Çözüm Yolları), s. 1551; Ahmet Karayazgan, "Sigortacılıkta Tahkim", **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, 2016, (Sigortacılıkta Tahkim), s. 119; Günay, ss. 49, 50; Çelik Ahmet Çelik, **Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu**, Genişletilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, (Tazminat ve Sigorta), s. 1034; Fişekçi, s. 203; Yaşar, ss. 227, 228; Tosun, s. 580; Mehmet Özdamar, "Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 3, Haziran 2008, (Ombudsmanlık) s. 319; Saat, s. 2462; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1006.

⁵¹ RG, 28.07.2020, S. 31199.

(3) Arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya tarafların anlaşmaları ya da anlaşamamaları hâlinde tüketicinin ödemesi gereken arabuluculuk ücreti, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Ancak belirtilen hâllerde arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin Birinci Kısımına göre iki saatlik ücret tutarını geçemez.

(4) Arabuluculuk faaliyeti sonunda açılan davanın tüketici lehine sonuçlanması hâlinde arabuluculuk ücreti, 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre davalıdan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedilir.

Sigorta hukukundan kaynaklanan tüketici uyuşmazlıkları bakımından 28.07.2020 tarihinden sonra tüketici mahkemelerinde dava açılacak olması hâlinde, öncesinde arabuluculuğa başvuru zorunlu olup dava şartının yerine getirilmemesi hâlinde usûlden ret kararı verilebilecektir⁵². Nitekim bu husus Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu⁵³'na 7155 sayılı Kanun ile eklenen 18/A hükmü ile şu şekilde düzenlenmiştir:

Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemeye davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarı içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğ çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir (HUAk m. 18/A).

B. Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk

Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 5/A hükmü ile konusu bir miktar paranın ödenmesi olan ticarî davalarda arabuluculuk yoluna başvurulmasının dava şartı hâline getirildiğine yukarıda değinilmiştir⁵⁴. Bu bölümde sigorta uyuşmazlıklarında ihtiyarî

⁵² Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 42, 161; Erişir, s. 319; "7251 Sayılı Kanun 31199 Sayılı Resmi Gazete'de 28/07/2020 tarihinde yayınlanmış olup bu tarih itibari ile tüketici mahkemelerinde görülen ve kanunda sayılan istisnalar dışında kalan tüm uyuşmazlıklarla ilgili davalar, dava şartı arabuluculuk kapsamında kalmaktadır. Bu açıklamalar ışığında somut olaya gelince; davanın, 27/07/2020 tarihinde açıldığı, davanın Tüketici Mahkemesinde görüldüğü, 6502 Sayılı TKHK'nun 73/A maddesiyle getirilen dava şartı arabuluculuk ile ilgili düzenlemenin ise 28/07/2020 tarihinden sonra açılan davalar hakkında uygulanması gerektiği dikkate alındığında eldeki dava için uygulanması söz konusu olmayacaktır." Yargıtay 4. HD, T. 29.06.2021, E. 2021/16936, K. 2021/3795; Yargıtay 4. HD, T. 08.07.2021, E. 2021/17176, K. 2021/4361 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 25.04.2022).

⁵³ RG, 22.06.2012, S. 28331.

⁵⁴ Bkz. yuk. Birinci Bölüm, II., A., 1.

arabuluculuk yoluna başvurulup başvurulamayacağı hususu kısaca değerlendirilecektir.

Tarafların aralarındaki uyuşmazlığın yargılama faaliyeti yürütülmeksizin meslekî eğitim almış bir kişi yardımıyla çözümünü istemeleri hâlinde ihtiyarî arabuluculuk yoluna başvurmaları mümkündür⁵⁵. HUAK ile arabuluculuk şu şekilde tanımlanmıştır:

Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini (HUAK m. 2/1-b).

Sigorta uyuşmazlıklarının özel hukuktan kaynaklanması ve bu alanda tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilmesi sebebiyle tahkime uygun olduğu ifade edilmektedir⁵⁶. İhtiyarî arabuluculukta anlaşma sağlanması hâlinde, asıl uyuşmazlık hakkında görevli ve yetkili mahkemeden anlaşmanın icra edilebilirliğine dair şerh verilmesi istenecek ve bu anlaşma artık ilâm niteliğinde belge hâline gelecektir (HUAK m. 18/1)⁵⁷.

C. Sigorta Uyuşmazlıklarında Tahkim

Sigortacılık Kanunu ile sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerle riski üstlenen taraf arasındaki sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar ve Güvence Hesabı'ndan faydalanan kişilerle Hesap arasında doğan tüm uyuşmazlıkların çözümü bakımından özel bir tahkim yolu öngörülmüştür (SK m.

⁵⁵ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 628-633; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 497; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayyaz/Hanağası, ss. 811, 812.

⁵⁶ Tuğba Çiftçi, **IBAD**, “Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması”, İstanbul, 2017, s. 239.

⁵⁷ Çiftçi, s. 247.

30)⁵⁸. Sigorta tahkim aşağıda ayrıca açıklanacağından, bu bölümde üzerinde durulmayacaktır⁵⁹.

Devlete ait bir fonksiyon olan yargı faaliyeti devlet tarafından kurulan mahkemeler aracılığıyla yürütülmekteyse de, özel hukuktan kaynaklanan kimi uyuşmazlıkların tahkim ile çözümüne izin verilmiştir⁶⁰. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu⁶¹ ile milletlerarası tahkime ilişkin usûl ve esaslar düzenlenirken, bu Kanun kapsamı dışında kalan uyuşmazlıklar bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁶²'nda yer alan tahkime ilişkin düzenlemeler uygulama alanı bulacaktır⁶³.

Tahkim sözleşmesinin hukukî niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre usûlî bir müessese⁶⁴ olan tahkim, diğer bir görüşe göre ise borçlar hukuku

⁵⁸ Özdamar, Tahkim, s. 843; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 291; Kale/Tunç Yücel, s. 463; Kabukcuoğlu Özer, s. 509; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1548; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 104; Keskin, s. 325; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1004. Yazar tarafından sigortacılık hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların sayısının azımsanamayacak kadar çok olduğu ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların tahkime uygun olduğu ifade edilmektedir.; Bağatur ve Öge, s. 16; Özdamar ve Doğan, s. 36; Nesibe Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü", **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, Cilt I, Ankara, 2010, (Tahkim) s. 1344; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 207; Tuğba Semerci Vuraloğlu, "5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 2, 2016, s. 271; Ayhan ve diğerleri, s. 128; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 279.

⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Birinci Bölüm, III.

⁶⁰ Pekcanter ve diğerleri, s. 605; Erol Ertekin ve İzzet Karataş, **Uygulamada İhtiyarî Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1997, ss. 30, 43, 70; İbrahim Özbay ve Yavuz Korucu, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 41; M. Serhat Sarısözen, **Medeni Usul Hukukunda Hakem Yargılaması**, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul, 2005, (Hakem) s. 5. Yazar tarafından devletin yasama tasarrufu ile yargılama yetkisine bir istisna koymak suretiyle tahkim usûlüne müsaade ettiği ifade edilmektedir.; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 477; Özdamar ve Doğan, s. 33; Semerci Vuraloğlu, s. 273; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 275; Erkan Özcan, **Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2014, Ankara, s. 13; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 48.

⁶¹ RG, 05.07.2001, S. 24453.

⁶² RG, 04.02.2011, S. 27836.

⁶³ Pekcanter ve diğerleri, s. 606; Rauf Karasu, "Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, Sigorta Tahkimi, s. 50; Keskin, s. 309; Özge Tosun, "Sigortacılıkta Tahkime Eleştirel Bir Bakış", **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, 2016, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 566, 567; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 478.

⁶⁴ Yargı yetkisinin devlete ait olduğu ancak tahkim sözleşmesi ile tarafların devlet yargısına başvurmamasının önüne geçildiği, hakem mahkemesinin onayından geçirilen hakem kararının tıpkı mahkeme kararları gibi kesin hüküm teşkil ettiğinden bahisle tahkim kurumunun usûl hukuku kurumu olduğu görüşü için bkz. Kemal Dayınlı, **Hukuk'ta Düzenlenen İhtiyarî İç Tahkim**, 2. Bası, Ankara, 2004, s. 19; Pekcanter ve diğerleri, s. 606; Tahkim sözleşmesinin iki temel etkisinin mevcut olduğu, olumlu etkisi sayesinde hakem yargılamasının yetkisinin kurulduğu, olumsuz etkisi ile ise adli yargıya başvuru imkânının ortadan kalktığı görüşü için bkz. Yavuz Alangoya, **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973 s. 81; Ulaş, Ders kitabı, s. 127; Ertekin ve Karataş, ss. 32, 33, 76; Özbay ve Korucu, ss. 42-44; Işıl

sözleşmesidir⁶⁵. Karma görüşü savunanlar ise tahkimin hem usûl hukuku hem de borçlar hukuku sözleşmesi niteliğinde olduğunu ifade etmektedir⁶⁶.

Her ne kadar tahkimde de devlet yargısında olduğu gibi yargılama faaliyeti yürütülmekteyse de; tahkimde tarafların yargılamayı yapacak hakemleri, yargılama usûlünü, uygulanacak maddî hukuk kurallarını seçebilmeleri ve hakemlerin yargılama gücünü taraflar arasındaki tahkim sözleşmesinden alması sebebiyle genel tahkim devlet yargısından ayrılmaktadır⁶⁷.

Kanun koyucunun taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların çözümü bakımından tahkimi zorunlu kılmadığı hâllerde tahkim ihtiyarîdir⁶⁸. Bu durumda tarafların tahkime başvurma imkânı olduğu gibi devlet yargısında dava açmaları da mümkündür⁶⁹.

Kanun koyucu bazı uyuşmazlıklar bakımından tahkim yolunu zorunlu kılmış olup bu zorunluluk kanundan doğduğundan uyuşmazlık taraflarının dava açma yetkisi yoktur⁷⁰.

Sigorta hukukundan kaynaklanan bir uyuşmazlığın söz konusu olması hâlinde taraflar arasında mevcut bir tahkim sözleşmesi mevcut ise, genel tahkime

Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, **BATİDER**, Prof. Dr. Seza Reisoğlu’na Armağan, Cilt: XXIV, Sayı: 2, 2007, (Sigortacılıkta Tahkim) s. 239; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 822.

⁶⁵ Tahkimin devlet yargısının yetkisini almadığı, aksine uyuşmazlığı özel hukuk alanında bulunduğu sırada çözen bir kurum olduğu, bu yönüyle uyuşmazlığın mahkemeye intikâl etmesini engellediği görüşü için bkz. Rabi Koral, **Hususi Hukukta Milletlerarası Hakem Kararlarının İcrası**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1958, s. 22; Dayınlarlı, ss. 19, 20; Ali Yeşilirmak ve Hakan Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: III, 15. Bası, İstanbul, 2017, (Pekcanitez Usûl) s. 2597. “Tahkim sözleşmesinin maddî hukuka ilişkin bir sözleşme olduğuna ilişkin görüşe göre ise, tahkim anlaşması özel hukuk sözleşmesi olup tarafların iradeleri çerçevesinde hüküm ifade eder. Bu görüşün doğal sonucu olarak, hakemlerin yaptığı yargılama ve bu yargılama sonucunda verilen karar, özel hukuka ilişkin sözleşme ile ilgili kuralların uygulanmasıdır.”; Pekcanitez ve diğerleri s. 606.

⁶⁶ Dayınlarlı, s. 20; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 606, 607.

⁶⁷ Özbay ve Korucu, ss. 26, 27; Özbek, **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 4. Baskı, 2. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü I), s. 211; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 605, 606.

⁶⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 609; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 50; Çelik, Tahkim Yolu, s. 1; Keskin, s. 311; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1029; Derviş Boztosun/Selahattin Koç/Barış Aksoy *dak*, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 83, Temmuz 2019, s. 214; Sarısözen, Hakem, s. 1; Semerci Vuraloğlu, s. 273; Ayhan ve diğerleri, s. 127; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 278; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 821.

⁶⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 609; Özbay ve Korucu, s. 19; Sarısözen, Hakem, s. 20; Çelik, Tahkim Yolu, s. 1; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 278; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 821.

⁷⁰ Özbay ve Korucu, s. 18; Çelik, Tahkim Yolu, s. 1; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1029; Selçuk Öztekin, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, **MİHDER**, Sayı: 2, 2009, s. 223; Ayhan ve diğerleri, s. 127; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 278; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 821.

başvurulması mümkündür⁷¹. Doktrinde, sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlığın çözümünde görev alan hakemlerin, Sigortacılık Kanunu 30/23 hükmü uyarınca sigorta tahkimde görev alan hakemlerin taşıması gereken niteliklere sahip olması gerektiği ifade edilmektedir⁷².

Her ne kadar Sigortacılık Kanunu'nda bu hususta bir düzenleme yer almamakta ise de, Hukuk Muhakemeleri Kanunu uyarınca genel tahkime intikâl eden bir uyuşmazlığın varlığı hâlinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulamayacaktır (STİY m. 16/2-b)⁷³.

III. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASI

A. Genel Olarak

Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesi ile sigortacılıkta tahkim genel hatlarıyla kaleme alınmış ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik⁷⁴ ile kurum hakkında ayrıntılı düzenleme yapılmıştır⁷⁵. Ayrıca 2009/1 No'lu Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ⁷⁶ ile sigortacılıkta tahkim kurumuna ilişkin düzenleme yapılmışsa da, Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ'in Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Tebliğ⁷⁷ ile anılan tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

⁷¹ Ünan, Special Arbitration, s. 113; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 240. Yazar, taraflarca genel tahkime başvurulacak olması hâlinde, Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin son fıkrası uyarınca, uyuşmazlığa bakacak hakemlerin sigorta tahkimde görev alan hakemlerde aranan nitelikleri taşıması gerektiğini ifade etmektedir.

⁷² Kurt Konca, Tahkim, ss. 1352, 1353.

⁷³ Ayhan ve diğerleri, s. 129; Serdar Kale ve Müjgan Tunç Yücel, "Sigortacılık Kanununda Tahkim", **Hâlûk Konuralp Anısına Armağan**, Cilt: 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 463. Yazarlar tarafından, bu konunun kanunla değil yönetmelikle düzenlenmiş olmasına ilişkin olumsuz eleştiride bulunulmakla birlikte, devam eden iki ayrı tahkim yargılamasının önüne geçileceği için anılan düzenlemenin yerinde olduğu ifade edilmektedir.; Hakem kararı için bkz. HK, T. 17.12.2015, K. 2015/14342, HKD, S. 24, Ekim-Aralık 2015, s. 41 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 31.05.2020).

⁷⁴ RG, 17.08.2007, S. 26616.

⁷⁵ Kale ve Tunç Yücel, s. 461; Ulaş, Ders kitabı, s. 127; Rauf Karasu, **Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (ZMMS), s. 132; 31.12.2021 tarihi itibarıyla sigorta hakemlerince toplam 621.324 uyuşmazlık karara bağlanmış olup bu hususta bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu E-Bülten, (<http://www.sigortatahkim.org.tr/files/E-BULTEN-48.pdf>) (E.T. 06.03.2022); Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 50; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 102; Keskin, s. 309; Yeşilova Aras ve Yeşilova, ss. 276, 277; Saat, s. 2461.

⁷⁶ RG, T. 21.01.2009, S. 27117.

⁷⁷ RG, T. 19.01.2016 S. 29598.

Sigortacılık Kanunu'na göre Komisyon'a üye sigorta şirketi ile sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi arasındaki sigorta sözleşmesinde tahkim şartı bulunmasa ya da sonrasında taraflar arasında ayrı bir tahkim sözleşmesi akdedilmese dahi sigorta tahkimden faydalanmak mümkündür⁷⁸. Sigortacılık Kanunu'na göre, uyuşmazlığın çıkmasının ardından sigorta tahkim yoluna başvurulması ile tahkim anlaşması kendiliğinden doğmaktadır (SK m. 30/1)⁷⁹. Her ne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tahkim sözleşmesinin yazılı bir şekilde yapılması gerektiği ifade edilmişse de, Hukuk Muhakemeleri Kanunu genel, sigortacılıkta tahkimi düzenleyen Sigortacılık Kanunu özel kanun niteliğinde olduğundan Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru için taraflar arasında akdedilmiş yazılı bir sözleşmenin varlığı aranmaz⁸⁰. Sigortacılık Kanunu'nun ilgili hükmü şu şekildedir:

Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır. Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usûlünden faydalanabilir.

⁷⁸ Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 56; Kale ve Tunç Yücel s. 464; Karasu, ZMMS, s. 136; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1005; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 250; Özcan, s. 15; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280.

⁷⁹ Özdamar, Tahkim, s. 840; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 53, 54; Karasu, ZMMS, s. 136; Keskin, s. 312; Kurt Konca, Tahkim, s. 1345; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 65.

⁸⁰ Ali Cem Budak, "Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanunu'nun 30. Maddesi, HMK'nun Yürürlüğe Girmesi ve 6327 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?", **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2013, (Sigortacılıkta Tahkim) s. 56; Kale ve Tunç Yücel ss. 464, 465; Ulaş, Ders kitabı, s. 140; M. Aymelek Erdemir, **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ekim 2017, s. 17; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 118; Özdamar ve Doğan, s. 35; Semerci Vuraloğlu, ss. 273, 274; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280.

Kanun'un ifadesi göz önünde bulundurularak doktrinde sigorta tahkimin niteliği hakkında farklı görüşler⁸¹ ileri sürülmekle kurumun sui generis bir yapısının bulunduğu ifade edilmektedir⁸².

Sigorta hukukunda uygulaması oldukça yaygınlaşan sigorta tahkimin, mahkemelerin iş yükünü azaltması, uyuşmazlık taraflarını daha az maliyetle ve daha kısa sürede çözüme kavuşturması, uyuşmazlıkların alanında uzman hakemlerce çözülmesi gibi avantajlarının⁸³ yanı sıra hakemlerin, tanığın ve belgenin zorla

⁸¹ Öztekin, s. 222. Yazar, sigorta şirketinin tahkime üye olduktan sonra münferit olarak yapılan başvurular bakımından söz hakkının bulunmadığını, sigorta sözleşmesinde tahkime ilişkin özel bir hüküm bulunmasa dahi tahkim başvurusu yapılabileceğini, sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin iradesinden kaynaklanan ve adeta uyuşmazlıktan sonra doğan bir tahkim anlaşmasının söz konusu olduğunu ifade etmektedir.; Erol Ulusoy, “*Finans Hukukunda Tahkim*”, II. Uluslararası Özel Hukuk Tahkim Sempozyumu “Tahkim”, İstanbul, Şubat 2009, ss. 240, 241. Yazar, sigorta tahkimin sigorta şirketi bakımından zorunlu ve fakat sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi bakımından ihtiyari olduğunu, bu yönüyle nispi zorunlu tahkimin bu sistemi karşılayacak en uygun terim olduğunu ifade etmektedir.; Aynı yönde bkz. Bağatur ve Öge, ss. 13, 14; Kabukçuoğlu Özer, ss. 496, 497. Yazar riski üstlenen tarafın sigorta tahkim sistemine üye olmakla birlikte sigorta hukukundan kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların tahkim sistemi ile çözülmesini kabul ettiğini ve fakat başvuru tarafın bu konuda seçimlik hakka sahip olduğunu, bu yönüyle sigorta tahkim sisteminin sigorta şirketi bakımından zorunluluk, başvuran bakımından gönüllülük esasına dayandığını ifade etmektedir.; Ulaş, Ders kitabı, ss. 128, 140. Yazar tarafından sigorta tahkim sistemine başvuru yapılabilmemesinin temelinde sigortacı kuruluşun iradesinin yattığı, bu yönüyle sigorta tahkim sisteminin taraflara eşit hak arama olanağı tanımadığı ifade edilerek eleştiride bulunulmuştur.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 240; Çelik, Tahkim Yolu, s. 3. Yazar isteğe bağlı bu tahkim türünde hakem seçiminin taraflarca değil Komisyon tarafından gerçekleştirildiğine dikkat çekmektedir.; Keskin, ss. 311, 312; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1032; Özdamar, Tahkim, s. 840. Yazara göre kendine özgü bir sistem olan tahkim sistemini, karma tahkim sistemi olarak ifade etmek en doğrusudur.; Aynı yönde bkz. Karasu, ZMMS, s. 135; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 53; Saat, s. 2462; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 57. Yazar tarafından; belirli bir alanda doğan uyuşmazlıklar bakımından deneyim ve ekonomik bakımından güçsüz konumda olan başvuru sahiplerinin korunması amacıyla hareket edildiğinden sigorta tahkim sisteminin tüketici hakem heyetlerine benzer mahiyette bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olduğu ifade edilmektedir.; Kurt Konca, Tahkim, s. 1350. Yazar sigorta tahkimin ihtiyari bir tahkim olduğunu ifade etmektedir.

⁸² Özdamar, Tahkim, 837; Kabukçuoğlu Özer, ss. 492, 496. Sigortacılık Kanunu'nun gerekçesinde “...uluslararası uygulamalarda var olan Ombudsman sisteminin işleyişi esas alınmış, ülkemizdeki hukuk sistemi ile paralellik sağlanmasını teminen Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda yer alan tahkim sisteminin temel esas ve usûlleri çerçevesinde sistem şekillendirilmiştir.” ifadesi ile ombudsman sisteminin esas alındığı belirtilmektedir. Ayrıca yazar tarafından sigorta tahkimin, genel tahkimin sigorta hukuku için özelleştirilmiş hâli olduğu ifade edilmektedir.; Aynı yönde bkz. Ünan, Special Arbitration, s. 114; Ombudsmanlık kurumuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Özdamar, Ombudsmanlık, ss. 309-327; Ulaş, Ders kitabı, s. 139; Karasu, ZMMS, s. 134; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 248.

⁸³ Ünan, Special Arbitration, s. 119; Özdamar, Tahkim, ss. 834, 836, 837; Kale ve Tunç Yücel, s. 462; Erdemir, ss. 15, 37, 38; Karasu, ZMMS, ss. 132, 133. Yazar; uzun zaman alan yargılama süreleri sebebiyle hak sahiplerin yeterli görmedikleri hâlde sigorta şirketlerini ibra ettiklerini, bunun ise sigortacılığa duyulan güveni zedelediğini ifade etmektedir. Aynı yönde bkz. Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 50, 51; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 8, 9; Keskin, s. 313; Boztosun/Koç/Aksoy, s. 223 Bağatur ve Öge, s. 10; Zekeriyâ Yılmaz, “*Sigortacılık Kanunu’na Göre Sigortacılıkta Tahkim*”, THD, S: 17, Ocak 2008, s. 38; Ayırt Edici Özellikleri, Cilt: 8, 2013, s. 276; Kabukçuoğlu Özer, s.

getirilmesi, yabancı mahkemelerin istinabe edilmesi, resmî makamlardan belge talep edilmesi gibi yetkilere sahip olmaması, genel yargıda olduğu gibi oturmuş bir sistemin bulunmaması ve UYAP gibi bir teknik altyapıdan yararlanılmaması gibi dezavantajları da bulunmaktadır⁸⁴.

B. Sigorta Tahkimin Benzer Kurumlardan Farkı

Uluslararası ombudsmanlıktan, mülga 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan tahkim, hakem-bilirkişi ve arabuluculuk müesseselerinden izler barındıran sigorta tahkimin kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır⁸⁵. Bu bölüm kapsamında sigorta tahkimin benzer kurumlar ile arasındaki farka genel hatlarıyla değinilecektir.

HMK'da düzenlenen tahkim ile arasında benzerlik sebebiyle, sigorta tahkimin genel tahkimin sigortacılık için özelleştirilmiş hâli olduğu ifade edilmekteyse de, sigorta tahkim *genel tahkim müessesesinden* farklıdır⁸⁶. İki müessese arasındaki farklılıklar özetle şu şekildedir⁸⁷: Genel tahkime ilişkin hükümler yabancılık unsuru taşımayan ve uyuşmazlık yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar bakımından uygulama alanı bulurken, sigorta tahkime ilişkin hüküm yabancılık unsuru taşısın ya da taşımasın sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tüm uyuşmazlıklar bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Genel tahkimde tahkim sözleşmesinin yazılı

492; Erdemir, s. 15; Çelik, Tahkim Yolu, s. 10; Keskin, s. 313; Saat, s. 2460; Özdamar ve Doğan, s. 34; Ayhan ve diğerleri, ss. 126, 127.

⁸⁴ Doktrinde HMK 411 hükmü uyarınca bu hususlarda mahkemelerden yardım istenebileceği ifade edilmektedir. Özdamar, Tahkim, s. 837; Keskin, s. 314; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1549; Ayrıca doktrinde Ulusoy tarafından hakemlerin taraflarca seçilmesi ve ücretlerinin uyuşmazlığın taraflarınca finanse edilmesi sebebiyle bağımsız olamayacakları, kendilerini tarafların temsilcisi gibi hissedebilecekleri ileri sürülmüştür.; Ünan, Special Arbitration, ss. 119, 120; Ulusoy, ss. 212, 213; Aksi yönde bkz. Özdamar, Tahkim, s. 837; Keskin, s. 314.

⁸⁵ Kabukçuoğlu Özer, s. 492; Ulaş, Ders kitabı, s. 128.

⁸⁶ Kabukçuoğlu Özer, ss. 492, 496; Ulaş, Ders kitabı, s. 128.

⁸⁷ Kabukçuoğlu Özer, ss. 496-500; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 1,2, 6, 8; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1030, 1031, 1032, 1038; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 56, 57, 67, 68. Yazar tarafından sigorta tahkim kararlarının iptal davasına konu olacağı ifade edilmektedir.; Özdamar, Tahkim, s. 848; İnci Ataman Figanmeşe, "Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulmayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 37, Sayı: 2, ss. 1006, 1007; Keskin, s. 332; Ulaş, Ders kitabı, s. 150; Erdemir, s. 28; Karasu, ZMMS, ss. 145-147; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 61; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 346; Yaşar, ss. 230, 231; Tosun, s. 581; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 257; Öztekin, ss. 237, 238; Yılmaz, ss. 44, 45; Semerci Vuraloğlu, s. 277-284; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 81, 82.

şekilde yapılması geçerlilik şartı iken, sigorta tahkimde böyle bir sözleşmenin varlığı aranmamaktadır. Genel tahkimde hakemlerin belli nitelikleri haiz olması gerekli değilken, sigorta tahkimde görev alacak hakemlerin taşınması gereken nitelikler düzenlenmektedir. Genel tahkimde hakem sayısı tek olmak şartıyla taraflarca belirlenirken, sigorta tahkimde bu husus hakkında tarafların seçim hakkı bulunmamaktadır. Ayrıca genel tahkimde hakemlerin karar verme süresi 1 yıl iken, sigorta tahkimde bu süre 4 ay olarak düzenlenmektedir. Keza genel tahkimde hakemin reddi talebinin reddine dair karara karşı mahkemeye başvuru imkânı varken, sigorta tahkimde bu hususta verilen karar kesinlik arz etmektedir ve genel tahkimde hakem kararlarına karşı iptal davası açılması mümkünken, sigorta tahkimde belli miktarı aşan uyuşmazlıklar bakımından itiraz hakem heyetine başvuru yapılabilmektedir.

Sigorta tahkim *hakem-bilirkişilik müessesinden* de farklılık göstermektedir. Hakem-bilirkişi sözleşmesi sigorta tazminatının belirlenmesini gerektiren uyuşmazlıklar bakımından uygulamada geliştirilmiş bir müessese olup hakem-bilirkişiler de sigorta tahkimde görev yapan hakemlerden farklıdır⁸⁸. Uyuşmazlığa ilişkin teknik sorunların tespiti bakımından yetkilendirilip uyuşmazlığın çözümünde hakemlere yardımcı olan hakem-bilirkişilerin uyuşmazlığı çözme yetkisi bulunmamakla birlikte, talep hâlinde uyuşmazlık konusunun miktarını ve niteliğini belirleme yetkisi vardır⁸⁹. Ancak sigorta tahkimde görev alan hakemler uyuşmazlığı çözerek karar veren kişilerdir⁹⁰. Hakem-bilirkişi sözleşmesi uyarınca hazırlanan rapor, bilirkişi raporundan farklı olarak hem tarafları hem de mahkemeye bağlamaktadır⁹¹. Bu yönüyle hakem-bilirkişi sözleşmesinin münhasır delil sözleşmesi niteliğinde olduğu ifade edilmektedir⁹².

⁸⁸ Ulaş, Ders kitabı, ss. 127, 128. Yazar tarafından sigorta poliçesi genel şartlarıyla kabul edilen müessesenin tahkim müessesesi olup olmadığı hususundaki tartışmaların Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatları ile sona erdiği, bu müessesenin HMK m. 192 uyarınca yapılmış bir delil sözleşmesi niteliğinde olduğu ifade edilmektedir.; Pekcanitez ve diğerleri, s. 610; Kabukçuoğlu Özer, s. 50.

⁸⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 610; Semerci Vuraloğlu, s. 276; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁹⁰ Özbay ve Korucu, s. 39; Kabukçuoğlu Özer, s. 500; Ertekin ve Karataş, ss. 40, 41; Öztekin, s. 225.

⁹¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 610; Şanal Görgün, Levent Börü, Barış Toraman, Mehmet Kodakoglu, **Medenî Usûl Hukuku**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 486; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1570; Öztekin, s. 224; Baki Kuru ve Burak Aydın, **Medenî Usul Hukuku**, Cilt: 1, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, Ağustos 2021, (Ders Kitabı), s. 851; Semerci Vuraloğlu, s. 276; Duygu Demirel, “*Hakem-Bilirkişi Sözleşmesi ve Uygulama Esasları*”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 93, Mayıs 2014, s. 39; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁹² Pekcanitez ve diğerleri, s. 610; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 851; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1752; Semerci Vuraloğlu, s. 289; Arslan ve diğerleri, s. 498.

Sigorta tahkim *arabuluculuk müessesinden* de farklıdır. Arabuluculuk alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden olup uyuşmazlığın yargı dışında çözülmesini hedeflerken, sigorta tahkim devlet yargısı içine entegre edilmiş bir kurumdur⁹³. Bu yönüyle arabuluculukta uyuşmazlık yargı yolu dışında çözülürken, sigorta tahkimde taraflar arasında yargılama yapılarak uyuşmazlık çözülmetedir⁹⁴.

C. Sigorta Tahkimin Kurumsal Yapısı

Ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayan Sigorta Tahkim Komisyonu, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne bağlı olarak kurulmuştur (SK m. 30/1)⁹⁵. Komisyon bir Müsteşarlık temsilcisi, iki Birlik temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi ile Müsteşarlıkça belirlenecek bir akademisyen hukukçu temsilcinin katılımı ile oluşur (SK m. 30/2, STİY m. 5)⁹⁶.

⁹³ Yeşilirmak ve Pekcanitez, s. 2601; Kabukçuoğlu Özer, s. 501. "*Tahkimde olduğu gibi arabuluculuk faaliyetinin amacı da uyuşmazlıkların giderilmesidir. Bununla birlikte, amaçları aynı da olsa her ikisi farklı müesseselerdir. Arabuluculukta, tahkimden farklı olarak yargılama yapılmaz. Arabuluculuğun amacı, uyuşmazlıkların yargı yolu dışında giderilmesidir. Hâlbuki tahkimde uyuşmazlık, taraflar arasında yargılama yapılmak suretiyle çözülür.*"; Tahkimin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu görüşü için bkz. Mustafa Serdar Özbek, "*Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*", **AÜHFD**, Cilt: 51, Sayı: 2, Haziran 2002, (Adalete Ulaşma), ss. 121, 162; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü I, s. 213; Yavuz Kaplan, "*Arabuluculuk ve Türk Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'na Eleştirel Bir Bakış*", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 28, Sayı: 1-2, 2008, s. 142; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 101; Keskin, s. 309.

⁹⁴ Kabukçuoğlu Özer, s. 501.

⁹⁵ Ünán, Special Arbitration, s. 114; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 240, 241. Yazar tarafından bu şekilde sigorta tahkimde, kurumsal tahkimin benimsendiği ifade edilmektedir.; Aynı yönde bkz. Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 65; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 55; Özdamar, Tahkim, s. 841; Kabukçuoğlu Özer, s. 501. "*Sigorta Tahkim Komisyonunun teşekkülünde dikkat çeken husus, bağımsız yargılama yapacak Komisyonun, sigortacılık yapan kuruluşlar içinde en büyük yere sahip olan sigorta şirketlerinin üyeliğinin zorunlu olduğu Birlik altında teşkilatlandırılmasıdır. Her ne kadar ülke örneklerine bakıldığında bu tür yapılanmaların daha ziyade sigorta şirketleri tarafından oluşturulduğu gözlenmekteyse de örgütlenmenin, bağımsız kurum şeklinde yapılmasının daha doğru olacağı ve kamunun gözünde tarafsızlığın sağlanması konusunda daha etkili olacağı düşünülmektedir.*"; Kale ve Tunç Yücel, s. 461; Ulaş, Ders kitabı, s. 129; Erdemir, s. 25; Karasu, ZMMS, s. 136; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 54; Çelik, Tahkim Yolu, s. 2; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1547; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 105; Keskin, ss. 314, 315; Günay, ss. 25, 47; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1032; Boztosun/Koç/Aksoy, s. 225; Fehime Duygu Fişekçi, "*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Gider Avansı Sorunu*", **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 89, Sayı: 2, 2015, s. 203; Yaşar, s. 215; Yılmaz, s. 39; Tosun, s. 569; Çiftçi, s. 240; Kurt Konca, Tahkim, s. 1345; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 207; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 279; Özcan, s. 15.

⁹⁶ Ünán, Special Arbitration, s. 114; Kabukçuoğlu Özer, s. 502; Karasu, ZMMS, ss. 136, 137, 148. Yazar tarafından Sigorta Tahkim Komisyonu'nun bağımsızlığının sağlanması adına Komisyon'da hâkim kökenli bir üyenin bulunması ve hukukçu akademisyen üye sayısının ikiye çıkarılması

Sigortacılık Kanunu ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile Komisyon'a bağlı çalışmak üzere bir müdür, iki müdür yardımcısı, raportörler ve yeterli sayıda personel görevlendirileceği, müdür ile müdür yardımcılarının Komisyonca, raportörler ve diğer personelin ise müdürün önerisiyle Komisyon tarafından atanacağı, Komisyon müdüründe bulunması gereken özelliklerin neler olduğu ve Komisyon müdürünce hangi görevlerin yerine getirileceği düzenlenmiştir (SK m. 30/5, STİY m. 7/3)⁹⁷.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile *sigorta raportörleri*, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasındaki sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Komisyon'a intikâl etmiş şikâyetler üzerinde ön inceleme yapan kişi şeklinde tanımlanmaktadır (STİY m. 4/1-h)⁹⁸. Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde çalışan raportörler, uyuşmazlığın Komisyon'a intikâlinden sonra devreye girmekte ve yargılama faaliyeti yürütmeksizin başvurunun usûle uygun olup olmadığı hususunda

gerektiği ifade edilmektedir. Aynı yönde bkz. Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 54, 55; Çelik, Tahkim Yolu, s. 2; Keskin, ss. 315, 316, 317. Yazar, akademisyen hukukçu temsilcinin asgari hukukî güvenceyi sağlamak adına Komisyon'da yer aldığını ifade etmektedir.; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1032; Boztosun/Koç/Aksoy, s. 223; Fişekçi, s. 203; Tosun, ss. 569, 591. Yazar Komisyon'un devlet kontrolünde olduğunu, bu yönüyle sigorta tahkim sisteminin en zayıf yönünün hakemlerin tarafsızlığı olduğunu ifade etmektedir. Zira hakem, Komisyon Başkanlığı tarafından seçilmekte ve ücreti ödenmekte, aynı zamanda hakemin reddi talebini karara bağlayan Komisyon müdürü ve müdür yardımcısı da Komisyon Başkanlığı tarafından atanmaktadır.; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1005; Bağatur ve Öge, s. 19; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 241; Yılmaz, s. 40; Kurt Konca, Tahkim, s. 1345; Ayhan ve diğerleri, s. 127; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280; Özcan, s. 15; Vural Seven, “Covid-19 Salgını Sebebiyle Yapılan Kanuni Düzenlemenin Sigorta Tahkim Alanındaki Sürelere Etkisi”, **Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu**, (Ed. Muhammet Özekes), Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2021 (Covid-19 Salgını), s. 209; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 86; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280.

⁹⁷ Karasu, ZMMS, s. 137. Yazar, idârî görevlere sahip olan Komisyon müdürünün, yargısal yetkilerinin de bulunduğunu ifade etmektedir.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 241, 242; Kurt Konca, Tahkim, s. 1347.

⁹⁸ Ulaş, Ders kitabı, s. 138; Kabukçuoğlu Özer, s. 504; Çelik, Tahkim Yolu, s. 3; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 107; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1033; Yaşar, ss. 217, 218; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 322. Ombudsmanlık sisteminde ön incelemeyi yapan kişi uzman personel olarak adlandırılmaktadır.; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 247; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 283.

ön inceleme yapmaktadır⁹⁹. Bu bakımdan raportörlerin hayat ya da hayat dışı sigorta gruplarından birinde görev alması gerekmektedir (SK m. 30/7)¹⁰⁰.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile *sigorta hakemleri* sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkları çözen kişi şeklinde tanımlanmaktadır (STİY m. 4/1-ğ)¹⁰¹. Sigorta Tahkim Komisyonu bünyesinde görev alacak hakemlerin, Komisyon tarafından belirlenen hayat veya hayat dışı sigorta hakemliği listesinden birine kayıtlı olması gereklidir (SK m. 30/7, SK m. 30/10, STİY m. 14, STİY m. 16/8)¹⁰². Hakemlik yaparken başka işle iştigâl edilmesi mümkün olmakla birlikte, Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on dokuzuncu fıkrası hükmü saklıdır¹⁰³. Hakemlik için gerekli koşulları taşıyan kişilerin Komisyon'a yaptığı başvuru neticesinde gerekli değerlendirme yapılır ve hakemlik yapmaya yeterli görülenler hakem listesine kaydolur, ardından hakemlere uzmanlık alanlarına göre dosya gönderilir (SK m. 30/10)¹⁰⁴.

⁹⁹ Erdemir, s. 19. Yazar raportörler tarafından yapılan ön inceleme ile yargılamanın hakem veya hakem heyetine intikâli neticesinde uyuşmazlığın dört ay içinde çözümlenmesinin amaçlandığını ifade etmektedir.; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4. Yazar her ne kadar Kanun'da raportör tarafından sonuçlandırılmayan dosyaların hakeme intikâl edeceği ifade edilmişse de, raportör tarafından karar verilmediğini, bir ön inceleme raporu hazırlanarak dosyanın hakem ya da hakem heyetine intikâl ettiğini ifade etmektedir.; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, ss. 1555, 1556. Yazar tarafından Sigortacılık Kanunu ile raportörlere de yargılama yetkisi verildiği, bu hâliyle Kanun ve Yönetmelik arasında çelişki bulunduğu ifade edilmektedir.; Günay, s. 50; Yaşar, s. 228; Bağatur ve Öge, s. 20; Metin Karacan, "Sigorta Raportörleri ve Sigorta Hakemlerinin Tahkim Sistemi İçindeki Yeri", *TSBD*, Sayı: 30, Ekim-Aralık 2012, Sigorta Raportörleri, s. 37; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 96.

¹⁰⁰ Ulaş, Ders kitabı, s. 138; Kabukçuoğlu Özer, s. 504. Yazar raportörler tarafından yapılan iş göz önünde bulundurulduğunda ihtisaslaşmaya gerek olmadığının düşünüldüğünü ifade etmektedir.; Erdemir, s. 19; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 107; Keskin, s. 318; Yaşar, s. 218; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 59; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 247; Ayhan ve diğerleri, s. 130; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 96.

¹⁰¹ Kabukçuoğlu Özer, ss. 504, 505; Çelik, Tahkim Yolu, s. 3; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 108; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1033; Yaşar, s. 216; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 243; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 283; Kurt Konca, Tahkim, s. 1351.

¹⁰² Keskin, s. 321; Yaşar, s. 217; Bağatur ve Öge, ss. 22, 23; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 243.

¹⁰³ Kabukçuoğlu Özer, ss. 505, 507.

¹⁰⁴ Özdamar, Tahkim, s. 842; Kabukçuoğlu Özer, s. 505. "Hakemler başvurularını, istenen koşulları sağladıklarını gösterir belgelerle birlikte, uzmanlıklarını da belirtmek suretiyle Sigorta Tahkim Komisyonunun merkezine ya da varsa il ya da bölge bazında bağlı oldukları büroya yapar."; Ulaş, Ders kitabı, s. 133. Yazar tarafından Sigorta Tahkim Komisyonu'na sigorta hakemliği başvurusu yapanlardan uygun bulunanların kabul edilebilmesi için; Müsteşarlıkça başvurularının uygun görülmesi ve kabul edilenlerin adlarının Komisyon tarafından tutulması gerektiği; ayrıca bir örneğinin Adalet Bakanlığı'na gönderilerek hayat ya da hayat dışı sigorta hakemliği listesine kaydının yapılması ile işlemin tamamlanacağı ifade edilmektedir.; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 108; Keskin, s. 321; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 243.

D. Sigorta Tahkimde Taraflar

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru bakımından gerekli olan ön şart, özel hukuktan kaynaklanan bir sigorta sözleşmesinin ve bu sözleşmeden kaynaklanan bir uyuşmazlığın varlığıdır¹⁰⁵. Bu bağlamda doğacak bir uyuşmazlıkta Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilecek kişi, sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi iken, başvurunun karşı tarafı, ülkemizde sigortacılık yapma ehliyetine sahip ve sigorta tahkim sistemine üye sigorta şirketi yahut Güvence Hesabıdır¹⁰⁶.

Ülkemizde sigortacılık yapma ehliyetine sahip bir sigortacı ile yapılan sigorta sözleşmesi ve bu sözleşmeden kaynaklanan bir uyuşmazlığın varlığı sigorta tahkime başvurulabilmesi için gereklidir ve yeterlidir¹⁰⁷. Sigorta şirketleri bakımından Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olma zorunluluğu getirilmemiştir, sigorta tahkimden faydalanabilmeleri için üyelik taleplerini Komisyon'a yazılı olarak bildirmeleri ve sabit katılım payını ödemeleri şarttır (SK m. 30/1, STİY m. 15/1, STİY m. 11/2)¹⁰⁸. Sigorta tahkim sistemine üye olmayan bir sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin, Sigorta Tahkim

¹⁰⁵ Özdamar, Tahkim, s. 845; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 207; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 281.

¹⁰⁶ Ünan, Special Arbitration, s. 114; Yeşilova Aras ve Yeşilova, ss. 291, 293; Yazar tarafından riski üstlenen taraf ifadesinin bilinçli bir şekilde tercih edildiği, böylelikle hayat sigortası yapabilen emeklilik şirketleri ve Doğal Afet Sigortaları Kurumu gibi risk havuzlarının da sigorta tahkim kapsamında olduğu ifade edilmektedir.; Özdamar, Tahkim, s. 843; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 318. Ombudsmanlık sisteminde de şikâyet yoluna gidilebilmesi için, sigortacı kuruluşun Sigorta Ombudsmanlığı Derneği'ne üye olması gerekmektedir.; Kale ve Tunç Yücel, s. 463. Yazar Sigorta Tahkim Komisyonu'na götürülecek uyuşmazlıklar bakımından herhangi bir sınırlama yapılmadığını, bu sebeple sigorta sözleşmesinden kaynaklanan her türlü uyuşmazlık için sigorta tahkime başvurulabileceğini ifade etmektedir.; Kabukçuoğlu Özer, s. 509; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1548; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 104; Keskin, ss. 325, 326; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 56; Özdamar ve Doğan, ss. 35, 36; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 207; Ayhan ve diğerleri, s. 128; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 73, 74.

¹⁰⁷ Özdamar, Tahkim, s. 843; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 56; Kale ve Tunç Yücel, ss. 464, 465; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 291; Can, ss. 343-344; Çakan, s. 98.

¹⁰⁸ Özdamar, Tahkim, s. 845; Kale ve Tunç Yücel, s. 464; Ulaş, Ders kitabı, ss. 138, 139. "*Buradaki yazılı başvurma koşulunun bir geçerlilik değil, ispat koşulu olarak getirildiğinin kabulü gerekir.*"; Kabukçuoğlu Özer, s. 493, 509, 510. Nitekim Sigortacılık Kanunu'nun gerekçesinde de "*Riski üstlenen taraflar açısından sisteme katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.*" ifadeleriyle sigortacı kuruluş bakımından gönüllülüğün esas olduğu ifade edilmiştir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 53; Erdemir, ss. 16, 23; Karasu, ZMMS, s. 135; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 117, 118; Keskin, s. 312; Günay, s. 48; Yaşar, s. 224; Tosun, s. 574; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 313. Ombudsmanlık sisteminde de finansman, üyeler tarafından ödenen katılım payı ile sağlanmaktadır.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 248; Yılmaz, s. 42; Ünan, Special Arbitration, s. 115; Kurt Konca, Tahkim, s. 1345; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280.

Komisyonu'na değil Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uyarınca genel tahkime başvurusu mümkündür¹⁰⁹. Ancak Sigortacılık Kanunu'nda 6456 sayılı (Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair) Kanun¹¹⁰ ile yapılan değişiklikle, zorunlu sigortalar bakımından ilgili kuruluş sigorta tahkime üye olmasa dahi, hak sahiplerinin sigorta tahkime başvurabilecekleri kaleme alınmıştır¹¹¹. Her ne kadar sigorta şirketlerinin sigorta tahkime üye olması zorunlu değilse de, ülkemizde faaliyet gösteren, Güvence Hesabı dâhil, sigorta şirketlerinin tamamı sigorta tahkime üye olmuş ve Sigorta Tahkim Komisyonu'nun yetkisini kabul etmiştir¹¹².

Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin birinci fıkrasına “*veya Hesaptan faydalanan kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıklar*” ibaresi eklenerek Güvence Hesabı ile ilgili uyuşmazlıklar da sigorta tahkim kapsamına dâhil edilmiştir¹¹³. Sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi

¹⁰⁹ Kale ve Tunç Yücel, s. 464; Karasu, ZMMS, s. 135.

¹¹⁰ RG, 18.04.2013, S. 28622.

¹¹¹ Güvence Hesabı 16.01.2013 tarihinde sigorta tahkim sistemine üye olmuştur.; Erdemir, ss. 17, 22; Karasu, ZMMS, s. 135; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 53. Yazar zorunlu sigortalar bakımından sigortacı kuruluşun Komisyon'a üye olup olmadığına bakılmaksızın 18.04.2013 tarihinden sonra meydana gelmiş olmak koşuluyla Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulabileceğini, bu yönüyle sigortacı kuruluş bakımından tahkimin zorunlu olduğunu ifade etmektedir.; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 118; Günay, s. 48; Yaşar, ss. 223, 224; Tosun, s. 576. Yazar bu yönüyle sigorta tahkim sisteminin tahkim olarak nitelendirilmesinin doğru olmadığını ifade etmektedir. Zira tahkimin özünde iradilik yatarken, sigorta tahkimde sigorta şirketinin Komisyon'a üye olmaması hâlinde dahi riski üstlenen taraf aleyhine sigorta tahkime başvurulabilmektedir. 2020 yılında Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvuruların %94,88'inin zorunlu malî mesûliyet sigortasından kaynaklandığı hususu göz önünde bulundurulduğunda, kurumun iradiliğinden söz etmenin uygun olmadığı kanaatindeyiz. 2009-2020 yılları arasındaki çalışmalara ilişkin faaliyet raporları hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. (http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf) (E.T.: 06.03.2022); Ekmekçi ve diğerleri, Arabuluculuk, s. 395; Bağıatur ve Öge, ss. 12, 14; Ali Cem Budak, “*Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler*”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XIII, 20. Yıl Armağan Özel Sayısı, 2016, (Sigorta Tahkimde Değişiklikler) s. 123; Çiftçi, s. 241; Semerci Vuraloğlu, s. 275; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 207; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280; Metin Karacan, “*6456 Sayılı Kanunla Sigortacılıkta Tahkim Sistemine Getirilen Değişiklikler*”, **TSBD**, Sayı: 32, Nisan-Haziran 2013, Değişiklikler, s. 35; Çakan, s. 92; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 65; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 280.

¹¹² Özdamar ve Doğan, ss. 34, 35; Özdamar, Tahkim, s. 840; Erdemir, s. 24; Günümüzde sigorta tahkim sistemine üye hayat ve hayat dışı sigortacı kuruluşlar kırk beş (45) tane olup bu kuruluşlar için bkz. (http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91) (E.T.: 06.08.2022).

¹¹³ Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 55; Özdamar, Tahkim, s. 843; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 291; Erdemir, ss. 20, 21. Yazar tarafından Sigortacılık Kanunu'nun ilk hâlinde yalnızca sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların sigorta tahkim kapsamında olacağı şekilde bir düzenleme yapıldığı ve fakat 03.04.2013 tarihli 6456 sayılı Kanun'un 45'inci maddesi ile Hesaptan faydalanan kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların da sigorta tahkim kapsamına dâhil

arasındaki uyuşmazlığın kaynağının sigorta sözleşmesi olması gerektiği Sigortacılık Kanunu ile açıkça ifade edilmişken, Güvence Hesabı ile Hesap'tan yararlanacak kişi arasında yaşanacak uyuşmazlık bakımından herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir¹¹⁴. O hâlde Hesap'tan faydalanacak kişiler ile Hesap arasındaki tüm uyuşmazlıkların sigorta tahkim kapsamında olduğunun kabulü gerekir¹¹⁵.

Sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin sigorta tahkime başvurması mümkündür. Kanun'da Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapacak kişilerin nitelikleri bakımından herhangi bir sınırlama yapılmadığından başvuranın gerçek kişi ya da tüzel kişi, tüketici ya da tacir olması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır¹¹⁶. Bu sebeple sigorta sözleşmesi akdeden ve bu sözleşmeyle ilgili herhangi bir sorun yaşayan herkesin Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurması mümkündür¹¹⁷. Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilecek kişilerden olan menfaat sağlayan kişi terimiyle sigortalı, lehtar ve bazı sigorta sözleşmeleri bakımından bu sözleşmeye taraf olmamakla birlikte, zarar gören konumunda olduğundan sigorta sözleşmesine dayalı olarak talepte bulunabilen üçüncü kişi kastedilmektedir¹¹⁸.

Uygulamada sigorta sözleşmelerinin büyük bir çoğunluğu acenteler aracılığıyla kurulduğundan, acente aleyhine Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulup başvurulamayacağı sorusu gündeme gelmiştir. Doktrinde Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin birinci fıkrasındaki riski taşıyanlar ibaresi ile açıkça ve yalnızca sigortacılık yapan kuruluşların ifade edildiği, sigorta tahkim sisteminin ortaya çıkış amacı gözetilerek acenteler aleyhine de Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesinin önünün açılması gerektiği ve fakat mevcut yasal düzenleme ile bunun mümkün olmadığı ifade edilmektedir¹¹⁹.

edildiği ifade edilmiştir. Aynı yönde bkz. Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 57; Karasu, ZMMS, s. 142; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1548; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 104, 118; Keskin, s. 325; Tosun, s. 578; Semerci Vuraloğlu, s. 274; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 207.

¹¹⁴ Yeşilova Aras ve Yeşilova, ss. 291, 292.

¹¹⁵ Yeşilova Aras ve Yeşilova, ss. 291, 292.

¹¹⁶ Ünán, Special Arbitration, s. 115; Özdamar, Tahkim, s. 845; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 119; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 316. Ombudsmanlık sisteminde, sigorta tahkim sisteminden farklı olarak yalnızca tüketiciler başvurabilmektedir.; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 57.

¹¹⁷ Özdamar, Tahkim, s. 845; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 57.

¹¹⁸ Özdamar, Tahkim, s. 845; Kabukçuoğlu Özer, s. 510.

¹¹⁹ Özdamar, Tahkim, s. 846. Aynı yönde bkz. Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 57, 58; Keskin, ss. 327, 328; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 318. Ombudsmanlık sisteminde acente ve tellallar aleyhine ombudsmana başvuru imkânı tanınmıştır.; Ayhan ve diğerleri, s. 129.

E. Sigorta Tahkim Yargılaması ve Gösterdiği Özellikler

1. Başvurunun Yapılması, Özellikleri ve Sonuçları

Bu bölüm kapsamında Sigorta Tahkim Komisyonu'na ve öncesinde sigortacılık yapan kuruluşa yapılacak başvurudan bahsedilecek olmakla birlikte, sigorta tahkime konu uyuşmazlıkların dava şartı arabuluculuğa tâbi olup olmadığı hususuna da kısaca değinmekte yarar görüyoruz. Sigortacılık Kanunu ile sigorta tahkime tâbi bir uyuşmazlık için arabuluculuk yoluna başvuru zorunluluğunun bulunup bulunmadığı hakkında bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak HUAK ile özel kanunlarda tahkim yolunun öngörülmesi hâlinde, dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulmayacağı kaleme alınmış olup anılan hüküm şu şekildedir: “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz” (HUAK m. 18/A-18).

Doktrinde, sigorta tahkime konu uyuşmazlıkların niteliği ne olursa olsun dava şartı arabuluculuğa tâbi olmadığı ifade edilmektedir¹²⁰. Nitekim Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden bir uyuşmazlık bakımından İtiraz Hakem Heyeti'nce dava şartı arabuluculuk yoluna başvurulmadığından bahisle usûlden ret kararı verilmiş ve fakat bu kararın temyize konu edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından doğru bir şekilde bozma kararı verilmiştir¹²¹. Anılan kararın gerekçesinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapmadan önce sigorta şirketine başvuru yapılmasının dava şartı olduğu ancak arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı hususlarına değinilmiştir.

Kanun hükmü, doktrin görüşleri ve emsal Yargıtay kararından da anlaşılabacağı üzere, sigorta tahkime konu uyuşmazlıklar bakımından zorunlu arabuluculuğa başvuru

¹²⁰ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 163-165; Alper Tunga Küçük, “*The Issue of whether It Is Mandatory to Apply to Mediation Before Reaching The Insurance Arbitration Commission*”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 1, 2022, ss. 316, 317; Ayhan ve diğerleri, s. 125.

¹²¹ Yargıtay 4. HD, T. 30.06.2021, E. 2021/3476, K. 2021/3999 (Hâil Akkanat, Murat Atalı, Vural Seven, **Yargıtay Kararlarında Sigorta Tahkimi**, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2022, s. 121).

şartı bulunmamaktadır. Bu da sigorta tahkimi adli yargıya nazaran daha avantajlı ve tercih edilebilir hâle getirmektedir.

a. Sigortacılık Yapan Kuruluşa Başvuru Yapılması

Sigortacılık Kanunu'na göre Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesinin ön koşulu, uyuşmazlığa konu olay hakkında sigortacılık yapan kuruluşa başvuru yapılmış olması ve bu başvurunun kısmen veya tamamen olumsuz sonuçlanmış olmasıdır¹²². Anılan Kanun hükmü şu şekildedir:

Komisyonu gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir (SK m. 30/13).

Her ne kadar Kanun'da başvurulması gereken kuruluş olarak yalnızca sigortacılık yapan kuruluş ifadesi kullanılmışsa da, burada kanun koyucunun Güvence Hesabı'nı kaleme almayı unuttuğunun ve Güvence Hesabı ile uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde de Komisyon'a başvurmadan önce hesaba başvurularak kısmen ya da tamamen olumsuz cevap alınması gerektiğinin kabulü gerekir¹²³. Bu çalışmada Kanun'un lafzı dikkate alınarak sigortacılık yapan kuruluş denilse de, bu ifadede Güvence Hesabı da anlaşılmalıdır.

¹²² Sigortacılık Kanunu ile yapılan bu düzenlemenin sigorta kuruluşunu uyarmak ve uyuşmazlık Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl etmeden çözülmesini sağlamak amacını taşıdığı hakkındaki görüş için bkz. Özdamar, Tahkim, s. 847; Kale ve Tunç Yücel, s. 463; Ulaş, Ders kitabı, s. 141; Kabukçuoğlu Özer, ss. 493, 510; Çelik, Tahkim Yolu, s. 3; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 118; Keskin, s. 328; Günay, s. 49; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1033; Fişekçi, s. 203; Tosun, s. 580; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 316. Yazar sigorta tahkim sistemine benzer şekilde, ombudsmanlık sisteminde de şikayet yoluna gidilmeden önce sigortacıya yazılı olarak başvuru yapılarak uyuşmazlığın altı hafta içinde çözülmesi talebinde bulunulması gerektiğini, başvuruya cevap verilmemesi yahut başvurunun olumsuz sonuçlanması hâlinde Ombudsmanlık kurumuna başvuru yapılabildiğini ifade etmektedir.; Saat, s. 2462; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 249, 250; Yılmaz, s. 42; Çiftçi, s. 242; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 281; Kurt Konca, Tahkim, s. 1356.

¹²³ Özdamar, Tahkim, s. 847; Keskin, ss. 329, 330; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 61. Yazar tarafından Güvence Hesabı ifadesine yer verilmeme sebebinin Sigortacılık Kanunu 30/1 hükmüne Güvence Hesabı ibaresinin sonradan eklenmesi ve fakat 30/13 hükmüne bu eklemenin yapılmasının unutulması olduğu ifade edilmektedir. Yazara göre sigortacılık yapan kuruluş ifadesi ile Güvence Hesabı da kastedilmektedir.; Şaban Kayıhan ve Mustafa Ünlütepe, "Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti", **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 12, Temmuz 2016 (Vekâlet Ücreti), s. 110; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 208.

Sigortacılık yapan kuruluşa yapılan başvurunun ardından cevap verilmesi hâlinde, sigortanın, talebi kısmen veya tamamen karşılamadığına dair son cevap yazısı ile on beş iş günü içinde cevap verilmediği takdirde, cevap verilmediğine ilişkin belge ve ispata elverişli diğer belgelerle birlikte Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulabilecektir¹²⁴. Her ne kadar Sigortacılık Kanunu ile sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvurunun yapılması gerektiğinden bahsedilmişse de, ne Kanun'da ne Yönetmelik'te hangi belgelerle başvurulacağına ilişkin bir hüküm yer almaktadır¹²⁵. Doktrinde, özel düzenlemeler saklı tutulmak kaydıyla, gerekli evrakların Türk Ticaret Kanunu'nun 1447'nci maddesine göre belirleneceği ifade edilmektedir¹²⁶. Bu hükme göre

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür.

On beş iş günlük süre Sigortacılık Kanunu uyarınca Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulması hâlinde söz konusu olup kural olarak, devlet yargısında dava açılması hâlinde sigortacı kuruluşa başvuru şartı bulunmamaktadır¹²⁷. Ancak zorunlu ve ihtiyarî malî mesûliyet sigortaları bakımından başvuru zorunluluğuna ilişkin düzenlemeler saklıdır¹²⁸.

b. Sigorta Tahkim Komisyonu'na Başvuru Yapılması

Sigorta şirketinden veya Güvence Hesabı'ndan talepte bulunan ve bu talebinin karşılanmadığını ileri süren sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi tarafından, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılması

¹²⁴ Kabukçuoğlu Özer, s. 510; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 249, 250; Çiftçi, s. 242; Kayıhan ve Ünlütepe, Vekâlet Ücreti, s. 110; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 208; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 281; Kasko sigortasından kaynaklanan uyumsuzluk bakımından TTK 1427/2 ve Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4. hükümleri uyarınca kırk beş günlük süre dolmadan sigorta tahkime başvurulduğu için verilen usûlden ret kararı için bkz. HK, T. 29.08.2018, K. 2018/57489, HKD, S. 35, Temmuz-Eylül 2018, ss. 6-10; Kurt Konca, Tahkim, s. 1357.

¹²⁵ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 99. Yazar, gerekli belgelerin neler olduğunun polişe kapsamından ya da somut olay üzerinden tespit edilebileceğini ifade etmektedir.

¹²⁶ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 100.

¹²⁷ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 99.

¹²⁸ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 99.

mümkündür¹²⁹. Tahkim başvurusu yapılırken sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi tarafından bir başvuru ücreti yatırılması, uyuşmazlığa ilişkin başvuru formuna uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgelerle birlikte başvuru ücretinin yatırıldığına dair belgenin de eklenmesi gerekmektedir (SK m. 30/12, STİY m. 16/1)¹³⁰.

Komisyon'a yapılan tahkim başvurusu öncesinde sigorta kuruluşuna başvurulup başvurulmadığı, başvurulmuşsa verilen cevap neticesinde bir uyuşmazlık doğup doğmadığı, cevap verilmemişse on beş (iş) günlük sürenin dolup dolmadığı Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde çalışan raportörler tarafından yapılan ön inceleme aşamasında değerlendirilecektir¹³¹. Gerekli ön şartın yerine getirilmediği anlaşıldığı takdirde, başvuru Komisyon tarafından değerlendirmeye alınmayacak bu hususta başvuran taraf bilgilendirilecektir¹³². Bu bakımdan sigorta kuruluşuna başvurulduktan sonra, on beş (iş) gün içinde cevap verilmediğinin ispatı önem arz etmektedir¹³³. Her ne kadar doktrinde, cevap verilmediğinin yalnızca noter kanalıyla sigorta kuruluşuna başvuru yapılması hâlinde ispatlanabileceği ileri sürülmüşse de¹³⁴, bizim de katıldığımız görüşe göre, kanunla aranmayan bir ispat kuralının yorum yolu ile aranması, hak arama özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikte olacağından mümkün değildir¹³⁵.

Sigortacılık Kanunu ile genel hatlarıyla tahkim başvurularının Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılması gerektiği kaleme alınmış ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile de yetkiye ilişkin ek düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile

¹²⁹ Ünan, Special Arbitration, s. 114; Ulaş, Ders kitabı, s. 140; Kabukçuoğlu Özer, s. 509.

¹³⁰ Özdamar ve Doğan, s. 36; Çiftçi, s. 242; Özdamar, Tahkim, s. 847; Kale ve Tunç Yücel, s. 163; Ulaş, Ders kitabı, ss. 140, 141; Kabukçuoğlu Özer, s. 508. Yazar tarafından cüz'î de olsa sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerden başvuru ücreti alınmasının yerinde olduğu, böylelikle arada uyuşmazlık olmasa dahi başvuru yapılmasının engelleneceği ve bu şekilde kurumun gereksiz yere meşgul edilmesinin önüne geçilebileceği ifade edilmektedir.; Karasu, ZMMS, s. 141; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 101; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 119; Keskin, s. 329; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1034; Yaşar, s. 226; Tosun, s. 580; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 321. Ombudsmanlık sisteminde başvurunun telefon, mektup, faks, e-posta aracılığıyla yapılması mümkündür. ; Saat, s. 2463; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Bağatur ve Öge, s. 17; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 249; Öztekin, s. 227; Yılmaz, s. 43; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 208; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 121.

¹³¹ Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 250, 251; Kale ve Tunç Yücel, ss. 465, 466; Ulaş, Ders kitabı, ss. 141, 142; Kabukçuoğlu Özer, ss. 493, 511; Erdemir, s. 19; Karasu, ZMMS, s. 142; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Karasu, ZMMS, s. 142.

¹³² Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 251.

¹³³ Can, s. 317.

¹³⁴ Can, s. 317; Aynı yönde bkz. Kurt Konca, Tahkim, s. 1357.

¹³⁵ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 98.

komisyon merkezine, başvuru yapan kişinin ikametgahının bulunduğu yerdeki büroya yahut rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya başvuru yapılabilmesi olanaklı hâle gelmiştir (SK m. 30/13, STİY m. 16/1)¹³⁶. Ancak doktrinde yetkiye ilişkin bu hususun ön şart olarak değerlendirilmemesi gerektiği, farklı bürolara yapılan başvuruların da kabul edilmesinin tahkimin ruhuna daha uygun olduğu ifade edilmektedir¹³⁷.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesi için uyuşmazlığın öncesinde mahkemeye ya da tüketici sorunları hakem heyetine intikâl etmemiş olması gerekir (SK m. 30/14)¹³⁸. Ayrıca Kanun'da bu yönde bir ibare yer almamakla birlikte Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu uyarınca genel tahkime intikâl eden uyuşmazlıkların varlığı hâlinde de Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılamayacağı düzenlenmektedir (STİY m. 16/2-b)¹³⁹.

2. Sigorta Tahkimde İnceleme ve Yargılama

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru prosedürü yerine getirildikten sonra, uyuşmazlığın hayat ya da hayat dışı sigorta gruplarından hangisine dâhil olduğu tespit edilir ve ön şartların varlığı tespit edilmek üzere dosya Komisyon tarafından uzmanlık alanına göre görevli ve yetkili raportöre tevdi edilir (SK m. 30/15)¹⁴⁰. Bu doğrultuda raportör tarafından öncelikle sigortacılık yapan kuruluşun sigorta tahkime üye olup

¹³⁶ Özdamar, Tahkim, s. 847; Ulaş, Ders kitabı, s. 140; Kabukçuoğlu Özer, s. 511; Karasu, ZMMS, s. 141; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 57; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 119; Keskin, ss. 316, 329; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1034; Saat, ss. 2462, 2463; Bağatur ve Öge, s. 17; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 242; Öztekin, s. 227; Yılmaz, s. 43; Ayhan ve diğerleri, ss. 129, 130; Kurt Konca, Tahkim, s. 1358.

¹³⁷ Özdamar, Tahkim, s. 847; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 62.

¹³⁸ Özdamar ve Doğan, s. 37; Özdamar, Tahkim, s. 848; Kale ve Tunç Yücel, s. 463; Kabukçuoğlu Özer, s. 510; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1551; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 119; Günay, s. 50; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1034; Fişekçi, s. 203; Yaşar, ss. 227, 228; Tosun, s. 580; Özdamar, Ombudsmanlık, s. 319; Saat, s. 2462; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 61. Yazar tarafından, sigorta tahkime konu olabilecek bir uyuşmazlığa ilişkin dava açılması hâlinde, mahkemenin tarafları sulhe ve arabuluculuğa teşvik etmesi gibi, sigorta tahkime de teşvik edebilmesi yönünde bir düzenleme yapılmasının daha yerinde olacağı ifade edilmektedir.; Bağatur ve Öge, s. 19; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 250; Yılmaz, s. 42; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 208; İHK, T. 24.05.2021, K. 2021/15546, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 14.05.2022), ss. 91-93; Ayhan ve diğerleri, s. 129; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 280, 282; Kurt Konca, Tahkim, s. 1357; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 85, 92.

¹³⁹ Kale ve Tunç Yücel, s. 463; Kurt Konca, Tahkim, s. 1357.

¹⁴⁰ Özdamar, Tahkim, s. 848; Kale ve Tunç Yücel, s. 465; Ulaş, Ders kitabı, s. 141; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 121; Keskin, ss. 318, 319; Yaşar, s. 226; Saat, s. 2463; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 250; Çiftçi, s. 242; Ayhan ve diğerleri, s. 128; Kurt Konca, Tahkim, s. 1358.

olmadığı, üye ise sigortacı kuruluşa gerekli başvuruların yapılıp yapılmadığı, başvuru yapılmışsa talebin tamamen ya da kısmen olumsuz sonuçlanıp sonuçlanmadığı yahut sigortacılık yapan kuruluşun on beş (iş) gün içinde cevap verip vermediği, ilgilinin beyanı esas alınmak suretiyle uyuşmazlığın mahkemeye, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre genel tahkime ya da tüketici sorunları hakem heyetine intikâl edip etmediği tespit edilir (SK m. 30/1, SK m. 30/13, SK m. 30/14, STİY m. 16/2)¹⁴¹. Yönetmelik ile uyuşmazlığın mahkemeye, genel tahkime ya da tüketici sorunları hakem heyetine intikâl edip etmediği konusunda ilgilinin beyanının esas alınacağı açıkça düzenlenmiş olup raportörlerin bu hususta re'sen araştırma yetkisinin bulunmadığı ifade edilmektedir¹⁴².

Raportör tarafından yapılan inceleme neticesinde ön şartlarda eksiklik bulunduğu tespit edilir ve uyuşmazlığın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı kanaatine varılırsa, bu husus başvuru tarafa bildirilir ve başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilir (STİY m. 16/3)¹⁴³. Raportör tarafından incelemeye başlanmadan önce başvurunun geri çekilmesi hâlinde de başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilir (STİY m. 16/4)¹⁴⁴.

¹⁴¹ Kale ve Tunç Yücel, ss. 465, 466; Ulaş, Ders kitabı, ss. 141, 142; Kabukçuoğlu Özer, ss. 493, 511; Erdemir, s. 19; Karasu, ZMMS, ss. 138, 142, 143. Yazar, tüketici sorunları hakem heyetine başvuru zorunluluğunun yalnızca mahkemeler karşısında bir anlam ifade ettiğini, sigorta kuruluşu ile uyuşmazlık yaşayan sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin, tüketici sorunları hakem heyetine yahut Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru bakımından seçimlik hakka sahip olduğunu ifade etmektedir. Aynı yönde bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 339; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1551; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 119, 121; Keskin, s. 319; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1035; Yaşar, s. 227; Tosun, s. 580; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 60. Yazar tarafından sigorta tahkimde ikili bir yargılama sistemi öngörüldüğü, Kanun'la raportörlere Yargıtay'daki tetkik hakimlerinin yaptığına benzer yargılamanın esasına yönelik önemli bir görev verilmesinin amaçlandığı ancak Kanun'un amacına uygun olmayacak şekilde Yönetmelik ile yapılan sınırlamalar neticesinde verilen görevlerin, raportörlerin uzmanlığından yararlanmaya yönelik olmadığı ve kaynak israfına sebebiyet verdiği ifade edilmektedir.; Bağatur ve Öge, ss. 20, 21; Ünan, Special Arbitration, s. 117; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 284; Kurt Konca, Tahkim, ss. 1358, 1359.

¹⁴² Kale ve Tunç Yücel, ss. 465, 466. Yazar tarafından ilgili kelimesi ile sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin yanı sıra sigortacılık yapan kuruluşun da anlaşılması gerektiği, bu şekilde doğması muhtemel derdestlik sorununun önüne geçilebileceği ifade edilmektedir.; Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 99.

¹⁴³ Kale ve Tunç Yücel, s. 466; Ulaş, Ders kitabı, s. 142; Kabukçuoğlu Özer, ss. 508, 511, 512; Karasu, ZMMS, ss. 138, 143; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 121; Keskin, s. 319; Yaşar, s. 228; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 251; Yılmaz, s. 43; Çiftçi, s. 242; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 284; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 284; Kurt Konca, Tahkim, s. 1359; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 97.

¹⁴⁴ Ulaş, Ders kitabı, s. 142; Kabukçuoğlu Özer, s. 512; Karasu, ZMMS, ss. 138, 143; Keskin, s. 319; Bağatur ve Öge, s. 21; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 251; Kurt Konca, Tahkim, s. 1359.

Ön incelemeyi tamamlayan raportör dosyayı bilgi ve belge eksikliği bakımından da değerlendirir ve uyuşmazlığın böyle bir eksiklikten kaynaklandığı kanaatine varırsa, taraflara bilgi vermek kaydıyla dosyayı kapatır. Bu durumda başvuru ücretinin yüzde ellisi başvurana iade edilir (STİY m. 16/5)¹⁴⁵.

On beş gün içinde raportör tarafından inceleme tamamlanır (SK m. 30/15, STİY m. 8/3)¹⁴⁶. Gerekli koşulların sağlandığının tespit edilmesi ve gerek görülmesi hâlinde dosya raportörce hazırlanan ön raporla birlikte hakem ya da hakem heyetine intikâl ettirilir (SK m. 30/15, STİY m. 16/6)¹⁴⁷.

Her ne kadar raportörler tarafından uyuşmazlık konusunun sigorta tahkime tâbi olup olmadığı ve sunulan bilgi belgelerin uyuşmazlığın çözümü için yeterli olup olmadığı hususlarında ön inceleme yapıldıktan sonra dosya hakem veya hakem heyetine intikâl etmekteyse de, raportör incelemesinin yetersiz ya da hatalı olması mümkündür¹⁴⁸. Bu sebeple dosya hakem veya hakem heyetine intikâl ettikten sonra, uyuşmazlığın sigorta tahkime tâbi olmadığına tespiti hâlinde başvurunun usûlden reddine karar verilmesi, bilgi ve belgelerde eksiklik bulunduğu tespiti hâlinde ise eksikliğin giderilmesi hususunda hakem veya hakem heyetinin yetkili olduğu hususunun gözetilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹⁴⁹.

Raportör tarafından ön inceleme tamamlanıp dosya gönderildikten sonra, uyuşmazlığın tek hakem tarafından mı yoksa hakem heyeti tarafından mı çözüleceği

¹⁴⁵ Kale ve Tunç Yücel, s. 466; Kabukçuoğlu Özer, ss. 504, 511; Ulaş, Ders kitabı, s. 143. Yazar tarafından belge eksikliği sebebiyle dosyanın kapatılmasının ağır bir yaptırım olduğu ve yönetmelikle düzenlenmesinin yerinde olmadığı, dosyanın kapatılması yerine eksikliğin giderilmesi için taraflara süre verilmesinin kurumun ruhuna daha uygun olacağı ifade edilmektedir.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 252; Karasu, ZMMS, ss. 138, 143; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 58; Bağatur ve Öge, ss. 21, 22. Yazarlar tarafından raportörlerce dosyanın kapatılması hâlinde verilen bu karara karşı bir itiraz merciinin bulunmaması eleştirilmektedir.; Keskin, s. 319; Yaşar, s. 228; Tosun, ss. 586, 587; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 251; Yılmaz, s. 43; Çiftçi, s. 242; Ayhan ve diğerleri, s. 130; Kurt Konca, Tahkim, ss. 1359, 1360; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 97.

¹⁴⁶ Kabukçuoğlu Özer, s. 511; Karasu, ZMMS, s. 143; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1554; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 108; Keskin, s. 319; Günay, s. 50; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1035; Tosun, s. 580; Saat, s. 2463; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Bağatur ve Öge, s. 21; Yılmaz, s. 43; Ünan, Special Arbitration, s. 117; Çiftçi, s. 242; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 208; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 284; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 96.

¹⁴⁷ Özdamar, Tahkim, s. 848; Keskin, ss. 319, 330; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1035; Ünan, Special Arbitration, s. 117; Ayhan ve diğerleri, s. 130; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 284; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 96.

¹⁴⁸ Ulaş, Ders kitabı, s. 148.

¹⁴⁹ Ulaş, Ders kitabı, ss. 148, 149. Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 60. Yazar tarafından bilgi ve belgelerdeki eksiklik giderilmediği takdirde, uyuşmazlığın esastan çözümünün mümkün olmadığına tespiti hâlinde, eksikliğin giderilmesi konusunda hakem ya da hakem heyetinin yetkili olduğu ifade edilmektedir. Çelik, Tahkim Yolu, s. 5.

husussu Komisyon tarafından belirlenir¹⁵⁰. Ancak uyuşmazlık konusu tutarın yirmidörtbin Türk lirasının üzerinde olması hâlinde heyet teşekkülü zorunludur (SK m. 30/15)¹⁵¹. Yine uyuşmazlığın karmaşık niteliğe sahip olması ve birden fazla uzmanlık alanını ilgilendirmesi hâlinde en az üç kişiden oluşan hakem heyetinin teşekkül etmesi gerekmektedir (SK m. 30/15)¹⁵². Uyuşmazlığa heyet hâlinde bakılması ve listede hukukçu bulunması hâlinde, en az biri hukukçu olacak şekilde en az üç kişiden oluşan heyet, kararını çoğunlukla verir (STİY m. 16/7)¹⁵³.

Dosya, konusuna göre hayat veya hayat dışı sigorta grubuna göre sınıflandırıldıktan sonra, Komisyon tarafından hakem seçimi genel listeden sıra usûlüne göre yapılır (STİY m. 16/8)¹⁵⁴. Hakemlik yaparken başka işle iştigâl edilmesi mümkün olmakla birlikte, Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on dokuzuncu fıkrası hükmü saklıdır¹⁵⁵. Hakemlik için gerekli koşulları taşıyan kişilerin Komisyon'a yaptığı başvuru neticesinde gerekli değerlendirme yapılır ve hakemlik yapmaya yeterli görülenler hakem listesine kaydolur; ardından hakemlere uzmanlık alanlarına göre dosya gönderilir (SK m. 30/10)¹⁵⁶.

¹⁵⁰ Kale ve Tunç Yücel, s. 467; Ulaş, Ders kitabı, ss. 144, 145; Kabukçuoğlu Özer, s. 512; Karasu, ZMMS, s. 139; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 55; Çelik, Tahkim Yolu, s. 4; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 122; Keskin, s. 321; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1035; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Bağatur ve Öge, s. 24; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 285.

¹⁵¹ Sigortacılık Kanununun 30 uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ ile heyet teşkili için onbeşbin Türk lirası olan alt sınırın 01.05.2022 tarihi itibarıyla yirmidörtbin Türk lirasına yükseltildiği kaleme alınmıştır. (RG, 16.04.2022, S. 31811).

¹⁵² Ulaş, Ders kitabı, s. 145; Kabukçuoğlu Özer, s. 512.

¹⁵³ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 108; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 122, 123; Budak, Sigorta Tahkimde Değişiklikler, ss. 128, 129; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 254; Yılmaz, s. 43; Kurt Konca, Tahkim, s. 1360.

¹⁵⁴ Ulaş, Ders kitabı, s. 145. Yazar tarafından hakem seçiminin yalnızca Komisyon'a bırakılarak taraflara -listeye kayıtlı olmak şartıyla- hakem seçim hakkı tanınmamasının sisteme duyulan güveni zedeleyeceği ifade edilmektedir.; Erdemir, s. 26. Yazar tarafından yargılamada çabukluğun sağlanması adına hakemlerin üzerindeki dosya yükü gözetilerek hakem atamasının yapıldığı ifade edilmektedir.; Karasu, ZMMS, ss. 139, 143, 144. Yazar, sıra usûlünde Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in 16'ncı maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hakemlerin uzmanlık alanlarının, coğrafi kriterlerin ve iş yükünün de dikkate alındığını ifade etmektedir. Ayrıca yazar, sigorta tahkim sisteminde taraflara hakem seçme hakkı tanınması yönündeki eleştirilere katılmadığını belirtmekte ve tarafların hakemleri etkilemeye çalışma ihtimalini vurgulayarak bunun sisteme zarar vereceğini ifade etmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 55, 59; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 122; Keskin, s. 321; Günay, s. 51; Yaşar, s. 229; Saat, s. 2463; Bağatur ve Öge, ss. 23, 24; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 253; Yılmaz, s. 43; Ünan, Special Arbitration, s. 116; Ayhan ve diğerleri, s. 130; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 285; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 107, 108.

¹⁵⁵ Kabukçuoğlu Özer, ss. 505, 507.

¹⁵⁶ Özdamar, Tahkim, s. 842; Kabukçuoğlu Özer, s. 505. "*Hakemler başvurularını, istenen koşulları sağladıklarını gösterir belgelerle birlikte, uzmanlıklarını da belirtmek suretiyle Sigorta Tahkim Komisyonunun merkezine ya da varsa il ya da bölge bazında bağlı oldukları büroya yapar.*"; Ulaş, Ders kitabı, s. 133. Yazar tarafından Sigorta Tahkim Komisyonu'na sigorta hakemliği başvurusu

Sigorta hakeminin ismi; sigorta hakemliği yapmak için gereken nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak, kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle Listedenden silinir (SK m. 30/11, STİY m. 14/4)¹⁵⁷.

Doktrinde **Karasu** tarafından hükmün şu şekilde değiştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹⁵⁸:

Hakemler, kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde haklı bir neden olmaksızın en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle, listeden silinir. Heyet hâlindeki dosyalarda haklı nedenin mevcut olup olmadığı her bir hakem için ayrı ayrı değerlendirilir.

Her ne kadar Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on dokuzuncu fıkrası ile tarafsızlık ilkesine aykırılık hâlinde hakemlerin listeden silineceği kaleme alınmışsa da listeden silme kararını verecek merci belirtilmemiştir¹⁵⁹. Doktrinde **Karasu** tarafından, bu konuda Müdürlüğün yetkili olacağı düşünülse de düzenleme yapılarak belirsizliğin giderilmesi gerektiği, karar verilmeden önce hakem hakkında soruşturma açılarak rapor hazırlanması ve listeden silinen hakeme, bu karara karşı yargı yoluna başvurma hakkı tanınmasının daha doğru olacağı ifade edilmektedir¹⁶⁰. **Çelik** tarafından da listeden silme kararının kimin tarafından verileceğine ilişkin düzenleme yapılması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Yazara göre, bu kararın yalnızca Komisyon müdürü tarafından verilmesinden İtiraz Hakem Heyeti'nin tarafları dinleyerek vermesi daha doğrudur¹⁶¹.

yapanlardan uygun bulunanların kabul edilebilmesi için; Müsteşarlıkça başvurularının uygun görülmesi ve kabul edilenlerin adlarının Komisyon tarafından tutulması gerektiği; ayrıca bir örneğinin Adalet Bakanlığı'na gönderilerek hayat ya da hayat dışı sigorta hakemliği listesine kaydının yapılması ile işlemin tamamlanacağı ifade edilmektedir.; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 108; Keskin, s. 321; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 243.

¹⁵⁷ Ulaş, Ders kitabı, s. 133; Kabukçuoğlu Özer, s. 507. "Sigorta Hakem Listesine kaydolmanın ön şartı ilgilinin Müsteşarlık tarafından hakemlik yapmak üzere uygun görülmesi iken, Listedenden silinme durumunda Müsteşarlığın onayı gerekli değildir. Zira Listedenden silinmeyi gerektiren haller kanundan kaynaklanmakta olup bu konuda idareye tanınmış takdir yetkisi yoktur."; Karasu, ZMMS, s. 140; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 55; Çelik, Tahkim Yolu, s. 6; Keskin, s. 322; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1038, 1039. Yazar tarafından hükmün açık olmadığı ve listeden silme kararının sadece komisyon müdürü tarafından verilmesinin doğru olmadığı ifade edilmektedir.; Yaşar, s. 217; Tosun, s. 584; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1006; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 244; Kurt Konca, Tahkim, s. 1353; Seven, Covid Salgını, s. 210; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 101-103.

¹⁵⁸ Karasu, ZMMS, s. 141. Yazar, heyet hâlinde görülen dosyalarda bir hakemin kusurundan dolayı diğer hakemlerin ceza almasının önüne geçilebilmesi için bu şekilde bir düzenleme yapılması gerektiğini ileri sürmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 56.

¹⁵⁹ Karasu, ZMMS, s. 140; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 55; Çelik, Tahkim Yolu, s. 6.

¹⁶⁰ Karasu, ZMMS, s. 140; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 55.

¹⁶¹ Çelik, Tahkim Yolu, s. 6, 12; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1039.

Sigorta tahkimde hakemin reddi hususuna değinmek gerekirse, seçilen sigorta hakeminin mücbir sebep ve umulmayan hâller dışında görevi reddetmesi mümkün değildir (SK m. 30/15)¹⁶². Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile hakemi ret nedenleri Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na paralel olacak şekilde düzenlenmiş olup bu nedenlerden birinin varlığı hâlinde tarafların hakemi reddetmesi mümkündür (SK m. 30/15, STİY m. 17, HMK m. 36)¹⁶³. Yönetmelik hükmüne göre hakemin reddini gerektiren hâller şunlardır¹⁶⁴:

- a) Hakem taraflardan birine öğüt vermiş ya da yol göstermişse.
- b) Hakem taraflardan biri veya ilgili bir üçüncü kişi karşısında kanunen gerekmediği hâlde görüşünü bildirmişse.
- c) Hakem, tanık, bilirkişi, Hukuk Muhakemeleri anlamında hakem, veya hakim sıfatıyla dinlenmiş veya hareket etmişse.
- ç) Hakem taraflardan biriyle dördüncü dereceye kadar yansoy hısımlığı varsa.
- d) Hakem ile taraflardan biri arasında bir dava veya düşmanlık bulunuyorsa.
- e) Hakemin tarafsızlığından şüpheye düşülmesini gerektirecek önemli sebepler varsa (STİY m. 17).

Her ne kadar Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on beşinci fıkrası ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 17'nci maddesinin birinci fıkrası ile yalnızca tarafların hakemi reddedebilecekleri düzenlenmişse de, Hukuk Muhakemeleri Kanunu uyarınca taraflarca ileri sürülmesine dahi, hakemin kendini reddedebileceğinin kabulü gerekir (HMK m. 36)¹⁶⁵. Ancak hakemin reddini gerektiren sebebin varlığına rağmen hakem görevden çekilmez ve taraflardan biri de hakemin reddi talebinde bulunmaz ise, yargılamaya ilişkin yapılan tüm işlemler geçerliliğini koruyacaktır (SK m. 30/23, HMK m. 37)¹⁶⁶.

Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on beşinci fıkrası ile tarafların Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan hâkimi ret nedenlerine dayanarak hakemi reddedebilecekleri kaleme alınmışsa da, doktrinde, buradaki hakemi ret

¹⁶² Kale ve Tunç Yücel, s. 467; Ulaş, Ders kitabı, ss. 134,146; Kabukçuoğlu Özer, s. 505; Karasu, ZMMS, ss. 139, 140; Keskin, s. 330; Yaşar, s. 229; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 254; Yılmaz, s. 44; Ayhan ve diğerleri, s. 130; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 288; Kurt Konca, Tahkim, s. 1361; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 104.

¹⁶³ Kale ve Tunç Yücel, s. 467; Ulaş, Ders kitabı, s. 134; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 112; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Kurt Konca, Tahkim, s. 1354.

¹⁶⁴ Ulaş, Ders kitabı, s. 136; Çelik, Tahkim Yolu, s. 7; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 112; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1039; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 289; Kurt Konca, Tahkim, ss. 1354, 1355.

¹⁶⁵ Kale ve Tunç Yücel, s. 467; Ulaş, Ders kitabı, s. 136; Karasu, ZMMS, s. 140.

¹⁶⁶ Ulaş, Ders kitabı, ss. 136, 137.

nedenleri ifadesinin geniş anlamda kullanıldığı ve HMK madde 34 ve 35'te yer alan hakemin yasaklılık nedenlerinin de sigortacılıkta tahkimde uygulama alanı bulacağı ileri sürülmüştür¹⁶⁷. Bu görüşe paralel olarak Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'e, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik¹⁶⁸ ile eklenen hüküm ile HMK 34 hükmüne paralel olacak şekilde düzenleme yapılmış ve hakemin uyuşmazlığa bakamayacağı hâllerden birinin varlığı hâlinde, taraflarca ileri sürülme dahi hakemin dosyadan el çekmesi gerektiği kaleme alınmıştır¹⁶⁹. Hüküm şu şekilde düzenlenmiştir:

- (1) Hakem, aşağıdaki hâllerde uyuşmazlıklara bakamaz, talep olmasa bile çekilmek zorundadır:
- a) Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada,
 - b) Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında,
 - c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında,
 - ç) Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında,
 - d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında,
 - e) Nişanlısının davasında,
 - f) İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyumu veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davada,
 - g) Tahkim sırasında, yönetiminde bulunduğu tüzel kişiye ait uyuşmazlıklar (STİY m. 18)

Taraflarca hakemin reddi hâlinde ret talebinin durumun öğrenildiği tarihten itibaren Sigortacılık Kanunu'na göre en geç beş iş günü içinde, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'e göre ise en geç on beş gün içinde Komisyon'a dilekçeyle yapılması ve iki tarafın görüşleri dinlendikten sonra komisyon müdürü tarafından en geç beş iş günü içinde karar verilmesi gerekmektedir (SK m. 30/15, STİY m. 17)¹⁷⁰. Kanun ile Yönetmelik arasındaki çelişkinin fark edilmesinin ardından Sigortacılıkta

¹⁶⁷ Ulaş, Ders kitabı, s. 134.

¹⁶⁸ RG, 19.01.2016, S. 29598.

¹⁶⁹ Kale ve Tunç Yücel, s. 468; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 113; Tosun, s. 592; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 289; Kurt Konca, Tahkim, s. 1354.

¹⁷⁰ Kale ve Tunç Yücel, s. 467. Yazar taraflarca hakemin reddedilmesi hâlinde ret talebinin durumun öğrenildiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde, her hâlükârda on beş gün içinde Komisyon'a dilekçeyle yapılması gerektiğini ifade ederek Kanun ile Yönetmelik arasındaki çelişkiyi gidermeye çalışmıştır. Aynı yönde bkz. Yaşar, ss. 219, 220; Karasu, ZMMS, s. 140; Ulaş, Ders kitabı, s. 137; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 6, 7. Yazar, ret talebinin Komisyon müdürü tarafından değerlendirilmesini eleştirerek, İtiraz Hakem Kurulu kurularak hakemin reddi talebinin bu kurulca değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.; Keskin, s. 322; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1039; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Bağatur ve Öge, ss. 26, 27; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 246; Kurt Konca, Tahkim, s. 1354.

Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Kanun'daki düzenlemeye paralel olacak şekilde değişiklik yapılmış ve hakemin reddi için gereken sürenin beş iş günü olduğu kaleme alınmıştır (STİYDYDY m. 13).

Taraflarca hakemin reddi talebinde bulunulması hâlinde, bu talebin değerlendirilmesi sürecinin hakemin karar vermesi için öngörülen süreyi durdurup durdurmayaacağı hususunda ne Kanun'da ne de Yönetmelik'te bir açıklık bulunmaktadır¹⁷¹. Komisyon tarafından hakemin reddi talebinin yerinde olduğu kanaatine varılırsa, yeni bir hakem seçilerek uyuşmazlığın bu hakemin katılımıyla çözülmesine; hakemin reddi talebinin yerinde olmadığı kanaatine varılırsa, ret talebinin reddi ile uyuşmazlığın reddi talep edilen hakemin katılımı ile çözüleceğine karar verilir¹⁷².

Sigortacılık Kanunu ile sigorta hakemleri ve raportörlerin tarafsız olması gerektiği kaleme alınmış olup anılan hüküm şu şekildedir¹⁷³:

Sigorta hakemleri ve raportörler tarafsız olmak zorundadır. Sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamaz. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve çocukları için de geçerlidir. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 28'inci maddesi sigorta hakemleri hakkında da uygulanır (SK m. 30/19).

Sigorta tahkim yargılamasında hakemlerin duruşma yapıp yapamayacağı hususuna değinmek gerekirse, bu konuda açık hüküm bulunmamakla birlikte,

¹⁷¹ Kale ve Tunç Yücel, s. 468. Yazarlar uyuşmazlığın tek hakem tarafından görülmesi hâlinde hakemin reddi talebinin süreyi durduracağını, tarafların hakemin reddi talebi ile birlikte SK'nın 30'uncu maddesinin on altıncı fıkrası uyarınca tahkim süresinin uzatılmasını talep edebileceğini, sonuç olarak reddolunan hakemin gecikmesinde sakınca olan işler istisna olmak üzere dosyadan el çekeceğini, uyuşmazlığın hakem heyeti tarafından görülmesi hâlinde hakemin reddi talebinin süreyi durdurmayaacağını, hakem heyetinin reddedilen hakemin yokluğunda inceleme yapmaya devam edeceğini, ancak eksik hakemle karar verilmesi mümkün olmadığından heyetin kararını vermesinin hakemin reddi kararının sonuçlarına bağlı olduğunu ileri sürmektedir.

¹⁷² Kale ve Tunç Yücel, s. 468; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 113. Yazar hakemin reddi kararının kesin olduğunu ifade etmektedir.

¹⁷³ Kabukçuoğlu Özer, ss. 507, 508; Ulaş, Ders kitabı, s. 135. Yazar tarafından düzenlemenin emredici nitelikte olduğu belirtilerek bu hükme aykırı olacak şekilde her nasılsa hakem olan kişinin, hakemin yasaklılık sebeplerine dayalı olarak uyuşmazlıktan çekinmek zorunda olduğu ve aynı zamanda hakem listesinden de adının silineceği ifade edilmektedir.; Erdemir, s. 25; Karasu, ZMMS, s. 140; Çelik, Tahkim Yolu, s. 6; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 111; Keskin, s. 323; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1038; Yaşar, s. 218; Bağatur ve Öge, s. 27; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 244; Yılmaz, s. 47; Ünan, Special Arbitration, s. 116; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 285; Kurt Konca, Tahkim, ss. 1353, 1354; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 102, 107.

Sigortacılık Kanunu ile hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden inceleme yaparak karar verecekleri kaleme alınmıştır (SK m. 30/15)¹⁷⁴. Kimi yazarlar bu hükümden hareketle duruşma yapılmaksızın sunulan evraklar üzerinden karar verilmesi gerektiğini ifade ederken¹⁷⁵, kimi yazarlar ise hakemlerin duruşma yapamayacağı sonucuna varmanın doğru olmadığını ifade etmektedir¹⁷⁶. Her ne kadar Kanun'la hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceği kaleme alınmışsa da, **Çelik**'e göre hakemlerin çalışma usûlü bakımından Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin yirmi üçüncü fıkrası uyarınca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun uygulanması gerekmektedir¹⁷⁷. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre tahkimde yargılamanın işleyişi şu şekildedir:

Hakem veya hakem kurulu, delillerin ikamesi, sözlü beyanlarda bulunulması veya bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinden yürütülmesine de karar verebilir. Taraflar, aksini kararlaştırmadıkça, hakem veya hakem kurulu,

¹⁷⁴ Kale ve Tunç Yücel, s. 471; Kabukçuoğlu Özer, s. 512; Erdemir, s. 29; Karasu, ZMMS, s. 144; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 59; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 4, 5. Yazar bu hükme karşın hakem ya da hakem heyeti tarafından yerinde olarak hasar, kusur ve zararın tespiti için dosyanın bilirkişiye gönderildiğini, dosyadaki eksikliklerin tamamlattırıldığını, ara karar oluşturulduğunu, beden gücü kaybı zararlarının hesabında malûliyetle ilişkin alınan sağlık kurulu raporunun kesin olmaması yahut bu rapora itiraz edilmesi hâlinde yeniden rapor aldırıldığını ifade etmektedir. Yazara göre, yol gösterici nitelikte olan bu hükmün dar yorumlanmaması gerekmektedir. Aksi düşüncenin kabulü tarafların hukukî dinlenilme hakkının ihlali anlamına gelecektir.; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 123; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1558; Keskin, s. 320; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1035, 1036; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007. Yazar tarafından sigorta tahkimde taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı, hakemlerin gerekli görmesi hâlinde duruşma yapabileceği, dosya üzerinden karar verilmesinin zorunlu olmadığı ifade edilmektedir.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 256, 258; Öztekin, ss. 232, 233. Yazar tarafından bu hüküm uyarınca sigorta tahkimde re'sen araştırma ilkesinin değil taraflarca getirilme ilkesinin uygulama alanı bulacağı ifade edilmektedir. Yazara göre dava malzemelerinin hakemlerce toplanması mümkün değildir.; Yılmaz, s. 44; Semerci Vuraloğlu, s. 286; Kurt Konca, Tahkim, s. 1361.

¹⁷⁵ Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 262; Karasu, Sigorta Tahkimi s. 60; Karasu, ZMMS, s. 144; Kurt Konca, Tahkim, ss. 1361, 1362. Yazar dört ay içinde karar verilmesi gerektiğinden bahisle kural olarak sigorta tahkimde duruşma yapılamayacağını, ancak gerekli görülmesi hâlinde hakem ya da hakem heyetince duruşma yapılmasına karar verilebileceğini ifade etmektedir.

¹⁷⁶ Kale ve Tunç Yücel, s. 471; Kabukçuoğlu Özer, s. 512. Yazar tarafından hakemin duruşma yapabileceği, tanık dinleyebileceği, bilirkişiye başvurabileceği ifade edilmektedir.; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Erdemir, s. 29; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 4, 5. "...hakemler çok doğru ve yerinde olarak, mahkemelerdeki kadar olmasa bile, az çok bir yargılama süreci gerçekleştirmektedirler."; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 123; Keskin, s. 320; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 65; Öztekin, s. 233; Semerci Vuraloğlu, ss. 287, 288; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 287; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 93, 120.

¹⁷⁷ Çelik, Tahkim Yolu, s. 5; "tahkim yargılamaında yapılacak tahkikatte usule aykırı raporların sunulduğunun tespiti hâlinde Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde HMK çerçevesinde tahkim yargılaması yapılacağı belirtildiğinden hakem heyetince usule uygun raporların alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle İtiraz Hakem Heyetince gerekçede davacı tarafından usule uygun rapor sunulmadığından bahisle dosyaya sunulan belgelere göre karar verilmesi gerektiği yönündeki gerekçesi de hatalı olmuştur." Yargıtay 17. HD, T. 9.2.2021, E. 2020/12348, K. 2021/1026 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 10.03.2022).

tarafardan birinin talebi üzerine yargılamanın uygun aşamasında duruşma yapılmasına karar verir (HMK m. 429).

Tebliğ'in 7/1-b maddesi ile sigorta hakemlerinin duruşma yapabileceği kaleme alınmışsa da, doktrinde bu hükmün gerektiği takdirde tarafların sözlü bilgisine başvurmak anlamında yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir¹⁷⁸.

Sigorta tahkimde duruşma yapılabileceği yönünde Sigorta Tahkim Komisyonu kararları¹⁷⁹ bulunmaktadır.

Kanaatimizce kendine has özellikleri sebebiyle, sigorta tahkimde duruşma yapılması mümkün değildir. Zira hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme Komisyon'un çalışma usûlünü göstermektedir. Öte yandan heyet hâlinde görülen uyuşmazlıklar bakımından hakemlerin farklı şehirlerde bulunuyor olması da duruşma yapılmasına engel teşkil etmektedir. Bu çerçevede, hem lafzî yorum hem de amaçsal yorum ilkeleri uyarınca, hakemlerin sadece evrak üzerinden karar vereceğinin, bir diğer deyişle yargılama kapsamında duruşma yapılamayacağının kabulü gerekir.

Komisyon tarafından görevlendirilen hakem ya da hakem heyeti tarafından dört ay içinde uyuşmazlık konusu hakkında karar verilmesi zorunda olup bu sürenin tarafların açık ve yazılı muvafakati ile uzatılması mümkündür (SK m. 30/16, STİY m. 16/10)¹⁸⁰. Ancak taraflarca dört aylık sürenin sonunda yapılan tahkim süresinin

¹⁷⁸ Karasu, Sigorta Tahkimi s. 59, 60; Karasu, ZMMS, s. 144.

¹⁷⁹ *"Davalı X Sigorta AŞ'nin, Duruşma yapılmasına ilişkin talebinin kabul edilmesine, Duruşma'nın 08.12.2015 tarihinde saat:14.00'da Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Altunizade Mah. Kısıklı Cad. No.35 Aksel İş Merkezi A Blok Kat. 2 34662 Üsküdar /İSTANBUL adresinde yapılmasına, Duruşma'ya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda, gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği ve gelmeyen tarafın muvafakati olmadan iddia ve savunmasını genişletebileceği yahut değiştirebileceğinin ihtaren bildirilmesine..."* HK, T. 06.07.2015, K. 2016/3542, HKD, S. 25, Ocak-Mart 2016, ss. 66, 67; *"29.06.2012 tarihli duruşmada dinlenen başvuru sahibi/davacı asil ile davacı tanıklarından K beyanlarında..."* HK, T. 16.08.2012, K. 2012/941, HKD, S. 11, Temmuz-Eylül 2012, s. 16 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 31.05.2020).

¹⁸⁰ Özdamar, Tahkim, s. 848; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Ulaş, Ders kitabı, s. 150. Yazar dört aylık sürenin, dosyanın hakeme tebliği ile başlayacağını ifade etmektedir.; Karasu, ZMMS, ss. 145, 146. Yazar heyet hâlinde görülen uyuşmazlıklarda sürenin dosyanın koordinatör hakeme tebliği ile başlayacağını ileri sürmektedir. *Aynı* yönde bkz. Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 61; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 346. Yazar, heyet hâlinde görülen uyuşmazlıklarda sürenin, dosyanın en son hakeme tebliği ile başlayacağını ileri sürmektedir.; *Aynı* yönde bkz. Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 257; Kabukçuoğlu Özer, s. 493; Erdemir, s. 28; Çelik, Tahkim Yolu, s. 6; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 124; Keskin, s. 330; Günay, s. 51; Yaşar, ss. 230, 231; Tosun, s. 581; Bağatur ve Öge, s. 28; Öztekin, ss. 237, 238; Yılmaz, ss. 44, 45; Ünan, Special Arbitration, s. 117; Özdamar ve Doğan, s. 37; Semerci Vuraloğlu, s. 291; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, s. 208, 209; Ayhan ve diğerleri, ss. 127, 130; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 287; Kurt Konca, Tahkim, s.

uzatılması sözleşmesi geçersiz olacağından, tarafların süre uzatımına ilişkin muvafakatlerini bu karar süresi içinde bildirmeleri önem arz etmektedir¹⁸¹. Uzatılan sürenin sonunda hakem ya da hakem heyeti tarafından karar verilememesi durumunda, o ana kadar yapılan bütün işlemler geçersiz sayılacak ve yetkili mahkeme tarafından karar verilecektir (SK m. 30/16)¹⁸². Karar verme süresi dolduktan sonra hakem ya da hakem heyeti tarafından verilen karar ise tahkim sözleşmesine dayanmayacağından hukuken geçerliliği bulunmayacaktır¹⁸³.

HMK'daki düzenlemeden farklı olarak sigorta tahkimde görevli hakem ya da hakem heyetine süre uzatım kararı verme yetkisi tanınmamıştır (HMK m. 427/2)¹⁸⁴. Her ne kadar hakemlerin süre uzatımı için Komisyon'a başvurmaları mümkün değilse de, taraflara başvurularak işin niteliği gereği dört aylık süre içinde karar verilmesinin mümkün olmadığı ve ek süreye ihtiyaç duyulduğu belirtilebilir¹⁸⁵. Doktrinde **Kale** ve **Tunç Yücel** tarafından uyuşmazlık taraflarının yazılı ve açık muvafakati ile sürenin uzatılabilmesinin yanı sıra, ek süre verilmesi hususunda anlaşma sağlanamaması hâlinde yalnızca bir tarafın Komisyon'a başvurusu ile de süre uzatımının mümkün olabileceği ifade edilirken¹⁸⁶, **Karasu** tarafından bu hususta Komisyon'a yetki verilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir¹⁸⁷. Tarafların süre uzatımı hususunda anlaşmaları hâlinde de bu sürenin belirli bir süre olması gerekmektedir¹⁸⁸. Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından uygulamada dört aylık ve iki aylık karar verme süresinin yeterli olmaması hâlinde hakem ya da hakem heyetince

1362. Yazar, HUMK 529 hükmü uyarınca hakemlerin süre uzatımı hususunda mahkemeden süre talep edebileceklerini ifade etmektedir.; Özcan, s. 35.

¹⁸¹ Kale ve Tunç Yücel, s. 469; Semerci Vuraloğlu, s. 289.

¹⁸² Kale ve Tunç Yücel, s. 469; Ulaş, Ders kitabı, s. 150; Karasu, ZMMS, s. 145; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 61; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Kurt Konca, Tahkim, s. 1362; Seven, Covid-19 Salgını, ss. 208, 211, 212. Covid-19 salgının çıkışı ile yargılamaya ilişkin bazı sürelerin durdurulmasına ilişkin düzenleme, 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1 hükmüyle yapılmıştır. Yazar, taraflar için öngörülen sürelerin 13.03.2020 tarihinden itibaren durduğunu ve fakat raportörler ve hakemler için öngörülen sürelerin işlemeye devam ettiğini ifade etmektedir.

¹⁸³ Alangoya s. 205; Ulaş, Ders kitabı, s. 150.

¹⁸⁴ Ulaş, Ders kitabı, s. 150; Seven, Covid Salgını, ss. 210, 211.

¹⁸⁵ Kale ve Tunç Yücel, s. 469.

¹⁸⁶ Özellikle ölümlü yaralamalı trafik kazalarından doğan tazminat talepli başvurular bakımından 4 aylık süre yeterli olmayabilmektedir; Kale ve Tunç Yücel, ss. 469, 470.

¹⁸⁷ Karasu, ZMMS, s. 146. Yazar taraflardan birinin süre uzatımını istememesi sebebiyle uyuşmazlığın genel mahkemelerde çözülmesinin adilane olmadığını, bu sebeple taraflardan birinin ya da hakem yahut hakem heyetinin talebi üzerine süre uzatımı kararı verilebilmesi konusunda Komisyon'a yetki verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 61, 62.

¹⁸⁸ Ulaş, Ders kitabı, s. 150; Karasu, ZMMS, s. 146; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 62; Yaşar, s. 231.

tarafından ek süre istenmektedir¹⁸⁹. Yargıtay, süre uzatımı hususunda tarafların muvafakati alınmayarak dosyadan el çekme kararı verilmesini bozma sebebi yapmaktadır¹⁹⁰.

Hakem ya da hakem heyeti tarafından karar verildikten sonra, bu kararın Komisyon'a gönderilmesi gerekir (SK m. 30/16)¹⁹¹. Komisyon müdürü tarafından karar, en geç üç iş günü içinde taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı, dosya ile birlikte Komisyon'ca saklanır (SK m. 30/16). Doktrinde kimi yazarlar tarafından burada önemli olanın hakemin kararını en geç dört ay içinde vermesi olduğu, kararın mahkeme kalemine bu süre içinde gönderilme zorunluluğu bulunmadığı ifade edilmekteyse de kanaatimizce bu yorum Kanun'un amacına ve ruhuna aykırı olup hakem ya da hakem heyetince karar verildikten sonra dosyanın derhâl Komisyon müdürüne gönderilmesi gerekmektedir.

Sigorta tahkimde dosyanın sigorta hakemine veya hakem heyetine gönderilmesinin ardından hangi yargılama usûlünün uygulanacağı hususunda Kanun'da ve Yönetmelik'te herhangi bir düzenlemeye yer verilmemişken, genel tahkimde uygulanacak yargılama usûlüne ilişkin hüküm şu şekildedir¹⁹²:

Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama usulüne ilişkin kuralları, bu Kısımın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler. Taraflar arasında böyle bir sözleşme yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim

¹⁸⁹ “Sigorta Tahkim Komisyonu’nun benzer gerekçelerle ”doğabilecek hak kayıplarının önüne geçilmesi amacıyla, Kanunun 30’uncu maddesinin on altıncı fıkrası kapsamında ek süre taleplerine muvafakat verilmesi hususunda hakemlere yardımcı olunması” şeklindeki duyuru da dikkate alınarak:

Taraf vekillerinden iki aylık ek süre istenmesine, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30/16 maddesi uyarınca: taraf vekillerine, iki aylık ek süre istemine açık ve yazılı muvafakatlarını bildirmeleri için ara kararının kendilerine tebliğinden başlamak üzere beşer günlük kesin süre verilmesine,” Karar verilmiş; taraf vekillerinin onayı ile, bu dosyada iki aylık ek süre alınmıştır.” İHK, T. 26.12.2020, K. 2020/29345, HKD, S. 44, Ekim-Aralık 2020, ss. 65, 66 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 22.05.2022).

¹⁹⁰ “İHH tarafından davacının bu raporu tek yanlı olarak (mahkeme ya da savcılık görevlendirmesi olmadan) aldığı ve raporu davalının kabul etmediği; raporun, yönetmeliğin 6. maddesindeki şekli şartlara uymadığı; İHH’nin karar verme süresi olan 2 ay içinde de eksikliğin tamamlanamayacağı gerekçesiyle dosyadan el çekilmiştir. Her ne kadar 5684 Sayılı Kanun’un 30/12. maddesi gereği, İHH dosyanın kendisine intikâlından itibaren 2 ay içinde kararını vermek zorunda ise de, bu sürenin tarafların muvafakati ile uzatılmasına yasal bir engel bulunmamaktadır. Anılan bu usul dahi işletilmeden el çekme kararı verilmesi doğru değildir.” Yargıtay 4. HD, T. 24.05.2021, E. 2021/2495, K. 2021/1484.

¹⁹¹ Kale ve Tunç Yücel, s. 473; Ulaş, Ders kitabı, s. 152; Çelik, Tahkim Yolu, s. 7.

¹⁹² Ulaş, Ders kitabı, ss. 147, 148; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 256. “Buna HUMK’nun 507 ve onu izleyen maddelerinde düzenlenmiş bulunan basit yargılama usûlünün özgün bir uygulama biçimi de denebilir”.

yargılamaını, bu Kısımın hükümlerini gözeterek uygun bulduğu bir şekilde yürütür (HMK m. 424).

Sigortacılık Kanunu ile hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri kaleme alınmış olup bu düzenleme ile sigorta tahkimde genel tahkimdekinden farklı bir yargılama usûlünün tercih edildiğini görülmektedir (SK m. 30/15)¹⁹³. Doktrinde **Ulaş** tarafından sigorta tahkimdeki yargılama usûlünün, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 316 vd. maddelerinde düzenlenen basit yargılama usûlünün özgün bir uygulama biçimi olduğu ifade edilmektedir¹⁹⁴.

Sigorta tahkimde yargılamanın işleyişi sırasında gerekli tüm tebligatlara ilişkin olarak Komisyon müdürüne yetki verilmiş olup Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in amir hükmü şu şekildedir: "Komisyon Müdürü, Kurumun uygun görüşü ile ilgili mevzuata uygun olarak yargılamanın işleyişi ile hakem kararlarının şekil yönünden içeriğine ilişkin bilişim temelli usuller getirir" (STİY m. 16/11).

Sigortacılık Kanunu ile Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanacağı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile de Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıfların Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılmış sayılacağı açıkça kaleme alınmıştır¹⁹⁵. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkim usûlüne ilişkin olarak tebligatı düzenleyen hükmü ise şu şekildedir: "Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tebligat, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır" (HMK m. 438). Sigorta tahkimde aksi kararlaştırılarak, tebligatların mail aracılığıyla yapılmasına karar verilmiştir¹⁹⁶. Nitekim emsal Yargıtay kararları da bu yöndedir¹⁹⁷.

¹⁹³ Ulaş, Ders kitabı, s. 148; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 256; Öztekin, ss. 230, 231. Yazar tarafından sigorta tahkimde yargılama usûlünün serbestçe tayin edilemeyeceği, HUMK hükümlerinin uygulama alanı bulmasının zorunlu olduğu ifade edilmektedir.

¹⁹⁴ Ulaş, Ders kitabı, s. 148; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 256.

¹⁹⁵ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 112; Yaşar, s. 214; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1008; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 58; Semerci Vuraloğlu, s. 271; Oya Çakan, **Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, ss. 90, 91; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 119.

¹⁹⁶ Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, ss. 1554, 1555; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 115; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 124.

¹⁹⁷ "Dairemizin bozma kararından sonra dosya, yeniden hakeme tevdi edilmiş ve tevdi edilen hakem tarafından 21.09.2015 tarihli itiraz hakem heyeti ara kararı düzenlenmiş taraf vekillerinin e mail adreslerine gönderilmek suretiyle tebliğ yoluna gidilmiş, ancak tebliğ davalının doğru adresine gönderilmemiş, davalı haberdar olamaması nedeniyle, belirtilen kesin süre içinde bilirkişi ücretini yatıramamış ve itiraz hakem heyetince yeniden itirazın reddine karar verilmiştir. Dosya içindeki belgeler incelendiğinde; davalı vekilinin tebliğ adresini "...@sompोजapan.com.tr" olarak belirttiği fakat ara kararın; ...@sompोजapan.com.tr" adresine gönderilmesi nedeniyle

Doktrinde **Karayazgan** tarafından, sigorta tahkimde UYAP gibi bir altyapının bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu, tebligatların yargılamanın gerektirdiği ciddiyetten uzak bir şekilde yapıldığı, kimi dosyalarda vekil varken azile tebligat yapıldığı, kimi dosyalarda ise bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmeden dosyanın karara çıkarıldığı, hakemlerin hafta sonu geç saatlerde tebligat yaparak üç günlük süreyi başlattığı ve bu sebeplerle hak kayıpları yaşandığı ifade edilmektedir¹⁹⁸. Yargıtay tarafından ise sigorta tahkimde usûlsüz tebligat yapılması hâlinde bozma kararı verilmektedir¹⁹⁹.

Sigortacılık Kanunu'na, 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²⁰⁰ ile eklenen hüküm ile talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekâlet ücretinin Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesi'nde belirlenen vekâlet ücretinin beşte biri olacağı kaleme alınmıştır (SK m. 30/17)²⁰¹. Bu düzenlemeye karşın, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte

davalının ara karardan haberdar olmadığı anlaşıldığından, davalıya tebligat yasası ve genel şartlara uygun olarak ara kararın tebliği yapılmadan, davalının savunma hakkı kısıtlanmak suretiyle itiraz hakem heyeti tarafından dairemizin 2014/23993 Esas 2015/873 karar sayılı ilamında belirtilen bozma nedenleri araştırılmaksızın yazılı olduğu şekilde yeniden itirazın reddine karar verilmesi doğru görülmeyip bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 6.11.2018, E. 2015/18994, K. 2018/10171; “Somut olayda, İtiraz Hakem Heyetince 23.10.2019 tarihli ilk ara kararında ve 04.12.2019 tarihli 3. ara kararında bilirkişi ücretinin yatırılması konusunda davalı vekiline 3'er günlük kesin süre verildiği, ara kararların taraf vekillerine aynı gün e-mail yoluyla tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.” Yargıtay 17. HD, T. 2.3.2021, E. 2020/4803, K. 2021/2119 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 18.09.2021).

¹⁹⁸ Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, ss. 1554, 1555; Usûlüne uygun tebligat yapılmaması sebebiyle verilen bozma kararları için bkz. Yargıtay 17. HD, T. 10.11.2020, E. 2019/1150, K. 2020/6801; Yargıtay 17. HD, T. 19.11.2020, E. 2018/4709, K. 2020/7322; Yargıtay 4. HD, T. 01.11.2021, E. 2021/5023, K. 2021/7805 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

¹⁹⁹ “Somut olayda hakem heyetince alınan malûliyet raporunun davalı vekiline tebliğ edildiğine dair dosya içerisinde bilgi veya tebligat parçası bulunmamaktadır. Bu durumda davalı tarafa bilirkişi raporları usulünce tebliğ edilmeden davalı tarafın rapora itiraz etme veya beyanda bulunma süresi dolmadan Anayasa ve HMK ile koruma altına alınan hukuki dinlenilme ve savunma hakkı kısıtlanarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmeyerek kararın bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 19.11.2020, E. 2018/4709, K. 2020/7322; “İtiraz Hakem Heyetince, 22.11.2018 tarihli ara karar, hükme esas alınan 26.11.2018 tarihli bilirkişi raporu ile davacılar vekilinin ıslah dilekçesinin tebligat yasası ve genel şartlara uygun olarak tebliği edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, Anayasa'nın 36. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının en önemli unsuru olan hukuki dinlenilme hakkının ihlali ile karar verilmesi isabetli olmayıp bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 10.11.2020, E. 2019/1150, K. 2020/6801 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

²⁰⁰ RG, 29.06.2012, S. 28338.

²⁰¹ Kabukçuoğlu Özer, s. 513; Karasu, ZMMS, s. 151; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 66; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 125; Keskin, s. 331; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1053; Yaşar, s. 231; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1562; Bağatur ve Öge, s. 52; Ünân, Special Arbitration, s. 118; Kayıhan ve Ünlütepe, Vekâlet Ücreti, s. 113; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 292; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 147.

Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik’e şu hüküm eklenmiştir²⁰²:

Tarafların avukat ile temsil edildiği hâllerde, taraflar aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti, her iki taraf için de Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde yer alan asliye mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekâlet ücretinin beşte biridir (STİY m. 16/13).

Yönetmelik ile yapılan bu düzenleme, Sigortacılık Kanunu'nun “Talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekalet ücreti, Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekalet ücretinin beşte biridir.” ifadesini içeren 30’uncu maddesinin on yedinci fıkrasına ve Anayasa’nın “Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.” ifadesini içeren 124’üncü maddesinin birinci fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir²⁰³. Normlar hiyerarşisi uyarınca Sigortacılık Kanunu’nun esas alınması gerekmekte olup Yönetmelik hükmünün uygulama alanı bulamayacağı kanaatindeyiz (SK m. 30/17, STİY m. 16/13)²⁰⁴.

Doktrinde bir görüşe göre talebi reddedilenler ifadesi ile tahkim yargılamasında yer alan iki taraf da kastedilmektedir. Bu görüşe göre hem sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan tarafın hem de riski üstlenen

²⁰² Karasu, ZMMS, s. 152; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 66; Bağatur ve Öge, s. 53 Kayıhan ve Ünlütepe, Vekâlet Ücreti, ss. 113, 114; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 292, 293; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 148.

²⁰³ Karasu, ZMMS, s. 153. Yazar özel kanun niteliğindeki Sigortacılık Kanunu ile Avukatlık Kanunu’ndakinden farklı bir düzenleme yapılabileceğini fakat Yönetmelik hükmü ile Kanun’a aykırı düzenleme yapılmasının doğru olmadığını ifade etmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 66, 67; Budak, Sigorta Tahkimde Değişiklikler, s. 129; Bağatur ve Öge, ss. 53-55.

²⁰⁴ Karasu, ZMMS, s. 153; Kayıhan ve Ünlütepe, ss. 121-123; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 66, 67; “Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16/13.maddesinde, taraflar aleyhine hükmedilecek vekalet ücretinin her iki taraf için hesaplanan vekalet ücretinin beşte biri olduğu ifade edilmiş olduğundan, yönetmeliğin söz konusu hükmü, 5684 Sayılı Kanunun 30/17.madde hükmünün kapsamını genişletmek suretiyle ona aykırı düşen bir düzenleme içermektedir. Oysa anılan kanun, Hazine Müsteşarlığına, Sigortacılıkta Tahkimde avukatlık vekalet ücreti düzenlemesi için açıkça bir yetki vermemiştir...Bu bakımdan, kanuna aykırı nitelikte yönetmelik hükmü yerine, kanun hükmünün uygulanması zorunludur. Bu husus Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 22.03.1996 T. E.1993/5, K.1996/1 Sayılı kararında da benimsenmiştir. Bu kararda “... Yargıtay’ın süregelen uygulamalarında ayırım yapılmaksızın, yönetmeliğin kanuna aykırı olması hâlinde, kanuna değer verilerek uyumsuzlukların çözümlenmesi ilkesi benimsenmiştir. Yönetmeliğin kanuna bağımlı olması, açıklanan şekilde yorum ve uygulama yapılmasını gerektirdiği...” ifade edilmiştir.” İHK, T. 08.06.2021, K. 2021/17402, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, s. 118 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

kuruluş ve Güvence Hesabı'nın bu hükümden faydalanması gerekmektedir²⁰⁵. Diğer bir görüşe göre ise talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler ifadesi ile kastedilen sadece başvuran taraf konumundaki sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişidir²⁰⁶.

Emsal Sigorta Tahkim Komisyonu kararları²⁰⁷ SK 30/17 hükmü ile kastedilenin yalnızca başvuran taraf olduğu yönünde iken güncel Yargıtay kararları²⁰⁸ aksi yöndedir.

²⁰⁵ Kabukçuoğlu Özer, s. 513. "Zira tahkimde, uyuşmazlığın taraflarından her biri, hakemden kendi lehine hüküm kurulmasını ister. Diğer bir ifade ile, sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar, kendi lehine ancak risk üstlenen kuruluş ya da Güvence Hesabı aleyhine hüküm kurulmasını talep ederken, risk üstlenen kuruluş ve Güvence Hesabı da haksız olduğu iddiasıyla karşı tarafın talebinin reddedilerek kendi lehine hüküm kurulmasını talep eder. Ayrıca tahkim yargılamasının çekimeli yargı olduğu da göz önünde bulundurulduğunda hakem, uyuşmazlık taraflarından birisinin talebini kabul ettiği oranda diğer tarafın talebini de ret etmiş demektir. Bu noktada, maddede geçen talebi ret edilen kavramı, sadece davacı konumundaki sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlara yönelik değildir." Aynı yönde bkz. Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 125; Özdamar, Tahkim, s. 849; Keskin, s. 331.

²⁰⁶ 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 58'inci maddesi ile Sigortacılık Kanunu'na eklenen 30/17 hükmünün gerekçesi için bkz. Kabukçuoğlu Özer, s. 494. "Diğer taraftan Sigorta Tahkim Komisyonuna genellikle düşük meblağlar için başvurulmaktadır. Bu durumda talebi kısmen veya tamamen reddedilen taraf için, yargılama giderleri arasında yer alan avukatlık ücretinin uyuşmazlık konusu miktarla karşılaştırıldığında yüksek kalabildiği dikkate alınarak maddede gerekli düzenleme yapılmıştır."; Yeşilova Aras ve Yeşilova, ss. 351, 352. Yazarlar sigorta şirketi ya da Güvence Hesabı'nın Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklarda her zaman davalı konumunda olduğunu, bu yönüyle aleyhe karar verilmesinin önüne geçmek adına savunma faaliyetinde bulunduğunu, bu faaliyetin ise hukukî talep olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Aynı yönde bkz. Karasu, ZMMS, ss. 152, 153. Yazar, kanun koyucunun vekâlet ücretinde indirim yapmak suretiyle sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişinin Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmamasını, bu şekilde sigorta tahkim sisteminin yaygınlaşmasını amaçladığını; bu indirimin her iki taraf bakımından geçerli olduğunun kabulü hâlinde başvuran vekillerinin sigorta tahkime başvuru yerine genel mahkemelerde dava yolunu tercih edeceklerini ifade etmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 66, 67; Bağatur ve Öge, s. 53. Yazarlar tarafından bu düzenleme ile başvuru tarafın aleyhe vekalet ücretinden korunmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.; Kayıhan ve Ünlütepe, Vekâlet Ücreti, ss. 121-123; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 299; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 154-156.

²⁰⁷ "...Öte yandan kanunda "talebi tamamen ya da kısmen reddedilenler" denilmiştir. Buradaki "talep"; yargılama içinde ileri sürülebilecek nitelikteki; bilirkşi incelemesi yaptırılması, bekletici mesele yapılması gibi talepleri değil, başvurunun/davanın bizihi kendisini esas almaktadır. Bu durumda başvurunun reddi hâlinde, başvuru sahibi aleyhine yükletilecek olan vekalet ücretinin hesabında 1/5 oranının dikkate alınması gerekecektir." İHK, T. 24.06.2021, K. 2021/19539, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, ss. 111-113; İHK, T. 22.12.2020, K. 2020/28896, HKD, S. 44, Ekim-Aralık 2020, s. 77 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

²⁰⁸ "Ayrıca 19.01.2016 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 29598 Sayılı Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 6/son maddesine göre, takdir edilmesi gereken vekalet ücreti AAÜT'ye göre Asliye Mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekalet ücretinin 1/5'idir... Yukarıda açıklanan ilkelere göre davacı yararına hükmedilmesi gereken vekalet ücreti AAÜT'ne göre Asliye Mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekalet ücretinin 1/5'i olması gerekirken vekalet ücretinin tamamına hükmedilmesi bozma sebebi ise de bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3/2 maddesi delaletiyle 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri

Kanaatimizce talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler ifadesi ile kastedilen yalnızca başvuru tarafıdır. Zira sigorta tahkimde uyuşmazlıkların hızlı ve ucuz bir şekilde çözülmesi amaçlanmakta, bir yandan da aleyhe kararın sonucu olarak yüksek vekâlet ücreti riski ile karşı karşıya olan başvuru taraf korunmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda Yönetmelik hükmünün Kanun hükmüne aykırı olması da görüşümüz desteklemektedir.

3. Sigorta Tahkimde Karar ve Karara Karşı Kanun Yolları

Sekizbin Türk lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesin olup bu tutarın üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyon'ca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir²⁰⁹. Ancak itiraz talebinde bulunabilmek için Sigortacılık Kanunu uyarınca belirlenen başvuru ücretinin Komisyon'a yatırılması şarttır. İtiraz talepleri, bu talepleri incelemek üzere Komisyon tarafından teşkil edilen hakem heyetlerince incelenir. İtiraz talebi hakkında işin heyete intikâlinden itibaren iki ay içinde karar verilir. Ancak sekizbin Türk lirası ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları bu madde uyarınca süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kesinleşir. Bu uyuşmazlıklar hakkında Sigortacılık Kanunu uyarınca yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir. Yüzyedibin Türk lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen

Kanunu'nun 438/7 maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 18.06.2020, E. 2020/1142, K. 2020/3693; “Somut olayda Uyuşmazlık Hakem Heyeti'nce, AAÜT uyarınca hesaplanan nispi vekalet ücreti takdir edilmiştir. Açıklanan ilkelere göre davacı yararına hükmedilmesi gereken vekalet ücreti AAÜT'ne göre Asliye Mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekalet ücretinin 1/5'i olması gerekirken vekalet ücretinin tamamına hükmedilmesi de doğru görülmemiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 1.12.2020, E. 2019/4971, K. 2020/7920; Yargıtay 17. HD, T. 4.4.2019, E. 2016/10428, K. 2019/4125; Yargıtay 17. HD, T. 21.1.2021, E. 2019/4517, K. 2021/341; Aksi yönde karar için bkz. “5684 sayılı sigortacılık kanununun 30/17 maddesi gereği davacılar lehine hesaplanan nisbi avukatlık ücretinin 1/5 ine hükmedilmesi isabetli olmayıp Avukatlık asgari ücret tarifesinin 12/2. maddesi de nazara alınarak vekalet ücreti takdir gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması da isabetli değildir.” Yargıtay 17. HD, T. 22.10.2013, E. 2013/11349, K. 2013/14120 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 27.09.2021).

²⁰⁹ Budak, Sigorta Tahkimde Değişiklikler, s. 127. Yazar tarafından itiraz üzerine uyuşmazlığın itiraz hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde, istinaf ve temyize ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği, bunun doğal bir sonucu olaraksa katılma yoluyla itiraz yoluna başvurulabileceği ifade edilmektedir.

kararlar içinse temyize gidilebilmesi mümkündür²¹⁰. Ancak, tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükarda temyiz yolu açıktır²¹¹. Temyize ilişkin usûl ve esaslar hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu uygulanır (SK m. 30/12)²¹².

Sigorta tahkime ilişkin Sigortacılık Kanunu 30 hükmünün ilk hâlinde, sigorta tahkim yargılamasına konu temyiz sınırı altındaki uyuşmazlıklar bakımından itiraz mercii veya üst kanun yolu düzenlenmediğinden kararlar her iki taraf bakımından da verilmekle kesinleşmekteydi. Doktrinde bir denetim mekanizmasının bulunmamasına bağlı olarak verilen kararların her zaman âdil olmayabileceği, bu şekilde sigorta tahkime güvenin zedelenebileceği ifade edilmekteydi²¹³. Ancak 6456 sayılı Kanun ile Sigortacılık Kanunu'nda yapılan değişiklikle beşbin Türk lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar bakımından itiraz hakem heyetine başvurulabileceği düzenlenmiş,

²¹⁰ Sigortacılık Kanununun 30 uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ ile itiraz hakem heyetine başvuru sınırı beşbin TL'den sekizbin TL'ye, temyiz sınırı kırkbin TL'den yüzvedibin TL'ye çıkarılmıştır.

²¹¹ Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 262. Yazar, bozma kararının verilmesinin ardından yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın aynı hakem veya hakem heyetine intikâl edeceğini ifade etmektedir.; Öztekin, ss. 244, 245; Yılmaz, s. 46; Ünân, Special Arbitration, s. 118; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, s. 209; Kurt Konca, Tahkim, s. 1364; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 143.

²¹² Belli tutara kadar olan uyuşmazlıkların itiraz yoluna gidilmeksizin kesinleşmesine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekçesi şu şekildedir: "*Bu usule her uyuşmazlık için değil maddede belirlenen parasal limiti aşan uyuşmazlıklar bakımından başvurulması, düşük tutarlı uyuşmazlıklar için gereksiz yere itiraza gidilmemesi öngörülmektedir. İtiraz taleplerinin mahiyetleri gereği hızlı ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle sigorta tahkim sistemi içinde incelenmesi amaçlanmaktadır.*" (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss443.pdf>) (E.T.: 18.05.2020); Karasu, ZMMS, s. 146; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 62; Çelik, Tahkim Yolu, s. 8; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, ss. 127, 128; Keskin, ss. 332, 333; Günay, s. 52; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1040-1043. Yazar, temyiz sebeplerine tarafların eşitliği ilkesine ve hukukî dinlenilme hakkına uyulmaması, hakem ve hakem kurulu kararlarının açıkça yasalara, hukuka, yerleşik ve ilkeleşmiş yargısal inançlara ve içtihadı birleştirme kararlarına aykırı olması ve kararın kamu düzenine aykırı olması koşullarının da eklenmesi gerektiğini ifade etmektedir.; Yaşar, ss. 232, 233; Özdamar, Ombudsmanlık, ss. 318, 323, 324. Ombudsmanlık sisteminde uyuşmazlık konusunun ellibin Euro'ya kadar olması hâlinde ombudsmana başvuru imkânı söz konusuysa, ellibin Euro'nun üzerindeki uyuşmazlıklar bakımından genel mahkemeler yetkilidir. Ayrıca beşbin Euro'ya kadar olan uyuşmazlıklarda ombudsman tarafından verilen karar sigortacı bakımından bağlayıcı iken, beşbinbir Euro ile ellibin Euro arasındaki uyuşmazlıklar hakkında ombudsmanın yalnızca tavsiye niteliğinde karar vermesi mümkündür.; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1008; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 262.

²¹³ Kale ve Tunç Yücel, s. 474; Kabukçuoğlu Özer, s. 493. Sigortacılık Kanunu'nun gerekçesinde bu husus "*Uluslararası uygulamalar ve mahkemelerin iş yükü dikkate alınarak, hakemin verdiği kararın belirli bir miktara kadar her iki taraf için de kesin olması, bu miktarın üstü için Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde temyiz yoluna başvurulabilmesi ilkesi benimsenmiştir.*" şeklinde ifade edilmektedir.; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 360. Yazar tarafından temyiz sınırının çok yüksek olduğu ifade edilmektedir.

Sigortacılık Kanununun 30'uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ ile ise bu sınır, sekizbin Türk lirasına yükseltilmiştir. Bu düzenlemeler ile yapılan eleştirilerin makûl bir gerekçesinin kalmadığı ifade edilmektedir²¹⁴.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu kararı²¹⁵ yayımlanana kadar, Kanun'da belirtilen tutarı aşan uyuşmazlıklar bakımından itiraz hakem heyetince verilen kararlar, tahkim süresinin sona ermesinden sonra verilen kararlar²¹⁶, talep edilmemiş bir şey hakkında verilen kararlar, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda verdikleri kararlar ve tarafların iddiaları hakkında verilmeyen kararlar bakımından üst kanun yolunun istinaf mı yoksa temyiz mi olduğu hususu tartışmalıydı²¹⁷. Doktrinde kimi yazarlar tarafından üst kanun yolunun usûl ekonomisi ve lafzî yorum ilkesi gereği temyiz²¹⁸, kimi yazarlar tarafından istinaf²¹⁹ olduğu ileri sürülmekteydi. Yargıtay kararları arasında da bir birlik söz konusu değildi. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi²²⁰ üst kanun yolunun istinaf olduğu yönünde kararlar verirken, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi²²¹ temyiz olduğu yönünde kararlar vermekteydi.

²¹⁴ Karasu, ZMMS, s. 147; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 62, 63.

²¹⁵ Yargıtay İBHKG, T. 19.06.2020, E. 2019/4, K. 2020/1 (RG, 11.11.2020, S. 31301) (E.T. 05.04.2022).

²¹⁶ Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1050, 1051. Yazar, gecikmeli dahi olsa hakem ya da hakem heyeti tarafından verilen kararın hukuka uygun olması hâlinde geçerli olacağını, bu kararın yalnızca geç verilmiş olmasından dolayı temyiz edilmesinin zaman kaybı olacağını ifade etmektedir.

²¹⁷ Erdemir, s. 35; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1041, 1042.

²¹⁸ Erdemir, s. 35; Karasu, ZMMS, s. 147; Yaşar, s. 236; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 352; Özdamar, Tahkim, s. 852; Kabukçuoğlu Özer, s. 499 vd.; Ulaş, Ders kitabı, s. 158; Bağatur ve Öge, ss. 63, 64, 66. Yazarlar tarafından Sigortacılık Kanunu'nun yürürlük tarihinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlük tarihinden sonra olması sebebiyle, temyiz ibaresinin bilinçli olarak kullanıldığı ifade edilmektedir.; Budak, Sigorta Tahkimde Değişiklikler, ss. 126-128. Yazar tarafından, Yargıtay'ın HMK hükümlerine göre ve temyiz başvurusunda belirtilen sebeplerle sınırlı olarak bir inceleme yapacağı ifade edilmektedir.; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 261; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 290; Ayhan ve diğerleri, s. 132.

²¹⁹ Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, ss. 1552, 1553.

²²⁰ "...Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulması ile birlikte olağan kanun yolları olarak ilk derece mahkeme kararlarına karşı Bölge Adliye Mahkemesi'nde istinaf, Bölge Adliye Mahkemelerinin kararlarına karşı da Yargıtay'da temyiz yoluna başvurulacağından, bölge Adliye mahkemelerinin açıldığı 20.07.2016 tarihinden sonra verilen hakem heyeti ya da itiraz hakem heyeti kararları istinaf kanun yoluna tabi olup inceleme bölge Adliye mahkemesince yapılacağından dosyanın ilgili bölge Adliye mahkemesine gönderilmek üzere yerel mahkemesine geri çevrilmesine" T. 25.03.2019, E. 2016/19028, K. 2019/3526; "...bölge Adliye mahkemelerinin açıldığı 20.07.2016 tarihinden sonra verilen hakem heyeti ya da itiraz hakem heyeti kararları istinaf kanun yoluna tabi olup inceleme bölge Adliye mahkemesince yapılacağından dosyanın ilgili bölge Adliye mahkemesine gönderilmek üzere yerel mahkemesine gönderilmesine..." T. 27.02.2018, E. 2017/5207, K. 2018/1353; T. 08.05.2019, E. 2016/14156, K. 2019/5711; T. 17.04.2018, E. 2018/1160, K. 2018/4233; T. 07.03.2018, E. 2017/947, K. 2018/1626 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 10.05.2020).

²²¹ "...Sigorta Tahkim Komisyonu ve sigorta tahkim yargılaması 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunun 30. vd. hükümlerinde düzenlenmiş olup Kanunun 30/12. maddesinde; beş bin Türk Lirasının altındaki

Yargıtay İBHGK ile Kanun’la belirlenen tutarı aşan uyuşmazlıklar hakkında itiraz hakem heyetince verilen kararlar bakımından üst kanun yolunun temyiz olduğu, bu durumun doktrinde atlamalı temyiz olarak adlandırıldığı, bu kararların istinaf incelemesine tâbi olmadan doğrudan temyize tâbi kararlara örnek gösterildiği ifade edilmektedir²²².

İtiraz hakem heyeti kararlarının yargı denetiminden geçmeden kesinleşmesi yargısal temel haklara aykırılığı sebebiyle eleştirilmektedir²²³. Doktrinde **Çelik** tarafından temyiz sınırının altında kalan kararların Anayasa’nın temel ilkelerine aykırı olduğu, bu kararlara karşı HMK 27 ve 428 hükümleri ile Anayasa 36 hükmü uyarınca genel mahkemelerde dava açılabilmesi ileri sürülmektedir²²⁴.

Kanun’da belirtilen tutarı aşan uyuşmazlıklar hakkında itiraz hakem heyetince verilen karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması hâlinde dosya Yargıtay’a intikâl eder ve Yargıtay tarafından onama, bozma yahut düzelterek onama kararı

uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarının kesin olduğu, beş bin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebileceği; beşbin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları aleyhine anılan madde uyarınca süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kararların kesinleşeceği, kırk bin Türk Lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyiz kanun yoluna gidilebileceği belirtilmiştir.” Yargıtay 11. HD, T. 28.09.2020, E. 2019/4558, K. 2020/3603 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 10.05.2020); “...İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesince verilen 20.02.2019 tarih ve 2019/352 E., 2019/242 K. sayılı karar ile itiraz hakem heyetlerinin verdiği kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabileceği gerekçesiyle istinaf dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilerek, dava dosyası incelenmeksizin ilk derece mahkemesine geri çevrilmiştir. Dava dosyası gerekli temyiz harçları da ikmal edilmek suretiyle davacı vekilinin 20.03.2019 tarihli talep dilekçesi ile temyiz incelemesi yapılmak üzere Dairemize gönderilmiştir. Dosya içindeki bilgi ve belgelere, kararın gerekçesinde dayanan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir. Sonuç: Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan 23.08.2017 tarihli İtiraz Hakem Heyeti kararının ONANMASINA” Yargıtay 11. HD, T. 19.06.2019, E. 2019/2078, K. 2019/4643 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 01.05.2022).

²²² “...Açıklanan nedenlerle 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30. Maddesi ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetinin bölge Adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra itiraz üzerine verilen kararları temyiz kanun yoluna tabidir.” (bkz. dn. 215).

²²³ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 362; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1043.

²²⁴ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1048. Yazar tarafından asıl çözüm yolunun Sigortacılık Kanunu’nda değişikliğe gidilerek sigorta tahkim kararlarına karşı iptal davası yolunun açılması olduğu ifade edilmektedir. Yazara göre bu şekilde sigortacılıkta tahkim, HMK ile uyumlu hâle gelecek ve iptal davası sonucunda verilen karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir.; Aksi yönde bkz. “...sigorta tahkim komisyonu uyuşmazlık hakem kurulu kararlarına karşı 6100 sayılı HMK’da düzenlenen iptal davası değil, ancak Sigortacılık Kanunu’nda belirtilen yasa yolu olan temyiz yoluna gidilebileceğinden, mahkemece HMK’nun 115. maddesi uyarınca davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” Yargıtay 17. HD, T. 03.02.2014, E. 2013/19559, K. 2014/870 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 01.05.2022).

verilir²²⁵. Ancak devlet yargısından farklı olarak Yargıtay tarafından verilen bozma kararlarına karşı hakem veya hakem heyeti tarafından direnilemeyeceğine ilişkin görüş²²⁶ ve kararlar²²⁷ mevcuttur. Bir hakem kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulması ve kararın Yargıtay tarafından onanması hâlinde, hâkim kesinleşme şerhini hakem kararının altına veya arkasına yazarak tarih atar ve mühür basarak imzalar²²⁸.

²²⁵ Erdemir, s. 42.

²²⁶ Erdemir, s. 49; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 262; Öztekin, s. 247.

²²⁷ " Hakemlerin Yargıtay'ın bozma kararına karşı direnme hakları ve yetkileri bulunmamaktadır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesi uyarınca direnme, mahkemelere özgü hukuksal bir kurumdur. "Hakemlik" ise, aynı yasanın sekizinci babında belirlenmiş ayrı bir kuruluştur. Bu bap, direnme kurumuna yollama yapmadığı için hakemler, direnme kararı veremezler... Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun başta 07.11.1951 gün ve 274-1333 sayılı kararı olmak üzere 01.10.1969 gün ve 366-718 ve 24.04.1996 gün ve 1114-302 sayılı kararlarında "hakemlerin direnme kararı veremeyecekleri" sonucuna ulaşılmış; hâlen bağlayıcılık etki ve gücünü koruyarak yürürlükte bulunan Yargıtay İçtihatı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun 23.10.1972 tarih 1972/2 E. 1972/12 K. sayılı kararı ile de "bozma kararlarına karşı hakemlerin direnme kararı veremeyeceği konusu" kesin sonuca kavuşturulmuştur." Yargıtay HGK, T. 25.01.2006, E. 2005/15-728, K. 2006/1 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 19.05.2020).

²²⁸ Kale ve Tunç Yücel, s. 475; Öztekin, ss. 247, 248.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL İSPAT KURUMLARI BAKIMINDAN SİGORTA TAHKİMİN ÖZELLİKLERİ

I. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASINDA İSPAT VE DELİLLERE UYGULANACAK HÜKÜMLERİN BELİRLENMESİ

Sigortacılık Kanunu ile bu Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde genel olarak hukuk yargılamasına ilişkin hükümlerin sigorta tahkimde de kıyasen uygulanacağı kaleme alınmıştır. Bu husustaki hüküm şu şekildedir: “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır” (SK m. 30/23).

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun kabulünden sonra, 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’na yapılan atıfların Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na yapılmış sayılacağı açıkça kaleme alındığından (HMK m. 447/2), bu çerçevede artık Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun kıyasen uygulanması gerekecektir²²⁹.

Sigortacılık Kanunu 30/23 hükmüyle, Sigortacılık Kanunu’nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanacağı kaleme alınmış ve fakat uygulama alanı bakımından herhangi bir sınırlama yapılmamıştır. O hâlde Sigortacılık Kanunu’nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun sadece tahkime ilişkin hükümlerinin değil, Kanun’un niteliğine uygun düşen tüm hükümlerinin uygulama alanı bulacağıının kabulü gerekir²³⁰.

Sigortacılık Kanunu ile hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri kaleme alınmış olmakla birlikte, sigorta tahkimde deliller bakımından farklı bir usûl benimsenmiştir (SK m. 30/15). Ancak ayrıntıları ile

²²⁹ Öztekin, s. 227; Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 112; Yaşar, s. 214; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1008; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 58; Fişekçi, s. 202; Semerci Vuraloğlu, s. 271; Çakan, ss. 90, 91.

²³⁰ Öztekin, s. 227; Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 112; Yaşar, s. 214; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1008; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 58; Fişekçi, s. 202; Semerci Vuraloğlu, s. 271; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 286.

açıklanacağı üzere, Kanun hükmü ile Sigorta Tahkim Komisyonu ve Yargıtay kararları farklılık arz etmektedir. Hakemlerin her dosyada sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vermedikleri de görülmektedir²³¹.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki, sigorta tahkimde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf sebebiyle genel anlamda bu Kanun'daki hükümler sigorta tahkimde de kıyasen uygulama alanı bulacağı gibi, ispat ve deliller bakımından da benzer bir uygulama söz konusu olacaktır. Buradaki uygulamanın kıyasen olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Keza, özel ve açık düzenleme olan durumlarda da, öncelik bu özel hükümlere verilecek; bunun dışında kurumun özelliği dikkate alınarak bir uygulamaya gidilecektir. Aşağıda yapacağımız ispat ve delillere ilişkin açıklamalarımızın da bu kapsamda ele alınıp değerlendirilmesinde yarar vardır. Nitekim biz de bu hususu dikkate alarak açıklama yapmaya çalışacağız.

II. İSPAT KAVRAMI VE GENEL KAPSAMI

Genel olarak davaya konu edilen hak ya da savunmaya esas vakıaların doğruluğu ve gerçekliği hususunda hâkimde kanaat uyandırma faaliyeti ispat olarak tanımlanmakta olup ispatın konusunu vakıalar oluşturmaktadır²³². Daha teknik bir tanım olarak da şu tanım verilebilir: "Davada ispat, taraflarca iddia edilen talebin dayandığı hukuk kuralının koşul vakıalarının somut olarak, iddia edildiği gibi gerçekleştiği konusunda hâkimde kanaat uyandırmak üzere yapılan inandırma faaliyetidir."²³³

²³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm, II, B, 1.

²³² Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, **İsbat Yükü**, 2. Basım, Kazancı Matbaacılık, Büyükçekmece, 1980, ss. 19, 25; Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C. II, 6. Baskı, Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2001, (HMu II) s. 1966; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 228; Pekcanitez ve diğerleri, s. 331; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 251; Selamet İlday, **Hukuk Muhakemesinde İspat ve Deliller**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 83; Süha Tanrıver, **Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, ss. 819, 822; Oğuz Atalay, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: II, 15. Bası, İstanbul, 2017, (Pekcanitez Usûl) s. 1626; Ahmet Başözen, **Medenî Usûl Hukukunda İlk Görünüş İspatı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, (İlk Görünüş) s. 12; Şanal Görgün/Levet Börü/Mehmet Kodakoğlu, **Medenî Usûl Hukuku**, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 452; Levent Börü, **Medenî Usûl Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 25; Arslan/ Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 404; Oğuz Atalay, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, (Menfi Vakıalar), s. 6.

²³³ Pekcanitez ve diğerleri, s. 331; Ayrıca bkz. Umar ve Yılmaz, s. 2; Kuru, HMu II, s. 1966; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 251; Tanrıver, ss. 819, 822; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1626; Başözen, İlk Görünüş, s. 12; Börü, s. 25; Arslan/ Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 404.

Bir davanın kazanılması ya da kaybedilmesi, doğruluğu taraflar arasında tartışmalı olan hususların ispatına bağlıdır; hukuk kuralındaki koşul vakıaların anılan olayda gerçekleştiğinin ya da gerçekleşmediğinin tespit edilmesi bu bakımdan önem arz etmektedir²³⁴. İspatı gereken vakıalar olumlu (müspet) vakıalar olabileceği gibi olumsuz (menfi) vakıalar da olabilir²³⁵. Bu konudaki düzenlemelerin genel kapsamı şu şekildedir:

İspatın konusunu tarafların üzerinde anlaşılmadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur ve bu vakıaların ispatı için delil gösterilir.

Herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz (HMK m. 187).

Hukuk yargılamasında esasen taraflarca getirilme ilkesi geçerli olduğundan, kural olarak yalnızca taraflarca ileri sürülen vakıalar ispatın konusunu oluşturmakta olup hâkimin taraflarca ileri sürülmeyen vakıaların ispatını istemesi mümkün değildir (HMK m. 25)²³⁶.

Medenî yargıda taraflardan birinin kendi aleyhine olarak ileri sürülen vakıanın iddia edildiği gibi gerçekleştiğini ifade ederek aleyhe iddiaların doğruluğunu beyan etmesi hâlinde ikrar gündeme gelmekte olup bu durumda ispat faaliyetine gerek kalmamaktadır (HMK m. 187/2)²³⁷. Karşı tarafın kabulüne bağlı olmayan ikrar beyanının, tek taraflı bir usûlî işlem olarak delil ikame faaliyeti ve ispat gerekliliğini ortadan kaldırdığı ifade edilmektedir (HMK m. 188/1)²³⁸.

²³⁴ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1693; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 331, 332; Kuru, (HMu II), s. 1966; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 251; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1627; Yavuz Alangoya, Kâmil Yıldırım, Nevhis Deren Yıldırım, **Medenî Usul Hukuku Esasları**, Beta Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul, 2011, s. 293.

²³⁵ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1629. Yazar tarafından hukukî sonucun doğabilmesi, normda belirtilen koşul vakıalara uygun somut vakıaların gerçekleşmesine, bulunmasına, olmasına bağlı ise müspet vakıadan; gerçekleşmemesine, bulunmamasına, olmamasına bağlı ise menfi vakıadan bahsedileceği ifade edilmektedir. Yazara göre menfi vakıaya bağlanan hukukî sonucun olumlu ya da olumsuz olmasının vakıanın niteliğini tespit bakımından bir önemi bulunmamaktadır.

²³⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1626, 1693; Pekcanitez ve diğerleri, s. 332; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 278; İlday, s. 88; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 642; Tanrıver, s. 827; Başözen, İlk Görünüş, s. 85.

²³⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 337; Timuçin Muşul, **Medenî Usul Hukuku**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 319; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 251; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 618; Tanrıver, s. 848; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, **Medenî Usûl Hukuku Dersleri**, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, ss. 578, 587.

²³⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 338; Kuru, HMu II, s. 1968; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 251; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 617.

HMK 187/1 hükmü uyarınca ispatın konusunu uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturduğundan çekişmesiz vakıalar ya da dava konusu ile ilgisi bulunmayan vakıalar bakımından ispat faaliyetinde bulunulmasına da gerek yoktur²³⁹. Ancak bu açıklamalar taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalar bakımından geçerli olup kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda hâkim çekişmeli olmayan ya da ikrar edilen hususlar hakkında araştırma yapabilir ya da re'sen delil toplayabilir (HMK m. 25)²⁴⁰.

HMK 187/2 hükmü ile herkesçe bilinen vakıaların ispatına gerek olmadığı düzenlenmiş olup doktrinde bu vakıaların herhangi bir uzmanlık gerekmeden herkesin bilebileceği vakıalar olduğu ifade edilmektedir²⁴¹. Ancak bu vakıaların ispatına gerek olmaması aksinin iddia ve ispat edilemeyeceği anlamına gelmemektedir²⁴².

İspat bakımından önemli bir husus olan karineler ise fiilî karineler ve kanunî karineler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hâkimin yaşam tecrübelerinden faydalanmak suretiyle bilinen vakıadan bilinmeyen vakıa hakkında sonuç çıkarması hâlinde fiilî karine, kanunun bilinen vakıadan bilinmeyen vakıa hakkında sonuç çıkarması hâlinde ise kanunî karine gündeme gelmektedir²⁴³. Fiilî karinenin varlığı hâlinde bu karineye dayanan tarafın iddiasını ispat etmiş sayılacağı ve fakat karşı tarafça aksinin, karşı ispatla ispatlanabileceği kabul edilmektedir²⁴⁴.

²³⁹ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1626; Pekcanitez ve diğerleri, s. 342; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 251, 252; İlday, ss. 84, 85; Yargıtay HGK, T. 24.05.2017, E. 2017/19-1633, K. 2017/1013 (İlday, s. 86); Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 617, 618; Tanrıver, s. 827; Gökçen Topuz, **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 31; Alangoya ve diğerleri, s. 293; Börü, s. 26; Arslan ve diğerleri, s. 405; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 467; Umar ve Yılmaz, s. 26.

²⁴⁰ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 618, 644; Tanrıver, ss. 827, 848; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1626; Kuru, HMu II, s. 2022; Arslan ve diğerleri, s. 415.

²⁴¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 343; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 251, 252; İlday, ss. 85; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 618, 619; Tanrıver, s. 848; Kuru, HMu II, s. 1968; Arslan ve diğerleri, s. 405; Atalı ve diğerleri, s. 470; Umar ve Yılmaz, s. 27.

²⁴² Pekcanitez ve diğerleri, s. 343.

²⁴³ Kuru, HMu II, ss. 2006, 2012. Yazar tarafından fiilî karinelerin aksinin ispatlanabileceği ifade edilmektedir. Kuru ve Aydın, ss. 629, 634; Arslan ve diğerleri, ss. 410, 411. Yazarlar Yargıtay kararlarında fiilî karine terimi yerine *hayatın olağan akışı* veya *normal durum* teriminin kullanıldığını ifade etmektedir.; Atalı ve diğerleri, ss. 476, 477. Yazarlar tarafından fiilî karinelerin kanunla düzenlenmediği, herkesçe bilinen vakıaların ispatının gerekmediğine ilişkin düzenlemenin fiilî karinelere dolaylı olarak dayanak teşkil edebileceği ifade edilmektedir.; Oğuz Atalay, “*Emare İspatı*”, **Manisa Barosu Dergisi**, Sayı: 70, Temmuz-Ekim 1999, (Emare İspatı) s. 14. Yazar, fiilî karine ile ispatın ilk görünüş ispatıyla aynı anlama geldiğini ifade etmektedir.

²⁴⁴ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 629-634; Pekcanitez ve diğerleri, s. 345; Arslan ve diğerleri, ss. 410, 411.

HMK 190/2 hükmü ile kanunî karineye dayanan tarafın karine sonucunu değil sadece karine temelini oluşturan vakıaya ilişkin olarak ispat yükü altında olduğu kaleme alınmış olup anılan hüküm şu şekildedir²⁴⁵: “Kanunî bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanunî karinenin aksini ispat edebilir.”

Görüldüğü üzere, aslında karineye dayanan taraf tamamen ispat faaliyetinden kurtulmamakta, sadece karine temelini ispat ederek karine sonucunu da ispat etmiş sayılmaktadır. Bu noktada kesin kanunî karinelerin aksinin ispatı mümkün değilken, kesin olmayan kanunî karinelerin aksinin ispatının mümkün olduğunu ifade etmek gerekir²⁴⁶. Ayrıca Kanun metninden de anlaşılabileceği üzere, kanunî karineye dayanılması hâlinde ispat yükü karşı tarafa geçmemekte, sadece ispat yükü üzerinde olan tarafça koşul vakıalar değil karine temeli teşkil eden vakıaların ispatlanması gerekmektedir²⁴⁷.

İspat hakkı, anayasal dayanağı da olan yargılamada önemli bir haktır. Bununla birlikte, bu hakkın keyfî kullanımı söz konusu değildir, belirli sınırlamaları mevcuttur²⁴⁸. Öncelikle bu hak, kanunda belirtilen usûl ve süreye uygun şekilde kullanılmalıdır (HMK m. 189/1). Ayrıca hukuka aykırı yolla elde edilmiş olan delillerle de ispat faaliyeti gerçekleştirilemez (HMK m. 189/2). Keza, hangi delillerle, ne şekilde ispat faaliyeti yürütülebileceği de kanunla belirlenmiştir, bir vakıanın ispatı için gösterilen delilin caiz olup olmadığına hâkim karar verir (HMK m. 189/3, 4). İspat

²⁴⁵ İlday, 127; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 629. Yazarlar, kanunî karineye dayanan tarafın ispat yükünden değil sadece karine sonucunu ispat yükünden kurtulduğunu ifade etmektedir.; Göksu, s. 51; Arslan ve diğerleri, s. 411; Atalı ve diğerleri, s. 477; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 47.

²⁴⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 345. Yazarlar tarafından kesin kanunî karineye örnek olarak tapu sicilindeki kayıtların bilinmediğinin ileri sürülebilmesi, kesin olmayan kanunî karineye örnek olarak ise taşınır malın zilyedinin malik kabul edilmesi verilmektedir.; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 629- 634; Kuru, HMK II, ss. 2012-2016. Yazar kesin olmayan kanunî karineye örnek olarak iyiniyet karinesini vermektedir.; Alangoya ve diğerleri, s. 315; Göksu, ss. 51, 52; Arslan ve diğerleri, s. 411; Atalı ve diğerleri, s. 477.

²⁴⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 344; Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 47, 48. Yazar, kanunî karineye dayanan tarafın karine temelini ispat bakımından asıl ispat faaliyeti, aksini ispat eden karşı tarafın ise karşı ispat faaliyeti yürüttüğünü ifade etmektedir. Ancak karşı ispat faaliyeti yürüten taraf ispat yükünü üzerine almamaktadır.

²⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Pınar Çiftçi, **Medenî Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, (İspat Hakkı) s. 501; Pekcanitez ve diğerleri, s. 331; Çiftçi, ss. 508, 509; Mustafa Göksu, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile İspat ve Deliller Konusunda Yapılan Değişiklikler”, **Ankara Barosu Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Başak Matbaacılık, 2011, s. 51; Atalı ve diğerleri, ss. 465, 466.

hakkı bu temel sınırlamalara ve kanunda belirtilen çerçeveye uygun kullanılmalıdır. Bu genel çerçeve, sigorta tahkimde de göz önünde tutulmalı, hatta belirli durumlarda daha da titiz davranılmalıdır.

III. SİGORTA TAHKİMDE İSPATA İLİŞKİN YÜKLER

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklara ilişkin verilen kararlarda iddia ve somutlaştırma, ispat ve delil ikame yükü gibi kavramların doğru bir şekilde kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Özellikle istikrarlı ve hatalı bir şekilde ispat yükünün yer değiştirdiğinden bahisle kararlar verilmektedir. Bu bölüm kapsamında öncelikle ilgili kavramların ne anlama geldiği açıklanacak, daha sonra Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından verilen kararlarda bu kavramların nasıl kullanıldığından bahsedilerek doğru kullanım şekli üzerinde durulacaktır.

A. İddia ve Somutlaştırma Yükü

HMK 25 hükmü uyarınca, hukuk yargılamasında taraflarca getirilme ilkesi asıl olup her iki tarafın da koşul vakıalarının karşılığı olan somut vakıaları mahkemeye bildirmesi yüküne *iddia yükü* denir²⁴⁹. Kendisine karşı dava yoluyla iddiada bulunan kişinin savunma yapma zorunluluğu bulunmamakla birlikte, şayet bu kişi inkârla yetinmeyip karşı iddiada bulunmak istiyorsa bu kişinin de *savunma yükü* altında olduğu kabul edilmektedir²⁵⁰.

Mahkemeden talepte bulunan kişinin iddiasına ilişkin somut vakıaları mahkemeye sunması gerekmektedir²⁵¹. Zira vakıa hakkında delil ikamesine gerek olup olmadığı hususu, ancak vakıanın somutlaştırılmasından sonra tespit edilebilecektir²⁵². Bir diğer deyişle, yargılama kapsamında sadece iddianın ileri sürülmesi yeterli olmayıp somut vakıanın taraflarca ve mahkemece anlaşılabilmesi için iddianın, yer,

²⁴⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 348; Başözen, İlk Görünüş, s. 85; Atalay ve diğerleri, s. 477; İddia yükü de objektif ve sübjektif iddia yükü olarak ikiye ayrılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Atalay, Menfi Vakıalar, s. 23.

²⁵⁰ Pekcanitez ve diğerleri, s. 349; Tanrıver, 879; Kuru, HMK II, s. 2017; Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 23, 29, 30.

²⁵¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 349; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 264; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 640; Postacıoğlu ve Altay, s. 596; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 32.

²⁵² Atalay, Menfi Vakıalar, s. 32.

zaman, içerik bakımından da somutlaştırılması gerekmektedir²⁵³. Bu yüke *somutlaştırma yükü* denilmektedir²⁵⁴. Kural olarak iddia yükü ispat yükünü taşıyan taraf üzerinde olsa da, somut olaya göre aksinin de mümkün olduğu ifade edilmektedir²⁵⁵. İspat yükünün iddia yükünü taşıyan taraf üzerinde olduğu hâllerde, kural olarak somutlaştırma yükü de ispat yükünü taşıyan taraf üzerindedir²⁵⁶. Nitekim bu husus Kanun ile şu şekilde düzenlenmiştir: "Taraflar, dayandıkları vakıaları, ispata elverişli şekilde somutlaştırmalıdır. Tarafların, dayandıkları delilleri ve hangi delilin hangi vakıanın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtmeleri zorunludur" (HMK m. 194).

Her ne kadar Kanun'la düzenlenmemişse de, somutlaştırma yükünün yerine getirilmemesinin sonuçlarının ispat yükünün yerine getirilmemesinin sonuçları ile benzer nitelikte olduğu, iddiasını ispat edemeyen kişinin aleyhine olacak şekilde esastan karar verileceği ifade edilmektedir²⁵⁷.

Sigorta hukukunda, özellikle belirli ve sınırlı bir inceleme yapılan sigorta tahkimde somutlaştırma yükü daha da önem kazanmaktadır. Çünkü, tam ve açık şekilde somutlaştırılmayan vakıaların anlaşılması, üzerinde bir ispat faaliyeti gerçekleştirilmesi de mümkün olmayacaktır. Sigorta tahkim gibi ağırlıklı olarak dosya üzerinden inceleme yapılan uyuşmazlık çözüm yöntemlerinde, somutlaştırmadan uzaklaşıldıkça inceleme sınırlı kalacak ve ispat da güçleşecektir. Bu sebeple bu yükün üzerinde özellikle durulmasında ve tarafların somutlaştırmayı tam gerçekleştirmesinde, gerekirse uygun bir çerçevede açıklama ve aydınlatma yoluna gidilmesinde yarar vardır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle başvuru taraf iddia yükünü, aleyhine başvuru yapılan taraf ise savunma yükünü üzerinde taşımaktadır. Bu çerçevede, sadece iddiaların sunulması yeterli olmayıp her iki tarafın da iddia ve savunmasını somutlaştırması gerekmektedir.

²⁵³ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 349, 350; Tanrıver, 880.

²⁵⁴ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 349, 350; Tanrıver, 880; Atalı ve diğerleri, s. 478; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 31. Yazar iddia edenin iddiasını, karşı tarafın ise savunmasını somutlaştırma yükü altında olduğunu ifade etmektedir.

²⁵⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 349; Tanrıver, 879.

²⁵⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 350.

²⁵⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 350; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 264; Tanrıver, s. 880-882; Görgün ve diğerleri, s. 472. Yazarlar tarafından somutlaştırma yükünün yerine getirilmemesi hâlinde ispat yükü kurallarına göre karar verilmeyeceği, iddia edilen vakıanın, somutlaştırma yükünü yerine getirmeyen taraf aleyhine yorumlanarak karar verileceği ifade edilmektedir.

Nitekim somutlaştırma yükünün yerine getirilmemesi hâlinde başvurunun ya da itirazın reddine dair kararlar verilmektedir.

Bu söylediklerimizi haklı kılacak şekilde Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı tazminat talepli bir başvuruda, rizikonun teminat dışında kaldığına dair ispat yükünün sigortacı taraf üzerinde olduğu ve fakat kaza mahallini terk eden sigortalının kazanın oluş şeklini somutlaştırmaması sebebiyle ispat yükünün yer değiştirdiği gerekçesiyle sigortalı tarafından ispatlanamayan başvurunun reddine karar verilmiştir²⁵⁸. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Sürücü kazadan sonra mevzuata aykırı olarak resmi rapor ve tutanak tutturmamış, olay mahallini terk etmiş ve bu konudaki yükümlülükleri ihlal ederek kazanın nasıl, hangi koşullarda ve kimin idaresindeyken, hangi hâlde kullanılıp kaza yapıldığını tespit imkânını sigortacı yönünden tamamen ortadan kaldırdığı gibi, maddi vaka olarak böyle bir kazanın gerçekleştiğini de ispat edememiştir. Hâl böyle iken sigortacıdan, iddia edildiği şekilde gerçekleştiği kanıtlanamamış bir kazanın sigorta poliçesi kapsamı dışında kaldığını ispatlamasını beklemek hukuk mantığına ve ilkelerine aykırıdır...

Şüphesiz ki sigorta sözleşmesi altında gerçekleşen bir rizikonun teminat harici olarak belirlenen hâllerden olup olmadığını ispat yükü sigortalının üzerindedir. Ne var ki sigortalının bu ispat yükünü yerine getirebilmesi için öncelikle sigortalının rizikonun nerede, ne zaman, hangi koşullar altında, aracı kim ve nasıl kullanırken meydana geldiğine ilişkin maddi vakayı doğru bir biçimde ve dürüstlük kurallarına uygun olarak kendinden beklenecek özen yükümlülüğünü yerine getirmek suretiyle ortaya koyması gerekir. Ancak eldeki dosyada sigortalının kendi beyanı dışında kazanın nerede, ne zaman, nasıl, aracı kim kullanırken meydana geldiğini ortaya koyacak hiçbir delil sunulmuş değildir. Türk Medeni Kanunu 2. maddesinde, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimsenin iyi niyet iddiasında bulunamayacağını hükme bağlamıştır. Bütün bu nedenlerle somut olay bakımından başvuru sahibi sigortalının öncelikle iddia ettiği şekilde maddi vakanın gerçekleştiğini ispatlaması ve daha sonra olayın sigorta kapsamı içindeki bir hâl ve şartta meydana geldiğini ispat yükünün de yine sigorta ettiren üzerinde bulunduğunun kabulü gerekir. Başvuru sahibi tarafından dosyaya sunulan deliller, iddia edilen kazanın sigorta poliçesi kapsamında bir hâl ve şartta gerçekleştiğini ispata elverişli olmadığından, ispatlanamayan davanın ve başvurunun reddi gerektiği kanaatine varılmıştır."

Burada somutlaştırma yükü üzerinde durulması ve Hakem Heyeti'nce başvurunun reddine karar verilmesi doğru olmuşsa da, kararın gerekçesi hatalıdır. Zira anılan kararda ispat yüküne ilişkin değerlendirme yapılmıştır. Oysa öncelikle incelenmesi gereken husus tarafların iddia ve somutlaştırma yükünü yerine getirip getirmediğidir. Aleyhe karar verilmesi riski ile karşılaşmak istemeyen iki tarafın da

²⁵⁸ HK, T. 07.05.2021, K. 2021/57781, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, ss. 16-30 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

iddia ve somutlaştırma yükü altında olduğu bilinmektedir. Somut olayda ispat yükünü değilse de iddia, somutlaştırma ve soyut delil ikame yükünü üzerinde taşıyan başvuru, kazanın nerede, nasıl, ne şartlarda, araç kimin idaresindeyken gerçekleştiği hususunda delil ikame etmemiş, yani iddiasını somutlaştırmamıştır. Başvuru ekinde ne kaza tespit tutanağı ne de kaza mahallinde çekilen bir fotoğraf sunmuştur. Bu yönüyle başvuru somutlaştırma ve soyut delil ikame yükünü yerine getirmediğinden bahisle başvurusunun esastan reddine verilmesi gerekirken, ispat yükünü üzerinde taşıdığı ve fakat iddiasını ispatlayamadığından bahisle başvurusunun reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Bu şekilde ispata ilişkin yüklerin tümünün ispat yükü üzerinden değerlendirilmesi doğru değildir. Burada hassas nokta şudur: Her ne kadar diğer yüklerin belirlenmesi bakımından ispat yükü temel bir rol oynasa da, iddia, somutlaştırma ve delil ikame yükleri ağırlıklı olarak usûlî yükler iken, ispat yükü maddî hukuka göre belirlenen yüklerdir²⁵⁹. Bu ayrımın, doğuracağı sonuçlar bakımından önemi vardır.

Yine İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı geçici iş göremezlik zararının tazmini talepli bir başvuruda, sigortacı tarafça başvuru kask takmadığı ileri sürülerek müterafik kusur indirimi uygulanması gerektiği iddia edilmişse de, Heyet tarafından somut delil sunulmadığından bahisle itirazın reddine karar verilmiştir²⁶⁰. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Dosyada, bulunan kaza tespit tutanağında başvuranın XXXX plakalı motosiklette yolcu olduğu için trafik kaza tespit tutanağında koruyucu tertibat ve kask kullanıp kullanmadığına dair açıklama bulunmamaktadır. Kaldığı, başvuranın olayda kusursuz olduğu taraflarında kabulündedir. Bu hususun araştırılması ve delillendirilmesi iddiayı ileri süren sigorta şirketine aittir. Türk Ticaret Kanunun 1409. maddesi gereği bunu ispat davalı sigorta şirketi üzerindedir. Sigorta Tahkim yargılamasında 5684 sayılı yasanın 30/16. maddesi gereği dosyaya sunulu evraklar üzerinde karar verileceği öngörülmüş olup Uyuşmazlık ve İtiraz hakem Heyetlerinin bu konuda araştırma yapması da olanaksızdır. Davalı yolcu konumunda olan başvuranın koruyucu tertibat kullanmadığı ve kask takmadığını somut delillerle ispat edemediğinden bu itirazında yersiz olduğu kanaatine varılmıştır."

Hakem Heyeti'nce savunma yükünü taşıyan sigortacının iddiasını somut delillerle ispat edemediğinden bahisle itirazının reddine karar verilmiştir. Verilen ret

²⁵⁹ Umar ve Yılmaz, s. 32.

²⁶⁰ İHK, T. 21.12.2018, K. 2018/11386, HKD, S. 36, Ekim-Aralık 2018, ss. 77-83 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.05.2022).

kararı yerinde olmakla birlikte gerekçesi üzerine değerlendirme yapmakta yarar görüyoruz. Başvuruya konu trafik kazası bakımından sigortacının olaya tanık olması mümkün olmadığı gibi, vakıa iddiasına ilişkin delil elde etmesi de mümkün değildir. Keza benzer nitelikteki pek çok uyuşmazlıkta sigortacı tarafça benzer iddialar ileri sürülmekte ve fakat vakıa iddialarına ilişkin somutlaştırma yükü yerine getirilememektedir. Başvurucu tarafça kask takılmadığı vakıası menfi bir vakıadır. Bir vakıanın meydana gelmediğine dair iddiayı somutlaştırmak ise çoğu zaman müspet vakıanın somutlaştırılması yolu ile mümkündür²⁶¹. Bu hususa örnek olarak başvurucunun başına aldığı darbeler neticesinde meydana gelen malûliyetini verebiliriz. Bu durumda sigortacı menfi vakıaya (başvurucunun kask takmadığı) ilişkin iddiasını somutlaştıramasa da, müspet vakıaya ilişkin (başvurucunun kazada başına darbe aldığı, bu darbe sebebiyle malûl kaldığı, kask taksa da idi bu darbeyi almayacağı) iddiasını somutlaştırabilir.

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı destekten yoksun kalma tazminatı talepli bir diğer başvuruda ise, sigortacı tarafça müteveffanın emniyet kemeri takmadığı ileri sürülerek müterafik kusur indirimi uygulanması talep edilmiş ve fakat Heyet tarafından somut delil sunulmadığından bahisle itirazın reddine karar verilmiştir²⁶². Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Davalı taraf müterafik kusur olarak dayandığı vakıaları ispata elverişli delil ve bilgi ibraz etmediği gibi dosyada mübrez belgelerden de davalının belirttiği gibi müteveffanın emniyet kemeri takmadığı ve vefatı ile illiyet bağı bulunduğu sonucuna varılamamaktadır. Bu durumda müterafik kusur bulunduğu dair iddia dışında somut delil olmadığından davalı tarafın müterafik kusur indirimi uygulanması gerektiğine ilişkin itirazında da reddi gerekmektedir."

Bir önceki uyuşmazlık hakkında verilen karar bakımından yaptığımız açıklamalara paralel olacak şekilde bu uyuşmazlık bakımından da sigortacının savunma yükü kapsamında iddiasını nasıl somutlaştırabileceği üzerine değerlendirme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Sigortacı tarafından müteveffanın emniyet kemeri takmadığı iddia edilmektedir. Bu menfi vakıanın müteveffanın hangi bölgelerden darbe aldığı ve kaza sonrasındaki konumu ile somutlaştırılabilmesi mümkündür. Daha net bir şekilde ifade etmek gerekirse, sigortacı menfi vakıaya (müteveffanın emniyet

²⁶¹ Atalay, Menfi Vakıalar, s. 35.

²⁶² İHK, T. 12.02.2021, K. 2021/3122, HKD, S. 45, Ocak-Mart 2021, ss. 88-91(Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.05.2022).

kemerini takmadığı) ilişkin iddiasını doğrudan somutlaştıramasa da, müspet vakıya ilişkin (müteveffanın kaza sebebiyle araçtan fırladığı, emniyet kemeri takılı olsa idi araç içinde kalacağı ve ölümüne sebebiyet veren hayatî bölgelerden darbe almayacağı) iddiasını somutlaştırabilir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, iddia, savunma ve somutlaştırma yükü sigorta tahkim yargılaması bakımından daha da önem arz etmektedir. Zira sadece sunulan evrak üzerinden inceleme yapılan ve karar verilen bir yargılamada, iddianın somutlaştırılmaması hâlinde iddia edilen vakıanın belirsizliği sebebiyle başvurunun reddine karar verilebilecektir. Keza savunmanın somutlaştırılmaması hâlinde de deliller değerlendirilirken savunma yükü üzerinde olan taraf aleyhine değerlendirmede bulunulabilecek ve iddiada bulunan taraf lehine bir karar verilebilecektir. Bu çerçevede, gerek görülen ve yargılama süresinin elverdiği hâllerde, hâkimin davayı aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde iddia ve savunmalarını somutlaştırmaları için taraflara sigorta tahkimin niteliğine uygun olan ve çok uzun olmayan bir süre verilmesinin sigorta tahkimin ruhuna ve amacına uygun olduğu kanaatindeyiz (SK m. 30/23, HMK m. 31).

B. İspat Yükü

1. Genel Olarak

İspat yükü, belli bir olayın gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği hususunda iddiada bulunan tarafa düşen usûlî yük olarak tanımlanmaktadır²⁶³. İspat yükü objektif ve sübjektif ispat yükü olarak ikiye ayrılmaktadır. Objektif (maddî) ispat yükü ileri sürülen iddianın ispat edilememesi hâlinde doğacak sonuçları açıklarken, sübjektif (şeklî) ispat yükü çekişmeli olan vakıaların ispatı bakımından hangi tarafın delil ikame edeceğini göstermektedir²⁶⁴. Daha somut ifade ile objektif ispat yükü genel anlamda ispat yükünü, sübjektif ispat yükü ise delil ikame yükünü karşılamaktadır. Bu

²⁶³ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1694; Pekcanitez ve diğerleri, s. 351. "İspat yükü, tarafların iddia ve savunmalarını dayandırdıkları bir olayın gerçekleşmiş olup olmadığının ispat edilememesi hâlinde aleyhe kararlar karşışmak tehlikesidir. Yani, bir husus kanunun aradığı şekilde ispatsız kaldığında, o husus hakkında kimin aleyhine karar verilecekse ispat yükü de o taraftadır."; Kuru, HMK II, s. 1972, Muşul, s. 321; Üstündağ, s. 613; İlday, 126; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 620.

²⁶⁴ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1695; Pekcanitez ve diğerleri, s. 351.

çerçevede objektif ispat yükü taraflar arasında yer değiştiremezken, sübjektif ispat yükü yer değiştirebilmektedir²⁶⁵.

Hâkim, iddia edilen vakıanın ispat edilememesi hâlinde ispat yükü üzerinde olan taraf aleyhine karar vereceğinden, medenî usûl hukukunda ispat yükünün kimin üzerinde olduğunun belirlenmesi önem arz etmektedir²⁶⁶. Ceza yargılaması ile hukuk yargılaması bu noktada ayrılmaktadır²⁶⁷. Zira ceza yargılamasında ispat yüküne ihtiyaç yoktur. Çünkü ceza yargılamasında “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi geçerlidir. Deyim yerindeyse ispatsızlık söz konusu olduğunda, bu durumdan hep sanık yararlanacak risk savcılık üzerinde kalacaktır. Oysa özel hukukun yargılama alanı olan medenî usûl hukukunda davacının veya davalının lehine bir yargılamadan bahsedilmesi söz konusu olmaz; aksi halde adil yargılanma hakkı zedelenir. Bu sebeple, medenî usûl hukukunda bir vakıanın ispatsız kalması hâlinde nasıl karar verileceğinin belirlenmesine ilişkin kurala ihtiyaç vardır. O da ispat yükü kurallarıdır. Bu çerçevede, ispat yükünün yargılamadaki belirsizlik hâlinde tespiti gerekmektedir²⁶⁸. Bir diğer deyişle, her iki taraf da tüm delillerini mahkemeye sunmuşsa ve bu deliller ispata elverişli ise hâkimin ispat yükünün kimin üzerinde olduğunu tespit etmesine gerek yoktur²⁶⁹. Ne zaman ki iddia edilen vakıaya ilişkin

²⁶⁵ Atalay, Menfî Vakıalar, ss. 18-20; Pekcanitez Usûl, s. 1710.

²⁶⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1694, 1695, 1696, 1699. Yazar, tarafların yargılama sırasında ispat yükünün kimin üzerinde olduğuna aldırış etmeksizin ellerindeki delillerin tamamını mahkemeye sunduklarını, iddianın ispatlanması hâlinde objektif ispat yükünün belirlenmesine de gerek kalmadığını, asıl olarak belirsizliğin söz konusu olduğu hâllerde ispat yükünün belirlenmesinin önem arz ettiğini ifade etmektedir.; Aynı yönde bkz. Pekcanitez ve diğerleri, ss. 351, 352; Alangoya ve diğerleri, ss. 293, 309. Yazarlar tarafından ispat faaliyetinin sonucu ne olursa olsun, hâkimin bir hüküm kurmak mecburiyetinde olduğu ifade edilmektedir.; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 257, 258, 278, 279. Yazarlar tarafından hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde ispat yükünün hangi taraf üzerinde olduğunu belirlemesi ve bunu taraflara bildirmesi gerektiği ifade edilmektedir.; Postacıoğlu ve Altay, s. 555; Başözen, İlk Görünüş, s. 86; Çiftçi, İspat Hakkı, s. 384; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, s. 479.

²⁶⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 10.

²⁶⁸ Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1694, 1695, 1696, 1699; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 351, 352; Alangoya ve diğerleri, ss. 293, 309; Tanrıver, s. 860; Postacıoğlu ve Altay, s. 568; Başözen, İlk Görünüş, s. 86; Atalay, Menfî Vakıalar, ss. 10, 12. Yazar tarafından bu belirsizliğin yargılamanın başındaki belirsizlik değil, delillerin ikamesinden sonraki belirsizlik olduğu ifade edilmektedir.; Alangoya ve diğerleri, s. 309; Börü, s. 33; Albayrak, ss. 385, 386; Çiftçi, İspat Hakkı, s. 384; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, ss. 479, 480; Umar ve Yılmaz, s. 32.

²⁶⁹ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 619. Yazarlar tarafından örnek olarak yargılama sırasında her iki tarafın da tanık deliline dayanması hâlinde hâkimin ispat yükü kurallarını belirlemesine gerek kalmaksızın tanıkları dinleyerek bir karar verebileceği gösterilmektedir.; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1694, 1695, 1696, 1699; Tanrıver, s. 860; Başözen, İlk Görünüş, s. 86; Kuru, HUKUK II, s. 1972; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, ss. 479, 480; Atalay, Menfî Vakıalar, s. 10. Yazar tarafından ispat yükünün delillerin değerlendirmesinden sonra önem kazanacağına dikkat

sunulan deliller ispat için yeterli olmaz, o zaman hâkimin ispat yükünü araştırması ve bu çerçevede bir hüküm kurması gerekir²⁷⁰. Bu durumda hâkim, ispat yükü kurallarına göre ispat yükünü taşıdığı hâlde iddiasını ispatlayamayan taraf aleyhine hüküm tesis edecektir²⁷¹. Bu yönüyle ispat yükünün bir zorunluluk değil külfet (yük) olduğu ifade edilmektedir²⁷². İspat yüküne ilişkin temel olarak şu şekilde düzenlemeler yapılmıştır: "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür" (TMK m. 6). "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir" (HMK m. 190/1).

Anılan hükümler uyarınca, her bir somut vakıa bakımından hangi tarafın kendi lehine hak çıkardığının ayrı ayrı tespiti ile objektif ispat yükü belirlenecektir²⁷³. Bu noktada, maddî hukuk devreye girecek, maddî hukuka göre bir vakıadan kim lehine hak çıkartıyorsa kural olarak o ispat yükü altında olacaktır. Ancak özel kanun hükmüyle ispat yükü bundan bağımsız olarak belirlenmişse, artık kimin lehine hak

çekilmektedir. Zira sunulan delillerin iddia edilen vakıanın ispatına elverişli olması hâlinde, ispat yükünün kimin üzerinde olduğunun da bir önemi kalmayacaktır.

²⁷⁰ Pekcanitez ve diğerleri, s. 352; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1694, 1695, 1696, 1699; Alangoya ve diğerleri, s. 309; Postacıoğlu ve Altay, ss. 555, 556; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 257, 258; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 620; Tanrıver, s. 860; Başözen, İlk Görünüş, s. 86; Kuru, HMK II, ss. 1973, 1974; Alangoya ve diğerleri, s. 309; Çiftçi, İspat Hakkı, s. 384; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, ss. 479, 480.

²⁷¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 352; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1695. "Yani, bir husus kanunun aradığı şekilde ispatsız kaldığında, o husus hakkında kimin aleyhine karar verilecekse ispat yükü de o taraftadır."; Alangoya ve diğerleri, s. 309; Postacıoğlu ve Altay, ss. 555, 556, 568; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 257, 258. Yazarlar tarafından ispat yükünün belirsizlik hâlinde gündeme gelmesi sebebiyle yerine "belirsizlik rizikosu" teriminin de kullanıldığı ifade edilmektedir.; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 619, 620; Tanrıver, s. 861; Başözen, İlk Görünüş, s. 86; Topuz, s. 36; Albayrak, s. 386; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, s. 479, 480. Yazarlar ispat yükü üzerinde olmasına rağmen iddiasını ispat edemeyen kişinin, davayı kaybetmesinin kural olmadığını ifade etmektedir. Ancak her halükârda verilen karar, ispat yükü üzerinde olan taraf aleyhine olacaktır.

²⁷² Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 619; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1694. Yazar tarafından ispat yükünün yerine getirilmemesi hâlinde kişinin ifaya zorlanma gibi bir yaptırımla karşılaşmayacağı ancak aleyhine karar verilmesi ihtimalinin yüksek olduğu, bu sebeple ispatın bir yükümlülük değil yük olduğu ifade edilmektedir.; Tanrıver, s. 861; Kuru, HMK II, s. 1972; Atalı ve diğerleri, s. 480.

²⁷³ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 621; "Kural olarak, kira ilişkisinin varlığını ve aylık kira bedelinin ne kadar olduğunu ispat külfeti davacıya, davalı tarafından kabul edilen kira bedelinin ödendiğinin ispat külfeti ise davalıya düşer. Davacının talep ettiği yıllık kira miktarı HMK'nın 200. maddesi uyarınca belirlenecek senetle ispat sınırının üzerinde ise davacı kira bedelini yazılı belge ile kanıtlamak zorundadır." Yargıtay 3. HD, T. 03.07.2019, 9219/6130 (Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 621, dn. 13/1); Albayrak, s. 48.

çıkardığına ilişkin bir değerlendirme yapılmaksızın kanunla belirlenen kişilerin ispat yükünü taşıdığı kabul edilecektir²⁷⁴.

Bunun yanında, genel yaşam tecrübeleri uyarınca normal durumun aksini iddia eden tarafın da ispat yükünü taşıdığı ifade edilmektedir²⁷⁵. HMK 190 hükmüyle de belirtildiği üzere, ispat yükünün belirlenmesi bakımından vakıayı hangi tarafın ileri sürdüğü değil, ileri sürülen vakıadan hangi tarafın lehine hak çıkardığı önem arz etmektedir²⁷⁶. Bu durumda ispat yükünün, tarafların davadaki konumları ile değil, iddia edilen vakıalarla ilgili olduğunun kabulü gerekir²⁷⁷. Her ne kadar çoğunlukla lehine hak çıkaran taraf davacı konumunda olsa da, ispat yükünün karşı taraf üzerinde olması da mümkündür²⁷⁸. Bu durumda davacı iddiasını ispat yükü altındayken davalı ise savunmasını ispat yükü altındadır²⁷⁹. O hâlde, davacının iddiasını ispat etmesi durumunda, davalının savunma sebeplerini ispat etmesi gerekirken, davacının iddiasını ispat edememesi durumunda, davalının da savunma sebeplerini ispat etmesine gerek kalmayacaktır²⁸⁰. Yargıtay'ın, ispat yükünün yanlış tarafa yüklenmesinin bozma sebebi olduğu yönünde kararları vardır²⁸¹.

2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirme

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle başvuru taraf lehine hak çıkaran konumunda olduğundan, objektif ispat yükünü de çoğu zaman

²⁷⁴ Kuru, HMU II, s. 2001; Kuru ve Aydın, ss. 622, 623; Görgün ve diğerleri, s. 462; Alangoya ve diğerleri, ss. 313, 314; Börü, ss. 34, 35; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 15; Umar ve Yılmaz, s. 45.

²⁷⁵ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 626. Yazarlar hayatın olağan akışına aykırı iddia ileri süren tarafın ispat yükünü taşıdığını ifade etmektedir.; Tanrıver, s. 825; Kuru, HMU II, s. 1989; Umar ve Yılmaz, s. 45.

²⁷⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1696; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 352, 353; Tanrıver, s. 861 Postacıoğlu ve Altay, s. 561; Albayrak, s. 28.

²⁷⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 353; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 622; Tanrıver, s. 861. Yazar menfi tespit davalarında ispat yükünün davalı taraf üzerinde olduğunu ifade etmektedir.; Kuru, HMU II, s. 1975; Hakan Albayrak, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 28.

²⁷⁸ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1697; Pekcanitez ve diğerleri, s. 353; Tanrıver, 861.

²⁷⁹ Muşul, s. 322; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 621, 622.

²⁸⁰ Postacıoğlu ve Altay, s. 559; Pekcanitez ve diğerleri, s. 352; Başözen, İlk Görünüş, s. 88.

²⁸¹ “...ispat külfeti davacı kiracı tarafta olup davacı kiracı kiralananın kendisine teslim edilmediği iddiasını aynı kuvvette kesin delille kanıtlamak zorundadır. Dava tarihinde yürürlükte bulunan 6100 Sayılı HMK'nun 201.maddesi gereğince davacı kiracıya kiralananın kendisine teslim edilmediğini kesin delillerle kanıtlamak üzere imkan tanınması ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde ispat yükü yanlış tarafa yüklenilerek ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru değildir.” Yargıtay 6. HD, T. 12.4.2016, E. 2015/6761, K. 2016/2970 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 10.01.2021).

üzerinde taşımaktadır. Ancak bu her zaman için geçerli olmayıp sözleşmede kararlaştırılan rizikonun teminat dışında kaldığının, rizikonun gerçekleştiğine dair bildirim yapılmadığının ya da geç yapıldığının iddia edilmesi ve benzeri durumlarda ispat yükünü karşı taraf üzerinde taşımaktadır. Bu çerçevede sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sigortacının sorumlu olduğuna dair TTK hükmüne değinmekte yarar görüyoruz. Zira sigorta tahkime intikâl eden pek çok uyuşmazlıkta bu hüküm uygulama alanı bulmaktadır:

Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.

Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir (TTK m. 1409).

Bu özel düzenleme uyarınca rizikonun teminat dışında kaldığına ilişkin iddiayı ileri süren sigortacı ispat yükünü de üzerinde taşımaktadır. Bir diğer deyişle, böyle bir iddianın varlığı hâlinde kimin lehine hak çıkardığına ilişkin bir değerlendirme yapılmasına da gerek kalmamaktadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklarda somut olaya göre değerlendirme yapılmaktadır. Bu çerçevede, kimi uyuşmazlıklarda ispat yükünün başvuru taraf üzerinde olduğuna dair karar verilirken, kimi uyuşmazlıklarda karşı taraf üzerinde olduğuna dair karar verilmektedir.

Sigorta hakemine intikâl eden seyahat sağlık sigortası kapsamında seyahat bedelinin ödenmesi talepli başvuruda, rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu ve fakat bu yükün yerine getirilemediği gerekçesiyle doğru bir şekilde başvurunun kabulüne karar verilmiştir²⁸². Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"... poliçe açıklamasında yer alan özel şartın tüketicinin anlayabileceği açıklıkta ve netlikte olmadığı, diğer yönü ile söz konusu özel şart ile beklenmedik ciddi hastalık dışında ek olarak poliçenin tanzim tarihinden sonra öğrenilen ve ilk 8 hafta içinde olan gebelik durumunu herhangi bir sebep göstermeksizin seyahatin iptali için bir gerekçe mi olarak düzenlendiği hususunun net olmadığı, rizikonun ihbar olunan şekilde değil, başka bir şekilde gerçekleştiğinin sigorta şirketi tarafından ispat edilemediği birlikte dikkate alındığında, talebin teminat kapsamında olduğu ve diğer sigortalının eşi ile birlikte seyahat edeceği dikkate alındığında, söz konusu istemin de sigorta teminatında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."

²⁸² HK, T. 07.10.2019 K. 2020/24650, HKD, S. 41, Ocak-Mart 2020, ss. 15-24 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden tekne sigortası kapsamında tazminat talepli başvuruda rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükü sigortacı üzerinde olup İtiraz Hakem Heyeti tarafından ispat yükünü yerine getiremeyen sigortacının itirazlarının reddine karar verilmiştir²⁸³. Verilen karar yerinde olup gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...ağır olan motor, teknenin kış tarafını suya batırmış, yağın yağmur ile birlikte ağırlaşmış ve tahliye deliğinden deniz suyu içeri girerek batmasına sebep vermiştir. Dolayısıyla batmaya sebep olan doğrudan etken, teknenin tahliye deliğinden giren deniz suyudur. Bir başka anlatım ile, yağın yağmur tek başına teknenin batmasına sebebiyet verecek nitelikte ve yoğunlukta değildir. Aynı barınakta yer alan teknelerin batmadığı dosyaki bilgi ve fotoğraflardan açıktır. Eğer tahliye deliğinden deniz suyu girmeseydi, batma olayının da gerçekleşmeyeceği ortadır.

Olay niteliği itibarıyla, bir deniz tehlikesidir. Ayrıca, mezkur, sigorta poliçesinde "batmanın tahliye deliğinden giren deniz suyu neticesinde teminat kapsamında olmadığına" ilişkin bir klotda yer almamaktadır. Teminat dışında bırakılmayan bir klotun, riziko gerçekleştikten sonra teminat kapsamında olmadığını iddia etmek Medeni Kanunun 2. Maddesi uyarınca iyiniyet niyet kurallarına ve sigorta hukukun temel prensiplerine aykırılık teşkil eder."

Gerçekten de rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair iddiada bulunan sigortacı TTK 1409 hükmü uyarınca ispat yükünü de üzerinde taşımaktadır. Ancak sigorta tahkime intikâl eden somut uyuşmazlıkta, sigortacı iddiasını ispata elverişli herhangi bir delil sunmamış olup anılan iddialar varsayımdan öteye geçememiştir. Bu yönüyle verilen kararın yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Yargıtay tarafından da somut olaya göre değerlendirme yapılarak bazı uyuşmazlıklarda ispat yükünün başvuru taraf üzerinde olduğuna²⁸⁴, bazı uyuşmazlıklarda ise sigortacı üzerinde olduğuna karar verilmektedir²⁸⁵.

²⁸³ İHK, T. 29.11.2018, K. 2018/10438, HKD, S. 36, Ekim-Aralık 2018, ss. 74-77 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

²⁸⁴ İspat yükünün sigortalı, sigorta ettiren veya üçüncü kişi üzerinde olduğuna ilişkin Yargıtay kararları için bkz. "...itiraz hakem heyeti tarafından; trafik sigortası bulunmayan araç nedeniyle zararın doğduğu ve davalı ...'nın zarardan sorumlu olduğu davacı tarafça iddia edildiğine göre, aracın trafik sigortası yaptırması zorunlu araçlardan olduğunu ispat yükünün de davacı üzerinde olduğu gözetilmek suretiyle" Yargıtay 17. HD, T. 06.04.2019, E. 2016/10988, K. 2019/4811; "...mahkemece olayın oluş şekline ve 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigorta Genel Şartları A.5.10 maddesine göre sigortalının meydana gelen kazanın teminat içinde gerçekleştiğini ispat edememiş olmasına göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken hatalı gerekçe ile davanın kabulüne dair karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulması gerekmektedir." Yargıtay 17. HD, T. 16.09.2019, E. 2016/19837, K. 2019/8021 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 13.05.2022).

²⁸⁵ İspat yükünün davalı sigortacı üzerinde olduğuna ilişkin Yargıtay kararları için bkz. "Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; davaya konu edilen rizikonun

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sigorta tahkimde ispat yükünün kimin üzerinde olduğunun somut olaya göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Dosyanın intikâl ettiği hakem tarafından öncelikle tarafların iddia ve savunma yükü çerçevesinde somutlaştırma yükünü yerine getirip getirmediği tespit edilecek, ardından ikame edilen delillerin iddiaları ispatı elverişli olup olmadığı değerlendirilecektir. Şayet tarafların sunduğu deliller uyuşmazlığın çözümü bakımından yeterli ise ispat yükünün kimin üzerinde olduğunun tespitine de gerek kalmayacaktır. Ancak sunulan delillerin uyuşmazlığın çözümü bakımından yeterli olmaması hâlinde, ileri sürülen vakıadan hangi tarafın lehine hak çıkardığı, ispat yüküne ilişkin uygulanması gereken özel bir düzenlemenin bulunup bulunmadığı değerlendirilerek ispat yükünün kimin üzerinde olduğu tespit edilecektir. Bu tespit neticesinde ispat yükü üzerinde olan tarafın iddiasını ispat edememesi hâlinde başvurunun reddine karar verilecektir.

C. Delil İkame Yükü

1. Genel Olarak

Dava konusunun ispatsız kalarak davanın kaybedilmesi sonucunun önlenmesi adına, uyuşmazlık konusu vakıalar hakkında hangi tarafın delil getirmesi gerektiği *delil ikame yükü* ile ifade edilmektedir²⁸⁶. İspat yükü, iddia edilen vakıanın ispat edilememesi riskinin kimin üzerinde olduğuna ilişkin bir yük iken, delil ikame yükü, ispatın ne şekilde yapılacağına ilişkin bir yüküdür²⁸⁷. Bu anlamda delil ikame yükü gerçek manada bir yük olup kural olarak taraflarca getirilme ilkesinin söz konusu olduğu davalarda gerekli olduğu ifade edilmektedir²⁸⁸.

teminat dışı olduğunu ispat yükü altında olan davalı sigortacı tarafından bu hususun ispat edilemediğine ilişkin Sigorta Tahkim Komisyonu kabulünde bir isabetsizlik bulunmamasına göre; davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA” Yargıtay 17. HD, T. 29.04.2019, E. 2016/12662, K. 2019/5203 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 20.10.2021).

²⁸⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1708; Görgün ve diğerleri, s. 467.

²⁸⁷ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1708; Pekcanitez ve diğerleri, s. 355; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 17. Yazar tarafından delil ikame etmeyen tarafın bu konuda zorlanamayacağı ancak delil ikame etmemenin aleyhe sonuçlarına katlanacağı ifade edilmektedir.

²⁸⁸ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 351, 355; Başözen, İlk Görünüş, s. 90; Albayrak, s. 387; Atalı ve diğerleri, s. 482; Aksi yönde bkz. Atalay, Menfi Vakıalar, s. 22. Yazar tarafından re'sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda da hâkimin taraflara delil ikame etmelerini emredebileceği ifade edilmektedir. Yazara göre delil ikame etmekten kaçınan taraf aleyhine karar verilmesi mümkündür.

Yukarıda da belirtildiği üzere, delil ikame yükü ispat yüküyle yakın ilişki içinde olup sübjektif ispat yükü olarak da ifade edilmektedir. Çünkü, objektif ispat yükü olan gerçek anlamdaki ispat yükü, maddî hukuka göre belirlenir ve kimin ileri sürülen vakıadan hak çıkardığıyla ilgilidir²⁸⁹. Bu açıdan vakıayı kimin ileri sürdüğü, ispat yükü altında bulunanın hangi tarafta yer aldığı çok önem taşımaz. Bir konuda (örneğin, alacak davasında sözleşmenin varlığı) ispat yükü altında bulunan alacaklı, konumu değişip davalı olsa da (örneğin menfi tespit davasında) yine aynı şeyi (sözleşmenin varlığını) ispat yükü altındadır. Çünkü, vakıa aynı vakıadır, tarafın değişmesi ondan lehine hak çıkarma durumunu değiştirmeyeceğinden ispat yükü de konumuna göre kural olarak yer değiştirmez. Ancak delil ikame yükü usûlî bir yol olarak somut, sübjektif durumla ilgilidir ve o vakıanın ispatına yarayacak delili kimin elinde bulundurduğuna ve kimin hâkimiyet alanında olduğuna bağlıdır. Bu sebeple başlangıçta ispat yüküne göre belirlense de, şayet delilin diğer tarafın hâkimiyet alanında olduğu anlaşılırsa, delil ikame yükü yer değiştirebilir. Böyle bir durumda örneğin, davacı (A) o vakıada ispat yükünü taşısa da, o vakıa için delil ikame yükü (B)'ye geçmiş olabilir. (B) delil ikame yükünü yerine getirirse bu yükten kurtulur, delilin incelenmesi sonucu hâlâ (A)'nın dayandığı vakıa ispat edilemezse ispat yükünü taşıdığından onun aleyhine karar verilir; ancak (B) delil ikame yükü yerine getirmese, ispat yükünü taşımasına rağmen, delil ikame yükü sebebiyle onun aleyhine karar verilecektir.

Delil ikame yükü üzerinde olmayan tarafın, karşı tarafın iddialarının doğru olmadığını ispat için *karşı delil* göstermesi mümkündür²⁹⁰. Bu durumda karşı delil gösteren taraf ispat yükünü üzerine almamaktadır (HMK m. 191)²⁹¹. Yukarıda örnek üzerinden açıklandığı üzere, objektif ispat yükünün (yani asıl ispat yükünün) taraflar arasında yer değiştirmesi mümkün değilken, sübjektif ispat yükü, yani somut delil ikame yükü taraflar arasında yer değiştirebilmektedir²⁹².

²⁸⁹ Umar ve Yılmaz, s. 32.

²⁹⁰ Pekcanitez ve diğerleri, s. 355; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 637. Yazarlar, karşı delil gösterilmesine rağmen uyuşmazlığın çözülmemesi hâlinde, hâkimin ispat yükü kuralları çerçevesinde karar vermesi gerektiğini ifade etmektedir.; Tanrıver, ss. 875, 876; Kuru, HMU II, s. 2017.

²⁹¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 355; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 637; Tanrıver, 876; Başözen, İlk Görünüş, s. 88; Kuru, HMU II, s. 2017; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, s. 486.

²⁹² Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 18-20; Pekcanitez Usûl, s. 1710.

Bu konu sigorta tahkim bakımından özel öneme sahiptir. Çünkü, normal bir yargılamadan farklı özellikler gösteren, dosya üzerinden ve çoğunlukla belgeler üzerinden karar verilen bu yargılamada, neyin ispat yükü neyin delil ikame yükünü oluşturduğu yapılacaklar, verilecek karar ve sonuçları bakımından önemlidir. Ancak uygulamada bu konuda yeterince titiz davranıldığı ve doğru karar verildiği söylenemez. Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından, ispat yükü ve delil ikame yükü ayrımı yapılmadan, adeta istikrarlı ve hatalı bir şekilde ispat yükünün yer değiştirdiğinden bahisle kararlar verilmektedir. Ancak çoğu kez bu durumda kastedilen de delil ikame yükünün yer değiştirmesidir. Bu, hem yanlış kavram kullanılması hem bu yanlışın yerleşmesi hem de yanlış sonuçlara varılması bakımından göz önünde tutulması gereken bir durumdur.

Delil ikame yükü soyut delil ikame yükü ve somut delil ikame yükü olarak ikiye ayrılmaktadır²⁹³. Kural olarak objektif ispat yükü kurallarına göre belirlenen soyut delil ikame yükünün olası bir aleyhe kararla karşılaşma riskine karşı ikame edildiği ifade edilmektedir²⁹⁴. Somut delil ikame yükü ise ispat yükü kurallarından bağımsız olarak hangi tarafın delil ikame etmesi gerektiği ile ilgilidir²⁹⁵. Her ne kadar yargılamanın başında soyut delil ikame yükü ile somut delil ikame yükü aynı taraf üzerinde ise de, delillerin ikamesinden sonra somut delil ikame yükünün karşı tarafa geçmesi, bir diğer deyişle, taraflar arasında yer değiştirmesi mümkündür²⁹⁶. Yukarıda da örneği verildiği üzere, bir hukuk kuralına göre kim, kuralın gerektirdiği koşul vakıalarının somut olarak gerçekleşmiş olduğu hakkında kendi lehine hak çıkarıyorsa

²⁹³ Pekcanitez ve diğerleri, s. 355; Tanrıver, 877; Albayrak, s. 387; Atalı ve diğerleri, s. 483; Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 18-20.

²⁹⁴ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 355, 356; Tanrıver, 877; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1711. Yazara göre HMK uyarınca tarafların dava ve cevap dilekçelerinde belirttikleri delilleri sunmaları, başka yerden getirtilecek delillerin getirtilebilmesi için gerekli açıklamayı yapmaları için süre verilmesi soyut delil ikame yükünün bir tezahürüdür.; Başözen, İlk Görünüş, s. 91; Albayrak, ss. 387, 388; Atalı ve diğerleri, s. 483.; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 19. Yazar, tarafların ellerinde bulunan delilleri dava ve cevap dilekçeleri ile birlikte mahkemeye sunmaları gerektiğine ilişkin HMK 139 ve 140 hükümlerinin soyut delil ikame yüküne ilişkin olduğunu ifade etmektedir.

²⁹⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 356; Başözen, İlk Görünüş, s. 91; Albayrak, s. 387; Atalı ve diğerleri, s. 483; Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 18-20. Yazar tarafından soyut delil ikame yükünün objektif ispat yükü kurallarına göre, somut delil ikame yükünün delillerin değerlendirilmesi sırasında hâkimde oluşan kanaate göre belirleneceği ifade edilmektedir.

²⁹⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1710-1712. Yazar tarafından verilen örnek şu şekildedir: Sebepsiz zenginleşme davasında zenginleşmenin haklı sebebe dayandığını iddia eden karşı ispat yükü altındaki davalı, aynı zamanda delil ikame yükü altındadır.; Pekcanitez ve diğerleri, s. 356; Postacıoğlu ve Altay, ss. 568, 569. Yazar objektif ispat yükünün sabit olduğunu ve taraflar arasında yer değiştirmedeğini ifade etmektedir.; Börü, ss. 41, 42; Albayrak, s. 387; Atalı ve diğerleri, s. 483; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 18.

öncelikle o kişi ispat ve soyut delil ikame yükünü taşır. Bununla birlikte, yargılamadaki duruma göre hâkim, somut delil ikame yükünü belirler ve ispat yükünü taşımayan tarafa da yükleyebilir. Bu anlamda somut delil ikame yükü, taraflar arasında duruma göre değişen bir nitelik arz eder²⁹⁷.

Doktrinde kimi yazarlar tarafından davayı aydınlatma ödevi bulunan hâkimin, ispat yükünün kime ait olduğunu ve bu çerçevede hangi tarafça hangi delil ya da delillerin ikame edilmesi gerektiğini tespit ederek taraflara bildirmesi gerektiği ifade edilmektedir²⁹⁸.

2. Sigorta Tahkim Yargılaması Bakımından Değerlendirme

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda sıklıkla delil ikame yükü yerine ispat yükü teriminin kullanıldığı, bu hatalı kullanımın sonucu olarak ise ispat yükünün taraflar arasında yer değiştirdiğine dair kararlar verildiği görülmektedir. Oysa ispat yükünün yer değiştirmesi mümkün değildir. Taraflar arasında yer değiştiren ancak somut delil ikame yüküdür. Bu kararlar üzerinde değerlendirme yapmak yararlı olacaktır.

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden İMMS'ye dayalı manevî tazminat talepli bir uyuşmazlıkta, başvurucunun hatır için taşındığı ve emniyet kemeri takmadığı iddiası bakımından ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu ve fakat bu yükün yerine getirilmediği gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir²⁹⁹. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Türk Medeni Kanununun 6. maddesine göre, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür Yolcunun taşınmasında maddi ve/veya manevî bir yararın bulunup bulunmadığı hususunun, ispat yükünün sigorta şirketinde olması gerekir.

Zira bir uyuşmazlıkta, iddiaların ispatlanmaması durumunda hangi tarafın, aleyhte bir karar ile karşılaşma riski var ise, ispat yükünün o tarafta olması

²⁹⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 356; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1710; Atalay, Menfi Vakıalar, ss. 18-21. Yazar tarafından objektif ispat yükü ve delil ikame yükü arasındaki ilişki sarkaç örneği üzerinden açıklanmaktadır. Yazara göre ispat yükü sabit olması sebebiyle sarkacın bağlantı noktasını temsil etmektedir. Delil ikame yükü ise taraflar arasında yer değiştirdiğinden sarkacın topuzunu temsil etmektedir.

²⁹⁸ Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 277.

²⁹⁹ İHK, T. 22.02.2021, K. 2020/5134, HKD, S. 45, Ocak-Mart 2021, ss. 74-79; Aynı yönde bkz. İHK, T. 18.09.2020, K. 2020/16173, HKD, S. 43, Temmuz-Eylül, ss. 74-81 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

gerekir. Bu konuda ispat yükünün davalı sigorta şirketi üzerinde olması, aynı zamanda Türk Ticaret Kanunu'nun sigortanın kapsamını hükme bağlayan 1409. maddesi hükmünün de bir gereğidir. Zira maddenin 2. fıkrasında "Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir." denir.

Başvuran karakolda vermiş olduğu ifadesinde emniyet kemerinin takılı olduğunu beyan etmiştir. Başvuran araç içerisinde yolcu konumunda olup, kaza tespit tutanağına göre emniyet kemerinin takılıp takılmadığı belli değildir. Bu durumun varlığı emniyet kemerinin takılmadığı anlamına gelmeyeceği gibi davalı bunun dışında davacının olayda müterafik kusurunun olduğuna dair kesin ve inandırıcı delil ibraz etmemiştir. Soyut ifadelerle sonuca gidilmesine hukuk kurulları cevaz vermez. Usul gereği iddia ve savunma açısından dayanmış oldukları maddi olayı destekler hukuki deliller ile ispat etmek zorunluluğu karşısında davalının soyut beyanlarına itibar edilerek, emniyet kemerinin takılı olmadığı iddiası ile müterafik kusur indirimi yapılması yönündeki talebi yerinde görülmemiştir."

Her ne kadar İtiraz Hakem Heyeti'nce verilen karar netice olarak doğru ise de gerekçesi itibariyle hatalıdır. Şöyle ki; ispat yüküne ilişkin temel düzenleme olan TMK 6 hükmünün ispat yükünün belirlenmesinde yetersiz olması sebebiyle yeni bir düzenleme yapılarak, HMK 190 hükmüyle, iddia edilen vakıya bağlanan hukukî sonuçtan lehine hak çıkaran tarafın ispat yükünü taşıdığı kaleme alınmıştır. Bu noktada somut uyuşmazlık bakımından ispat yüküne ilişkin değerlendirmenin HMK 190 hükmü çerçevesinde yapılması gerekirken, İtiraz Hakem Heyeti'nce sadece TMK 6 hükmü göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılmıştır. Bu da gerekçesi itibariyle hatalı bir kararın doğmasına sebebiyet vermiştir. Oysa HMK 190 hükmü çerçevesinde yapılması gereken değerlendirme şu şekildedir: Trafik kazasından doğan tazminat talepli başvuru bakımından hukuka aykırı fiil, zarar, kusur ve nedensellik bağına ilişkin ispat yükü başvuru taraf üzerindedir. HMK 190 hükmü uyarınca ispat yükünün yerine getirilmemesi hâlinde belirsizliğin sonuçlarına başvuru taraf katlanacak, yani başvurunun esastan reddine karar verilecektir. Sigorta şirketinin, başvuru emniyet kemeri takmadığına dair iddiası ise ancak kusura ilişkin karşı iddia ve karşı ispat çerçevesinde değerlendirilebilecektir. Somut olayda karşı ispat faaliyeti yürüten sigorta şirketinin somut delil ikame yükünü üzerine aldığı ve fakat gerçekleştirmediği görülmektedir. Bu durumda ispat yükü çerçevesinde değil, somut delil ikame yükünü yerine getirmeyen sigorta şirketinin karşı iddiasını ispatlayamadığından bahisle itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, anılan gerekçeyle itirazın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı bir uyuşmazlıkta ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmediğine dair vakıanın sigortacı tarafından ispatlandığı, bunun sonucu olarak ispat yükünün yer değiştirerek sigortalıya geçtiği, rizikonun teminat kapsamında kaldığına dair vakıanın ise sigortalı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle başvuru itirazının reddine karar verilmiştir³⁰⁰. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...sigortalı, KSGŞ'nın 1.5.maddesi ve TTK'nun 1446. maddesi uyarınca rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmez veya iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir husus sanki bu oluşan rizikonun teminatı içinde imiş gibi ihbar ederse ispat külfeti yer değiştirip, oluşan rizikonun teminat içinde kaldığını ispat külfeti sigortalıya geçmektedir..."

İşbu Trafik Kaza Tespit Tutanağı da, taraflarca yakınlığı, husumeti ve ilgisi bulunmayan Trafik görevlilerince düzenlenmiş olup başvuran sigortalının, KSGŞ'nın 1.5.maddesi ve TTK'nun 1446. maddesi uyarınca rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini yerine getirmediği ve rizikonun sigortalının iddia ve ihbar ettiği şekilde gerçekleşmediği hususunun, davalı sigorta şirketi tarafından ispatlanmış olduğu sonuç ve kanaatine varılmış olup böylece ispat külfeti yer değiştirmiş ve oluşan rizikonun teminat içinde kaldığını ispat külfeti başvuran sigortalıya geçmiştir. Başvuran sigortalı tarafın, ispat yükünün değiştirmesi nedeniyle, oluşan rizikonun teminat içinde kaldığı hususunu ispatlayamadığı sonucuna varıldığından, başvurunun reddine ilişkin Uyuşmazlık Hakem Kararına karşı başvuran vekilinin itirazı heyetimizce yerinde görülmemiştir."

İspat yükünün yer değiştirmesi mümkün olmadığından İtiraz Hakem Heyeti kararının gerekçesine katılabilmek mümkün değildir. İspat yükü, rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını iddia eden ve soyut delil ikame yükünü taşıyan sigortacı üzerinde olup bu vakıa yargılama sırasında ispatlanmıştır. O hâlde rizikonun teminat kapsamında kaldığını dair karşı ispat faaliyeti yürüten sigortalının somut delil ikame yükünü taşıdığı ve fakat bu yükü yerine getiremediğinin kabulü gerekir. Bu durumda ispat yükü çerçevesinde değil, somut delil ikame yükünü yerine getirmeyen başvuru karşı iddiasını ispatlayamadığından bahisle itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, anılan gerekçeyle itirazın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden uyuşmazlıkta rizikonun poliçe teminat kapsamında olmadığı iddiası bakımından, ispat yükü üzerinde olan sigortalının iddiasını ispat edemediğinden bahisle itirazlarının reddine, başvuru karşı

³⁰⁰ İHK, T. 27.03.2018, K. 2018/1967, HKD, S. 33, Ocak-Mart 2018, ss. 107-113 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

başvurusunun kabulüne karar verilmiştir³⁰¹. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Yapılan değerlendirmede; dava konusu makinenin, sigortalı firma dışında sigortalı firma ile ilişkili diğer firmanın operatörünün kullanımında iken söz konusu hasarın meydana geldiği bir gerçektir ancak, makinenin başka bir firma tarafından kullanılmayacağı hususunda bir sınırlama poliçe şartlarında bulunmamaktadır. Sigorta şirketi tarafından red gerekçesi yapılan poliçe özel şartı ile, makinenin sigortalı tarafından üçüncü kişilere kiraya verilmesi durumunda meydana gelebilecek hasarların teminat dışında olduğu belirtilmiş ancak, dosya münderecatı üzerinde yapılan incelemede böyle bir kira işlemine dair belge yada delile rastlanılamamış ayrıca davalı sigorta şirketi tarafından da dosyaya bu konuda bir kanıtın sunulmadığı görülmüştür. Bu durumda, davalı sigorta kuruluşunun, sigorta ekspertiz raporunda belirtilen ancak, yazılı bir kiralama sözleşmesi veya bunu doğrulayan bir belge, delile dayanmayan tespit ve iddiaya dayanarak sigortalı makinede meydana gelen ve ekspertiz raporuyla tespiti yapılan hasar tazminatını ödemekten kaçınması haklı bulunmamış olup...TL tazminatın davacı sigortalıya ödenmesine Heyetimizce karar verilmiştir."

Hakem Heyeti'ne intikâl eden uyuşmazlıkta rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını iddia eden sigortacı, objektif ispat yükünü ve soyut delil ikame yükünü üzerinde taşımaktadır. Ancak vakıanın ispatına yarayacak delil ya da delillerin kimin hâkimiyet sahasında olduğuna göre somut delil ikame yükü yer değiştirebilmektedir. Somut olayda kira sözleşmesi başvuru tarafın hâkimiyet sahasındadır. Bu durumda somut delil ikame yükü (kira sözleşmesini sunma) başvuru tarafa geçecek ancak ispat yükü yer değiştirmeyecektir (ispat yükünü sigortacı taşımaya devam edecektir). Gerçekten de, başvuru tarafın hâkimiyet sahasında olan ve sigorta ettiren ile üçüncü kişi arasındaki kira sözleşmesinin sigortacı tarafça sunulabilmesi mümkün değildir. Bu durumda somut delil ikame yükü çerçevesinde kira sözleşmesinin sunulabilmesi için başvuru tarafa süre verilmesi ve bu sözleşme uyarınca rizikonun teminat kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ile verilen kararın yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Bu noktada sigorta tahkim yargılamasında evrak üzerinden inceleme yapılması sebebiyle somutlaştırma ve delil ikame yükünün özel önem arz ettiğini, gerekli görülen hâllerde eksikliklerin giderilmesi için taraflara süre verilmesinin gerekli olduğunu yinelemekte yarar görüyoruz.

³⁰¹ HK, T. 22.02.2017, K. 2017/6794, HKD, S. 29, Ocak-Mart 2017, ss. 46-56 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı tazminat talepli bir uyuşmazlık bakımından rizikonun teminat dışında kaldığına dair ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu ve fakat iddianın somut delillerle ispatlanamadığından bahisle itirazın reddine karar verilmiştir³⁰². Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Davalı sigorta şirketi, Genel Şartlar A.5.10.maddesine dayanarak hasar talebini reddetmişse de, sadece olay yerinin terk edilmiş olunmasının doğrudan talebin reddi sonucunu doğurmayacağı aşıkardır. Buna rağmen, davalı sigorta şirketi tarafından, sigortalı araç sürücüsünün sürücü belgesine sahip olmaması veya kaza sırasında sürücünün alkollü içki almış olduğunu ispatlayacak herhangi bir belge ibraz edilmemiştir... Dosyaya sunulan bilirkişi raporu, tamir faturası, araçta meydana gelen maddi hasar miktarı, hasar nedeniyle yapılan onarım/değişim/boyama durumu birlikte değerlendirildiğinde; sigorta şirketinin itirazlarında ve hasar talebini reddetmekte haklı olmadığı,.. hasar bedelinin davalı sigorta şirketi tarafından başvurana ödenmesi gerektiği, kanaatine varılmıştır."

Sigortalının sadece kaza yerini terk etmesi, kaza sırasında alkollü olduğunu ya da sigortalı aracın sürücü belgesiz bir kişi tarafından kullanıldığını ispat için yeterli değildir. İspat yükü ve soyut delil ikame yükünü taşıyan sigortacının iddiasını ispata elverişli delilleri sigorta tahkime sunması gerekmektedir. Ancak sigortacının haksız fiilin tarafı olmaması ve kaza sırasında olay mahallinde bulunmaması çoğu zaman delil ikamesi bakımından güçlük yaratmaktadır. Bu noktada TTK 1447 hükmü uyarınca sigortacının teminat kapsamının belirlenmesi için sigorta ettirenden bilgi ve belge istemesi mümkündür. Somut olayda sigortacı tarafça böyle bir araştırmada bulunulmadığı gibi iddiasını ispata elverişli herhangi bir delil de ikame edilmemiştir. Bu yönüyle sigortacının iddialarının reddi ile başvurunun kabulüne karar verilmesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sigorta tahkimde de delil ikame yükünün belirlenmesi medenî yargıda olduğu gibi somut olaya bağlıdır. Bu çerçevede, uyuşmazlığın intikâl ettiği hakem tarafından önce soyut delil ikame yükünün belirlenmesi, ki bu belirleme ispat yükü kuralları çerçevesinde yapılacaktır; sonra dosyadaki bilgi ve belgeler çerçevesinde somut delil ikame yükünün belirlenmesi gerekecektir. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğunda somut delil ikame yükü bakımından bir değerlendirme

³⁰² HK, T. 28.09.2018, K. 2018/64927, HKD, S. 35, Temmuz-Eylül 2018, ss. 1-5 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

yapılmadığını, sadece ispat yükünü taşıyan tarafın delil ikame etmesi gerektiği kabulünden yola çıkılarak karar verildiğini görüyoruz. Hâlbuki, burada önemli olan husus, delilin hangi tarafın hâkimiyet sahasında olduğudur. Şayet vakıayı ispata elverişli deliller ispat yükünü taşımayan karşı tarafın hâkimiyet sahasında ise, ispat yükünü üzerine almamakla birlikte bu tarafın delil ikame etmesi gerekecek, bir diğer deyişle delil ikame yükü yer değiştirecektir. Bu noktada, Sigorta Tahkim Komisyonu’nca istikrarlı bir şekilde ispat yükünün yer değiştirdiğinden bahisle verilen kararlar ile kastedilenin çoğu zaman delil ikame yükünün yer değiştirmesi olduğunu ifade etmek gerekir. Bu, Yargıtay tarafından yıllardır yapılan yanlışın sigorta tahkimde sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Bu yönüyle yanlışın hukukumuzda yerleşmesinin ve yanlış sonuçlara varılmasının önlenmesi adına bu meselenin üzerinde durulması gerekmektedir. Burada tekrar vurgulamakta yarar görüyoruz ki, maddî hukukla bağlantılı olan ispat yükü yer değiştirmez; ancak usûl hukuku alanında ortaya çıkan delil ve bununla bağlantılı olarak delil ikame yükü yer değiştirebilir. İspat yükü ile delil ikame yükü kavramlarının yanlış kullanılması hem konunun temeli bakımından yanlış hem de somut durumlarda da yanlışlığa sebebiyet verecek niteliktedir.

IV. SİGORTA TAHKİMDE İSPAT ÖLÇÜSÜ

A. Genel Olarak

Bir vakıanın ispatlanmış sayılabilmesi için, hâkimin o vakıanın doğruluğu ya da gerçekliği hususunda vicdanî bir kanaate sahip olması gerekmektedir; bu kanaatin ölçüsünü de ispat ölçüsü belirlemektedir³⁰³. Doktrinde ispat ölçüsü “bir vakıayı düzenleyen normun, o vakıa hakkındaki ispatın yeterliliği konusunda beklediği düzeydir.”³⁰⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. İspat ölçüsü olarak kural olarak tam ispat aranırken, istisnâî hâllerde yaklaşık ispat yeterli görülmektedir³⁰⁵.

³⁰³ Pekcanıtez ve diğerleri, s. 358; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 261; Atalay, Pekcanıtez Usûl, s. 1714; Görgün ve diğerleri, s. 473; Alangoya ve diğerleri, s. 294.

³⁰⁴ Pekcanıtez ve diğerleri, s. 358. Ayrıca bkz. Atalı ve diğerleri, s. 484; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656.

³⁰⁵ Pekcanıtez ve diğerleri, s. 358; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 261; Atalay, Pekcanıtez Usûl, s. 1715; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 44.

Kanunda açıkça belirtilen durumlar saklı kalmak kaydıyla hâkim kural olarak delilleri serbestçe değerlendirerek takdir eder³⁰⁶. Nitekim bu husus Kanun'da "Kanunî istisnalar dışında hâkim delilleri serbestçe değerlendirir" (HMK m. 198) şeklinde ifade edilmektedir.

Bir vakıanın ispatı bakımından kesinlik sınırındaki ihtimal derecesinin kabul edilmesi hâlinde *tam ispat* söz konusudur³⁰⁷. Bir yargılamada haklılığın kabulü bakımından iddia edilen hususun tam ispat ile ispatlanabilmesi için, iddia edilen vakıanın doğruluğu yahut gerçekliği hususunda hâkime tam olarak kanaat vermek gerekmektedir³⁰⁸.

Bir vakıa bakımından, tam ispattaki gibi kesinlik sınırında değil de, ağır basan ihtimal derecesinin kabul edilmesi hâlinde ise *yaklaşık ispat* söz konusudur³⁰⁹. Yaklaşık ispatta, hâkimde tam ispat seviyesinde olmasa dahi, ispat edilmek istenen hususun muhtemel olduğu yönünde ağırlıklı bir kanaat uyanması gerekmektedir³¹⁰. Daha özet bir ifade ile o vakıa iddiasının doğru olma ihtimalinin daha yüksek, yani doğru olma ihtimalinin doğru olmama ihtimaline göre daha baskın olması gerekir³¹¹.

Hukukumuzda tam ispat kural olup yaklaşık ispat istisna olduğundan kanunda aksine düzenleme bulunmadıkça ispat yükü altında olan taraf iddiasını tam olarak ispatlamakla yükümlüdür³¹². Yaklaşık ispat, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz, adlî yardım, delil tespiti, hâkimin reddi örneklerinde olduğu gibi daha sınırlı inceleme yapılan ya da hâkimin acele karar vermesi gereken hâller ile delil ikamesinin zor olduğu

³⁰⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 359; Ahmet Başözen, "Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde Yaklaşık İspat ve İhtimal Kavramı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, (Yaklaşık İspat), s. 660.

³⁰⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 359; Alangoya ve diğerleri, ss. 294, 295; Postacıoğlu ve Altay, s. 548; Tanrıver, s. 857; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1715, 1718, 1719; Alangoya ve diğerleri, ss. 294, 295; Börü, s. 49; Atalı ve diğerleri, s. 485; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656.

³⁰⁸ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 359, 360; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1718, 1719; Başözen, İlk Görünüş, s. 18; Görgün ve diğerleri, s. 473; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656; Albayrak, s. 29; Atalı ve diğerleri, s. 485.

³⁰⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Üstündağ, s. 613; Alangoya ve diğerleri, s. 295; Postacıoğlu ve Altay, s. 548. Yazar, yaklaşık ispat yerine hakka yakınlık kanıtı teriminin de kullanıldığını ifade etmektedir.; Tanrıver, s. 857; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720; Başözen, İlk Görünüş, s. 18; Börü, s. 50; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656; Atalı ve diğerleri, s. 485.

³¹⁰ Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Alangoya ve diğerleri, s. 295; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720; Başözen, İlk Görünüş, s. 18; Görgün ve diğerleri, s. 473; Börü, s. 50; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656; Atalı ve diğerleri, s. 485.

³¹¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720

³¹² Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 261; Tanrıver, s. 858. Yazar yaklaşık ispatın, takdirî delillerle ispatın söz konusu olduğu hâllerde gündeme gelebileceğini ifade etmektedir. Zira kesin delillerle ispatın gerektiği hâllerde hâkimin takdir yetkisi bulunmamaktadır.; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720.

durumlarda gündeme gelen bir ispat ölçüsüdür. Keza tam ispatın mümkün olmadığı durumlarda da kanun koyucu yaklaşık ispatı farklı ifadelerle kabul etmiştir³¹³.

Burada şu hususu belirtmekte yarar vardır. İspat ölçüsünün düşürülüp yaklaşık ispatla yetinilmesi demek, sadece yalın bir iddiayla ya da ne kadar güzel ifade edilirse edilsin iddiadan öteye geçmeyen bir durumla yetinileceği anlamına gelmemektedir. Yaklaşık ispatta da iddianın ötesine geçen belirli bir ispat faaliyeti şarttır, ancak bu tam ispat seviyesinde değildir³¹⁴.

B. Sigorta Tahkimde İspat Ölçüsünün Özellikleri

Bir konuda hangi ispat araçlarının, yani hangi delillerin kullanıldığı ayrı bir şeydir, o ispat araçlarıyla karar verilmesi için aranan ispat ölçüsü ayrı şeydir. Sadece belirli delillerle ispatın aranmış olması, o delillerle tam ispatın aranmayacağı ya da yaklaşık ispatla yetinilmeyeceği anlamına da gelmez. Bu çerçevede sigorta tahkimde hakemler sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vermekteyse de, iddianın ispatı bakımından kural olarak tam kanaate ulaşmaları gerekmektedir. Bir diğer deyişle, sigorta tahkimde de aslolan tam ispattır.

Sigorta tahkimde yaklaşık ispatın söz konusu olup olamayacağına ilişkin olarak, ne Sigortacılık Kanunu'nda ne de Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te bir düzenleme bulunmaktadır³¹⁵. Ancak TTK'da yer alan istisnâ bazı düzenlemelere dayalı olarak talepte bulunulması hâlinde verilecek kararlar bakımından aranacak ölçü yaklaşık ispat ölçüsü olup bu hükümlerin sigorta tahkimde de uygulama alanı bulabileceği kanaatindeyiz.

TTK ile sigorta ettirenin korunması amacıyla yasal düzenleme yapılmış olup ilgili hükme göre araştırmaların kanunî süre içinde tamamlanamaması hâlinde ön

³¹³ Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720; Başözen, İlk Görünüş, s. 18; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656.

³¹⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 360; Üstündağ, s. 613; Alangoya ve diğerleri, s. 295; Postacıoğlu ve Altay, s. 548; Tanrıver, s. 857; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1720; Başözen, İlk Görünüş, s. 18; Börü, s. 50; Başözen, Yaklaşık İspat, s. 656; Atalı ve diğerleri, s. 485; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 45. Yazar, ispat ölçüsünün ancak takdirî delillerle ispatın caiz olduğu uyuşmazlıklarda düşürülebileceğini ifade etmektedir.

³¹⁵ Karasu, ZMMS, s. 144.

ekspertiz raporu ile tespit edilen tazminat ya da bedelin yüzde ellisi avans olarak sigorta ettirene ödenecektir³¹⁶. Bu konudaki hüküm şu şekildedir:

Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder (TTK m. 1427/3).

Bu hüküm uyarınca, başvuru taraf Sigorta Tahkim Komisyonu'na varsa ön ekspertiz raporu ile değilse raporun sigorta tahkimde alınması talebiyle başvuru yapabilecek, hakem ise ön ekspertiz raporu uyarınca bedelin ya da tazminatın yüzde ellisinin avans olarak ödenmesine karar verebilecektir. Sigortacı tarafından sigorta ettirene avans ödenmesine karar veren hakem, iddia edilen vakıa hakkında tam bir kanaate ulaşamamakla birlikte, Kanun hükmü uyarınca yaklaşık ispatla yetinecektir. Verilen bu karar ise nihaî karar olmayıp sigorta tahkim yargılamasında kusur ve hasar durumu belli olduktan sonra, ödenen avans hükmedilecek bedelden ya da tazminattan düşülecektir. Bu çerçevede verilecek kararın tam ispatı mümkün kılmayacağı ve yapılan düzenlemeden de tam ispatın aranmadığı anlaşılmaktadır. Hükümden anlaşılabacağı üzere, burada bir ön ekspertiz raporu alınmakta ve buna göre yapılacak değerlendirme üzerine karar verilmektedir.

Bazı durumlarda sigortacıya avans ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Her ne kadar kanundaki düzenlemeler çok açık değilse de bu tür durumlarda da yaklaşık ispatın söz konusu olduğu söylenebilir. Bu çerçevede sigortacının koruma önlemleri alma yükümlülüğü kapsamında, sigorta ettirenin talebi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla düzenlenen “Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır” hükmüyle avans ödemek zorunda olduğu belirtilmiştir (TTK m. 1448/4)³¹⁷. Yine TTK ile zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünün doğal bir sonucu olarak, sorumluluk sigortaları bakımından da sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğü takdirde bu isteme ilişkin giderlerin sigortacı tarafından karşılanacağı kaleme alınmıştır³¹⁸. Bu konuda TTK m.

³¹⁶ Rauf Karasu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı: 4, 2015, (Sorumluluk) ss. 696, 697.

³¹⁷ Didem Algantürk Light, “Sigorta Sözleşme Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 22, 2012/2 s. 7.

³¹⁸ Karasu, Sorumluluk s. 689. Yazar örnek olarak zarar görenin zararın tespiti için eksper tayin etmesini vermektedir.

1474/2’de “Sigortacı, sigortalının istemi üzerine, giderler için avans vermek zorundadır” denilmektedir. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda sigortalı başvurusunun giderlerin ödenmesi için sigortacıdan avans talep etmesi hâlinde hakem, avansın ödenmesine ilişkin kararını tam ispatı aramadan yaklaşık ispat ölçüsüne dayalı olarak verecektir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda sigorta ettiren başvurusunun giderlerin ödenmesi için sigortacıdan avans talep etmesi durumunda hakem, yaklaşık ispat ölçüsü kapsamında bir karar verebilecektir.

Sigorta tahkimde hakemlerin ihtiyati tedbir kararı verip veremeyeceği hususunda ise, mülga 2009/1 sayılı Tebliğ’in 7’nci maddesi kaleme alınmıştır³¹⁹.

Anılan hüküm şu şekildedir:

Kanunun 30 uncu maddesinin yirmikinci fıkrası uyarınca Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağından;

- a) Hakemler sadece kendilerine tevdi olunan evrak üzerinden karar verir,*
- b) İlke olarak dosya üzerinde inceleme yapar ancak duruşma yapmalarına da bir engel yoktur,*
- c) Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda deliller için kabul edilen hükümler tahkimde de uygulanır,*
- ç) Hakemler ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararı veremez,*
- d) Hakemlerde açılmış bir dava üçüncü kişilere ihbar edilebilir ve üçüncü kişiler de hakemlerde açılmış davaya müdahil olabilir (Tebliğ m. 7/1-ç).*

Tebliğ’in yürürlükte bulunduğu dönemde yürürlükte olan Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’nda hakem yargılamasında ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararı verilip verilmeyeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı³²⁰. Bu bakımdan Tebliğ ile yapılan düzenlemenin, HUMK dönemindeki tahkim uygulaması ile uyumlu olduğu ifade edilmektedir³²¹. Ancak daha sonra yürürlüğe giren Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun 6’ncı maddesi ile tahkim yargılamasında hakemlerin hem ihtiyati tedbir hem ihtiyati haciz kararı verebilecekleri kaleme alınmış ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile de buna paralel olacak şekilde, hakemlerin ihtiyati tedbir kararı verebileceklerine dair düzenleme yapılmıştır (HMK m. 414)³²².

³¹⁹ Karasu, ZMMS, s. 144; Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 344; Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 65; Bağatur ve Öge, s. 46; Ayhan ve diğerleri, s. 131.

³²⁰ Bağatur ve Öge, s. 46.

³²¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 344; Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 257; Kurt Konca, Tahkim, s. 1362.

³²² Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 344; Bağatur ve Öge, s. 46; Karasu, ZMMS, s. 144.

HMK 414 hükmü ile hakemlerin geçici hukukî koruma kararı verebilecekleri düzenlenmişse de, bunların icra edilmesi mahkeme kararıyla mümkün olabilmektedir.

Sigorta tahkimin genel tahkimin özelleştirilmiş hâli olduğu hususu gözetildiğinde, yaklaşık ispat bakımından genel tahkimdeki uygulamanın esas alınabileceğinin kabulü gerekir. Sigortacılık Kanunu ile Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulama alanı bulacağı kaleme alınmıştır (SK m. 30/23, HMK m. 447/2)³²³. O hâlde sigorta tahkime ihtiyati tedbir talepli bir başvuruda bulunulması ve iddianın yaklaşık olarak ispat edilmesi hâlinde, Komisyon'ca ihtiyati tedbir kararı verilebilecek ve bu karar mahkeme aracılığıyla icra edilebilir hâle gelecektir. Bu çerçevede normal bir yargılamada geçici hukukî koruma kararı verilirken yaklaşık ispat ölçüsü yeterli görüldüğü gibi, sigorta tahkimde de yine yaklaşık ispat ölçüsü yeterli görülerek karar verilebilecektir.

Tüm bu durumlar için tekrar vurgulamak gerekir ki, uygulamada zaman zaman mahkeme kararlarında da rastlandığı üzere, yaklaşık ispat demek, talepte bulunanın sadece iddialarına dayanarak karar vermek demek değildir. Bu durumda tam ispat seviyesinde olmasa dahi, talepte bulunanın ispat araçlarıyla (yani delillerle) yaklaşık ispat seviyesinde bir ispat faaliyeti gerçekleştirmesi, hakemlerin de ona göre karar vermesi gerekir. Hiçbir delil olmadan, beyanlar ne kadar somut ifadeler içerirse içersin, sadece beyan ve dilekçelere dayanarak bir karar verilemez.

V. SİGORTA TAHKİMDE İSPAT TÜRLERİ

A. Genel Olarak

Yargılamada bir vakiya dayanan tarafın, ispat yükü üzerinde olması sebebiyle gerçekleştirdiği ispat faaliyeti *asıl ispat*, buna karşı hâkimde oluşan geçici kanaati

³²³ Budak, Sigortacılıkta Tahkim, s. 65. Yazar tarafından artık Tebliğ hükmünün geçerliliğinin kalmadığı ifade edilmektedir. Aynı yönde bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, s. 344; Karasu, ZMMS, s. 144; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 60; Semerci Vuraloğlu, ss. 288, 289; Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 129.

çürütmek adına karşı tarafça yapılan ispat faaliyeti ise *karşı ispat* olarak ifade edilmektedir³²⁴.

Asıl ispatta iddia konusu vakıanın gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği hususunda hâkimde kanaat uyandırmak amaçlanırken, karşı ispatta ispat yükü taşıyan tarafça hâkimde oluşturulan kanaatin sarsılması amaçlanır³²⁵. Yani karşı ispatta yeni ve bağımsız bir ispat faaliyeti yürütülmemekte, asıl ispat faaliyeti ile hâkimde oluşan kanaati çürütmeye yönelik olarak faaliyette bulunmaktadır³²⁶. Bir diğer ifadeyle karşı ispat faaliyetinde bulunan taraf ispat yükünü üzerine almamakta, sadece ispat yükü üzerinde olan tarafın iddiasının doğru olmadığını ispat etmeyi amaçlamaktadır³²⁷. Bu husus Kanun'da açıkça ifade edilmiştir (HMK m. 191).

Bazen karşı ispatla karıştırılan *aksini ispat* ise, kanunî karineye dayanılarak bir vakıanın ispat edilmiş sayılması hâlinde, iddia konusu vakıanın aksini ispat etmek amacıyla yürütülen bağımsız bir asıl ispat faaliyetidir³²⁸. "Kanunî bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanunî karinenin aksini ispat edebilir" (HMK m. 190/2).

İspata ilişkin asıl ispat, karşı ispat, aksini ispat şeklinde yapılan bu ayrım dışında, ispat faaliyeti içerik bakımından da doğrudan ve dolaylı ispat olarak ikiye ayrılmaktadır. İspat faaliyetinin doğrudan iddia olunan vakıaya ilişkin deliller

³²⁴ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 360, 361; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1617, 1701. Yazar, karşı ispat faaliyetinin söz konusu olduğu hâllerde belirsizliğin söz konusu olmadığını, hâkimde geçici de olsa bir kanaat oluştuğunu ifade etmektedir.; Üstündağ, s. 626; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 7; Postacıoğlu ve Altay, ss. 551, 552; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 259; Tanrıver, s. 849; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Börü, s. 29; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, s. 486.

³²⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 361; Üstündağ, s. 626; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1617; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 7; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Albayrak, s. 28.

³²⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 361; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1617, 1618; Görgün ve diğerleri, s. 459; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalay, Emare İspatı, s. 18.

³²⁷ Muşul, s. 323; Üstündağ, s. 626; Postacıoğlu ve Altay, s. 552. Yazarlar, bu durumda delil ikame yükünün yer değiştirdiği ifade etmekte olup yazara göre bu kavram ispat yükünün yer değiştirmesi anlamına gelmemektedir.; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 259, 262; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 637, 638; Tanrıver, s. 850; Arslan ve diğerleri, s. 412; Atalı ve diğerleri, s. 486; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 48.

³²⁸ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 361, 362; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Postacıoğlu ve Altay, s. 552; Atalay, Menfi Vakıalar, s. 7; Görgün ve diğerleri, ss. 459, 460; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Atalı ve diğerleri, s. 486.

aracılığıyla yürütülmesine doğrudan ispat, iddia edilen vakıanın doğrudan değil, ona komşu vakıaların ispatı yoluyla ispat edilmesine ise dolaylı ispat denilmektedir³²⁹.

Doktrinde dolaylı ispatın da kendi içinde emare ispatı ve ilk görünüş ispatı olmak üzere ikiye ayrıldığı ifade edilmektedir³³⁰. *Emare ispatında* somut vakıalar değil, emare (komşu) vakıalar ispat edilmekte, hayat tecrübelerinden, mantık kurallarından faydalanan hâkim de somut vakıanın dolaylı olarak ispat edildiğini kabul etmektedir³³¹. Bir diğer deyişle emare ispatında komşu vakıaların ispatı ile asıl vakıaların gerçekleştiği hususunda hâkimde kanaat uyandırmak amaçlanır³³². Bu çerçevede *emare*, uyuşmazlığa uygulanacak hukuk normunun koşul vakıası hakkında tecrübe kuralları uyarınca çıkarımda bulunulmasına yarayan komşu vakıa olarak tanımlanmaktadır³³³.

İlk görünüş ispatı ise emare ispatına benzer şekilde doğrudan ispatın gerçekleştirilemediği hâllerde uygulama alanı bulmakta, tipik hayat tecrübeleri, mantık kuralları uyarınca emare vakıa ile koşul vakıa arasında çok sıkı bir bağ bulunduğundan kuvvetli bir emare ispatı olarak ifade edilmektedir³³⁴. Bir diğer deyişle ilk görünüş ispatı, bir vakıaya ilişkin olarak karşı ispat faaliyeti ile aksi ispatlanmadığı takdirde, hayatın olağan akışına ve yüksek tecrübe kurallarına göre var olduğu kabul edilendir³³⁵.

Emare ispatı ile arasındaki sınırı çizmek her zaman kolay olmamakla birlikte, ilk görünüş ispatının daha çok, emare ispatının yargı kararları ile geliştirilmiş hâli olduğu ifade edilmektedir³³⁶. İlk görünüş ispatında güvenirlilikleri sınanmış tipik hayat

³²⁹ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 362, 363; Alangoya ve diğerleri, s. 295; Postacıoğlu ve Altay, s. 544; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1617; Görgün ve diğerleri, s. 460; Alangoya ve diğerleri, s. 295.

³³⁰ Tanrıver, s. 852.

³³¹ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 363, 364; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 268; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1620, 1621. Yazar tarafından emare, dolaylı ispatta dayanan vakıa olarak tanımlanmaktadır.; Albayrak, ss. 43, 44; Çiftçi, İspat Hakkı, ss. 384, 385; Atalı ve diğerleri, s. 490.

³³² Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1620, 1621. Yazar, Yargıtay kararlarında emare ispatı yerine *yaşam deneyi* veya *hayatın olağan akışı* terimlerinin kullanıldığını ifade etmektedir.; Albayrak, s. 44; Çiftçi, İspat Hakkı, s. 385.

³³³ Atalay, Emare İspatı, ss. 8, 9. Yazar emarenin ispatın konusunu oluşturduğuna dikkat çekmektedir.

³³⁴ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 365, 366. Yazarlar tarafından ilk görünüş ispatına örnek olarak ameliyattan sonra midesinde makas unutulmuş kişinin açtığı tazminat davasında hekimin kusurlu olması verilmektedir.; Başözen, İlk Görünüş, ss. 17, 62. Yazar, emare ispatı ile ilk görünüş ispatı arasındaki ayrımın tecrübe kurallarının ispat gücüne göre yapıldığını, tecrübe kuralının ilk görünüş ispatına yetmemesi hâlinde emare ispatının gündeme geldiğini ifade etmektedir.; Atalay, Emare İspatı, s. 13.

³³⁵ Başözen, İlk Görünüş, ss. 17, 18, 175. Yazar, ilk görünüş ispatı uyarınca var olduğu kabul edilen vakıanın aksinin, aksini ispatla değil, karşı ispatla ispatlanabileceğine dikkat çekmektedir.

³³⁶ Başözen, İlk Görünüş, s. 59.

tecrübeleri doğrudan uygulama alanı bulurken, emare ispatında genellikle atipik hayat tecrübelerinden faydalanılarak ve birden fazla emare vakıa tek tek incelenerek çıkarımda bulunmaktadır³³⁷. Bu çerçevede iki ispat türü arasında vakıaların kuvvetinden kaynaklanan bir farklılık söz konusudur³³⁸. İlk görünüş ispatında ispat ölçüsü düşürülerek ispat kolaylaştırılabilirken, emare ispatında ispat ölçüsünün düşürülmesi söz konusu değildir³³⁹. Bu bakımdan yeterli ispat ölçüsüne ulaşıp ulaşılmadığı hususunda ilk görünüş ispatında yüksek hayat tecrübelerinden faydalanılması yeterliyken, emare ispatında ayrıntılı bir araştırma yapılması gerektiği ifade edilmektedir³⁴⁰. Doktrinde emare ispatı ile ilk görünüş ispatına kusur ve illiyet bağı ispatı bakımından sıklıkla başvurulduğu ifade edilmektedir³⁴¹.

Bu noktada emare, karine ve ilk görünüş ispatı arasındaki ilişkiye de kısaca değinmekte yarar vardır. Her üç durumda da aslında doğrudan değil, dolaylı bir ispat söz konusudur. Bu durumlarda asıl vakıa değil, ona komşu veya ona işaret eden vakıalar ispat edilmektedir. Emare ispatında, birden çok komşu vakıadan ispatı gereken asıl vakıaya gidilmektedir. Bu komşu vakıalar tipik veya atipik olabilir. Karine ispatında ise, bilinen komşu bir vakıadan bilinmeyen (asıl ispatı gereken) bir vakıanın ispatına gidilmektedir. İlk görünüş ispatında ise tipik ve kuvvetli bir komşu vakıanın ispatı ile asıl ispatı gereken vakıa da ispat edilmiş kabul edilir. Bu noktadan bakıldığında, aslında hukukumuzda karine ile ilk görünüş ispatı büyük benzerlik göstermektedir; hatta çoğu kez aynı şey olduğu da söylenebilir. Çünkü, her ikisinde de emareden farklı olarak, birden fazla komşu vakıa değil, tekil, bilinen, tipik vakıanın ispatı ile asıl ispatı gereken vakıa ispat edilmektedir.

Sigorta hukukunda, bu kapsamda sigorta tahkimde dolaylı ispat sıkça rastlanan bir durumdur, hatta dolaylı ispatın tipik örneklerinin bir kısmı bu alandan

³³⁷ Başözen, İlk Görünüş, s. 60; Atalay, Emare İspatı, ss. 12, 13. Yazar, atipik hayat olaylarında da ilk görünüş ispatının söz konusu olabileceğini ifade etmektedir.

³³⁸ Atalay, Emare İspatı, s. 13.

³³⁹ Başözen, İlk Görünüş, ss. 62, 63; Aksi yönde Atalay, Emare İspatı, ss. 16, 17. Yazara göre emare ispatı ancak yaklaşık ispatın söz konusu olduğu hâllerde gündeme gelir. Bir diğer deyişle, hâkimin vakıanın ispatı bakımından tam ispat ölçüsünü aradığı hâllerde emare ispatı gündeme gelemeyecektir.

³⁴⁰ Atalay, Emare İspatı, s. 13.

³⁴¹ Tanrıver, s. 854; Başözen, İlk Görünüş, ss. 148, 233. Yazar, kazaları önleme amacı taşıyan düzenlemelere aykırı davranışın varlığı hâlinde, bu davranış ile zarar arasında ilk görünüş ispatından faydalanılarak nedensellik bağı bulunduğuna karar verilebileceğini ifade etmektedir.; Alangoya ve diğerleri, s. 305.

verilmektedir. Biz de aşağıda bazı örnekler üzerinden bu konuyu açıklamaya çalışacağız.

B. Sigorta Tahkimde İspat Türlerinin Özellikleri

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle ispat yükü üzerinde olan başvuru tarafça asıl ispat faaliyetinde, karşı tarafça karşı ispat faaliyetinde bulunmaktadır. Ancak bunun aksi de mümkün olup taraflardan hangisinin asıl ispat, hangisinin karşı ispat faaliyetinde bulunacağı somut olaya göre değişkenlik arz etmektedir. Bu konuya ilişkin olarak aşağıda bazı örnekler üzerinde durulacaktır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden bir olayda, başvuru tarafın trafik kazası sebebiyle vefat eden eşinin kayından doğan destekten yoksun kalma tazminatı talepli bir uyuşmazlık bakımından, ispat yükünü taşıyan sigortacının iddiasını ispatlayamadığından bahisle müterafik kusur indirimi yapılmayarak başvurunun kabulüne karar verilmiştir³⁴². İlgili kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Kaza raporu ve diğer evrakın incelenmesinde, başvuranın emniyet kemeri takıp takmadığına ilişkin herhangi bir tespit olmadığı görülmüştür. Kaza raporunda bu husus" belirsiz" olarak işaretlenmiştir. İspat külfeti davalı sigortacıda olup emniyet kemeri takılmadığı ispatlanamadığından, müterafik kusur indirimi yapılmamıştır."

Her ne kadar ispat külfetinin davalı sigortacı üzerinde olduğu ve fakat iddia ispatlanamadığından müterafik kusur indirimi yapılmadığı ifade edilmişse de, netice itibariyle doğru olan kararın gerekçesi hatalıdır. Zira ispat yükü sabit olup taraflar arasında yer değiştirmesi mümkün değildir. Ancak somut delil ikame yükünün taraflar arasında yer değiştirmesi mümkündür. Hukuka aykırı fiil, zarar, kusur ve illiyet bağına ilişkin asıl ispat yükü ve soyut delil ikame yükü başvuru taraf üzerinde iken, müteveffanın kaza sırasında emniyet kemeri takmadığından bahisle sorumluluğunun bulunmadığına dair karşı ispat yükü ve somut delil ikame yükü sigortacı üzerindedir. Müteveffanın emniyet kemeri takmadığına dair karşı iddiada bulunan sigortacının somut delil ikame yükünü yerine getirememesinin sonucu, belirsizlik sebebiyle ispat yüküne dayalı bir karar verilmesi değil, karşı iddiada bulunan vakıanın

³⁴² HK, T. 16.09.2020, K. 2020/73519, HKD, S. 43, Temmuz-Eylül 2020, ss. 24-32 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

ispatlanamaması sebebiyle başvurucunun iddiasını ispatlamış sayılmasına dair karar verilmesidir.

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı sürekli iş göremezlik tazminatı talepli başka bir uyuşmazlıkta, sigortacı tarafından başvurucunun alkollü olduğu ve kask takmadığı iddia edilerek müterafik kusur indirimi yapılması talep edilmişse de, Heyet tarafından itirazın reddine karar verilmiştir³⁴³. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Davalının bilirkişi raporuna üçüncü itirazı, meydana gelen kaza sırasında kask takmadığından ve alkollü olduğundan müterafik kusur indirimi yapılması gerektiğine ilişkin ise de Heyetimizce yapılan incelemede dosya kapsamında davacının alkollü olduğuna ve kask takmadığına ilişkin herhangi bir belge ve delil bulunmadığından dolayı davalının itirazının reddine karar verilmiştir."

Gerçekten de başvuru konusu uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmakta olup hukuka aykırı fiil, zarar, kusur ve nedensellik bağına ilişkin asıl ispat yükü başvuru taraf üzerinde iken, sigortalının kusurlu olduğuna ilişkin karşı ispat yükü sigortacı üzerindedir. Somut olayda sigortacı, karşı iddiasını ispatlayamadığından itirazların reddi ile başvurunun kabulüne karar verilmesi doğru olmuştur.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı tazminat talepli bir diğer uyuşmazlıkta verilen karara karşı başvuru tarafça itiraz edilmesi üzerine İtiraz Hakem Heyeti'nce, kazadan sonra alkol oranı tespitine engel olan sigortalının ispat yükünü üzerine aldığı, ancak kaza sırasında alkollü olmadığını ispat edemediği gerekçesiyle itirazlarının reddine karar verilmiştir³⁴⁴. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Talep; kasko sigortasına dayalı alacak davası olup; YY XX 43 plakalı aracın 01.01.2016 tarihinde seyir hâlinde iken virajı alamayarak sağ tarafından beton bariyerlere çarparak, takla atıp, tavanın üzerine yattığı, içinde kan izleri bulunan aracın hava yastıklarının açıldığı, trafik ekibi olay yerine geldiğinde sürücüsünün bulunmadığı, aracın kendisi tarafından tek başına kullandığı sırada iş bu kazayı yaptığını söyleyen YY'in saat 06:00'da gittiği ilk Tıp Merkezinde, trafik kazasından söz etmeden başını çarptığını söylediği, alkol için kanının alındığı XX Hastanesine, kazadan 12 saat sonra gittiği ve burada yapılan test sonucunda, alkol düzeyi sıfır(0) promil olarak tespit edildiği, Trafik Kaza Tutanağı, sigortalı aracı her zaman kullanan başvuranın oğlu XX 'in, aracı olay sırasında kullandığını beyan edenin ve onun kardeşinin beyanları ve doktor raporlarından anlaşılmış olup esasen taraflar arasında da bu konularda çekişme

³⁴³ İHK, T. 27.12.2019, K. 2019/20415, HKD, S. 40, Ekim-Aralık 2019, ss. 82-86 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 12.05.2022).

³⁴⁴ İHK, T. 06.03.2017, K. 2017/759, HKD, S. 29, Ocak-Mart 2017, ss. 76-79 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

bulunmamaktadır. ... Araç içinden çıkıldıktan sonra 112 acil trafik ekibine ya da en yakın zabıtaya haber verilmesi yerine kardeş M Ç aranmış, onun aracıyla gidilen Tıp Merkezinde de, trafik kazasında yaralanıldığından söz edilmediği için, zabitanın olaya müdahâle ederek ifade ve alkol kontrolü yapması engellenmiştir.

Olay turistik illerin başında gelen Antalya'da yılbaşı gecesi gerçekleşmiştir. Aracın devamlı kullanıcısı L G'nin oğlu M G, Otel'deki yılbaşı eğlencesine katıldığını ve sarhoş olduğunu söylemiştir...

Ulaşılan ilk hastanede alkol raporu alınmadığı, davalı sigorta şirketince kanıtlanmış iken, alkollü olunmadığının tespiti imkansız hâle getirildiği için ispat külfeti kendisine geçen davacı, araç sürücüsü olduğu iddia edilen E Ç'in, 17:19'da alınan kan örneğine göre kan oranındaki alkol seviyesinin sıfır promil olduğunu bildiren rapor dışında herhangi bir delil sunamamış, olay anında alkolsüz olduğunu kanıtlayamamıştır.

Geçirilen tek taraflı kaza sonrası gidilen ilk sağlık merkezinde, yaralanmanın, trafik kazasında gerçekleştiğinin saklanması nedeniyle İspat yükümü kendisine geçen sigortalı, olaydan 12 saat sonra alınmış 0(sıfır) promillik bir alkol raporu dışında herhangi bir delil sunamamıştır. Oysa; bu süre içinde, güvenli araç kullanma yeteneğini ortadan kaldıracak düzeydeki bir alkol seviyesi yok olabilmektedir."

Her ne kadar da başvurucunun itirazının reddine karar verilmesi yerinde ise de, kararın gerekçesine katılabilmek mümkün değildir. TTK 1409/2 hükmü ile rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğu kaleme alınmıştır³⁴⁵. Ancak bu menfî vakıanın somut olayda doğrudan ispatı mümkün değildir. Zira sigortacı kazanın tanığı olmadığı gibi sigortalı, kazanın üzerinden 12 saat 19 dakika geçtikten sonra alkol testi yaptırarak, kaza sırasında alkollü olup olmadığının tespit edilmesini engellemiştir. Rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı, yani sigortalının kaza sırasında alkollü olduğu vakıası doğrudan ispat edilemediğinden komşu vakıalarla ispat faaliyetinin yürütülmesi gerekmektedir. Şöyle ki; sigortalının kazadan sonra kaza mahallîni terk etmesi anlaşılabilir olsa da, kazanın yılbaşı gecesi meydana gelmesi, oğlu tarafından alkollü olduğunun beyan edilmesi, başvurucunun kazadan sonra ambulans yerine kardeşini arayarak onun aracıyla hastaneye gitmesi, 06.00'da gittiği hastanede kazadan bahsetmeyip sadece başını çarptığını beyan etmesi, kazadan 12 saat 19 dakika sonra başka bir hastaneye giderek kaza yaptığını bildirmesi ve alkol oranının 0 promil olduğunun tespit edilmesi

³⁴⁵ Vural Seven, "Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 3, 2016, (Alkollü Araç Kullanma), s. 2527. Yazar, sigortalının KTK madde 48'de belirtilen promilin üzerinde alkollü olduğunun ispatı ile rizikonun teminat dışında kaldığının da ispat etmiş sayılacağını, ayrıca kazanın münhasıran alkolün etkisinde gerçekleşip gerçekleşmediğine dair bir ispat faaliyetine gerek kalmayacağını ifade etmektedir.

vakıaları başvurunun kaza sırasında alkollü olduğunu dolaylı olarak ispat etmektedir. O hâlde somut olayda hayat tecrübeleri ve mantık kurallarından faydalanılarak somut vakıa, yani başvurunun alkollü olduğu ve rizikonun teminat dışında kaldığı emare ispatı yoluyla ispat edildiğinden bahisle itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, başvurunun ispat yükünü üzerine aldığı ve fakat alkolsüz olduğunu ispat edemediğinden bahisle itirazın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı tazminat talepli bir başka uyuşmazlıkta başvuru, kaza sonrası karşı araçtaki kişilerce darp edildiği gerekçesiyle kaza mahallinden uzaklaşmak zorunda kaldığını iddia etmiştir. Hakem Heyeti'nce başvuru tarafça iddiası ispatlanamadığından bahisle başvurunun reddine karar verilmiştir³⁴⁶. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Sigortalı araç sürücüsü AK, müşteki olarak, Karakolda 11.10.2015 tarihinde saat 20.16 da ifade vermiştir. İfadesinde, kazanın 10.10.2015 tarihinde, saat 01.00 de meydana geldiğini ve kaza sonrası, karşı araç sürücüsü olmayan AA ile yanındaki şahsın kendisini darp etmesi ve can güvenliği sebebiyle, kaza mahallini terk ettiğini belirterek müracaatta bulunduğunu ifade etmiştir.

7-Sigortalı araç içinde olduğunu beyan eden BD, 15.10.2015 tarihli,(olaydan 5 gün sonra) ifadesinde, kaza sonrası diğer aracın sürücüsü ve yanındaki adamın AK'ı darp etmeye başladığını ve AK'in kendini koruma amaçlı bir yere kaçtığını ancak nereye gittiğini görmediğini belirtmiştir

ÖA isimli tanık, 12.10.2015 tarihli ifadesinde olay yerine B'nin haber vermesi ile gittiğini, AK'in orada olmadığını, diğer aracın sürücüsü ile yanındaki şahısların kendilerini tartakladıklarını, bu şahısların alkol koktuğunu, AK'in annesi Emine hanımın olay yerine gelmesinden sonra oradan ayrıldığını, AK'in annesi ile birlikte aracın içini aradıklarını ancak aracın ruhsatının araç içinde olmadığını belirtmiştir...

Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Raporunun incelenmesinde; Olayın öyküsü bölümünde; "AİTK ve darp (Hasta 2 gün önce trafik kazası geçirdiğini ve daha sonra darp edildiğini ifade etti)" yazılıdır, Muayene edilenin şikayeti olarak da sol göğüs ağrısı uyluklarda ağrı, şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Raporu da başvuru sahibi, olayın 2 gün önce meydana geldiğini ifade etmiştir. Raporun lezyonlar ile ilgili bulgular, bölümünde sol uyluk dış kenarında ekimoz mevcut Sağ uyluk dış kenarında abrazyon mevcut, şeklinde açıklama yapılmıştır. Raporun "Tetkikler" bölümünde Acil Patoloji saptanmadığı ve hasta yakınının isteğiyle Hastaneden ayrıldığı yazılı olup, AK'in ve annesi Emine'nin imzası bulunmaktadır.

Rapordan, Hastanede hiçbir tetkik ve tedavinin yapılmadığı anlaşılmaktadır... AK olay yerinden can güvenliği sebebiyle ayrıldığını ve kazadan 30 saat sonra Hastaneye ve Karakola başvurduğunu, geçen süre içinde neden beklediğini makul, inandırıcı ve kabul edilebilir biçimde izah edememiş, iyi niyet kurallarına uygun olarak doğru ihbar mükellefiyetini yerine getirdiğini kanıtlamamıştır...

³⁴⁶ HK, T. 31.05.2016, K. 2016/15712, HKD, S. 26, Nisan-Haziran 2016, ss. 15-21 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 15.03.2022).

Kazadan 30 saat geçtikten sonra alkolle ilgili tespit yapılma imkanı teknik olarak tamamen ortadan kalkmış olacağından, sürücünün bu davranışı, aslında teminat kapsamı dışında kalan bir hususu teminat içinde imiş gibi gösterme çabası olarak kabul edilmiş, kasten ve iyi niyet kurallarına aykırı olarak doğru ihbar mükellefiyetinin yerine getirilmediği kanaatine varılmıştır."

Hakem Heyeti'nce verilen kararın ve gerekçesinin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Şöyle ki; ispat yüküne ilişkin özel düzenleme bulunan hâllerde, bu hususta yeniden bir değerlendirme yapılmasına gerek yoktur. Rizikonun teminat kapsamı dışında kalması hâlinde ispat yükünün sigortacı taraf üzerinde olduğu hususu, özel Kanun hükmü ile sabittir (TTK m. 1409/2). O hâlde uyuşmazlık, sigortacının iddiasını ispat edip edemediği noktasında toplanmaktadır. Somut olayda başvuru 10.10.2015 tarihinde saat 01.00'da meydana gelen kazanın hemen ardından karşı araçtaki kişilerce darp edildiğini ve korkarak kaçtığını iddia etmiş ve fakat kazadan 42,30 saat sonra 11.10.2015 tarihi saat 19.30'da muayene olmuş, 20.16'da ise karakola giderek ifade vermiştir. Bu sebeple kaza tespit tutanağı başvurucağın yokluğunda polis memurlarınca düzenlenmiş ve sigortalı araç sürücüsünün tespit edilemediği yazılmıştır. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları uyarınca rizikonun teminat kapsamı dışında kalması için sürücünün kaza mahallini terk etmesi tek başına yeterli değildir. Ayrıca zararın sigortalı aracın, ilgili mevzuat hükümlerine göre gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından kullanıldığı sırada ya da uyuşturucu madde veya Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanıldığı sırada meydana gelmesi gerekmektedir (KAKSGŞ m. A.5.4., m. A.5.5., m. A.5.10.). Somut olayda darp edilen kişinin korkması ve buna bağlı olarak kaza mahallini terk etmesi anlaşılabilir bir vakıadır. Nitekim başvuru ile kaza sırasında aynı araçta seyreden BD ve kaza sonrasında kaza mahalline gelen ÖA'nın karakolda alınan ifadesi ve dosyaya sunulan adli muayene raporu ile darp vakiası emare ispatı yoluyla ispatlanmıştır. Bu çerçevede başvurucağın kazadan hemen sonra kaçması (kaza mahallini terk etmesi) hayatın olağan akışına uygundur. Her ne kadar sigortacı tarafından rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı iddiasının emare ispatı yoluyla ispatlanmış sayılabileceği düşünülse de, somut olaya ilişkin emare vakıalar bu sonuca ulaşmak için yeterli olmayıp sigortacının iddiaları varsayımdan öteye geçememiştir. O hâlde sigortacı rizikonun teminat dışında kaldığına dair iddiasını ispatlayamadığından itirazlarının reddi ile başvurunun

kabulüne karar verilmesi gerekirken, başvurucunun iddiasını ispatlayamadığından bahisle başvurunun reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden zorunlu deprem sigortası kapsamında talep edilen hasar bedelinin ödenmediğine ilişkin bir uyuşmazlık bakımından başvurunun kısmen kabulüne karar verilmiştir³⁴⁷. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Dosyaya mübrez bilgi ve bilgiler incelendiğinde davaya konu hasarın depremin etkisiyle meydana geldiği hususu aşıkardır.

Bilindiği üzere sigortacılıkta önemli ilkelerden biri olan yakın sebep, bir zararın oluşması sürecini tetikleyen ilk olay olup o zararın yakın sebebi diye tanımlanabileceği gibi daha açık bir anlatım ile bir sigorta poliçesi ile tazminat ödenmesi, ancak o poliçe ile teminat altına alınan rizikolardan birinin gerçekleşmesi ile mümkün olduğundan poliçede yer alan bir rizikonun tahakkuku nedeniyle bir hasar meydana gelmişse hasarın nedeni, o rizikonun gerçekleşmesi olarak izah edilebilecektir.

Yakın sebebi diğer sebeplerden ayıran en önemli özellik, hasarın oluşumuna etki ya da katkıda bulunmasının ötesinde tek başına belirleyici olmasıdır. Bu olayda hasarın oluşumuna etki ya da katkıda bulunmasının ötesinde tek başına belirleyici olan sebep depremdir. Deprem olmasa idi bu hasarın olmayacağı hususu izahtan varestedir.

Yine dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgelere göre davaya konu bağımsız bölümün deprem sebebiyle tahliye edilmiş ve sonrasında yıkılmış olması da bahse konu deprem ile meydana gelen hasar arasında bir illiyet bağı olması dolayısıyla hasarın yakın sebebinin 24 Ocak 2020 tarihinde Elazığ ilinde meydana gelen deprem olduğunu kesinlik arz ettiği görüş ve kanaati hasıl olmuştur."

Sigorta tahkim yargılamasında sigortacı tarafından sunulan cevap dilekçesi ile zorunlu deprem sigortasının amacının deprem nedeniyle meydana gelen gerçek zararın giderilmesi olduğu, rizikonun yapının yapım eksikliğinden mi yoksa depremden mi kaynaklandığının araştırılması gerektiği ileri sürülerek başvurunun reddi talep edilmiştir. Hakem Heyeti'nce doğru bir şekilde başvurunun kabulüne karar verilmiştir. Somut olayda deprem ile meydana gelen zarar arasında ilk görünüş ispatından faydalanılarak nedensellik bağının bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Zira yüksek tecrübe kuralları, deprem olmasaydı binanın yıkılmayacağını ve zararın meydana gelmeyeceğini göstermektedir.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı tazminat talepli bir diğer uyuşmazlık bakımından önündeki araca arkadan çarpan başvurucunun KTK 84/1-d

³⁴⁷ HK, T. 07.06.2021, K. 2021/74094, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, ss. 36-43 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 14.05.2022).

hükmü uyarınca asli kusurlu olduğundan bahisle başvurusunun reddine karar verilmiştir³⁴⁸.

"Başvuru sahibi sevk ve idaresindeki motosikleti ile seyri sırasında yola gereken dikkatini vermediği, vaktin gündüz, görüşün açık olduğu meskun mahâlde seyrini mahâl şartlarına göre ayarlamadığı, yolun sağında park hâlinde bulunan dava dışı idaresindeki kamyonetle sevk ve idare hatası sonucu arkadan çarptığı, dikkat ve özen yükümlüğüne aykırı hareket ettiği 2918 Sayılı KTK nunun sürücüler için asli kusurlu hâllerin belirtildiği 94 maddesinin 4 (arkadan çarpma) bendini ihlal ettiği olayda asli derecede kusurlu olduğu, Dava dış sürücü Y sevk ve idaresindeki ilgili sigorta şirketi X Sigorta A.Ş. ne Z.M.S.S. trafik polisi bulunan kamyoneti ile normal seyri sırasında olay mahâlline geldiğinde, aracından ses gelmesi sonucu, vaktin gündüz görüş açık, meskun mahâlde yolun sağına aracın park ederek durduğu sırada, arkasından aynı istikamette doğru seyrini sürdüren başvuru sahibi sevk ve idare hatası sonucu arkadan gelerek park hainde bulunan kamyonetin sol arka tarafına çarptığı olayda atfi kabil kusurunun bulunmadığını tespit etmiştir."

Hakem Heyeti'nce verilen karar yerinde olmakla birlikte, gerçekten de arkadan çarpma şeklinde gerçekleşen trafik kazalarında ilk görünüş ispatından faydalanılarak arkadan çarpan sürücünün kusurlu olduğu kabul edilmektedir³⁴⁹. Şüphesiz bu kadar açık bir durumda öndeki araca arkadan çarpan aracın ilk görünüş olarak kusurlu olduğu kabul edilmelidir. Buna rağmen uygulamada zaman zaman buna benzer durumlarda yine de bilirkişiye gidilmesi tercih edilmektedir. Şüphesiz bu sonuca varmak teknik bir inceleme gerekiyorsa bilirkişiye başvurulabilir; ancak bunun dışında bilirkişiye başvurulması doğru olmadığı gibi, usûl ekonomisine de aykırıdır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden bedensel zarardan doğan tazminat talepli bir başka uyuşmazlıkta ise, başvurunun kabulüne dair karara karşı sigortacının itirazı üzerine İtiraz Hakem Heyeti'nce başvurunun kısmen kabulüne karar verilmiştir. Sigortacı tarafca bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nce hatır taşıması bulunmadığına dair ispat yükünü taşıyan başvurucunun iddiasını ispatlayamadığından bahisle itiraz hakem heyeti kararının bozulmasına karar verilmiştir³⁵⁰. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Davacı ile araç sürücüsü olan....arkadaş olduklarını ve kurban pazarına giderken kazanın meydana geldiğini ceza soruşturması kapsamında alınan ifadelerinde beyan etmiştir. Taşımanın ticarî amaçla (davacı tarafından bir bedel ödenerek) ya da sürücünün bir işinin görülmesi maksadıyla yapıldığına dair

³⁴⁸ HK, T. 09.06.2017, K. 2017/24824, HKD, S. 30, Nisan-Haziran 2017, ss. 17-21 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 14.05.2022).

³⁴⁹ Başözen, İlk Görünüş, ss. 330, 331.

³⁵⁰ Yargıtay 4. HD, T. 04.10.2021, E. 2021/5429, K. 2021/5964 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

dosyada delil bulunmadığı görülmektedir. Sürücü ile arkadaş olan davacının taşımada bir yararı olduğu ve karine olarak davacı yararına hatır taşıması bulunduğunun kabulü hayatın olağan akışına uygun görünmektedir. Bu nedenle de; karineden yararlanan ve taşımanın hatır için yapıldığını savunan davalı taraf ispatla mükellef olmayıp, hatır taşıması bulunmadığını ispat yükünün davacı yanda olduğu gözetilerek değerlendirme yapılması gerekirken, yanlışlı değerlendirmeyle karar verilmesi doğru olmamıştır."

Trafik kazasından doğan tazminat talebi esasen haksız fiile dayanmaktadır. Bu durumda hukuka aykırı fiil, kusur, zarar ve nedensellik bağına ilişkin asıl ispat yükü başvurucu taraf üzerinde iken, karşı ispat yükü sigortacı taraf üzerindedir. O hâlde başvurucunun hatır için taşındığı ve tazminattan hatır taşıması indirimi yapılması gerektiği yönündeki iddia karşı ispat faaliyeti çerçevesinde değerlendirilmelidir. Sigortalı araç sürücüsü ile başvurucunun kurban pazarına giderken kazanın meydana gelmesi vakıası bakımından, başvurucunun hatır için taşındığı yönündeki çıkarım, hâkimin tecrübe kurallarından faydalanarak vardığı sonuçtur. Bu durumda karşı ispat yükünü taşıyan sigortacı tarafından ileri sürülen başvurucunun hatır için taşındığı iddiası, fiili karine sebebiyle ispatlanmış sayılmaktadır. Artık başvurucunun fiili karinenin aksini, bir diğer deyişle hatır için taşınmadığını ispatlaması gerekmektedir. Somut olayda ispat edilmiş sayılan vakıanın aksi, başvuru tarafça ispatlanamadığından bozma kararı verilmesi gerekirken, ispat yükünü taşıyan başvurucunun iddiasını ispatlayamadığından bahisle bozma kararı verilmesi doğru olmamıştır.

Sonuç olarak ispat türlerinin sigorta hukukunda ve sigorta tahkimde özel görünümünün olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle dolaylı ispat türlerinden olan karine ispatı, emare ispatı ve ilk görünüş ispatına sigorta hukuku temel teşkil etmektedir. Hatta bu konuda verilen birçok somut örneğin sigorta hukukunda ortaya çıktığı da görülmektedir. Bu yönüyle, sadece sunulan evrak üzerinden inceleme yapılan sigorta tahkimde dolaylı ispatın geniş bir uygulama alanı bulduğunu söylersek yanlış olmayız. İspat türleri bakımından sigorta hukukunun bu önemi sebebiyle daha titiz davranılması, kavram ve kurumların doğru ifade edilerek uygulanması daha da önem taşımaktadır. Çünkü, burada yapılan yanlışlıklar sadece sigorta hukukunda sonuca etki etmemekte, ayrıca yargılama hukuku bakımından da yanlış örnek oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DELİLLER BAKIMINDAN SİGORTA TAHKİMİN ÖZELLİKLERİ

I. DELİLLER HAKKINDA GENEL BİLGİ

Hâkimi bir iddianın doğruluğuna ya da gerçekliğine inandırma faaliyeti için kullanılan ispat araçlarına “*delil*” denir³⁵¹. Kesin ve takdirî deliller olarak ikiye ayrılan delillerin kullanılması ve şartları, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir³⁵².

Genel olarak deliller bakımından *katı (sıkı) delil sistemi* ve *serbest delil sistemi* olmak üzere iki sistem bulunmakla birlikte, Türk hukukunda geçerli olan sistem genel olarak serbest delil sistemidir³⁵³. Serbest delil sisteminde, kanunda hangi delillerin kullanılacağı belirtilmişse de, deliller bakımından nihaî bir sınırlama yapılmamış, ispat aracı olarak kullanılabilecek her şey delil olarak kabul edilmiştir³⁵⁴. Nitekim bu husus Kanun’da “Kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir” (HMK m. 192) şeklinde açıkça ifade edilmiştir.

Türk hukukunda, hangi delillerin kullanılacağı bakımından serbest delil sistemi kabul edilse de, hâkimin bazı delillerle kesin olarak bağlı olduğu da düzenlenmiştir. Bu çerçevede de, hâkimin kesin delillerle bağlılığını öngören *kanunî delil sistemi* geçerli olup “Kanunî istisnalar dışında hâkim delilleri serbestçe değerlendirir” (HMK m. 198)³⁵⁵. Serbest delil sistemi, uyuşmazlığın çözümünde kullanılabilecek deliller bakımından bir sıralama yapsa da belirli bir sınırlama getirmezken; kanunî delil sistemi ile bazı vakıaların ancak bazı delillerle ispatı kabul edilmiştir. Kısaca Türk

³⁵¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 366; Kuru, HMu II, s. 1966; Muşul, s. 324; Üstündağ, s. 621; Alangoya ve diğerleri, ss. 291, 294; İlday, s. 83; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 617; Tanrıver, 882; Postacıoğlu ve Altay, s. 59; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1730; Görgün ve diğerleri, s. 474; Alangoya ve diğerleri, s. 294; Arslan ve diğerleri, s. 404; Atalı ve diğerleri, s. 487.

³⁵² Pekcanitez ve diğerleri, s. 372; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 280; İlday, ss. 85; Tanrıver, s. 911; Kuru, HMu II, s. 2032; Atalı ve diğerleri, s. 491.

³⁵³ Pekcanitez ve diğerleri, s. 372; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 268, 269; Atalı ve diğerleri, ss. 490, 491.

³⁵⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 372; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 268, 269; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 648, 649; Tanrıver, ss. 882-885.

³⁵⁵ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 372, 373; Alangoya ve diğerleri, ss. 297, 298; Postacıoğlu ve Altay, s. 550; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 269; Atalı ve diğerleri, s. 490.

hukuku kullanılacak deliller bakımından katı değil, daha serbest bir anlayışı; ancak delillerin ispat gücü bakımından ise daha sınırlayıcı bir anlayışı kabul etmektedir.

Kanunî delil sistemi ile belirli vakıaların sadece belirli delillerle ispat edilebileceği öngörülür ve bu sisteme göre ilgili vakıanın kanunda belirlenen delillerle ispatı zorunludur³⁵⁶. Senet, yemin ve kesin hükme ilişkin düzenlemeler kanunda belirtilen özel düzenlemeler olup hukukumuzda belli miktarı geçen hukukî işlemler bakımından kesin delille ispat zorunludur³⁵⁷. Bu bağlamda geçerli kesin delillerin varlığı ve bunların doğruluğu hâlinde, hâkimin bu delillerin gerçeği yansıtır yansıtmadığı hususunda takdir yetkisi bulunmayıp şartları gerçekleştiğinde kabul etmesi zorunludur³⁵⁸. Ancak kesin delille ispat her konuda değil, belirli konularda kabul edilmiştir; onun dışında tüm deliller kullanılabilir ve deliller serbestçe değerlendirilecektir.

Sonuç olarak Türk hukukunda genel olarak serbest delil sistemi geçerli olmakla birlikte, delillerin değerlendirilmesi aşamasında belli miktarı aşan hukukî işlemler bakımından ve yemin ile kesin hükmün varlığı hâlinde kanunî delil sistemi geçerlidir³⁵⁹. Bu sebeple doktrinde, Türk hukukunda delillerin değerlendirilmesi bakımından karma bir anlayışın benimsendiği ifade edilmektedir³⁶⁰.

II. SİGORTA TAHKİMDE DELİL TÜRLERİNİN DURUMU

A. Genel Olarak Delil Türleri

Şartları ve sonuçları kanunla belirlenen, bu şartların varlığı hâlinde hâkimin delillerle bağlı olduğu ve takdir yetkisinin bulunmadığı delillere *kesin delil* ya da *kanunî delil* denir³⁶¹. Bu sebeple bir vakıanın ispatı hususunda kesin delil gösterilir ve vakıa o delil ile ispat edilirse, hâkimin vakıanın doğruluğunu kabul etmesi zorunlu

³⁵⁶ Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 268, 269; Atalı ve diğerleri, s. 490.

³⁵⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 269, 270. Yazarlar tarafından senetle ispat kuralının emredici mahiyette olmadığı, tarafların delil sözleşmesi yapabilecekleri, karşı tarafın açık muvafakatının bulunabileceği ya da delil başlangıcının varlığı hâlinde anılan vakıaların takdirî delillerle ispat edilebileceği ifade edilmektedir.; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 648.

³⁵⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 280; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 648; Atalı ve diğerleri, s. 491.

³⁵⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Postacıoğlu ve Altay, s. 594.

³⁶⁰ Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Atalı ve diğerleri, s. 491.

³⁶¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Tanrıver, s. 911; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1735, 1736; Kuru, HMu II, s. 2032; Alangoya ve diğerleri, s. 317; Börü, s. 29; Atalı ve diğerleri, s. 519.

olup aksi yönde karar vermesi mümkün değildir³⁶². Asıl olan hâkimin vicdânî kanaatine göre karar vermesi olduğundan bir delilin kesin nitelik arz edebilmesi için kanunla düzenlenmesi gerekmektedir (AY m. 138/1)³⁶³.

Kanunun açıkça kesin delillerle ispatını öngördüğü vakıalar bakımından takdirî delillerle ispat faaliyeti yürütülebilmesi mümkün değildir³⁶⁴. Ancak takdirî delillerle ispatı gereken vakıaların kesin delillerle ispatı mümkündür³⁶⁵. Hâkimin kesin delillerle bağlılığı hususunda ikili bir ayırım yapılmakta; taraflarca hazırlama ilkesinin geçerli olduğu davalarda hâkimin kesin delillerle bağlı olduğu, kendiliğinden araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalarda ise bağlı olmadığı ifade edilmektedir³⁶⁶.

HMK'ya göre senet (HMK m. 205), yemin (HMK m. 225) ve kesin hüküm (HMK m. 204) olmak üzere üç tane kesin delil bulunmaktadır³⁶⁷.

Şartları ve sonuçları kanun tarafından belirlenmeyen *takdirî deliller* bağlayıcı nitelikte olmayıp hâkim bu delilleri serbestçe değerlendirmektedir³⁶⁸. Takdirî deliller tanık (HMK m. 240), bilirkişi (HMK m. 266), keşiften (HMK m. 288) ve kanunda açıkça düzenlenmemiş olan diğer delillerden (HMK m. 192) oluşmaktadır; bir vakıanın takdirî delille ispatının söz konusu olması hâlinde, ispat aracı niteliğindeki her şeyin delil olarak kabul edilebilmesi mümkündür³⁶⁹. “Kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir” (HMK m. 192).

Türk hukukunda kural olarak takdirî delillerle ispat, belirli hukukî işlemler dışında geçerli olan ispat faaliyetidir. Bu çerçevede sebepsiz zenginleşme, hukukî

³⁶² Pekcanitez ve diğerleri, s. 373; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 280; İlday, ss. 85; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 648; Tanrıver, s. 911; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1735, 1736; Kuru, HMU II, s. 2032; Arslan ve diğerleri, s. 469; Atalı ve diğerleri, s. 491; Postacıoğlu ve Altay, s. 594.

³⁶³ Başözen, Yaklaşık İspat, s. 661; Atalı ve diğerleri, s. 491.

³⁶⁴ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 617; Tanrıver, s. 911; Atalı ve diğerleri, s. 491.

³⁶⁵ Atalı ve diğerleri, s. 501.

³⁶⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 374; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 648; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1736, 1737.

³⁶⁷ Atalı ve diğerleri, s. 491; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1736; Pekcanitez ve diğerleri, s. 374; İlday, ss. 85. Yazar ikrarı da kesin delil olarak kabul etmektedir. Aynı yönde bkz. Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 647; Kuru, HMU II, s. 2032; Tanrıver, s. 912; Postacıoğlu ve Altay, s. 594.

³⁶⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 374; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 648, 649; Tanrıver, s. 912; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1737; Kuru, HMU II, s. 2033; Görgün ve diğerleri, s. 475; Alangoya ve diğerleri, s. 317; Börü, s. 29; Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C. III, 6. Baskı, Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2001, (HMU III), s. 2566; Arslan ve diğerleri, s. 469; Atalı ve diğerleri, s. 519; Postacıoğlu ve Altay, s. 594.

³⁶⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 374; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 648, 649; Tanrıver, s. 912; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1737; Kuru, HMU II, s. 2033; Görgün ve diğerleri, s. 475; Arslan ve diğerleri, s. 469; Atalı ve diğerleri, ss. 492, 519; Postacıoğlu ve Altay, s. 594.

fiiller, belirli meblağın altındaki hukukî işlemler ve diğer konularda esasen takdirî delillerle ispat mümkünken, belli bir meblağı aşan hukukî işlemlerin kesin delillerle ispat edilmesi gerekmektedir³⁷⁰. Ancak belli bir değerin altındaki işlemler ile senetle ispat kuralının istisnasının söz konusu olduğu hâllerde hukukî işlemlerin de takdirî delillerle ispatlanması mümkündür³⁷¹. Tarafların delil sözleşmesi ile de hukukî işlemlerin takdirî delille ispatlanacağını kararlaştırmaları mümkündür (HMK m. 193)³⁷².

Bu genel açıklamalardan sonra aşağıda sigorta tahkim bakımından delillerle ilgili özellik gösteren hususlar açıklanmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede öncelikle sigorta tahkimde açıkça düzenlenen evrak üzerinden karar verilmesinin anlamı ve sonuçları üzerinde durulacak, daha sonra yargılama kapsamında bilirkişiye başvurulması, tanık dinletilmesi ve keşif yapılmasının mümkün olup olmadığı değerlendirilecektir. Bu başlıklar altında özellikle sigorta tahkim bakımından önem taşıyan ve özellik gösteren hususlara yer verilecektir.

B. Sigorta Tahkimde Evrak Üzerinden Karar Verilmesinin Anlamı ve Sonuçları

Sigortacılık Kanunu “Hakemler, sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verir.” hükmünü içermektedir (SK m. 30/15)³⁷³. Bu çalışma kapsamında öncelikle sigorta tahkimde evrak üzerinden karar vermenin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışacağız.

³⁷⁰ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 374, 375; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1737.

³⁷¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Tanrıver, s. 912; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1737.

³⁷² Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1737.

³⁷³ Kale ve Tunç Yücel, s. 471; Kabukçuoğlu Özer, s. 512; Erdemir, s. 29; Karasu, ZMMS, s. 144; Karasu, Sigorta Tahkimi, s. 59; Çelik, Tahkim Yolu, ss. 4, 5. Yazar bu hükme karşın hakem ya da hakem heyeti tarafından yerinde olarak hasar, kusur ve zararın tespiti için dosyanın bilirkişiye gönderildiğini, dosyadaki eksikliklerin tamamlattırıldığını, ara karar oluşturulduğunu, beden gücü kaybı zararlarının hesabında malûliyeteye ilişkin alınan sağlık kurulu raporunun kesin olmaması yahut bu rapora itiraz edilmesi hâlinde yeniden rapor aldırıldığını ifade etmektedir.; Aynı yönde bkz. Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 256; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1035-1038. Yazar tarafından evraklarda eksiklik olması hâlinde hakemlerin çoğu tarafından eksikliğin tamamlattırıldığı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf uyarınca tahkimdeki genel ilkelerin sigorta tahkimde de uygulama alanı bulduğu, bu şekilde Sigortacılık Kanunu 30/15 hükmüne aykırı bir durumun olmadığı ifade edilmektedir.; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1007; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1558; Bağatur ve Öge, s. 30; Öztekin, ss. 232, 233; Yılmaz, s. 44; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 286. Yazarlar tarafından uygulamada hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vermedikleri, bunun da Kanun'un amacına uygun olduğu, netice itibarıyla önemli olanın uyuşmazlığın çözümü olduğu ifade edilmektedir.

1. Sigorta Tahkimde Evrak Üzerinden Karar Verilmesi

Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinde karar vereceklerine ilişkin düzenleme ile sigorta tahkimde yargılamanın işleyişinin nasıl olması ve yargılama kapsamında hangi deliller çerçevesinde inceleme yapılması gerektiğinin kastedildiği kanaatindeyiz. Çalışmamız kapsamında bu kanıya varmamızın gerekçelerini açıklamaya çalışacağız. Bu noktada sigorta tahkimde evrak üzerinde karar verilmesinin bir yönüyle yargılama süreci ve işleyişi bakımından görünümü, diğer yönüyle de deliller bakımından görünümü mevcuttur. Konunun ayrı ayrı yerlerde incelenmesi bütünlüğünü bozacağından, her iki açıdan da burada incelenmesi yerinde olacaktır. Ayrıca evrak üzerinden incelemenin usûlî süreç yönünden durumu, aynı zamanda delillerle de doğrudan bağlantılıdır.

a. Sigorta Tahkimde Yargılamanın İşleyişi Bakımından

Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden inceleme yapmaları meselesi aslında, sigorta tahkim yargılamasının işleyişine ilişkindir. Çalışma kapsamında sıklıkla değindiğimiz ve sigortacılıkta tahkimi düzenleyen SK 30 hükmünün gerekçesinde de ifade edildiği üzere, sigorta tahkim, sigortacılık alanında uzmanlaşan mahkemelerin bulunmaması, yargılama sürecinin uzun zaman alması ve masraflı olması, bunun doğal bir sonucu olarak da sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanların sisteme duyduğu güvenin zedelenmesinin önüne geçmek amacıyla getirilmiş bir sistemdir. Bu bakımdan sigorta tahkimde yargılamanın işleyişinin adlî yargıdaki dava sürecinden farklılaşması gerekmektedir.

Bu söylenenler doğrultusunda, yargılamada hızlılığın sağlanması adına getirilen çözüm ise ombudsmanlık sisteminin de örnek alınması suretiyle, evrak üzerinden karar verilen bir sistem kurulması olmuştur. Bu noktada, esasen sigorta tahkimde duruşma ya da keşif yapılması veya tanık dinletilmesi bu işleyişe çok uygun değildir³⁷⁴. Bu konu üzerinde aşağıda ayrı başlıklarda durulacaktır. Bununla birlikte sigortacılıkta tahkime ilişkin düzenlemenin lafzı, amacı ve sistemin ruhunun bu sonuca varılmasını gerekli kıldığı söylenebilir. Adlî yargıda yargılamanın işleyişine ilişkin

³⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II., C., D. ve E.

yapılan her türlü işlemin sigorta tahkimde de uygulanmaya çalışılması, kurumun getiriliş amacına ters düşecektir. Bu yönüyle hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme ile öncelikle kurumun çalışma sistemine dikkat çekilmeye çalışıldığı kanaatindeyiz.

b. Sigorta Tahkimde Başvurulabilecek Deliller Bakımından

Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme bakımından üzerine düşünülmesi gereken ve deliller bakımından da önem arzeden bir diğer husus ise *evrak* kelimesi ile kastedilenin ne olduğudur. Evrak kelimesi, Arapça’da *varak* kelimesinin çoğulu olarak kullanılmakta olup yapraklar, sayfalar anlamına gelmektedir³⁷⁵. Bu kelimenin Türk hukukundaki karşılığının tespiti ise sigorta tahkimde başvurulabilecek deliller ve neticesinde verilecek kararın tespiti bakımından önem arz etmektedir. Zira HMK’da evrak üzerinden ispat şeklinde genel bir kavram ve düzenleme yoktur. HMK, evrak kavramı yerine genel anlamda “belge”, belgenin ispat bakımından daha özel hali olarak da “senet” ve bununla ilgili kavramları kabul etmiştir. Bu açıklamalar çerçevesinde medenî usûl hukukunda belge kavramının ne anlama geldiğini, sigorta tahkimdeki evrakın belge olarak kabul edilip edilemeyeceğini değerlendirmekte yarar görüyoruz.

Medenî usûl hukukunda HMK 199 hükmü ile belge kavramı tanımlanmış olup nelerin belge olduğu hususu şu şekilde ifade edilmiştir:

Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.

Bu düzenleme ile görüyoruz ki, HMK anlamında belgeden bahsedebilmek için uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli bir bilgi taşıyıcısının varlığı gereklidir ve yeterlidir³⁷⁶. Bu anlamda Kanun’da belge olarak sayılanların sınırlı sayıda olmadığı, benzer nitelikteki bilgi taşıyıcılarının da belge olarak kabul edilebileceğini söyleyebiliriz³⁷⁷. Bu noktada senet ve belge arasındaki ayrıma da dikkat çekmekte

³⁷⁵ (<https://sozluk.gov.tr>) (E.T.: 26.06.2022)

³⁷⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 378; Arslan ve diğerleri, s. 426; Güray Erdönmez, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, (Pekcanitez Usûl), s. 1771; Tanrıver, s. 913; Postacıoğlu ve Altay, ss. 607, 608.

³⁷⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 379; Arslan ve diğerleri, s. 426; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1771; Postacıoğlu ve Altay, s. 608.

yarar görüyoruz. Zira belgenin senet niteliğinde olduğunun tespiti hâlinde, kesin delil olması sebebiyle, kural olarak hâkim bu delille bağlı olacaktır (HMK m. 204, 205)³⁷⁸. Senet, bir kişinin kendi aleyhine irade beyanını ve imzasını içerir, dış âleme yansımış yazılı bir belgedir³⁷⁹. Bu anlamda her senet bir belgedir, ancak her belge bir senet değildir³⁸⁰. Kural olarak belli bir meblağı aşan hukukî işlemlerin senet ile ispatı zorunludur³⁸¹. Bu çerçevede bir belgenin kesin delil mi yoksa takdirî delil mi olduğunun tespiti için, senet olup olmadığına bakmak gerekir³⁸².

Sigortacılık Kanunu'nda yer alan hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine dair düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilenin medenî usûl hukuku açısından senet olamayacağı kanaatindeyiz. Bu hem kullanılan terminoloji hem de düzenlemenin amacına uygun olmayacaktır. Zira, senet, içeriği ve sonuçları özel düzenlenmiş kesin bir delildir, başka bir kavrama o anlamı yüklemek mümkün olmayacaktır. Yine amacı bakımından da, sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğu trafik kazasından kaynaklanan tazminat taleplerine ilişkindir. Yani sigorta tahkime genellikle hukukî fiillerden doğan zararların tazmini için başvurulmakta olup kural olarak uyuşmazlık konusu vakıaların her türlü delille ispatı mümkündür. Oysa senetle ispat belli bir meblağı aşan hukukî işlemler bakımından gündeme gelmekle, sigorta tahkimde pek de uygulama alanı bulmamaktadır. Evrak kelimesi ile kastedilenin senet olamayacağını düşünmemize sebep olan bir diğer husus ise şudur: Sigorta tahkime yapılan başvuruların ekinde pek çok evrak sunulmakta ve her bir evrakın delil gücü değişkenlik arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse, başvuru ekinde sunulan kaza tespit tutanağı ile nüfus kayıt örneklerinin ispat gücü bir değildir. Bu noktada kanun koyucunun evrak terimi ile sadece senedi kastettiğinin kabulü, sunulacak belgelerin oldukça katı bir şekilde

³⁷⁸ Arslan ve diğerleri, ss. 427, 429; Atalı ve diğerleri, ss. 504, 505, 507; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1782; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 671; Pekcanitez ve diğerleri, s. 385; Postacıoğlu ve Altay, s. 608.

³⁷⁹ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 379, 380; Arslan ve diğerleri, s. 426; Atalı ve diğerleri, ss. 502, 503; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, ss. 1773-1775; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 670; Tanrıver, s. 914.

³⁸⁰ Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1771; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 668; Postacıoğlu ve Altay, s. 607.

³⁸¹ Bu meblağ 2022 yılı itibariyle 6.640,00 TL olmakla birlikte, her yıl yeniden değerlendirme oranı esas alınarak güncellenmektedir. Senetle ispat zorunluluğunun istisnaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez ve diğerleri, ss. 397-402; Arslan ve diğerleri, s. 443. Yazarlar tarafından senetle ispat zorunluluğu yerine kesin delille ispat zorunluluğu teriminin kullanılmasının daha doğru olduğu ifade edilmektedir. Zira belli bir meblağı aşan hukukî işlemlerin kesin hüküm ya da yeminle de ispatı mümkündür.; Postacıoğlu ve Altay, s. 609.

³⁸² Arslan ve diğerleri, s. 426; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1772; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 668.

sınırlandırılması ve iddia edilen vakıanın ispatının neredeyse imkânsız kılınması anlamına gelecektir.

Sonuç olarak evrak kelimesi ile daha genel bir kavramın ve bu çerçevede medenî usûl hukukunda yer verilen üst kavram olan belge teriminin ifade edilmek istendiğini söyleyebiliriz. Zira belge üst bir kavram olarak vakıanın ispatına elverişli her türlü bilgi taşıyıcısını ifade etmektedir. Bu çerçevede belge olarak yazılı bir tanık beyanı, kazanın oluş şeklini gösterir kamera kayıtları, kaza tespit tutanağı, adli muayene raporu, sağlık kurulu raporu, ifade tutanağı, uzman görüşü, ekspertiz raporu, fotoğraf, ruhsat fotokopisi, polişe, vekâletname, ihtarname, dekont, fatura ve sair evraklar sunulabilecektir. Bu noktada, sunulan belgenin kesin delil mi yoksa takdirî delil mi olduğu hususu ise belgenin niteliğine göre tespit edilecektir. Örneğin taraflarca ya da polis memurlarınca tutulan kaza tespit tutanağı³⁸³ aksi ispatlanana kadar kesin delil iken (HMK m. 204/2), ekspertiz raporu³⁸⁴ uzman görüşü olarak değerlendirilecektir.

³⁸³ “...Kazanın varlığını ispat yükü davacıda olup, davacı taraf, aksi ispat edilinceye kadar geçerli resmi belge olan kaza tespit tutanağı ve soruşturma dosyası ile kazanın varlığını ve kazaya plakası tespit edilemeyen başka bir aracın/sürücünün neden olduğunu ispatlamıştır...” Y. 17. HD, T. 04.03.2021, E. 2020/786, K. 2021/2254; “...Uyuşmazlık Hakem Heyeti tarafından; resmi belge niteliğindeki kaza tespit tutanağında kazanın tek taraflı olduğu ve sürücünün davacı olduğunun tespit edildiği; davacı ve eşinin olaydan 4 ay sonraki ifadelerinde sürücünün davacının eşi Esmâ olduğunu beyan ettiği, resmi belgelerin aksine olan beyanlara itibar edilemeyeceği, davacının kazada tek ve tam kusurlu olduğu gerekçesiyle, davanın reddine dair verilen karara davacı vekili tarafından yapılan itiraz üzerine, İtiraz Hakem Heyeti tarafından, davacı vekilinin itirazının reddine karar verilmiş; karar, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine; özellikle, aksi ispatlanana kadar geçerli resmi belge niteliğinde olan kaza tespit tutanağının aksinin davacı yanca ispat edilemediğine ilişkin kabulün yerinde görülmesine göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddi ile İtiraz Hakem Heyeti kararının ONANMASINA” Yargıtay 4. HD, T.25.10.2021, E. 2021/5233, K. 2021/7352 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 26.06.2022)

³⁸⁴ “...Mahkemece iddia, savunma ve toplanan kanıtlara göre; hükme esas alınan bilirkişi raporu ile ekspertiz raporu, uzman görüşü olarak sigorta şirketince hazırlatılan bilimsel teknik değerlendirme raporundaki “araçta mevcut hasarın, kaza yeri ve kaza ile uyummadığı, böyle bir kazada araçta böyle bir hasarın oluşmayacağı” kanaatinin tarafından da oluştuğunu, hasar ile kazanın yukarıda açıklanan sebeplerden dolayı uyumlu olmadığı yönünde kanaatini bildirdiğini ve bilirkişi raporlarının 6502 sayılı Yasa kapsamına uygun olduğunu, hüküm vermeye yeterli ve elverişli olduğu sonucuna varılarak davanın reddine karar verilmiş...” Y. 17. HD, T. 20.06.2016, E. 2016/5652, K. 2016/7492 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 26.06.2022)

2. Sigorta Tahkim Komisyonu'na Eksik Evrakla Başvuru Yapılmasının Hukukî Sonuçları

Sigorta tahkim yargılamasında evrak üzerinden inceleme yapıldığı dikkate alındığında, eksik evrakla yapılan başvurunun da sonuçları üzerinden durmak gerekmektedir. Bu konu sigorta tahkim yargılaması bakımından özel önem taşıyan bir konudur. Bu sebeple ayrı bir başlık altında tartışmalara yer vereceğiz.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na eksik evrakla başvuru yapılması hâlinde ne yönde karar verileceği hususu tartışmalıdır. Bu çerçevede doktrinde kimi yazarlar Komisyon'a eksik evrakla başvuru yapılması ve bu eksikliğin uyuşmazlığın çözümüne engel olması hâlinde, hakem veya hakem heyetinin eksikliğin giderilmesi için taraflara süre verebileceğini ya da ilgili kurum ve kuruluşlara müzekkere yazabileceğini ifade etmektedir³⁸⁵. **Ulaş** belge eksikliğinin uyuşmazlığın çözümüne engel olması hâlinde hakem veya hakem heyetinin bu eksikliğin giderilmesi hususunda yetkili olduğunu ifade ederken³⁸⁶, **Çelik** hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden inceleme yaparak karar vereceklerine ilişkin hükmün yol gösterici nitelikte olduğunu, bu sebeple dar yorumlanmaması gerektiğini, zira taraflarca eksik evrakla başvuru yapılması hâlinde sadece bu evraklar üzerinden karar verilmesinin hukukî dinlenilme hakkının ihlaline sebebiyet vereceğini ifade etmektedir (SK m. 30/15, HMK m. 27)³⁸⁷. Yazar, bedensel zararlar sebebiyle Sigorta Tahkim Komisyonu'na pek çok başvuru yapıldığını, çoğu zaman trafik kazası sebebiyle açılan soruşturma dosyasının başvuru sırasında neticelenmediğini bu sebeple kusur durumuna ilişkin bir tespitte bulunulmadığını, alınan sağlık kurulu raporundaki malûliyet oranına itirazların söz konusu olabileceğini, bu itirazlara dayalı olarak sağlık kurulundan yeniden rapor

³⁸⁵ Bağatur ve Öge, s. 47; Yargıtay sigorta tahkimde görev alan hakemlerin müzekkere yazarak eksikliği gidermeleri gerektiği görüşündedir. Örnek kararlar için bkz. "İtiraz Hakem Heyetince, davaya konu yaralanma nedeniyle açılan ceza dosyasının getirtilerek ve bu savunma üzerinde durularak, taşımanın hatır için olup olmadığı, tarafların yakınlığı, varsa hatır için taşımanın kimin arzusu ve ne amaçla yapıldığı gibi olayın özel şartları gözönüne alınarak araştırma ve inceleme yapılması, TBK 51. madde hükmüne göre tazminattan indirim yapılıp yapılmayacağı karar yerinde tartışılması, sonucuna göre hüküm tesisi gerekirken yazılı şekilde bu konuda davalı tarafça delil sunulmadığından bahisle itirazın reddine karar verilmesi isabetli olmamıştır." Yargıtay 4. HD, T. 01.06.2021, E. 2021/3174, K. 2021/2197; Yargıtay 4. HD, T. 21.09.2021, E. 2021/4180, K. 2021/5188; Yargıtay 4. HD, T. 19.10.2021, E. 2021/5268, K. 2021/7028; Yargıtay 4. HD, T. 08.06.2021, E. 2021/3184, K. 2021/2608 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

³⁸⁶ Ulaş, Sigortacılıkta Tahkim, s. 256.

³⁸⁷ Çelik, Tahkim Yolu, ss. 4, 5; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1035-1038; Aynı yönde bkz. Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 109.

istenebileceğini bu sebeple dosyanın sadece taraflarca sunulan evraklar üzerinden sonuçlandırılmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir³⁸⁸.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na eksik evrakla başvuru genellikle bedensel zarardan kaynaklanan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından gündeme gelmektedir. KTK ile ZMMS'den kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından sigortacılık yapan kuruluşa Genel Şartlar'da belirlenen belgelerle başvuru yapılması; sürekli sakatlık söz konusu ise Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik, Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik veya Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik doğrultusunda hazırlanan sağlık kurulu raporunun sigorta şirketine gönderilmesi gerektiği kaleme alınmıştır³⁸⁹. Anılan hüküm şu şekildedir:

Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar (KTK m. 99, KMAZMSSGŞ Ek-6).

Bu çerçevede doktrinde **Seven** tarafından ileri sürülen görüş şu şekildedir: SK ve KTK ile sigortacılık yapan kuruluşa gerekli belgelerle başvuru yapılması gerektiğine ilişkin düzenleme yapılmış ve fakat bu başvurunun hukukî niteliği hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır³⁹⁰. Hâlbuki başvuru yapılmaması ya da sürelerle uyulmaması hâlinde verilecek kararın ve bu kararın kesin hüküm niteliğinde olup olmadığının belirlenebilmesi için hukukî niteliğin tespiti şarttır³⁹¹. “Dava şartı, davanın esası hakkında inceleme yapılabilmesi ve karar verilebilmesi için varlığı veya yokluğu mutlaka gerekli olan şartlardır”.³⁹²

³⁸⁸ Çelik, Tahkim Yolu, s. 5; Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1036, 1037; Aynı yönde bkz. Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1558.

³⁸⁹ Seven, Bedensel Zarar, s. 355. Yazar tarafından uygulamadaki adı ile Trafik Sigortası Genel Şartları'na, 02.08.2016 tarihinde Ek-6 hükmü eklenene kadar, sağlık kurulu raporunun düzenlenmesinde esas alınacak mevzuat noktasında bir boşluk bulunduğu, bu boşluğun Yargıtay kararları ile doldurulmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.

³⁹⁰ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 111.

³⁹¹ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 111. Yazar, şartların eksikliği hâlinde adlî yargıda iki türlü karar verilebileceğini ifade etmektedir. Yazara göre, anılan şartların usûle ilişkin olduğunun kabulü hâlinde davanın dava şartı yokluğundan usûlden reddine, esasa ilişkin olduğunun kabulü hâlinde davanın esasına girilip inceleme yapıldıktan sonra davanın esastan reddine karar verilecektir.

³⁹² Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 113.

Dava şartları usûle ilişkin olup Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile genel dava şartlarının yanında diğer kanunlarda özel dava şartlarının da düzenlenebileceği kaleme alınmıştır³⁹³. Bir düzenlemenin özel dava şartı olup olmadığının tespiti her zaman kolay olmamakla birlikte, şartın davanın esasının incelenmesine engel olup olmadığı ve hâkimin re'sen araştırıp araştıramayacağı belirlenebilirse düzenlemenin niteliğinin de tespit edilebileceği ifade edilmektedir³⁹⁴.

Sigortacılık Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu ile adli yargıda dava açılmadan veya tahkime başvurulmadan önce sigortacılık yapan kuruluşa gerekli belgelerle başvurulması, bu başvurunun kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığının yahut on beş (iş) gün içinde cevap verilmediğinin belgelenmesi gerektiği düzenlenmiştir (SK m. 30/13, KTK m. 97, KTK m. 100)³⁹⁵. Aynı zamanda Sigortacılık Kanunu ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile Sigorta Tahkim Komisyonu'nda görev alan raportörler tarafından bu şartların sağlanıp sağlanmadığının inceleneceği düzenlenmiş olup uyumsuzluğun esasına girilmesini engellemesi ve hâkim, hakem ya da hakem heyeti tarafından re'sen dikkate alınabilmesi, bu düzenlemelerin özel dava şartı niteliğinde olduğunu göstermektedir (SK m. 30/13, SK m. 30/15, STİY m. 16/2)³⁹⁶. Nitekim Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te bu husus şu şekilde ifade edilmiştir: "Yapılan ön inceleme sonucunda, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşırsa durum ilgiliye derhâl bildirilir ve başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilir" (STİY m. 16/3).

Aynı zamanda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre tarafların dava açmakta hukukî yararının bulunması gereklidir (HMK m. 114/1-h)³⁹⁷. Sigortacılık yapan kuruluşa gerekli belgelerle başvuru yapılmaksızın dava açılması ya da Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulması hâlinde hukukî yararın varlığından söz edilemeyeceğine

³⁹³ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, ss. 113, 114.

³⁹⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 212.

³⁹⁵ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 115; Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II, s. 1006.

³⁹⁶ Sigorta şirketine yapılacak başvurunun dava şartı niteliğinde olduğuna ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. Bursa BAM 5. HD, T. 12.02.2018, E. 2018/203, K. 2018/116 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 06.03.2022); Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, ss. 115, 116. Yazar, sigorta tahkim sisteminde de sigortacılık yapan kuruluşa başvurunun ön şart olarak değerlendirildiğini, bu başvuru olmaksızın tahkim yoluna gidilmesi hâlinde usûlden ret kararı verildiğini ifade etmektedir. Aynı yönde hakem kararları için bkz. HK, T. 13.03.2017, K. 2017/9139, HKD, S. 29, Ocak-Mart 2017, s. 35; İHK, T. 26.03.2021, K. 2020/8401, HKD, S. 45, Ocak-Mart 2021, ss. 96-98 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 06.03.2022).

³⁹⁷ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 211, 212; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 175, 176.

göre, genel dava şartları bakımından da usûlden ret kararı verilmesi gerekmektedir³⁹⁸. Sigortacılık yapan kuruluşa geçerli bir başvuru yapılmasına rağmen on beş (iş) günlük sürenin dolması beklenmeksizin dava açılması ya da tahkime başvurulması hâlinde ne tür karar verileceği ise tartışmalıdır³⁹⁹. Doktrinde **Seven**, mahkemenin pasifliği ilkesine aykırı olacak şekilde davacıya süre verilerek hukukî eksikliğin giderilemeyeceğini, usûl ekonomisi ilkesinin açık kanun hükümlerine aykırı bir şekilde uygulanmasının mümkün olmadığını, bu sebeple hukukî yararın yokluğu hâlinde usûlden ret kararı verilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁴⁰⁰. Ancak yine de hukukî yarar yokluğu hâkim ya da hakem tarafından fark edilmeden giderildiği takdirde, davanın usûlden reddi mümkün değildir (HMK m. 115/3)⁴⁰¹.

Bu hususta bizim görüşümüz şu şekildedir: Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda evrak eksikliği bulunması ve bu eksikliğin raportör tarafından tespit edilmesi hâlinde taraflara bilgi verilmek kaydıyla raportör tarafından dosya kapatılmakta ve başvuru ücretinin yüzde ellisini başvurucaya iletilmektedir (STİY m. 16/5). Ancak bu eksikliğin raportör tarafından fark edilmemesi ve dosyanın hakem ya da hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde verilecek karar bakımından ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir. Kanaatimizce, uyuşmazlığın çözümüne engel teşkil edecek ve taraflarca sigorta tahkimdeki karar verme süreleri içinde giderilebilecek nitelikte

³⁹⁸ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 117. Yazara göre sigortacılık yapan kuruluşa başvurulmaması ya da başvurulmasına rağmen on beş (iş) günlük sürenin dolmasının beklenmemesi hâlinde, sigortacının talebi karşılayıp karşılamayacağı ve dolayısıyla uyuşmazlık bulunup bulunmadığı tespit edilemeyecek, nihayetinde dava açılmasında ya da tahkime başvurulmasında hukukî yararın varlığından da söz edilemeyecektir. Aksi yönde bkz. Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 121. Yazar bu hususta hakemin takdir yetkisine sahip olduğunu, eksikliğin giderilmesi için başvuru tarafa süre verilmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Aksi yöndeki Bölge Adliye Mahkemesi kararları için bkz. "Somut olayda, davadan önce sigorta şirketine başvurulmamışsa da yargılama sırasında başvuru yapılmıştır. Artık dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın reddedilmesi usul ekonomisine aykırı bir durum oluşturacaktır." Ankara BAM 22. HD, T. 30.05.2019, E. 2017/3216 K. 2019/936; "KTK'nın 97. maddesiyle getirilen başvuru koşulu da tamamlanabilir bir dava şartı niteliğinde olduğundan..." İstanbul BAM 9. HD, T. 27.12.2018, E. 2017/1674 K. 2018/1858 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 06.03.2022).

³⁹⁹ Hukukî yarar yokluğunun dava açıldıktan sonra giderilemeyeceğine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. Bursa BAM 5. HD, T. 12.02.2018, E. 2018/203, K. 2018/116; Dava şartı eksikliğinin dava açıldıktan sonra giderilebileceğine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararları için bkz. "Dava şartının tamamlanması için davacıya kesin süre verilmeksizin, dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi isabetsizliğinden istinaf başvurusunun kabulüyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması gerekmiştir." İstanbul BAM 8. HD, T. 14.02.2019, E. 2017/1752 K. 2019/302; İstanbul BAM 9. HD, T. 27.12.2018, E. 2017/1674, K. 2018/1858; İstanbul BAM 9. HD, T. 16.07.2018, E. 2018/2599, K. 2018/1125 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 06.03.2022).

⁴⁰⁰ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, ss. 118, 119.

⁴⁰¹ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 119.

bir eksiklik söz konusu ise, hakem ya da hakem heyetinin davayı aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde eksikliğin giderilmesi için taraflara süre vermesi gerekir (SK m. 30/23, HMK m. 31)⁴⁰². Zira yargılama sırasında giderilebilecek bir eksiklik bakımından, sadece hakemlerin kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri hükmüne dayalı olarak başvurunun reddine karar verilmesi sigortacılıkta tahkim düzenlemesinin amacını ve ruhuna aykırıdır. Ancak eksiklik, sigorta tahkime başvuru bakımından hukukî yarar yokluğuna sebebiyet verecek nitelikte ise, taraflara süre verilmesi mümkün olmayacak ve dava şartı yokluğundan başvurunun usûlden reddine karar verilecektir⁴⁰³. Öte yandan hakemlerin müzekkere yazma yetkisi bulunmadığından sigorta tahkimde eksikliğin giderilmesi için ilgili kuruluşlara müzekkere yazılabileceği yönündeki görüşlere katılabilmek de mümkün değildir. İlgili hususta ancak taraflara süre verilmesi mümkündür.

Bu çerçevede Sigorta Tahkim Komisyonu'na eksik evrakla yapılan başvurular bakımından ne yönde kararlar verildiğine değinmekte yarar görüyoruz. Sigorta tahkime intikâl eden bazı uyuşmazlıklarda ara karar kurularak eksikliğin giderilmesi için taraflara süre verilirken, bazı uyuşmazlıklarda eksikliğin sigorta tahkim yargılaması kapsamında giderilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle usûlden ret kararı verilmektedir. Bu konuda verilen birkaç sigorta tahkim kararı şu şekildedir:

Hakem Heyeti'ne intikâl eden yangın sigortasına dayalı bir uyuşmazlık bakımından hasar dosyasının sunulması için sigortacıya kesin süre verilmiştir⁴⁰⁴. Anılan kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

⁴⁰² Bu eksikliğe örnek olarak, destekten yoksun kalma tazminatı talepli uyuşmazlık bakımından yapılan başvuruda nüfus kayıt örneklerinin Sigorta Tahkim Komisyonu'na iletilmemesi verilebilir. Bu konuda bkz. "...başvuru sahibi vekiline müteveffaya ait vukuatlı nüfus kayıt örneğini dosyaya sunması için 1 haftalık kesin süre verilmesine" İHK, T. 29.08.2020, K. 2020/12580, HKD, S. 43, Temmuz-Eylül 2020, ss. 68-73 (Hakem Karar Dergisi) (E.T. 26.06.2022).

⁴⁰³ Bu eksikliğe örnek olarak, bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlık bakımından yapılan başvuruda sağlık kurulu raporunun bulunmaması verilebilir. Bu konuda bkz. İHK, T. 19.12.2018, K. 2018/11249, HKD, S. 36, Ekim-Aralık 2018, ss. 84-86 (Hakem Karar Dergisi) (E.T. 23.05.2022).

⁴⁰⁴ HK, T. 15.10.2019, K. 2019/75944, HKD, S. 40, Ekim-Aralık 2019, ss. 39-44; Aynı yönde bkz. "Başvuranlar vekili tarafından, XXXX ve XXXX'in tura katılamayacağına seyahat şirketine bildirildiğini gösterir belgenin, seyahat şirketine ulaştığını tarihi de içeren bir suretinin 1 (bir) haftalık kesin süre içinde sunulmasına, aksi taktirde ispat kuralları gözetilerek başvurunun usulden reddine karar verileceğinin başvuranlar vekiline ihtarına, (ihtar yapıldı.)" HK, T. 08.03.2021, K. 2021/28765, HKD, S. 45, Ocak-Mart 2021, ss. 43-50; T. 22.06.2021, K. 2021/81925, HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, ss. 4-7; T. 23.06.2021, K. 2021/71197 HKD, S. 46, Nisan-Haziran 2021, ss. 44-46; HK, T. 16.02.2015, K. 2015/5662, HKD, S. 22, Nisan-Haziran 2015, ss. 1-6; T. 30.06.2014, K. 2014/2114, HKD, S. 18, Nisan-Haziran 2014, ss. 37-38; HK, T. 17.01.2019, K. 2019/3991, HKD, S. 37, Ocak-Mart 2019, ss. 58-76 (Hakem Karar Dergisi) (E.T. 23.05.2022).

“...Taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması amacıyla 02/08/2019 tarihli ara karar ile sigorta şirketine ekspertiz raporu ile birlikte tüm hasar dosyasına ait evrakları dosyaya sunmak üzere 5 günlük kesin süre verilmiştir...”

Gerçekten de ekspertiz raporu ile hasar dosyasına ilişkin evraklar uyuşmazlığın çözümü bakımından gerekli evraklar olup sigortacının hâkimiyet alanında olması sebebiyle somut delil ikame yükü çerçevesinde sigortacıya süre verilmesi doğrudur. Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine dair düzenlemenin geniş yorumlanması, maddî gerçeğin açığa çıkmasına engel olması ve yanlış kararların doğmasına sebebiyet verecek olması nedeniyle de tehlikelidir.

Hakem Heyeti’ne intikâl eden 22.04.2018 tarihli trafik kazasından doğan uyuşmazlık bakımından, ÖÖSÖVSKRHY uyarınca sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması gerekirken, herhangi bir sağlık kurulu raporu alınmaksızın başvuru yapılması sebebiyle başvurunun usûlden reddine karar verilmiştir⁴⁰⁵. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

“...Başvuruya konu malûliyet tazminatına ilişkin davalı yan tarafından dosyaya herhangi bir malûliyet raporu sunulmadığı anlaşılmaktadır...davalı sigorta şirketine maddi tazminatın hesabına ilişkin sürekli malûliyet oranını belirtir mer’i düzenlemelere uygun bir rapor sunulmadığından, davalı yanın tazminat talebini kısmen veya tamamen yerine getirmedeği iddiasının kabulü mümkün görülmemiştir... 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ilgili 115.maddesinde; “...(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. (2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir...” hükmü amirdir. Bu kapsamda, yapılan yargılama ve dosya kapsamındaki belgeler birlikte incelenip değerlendirildiğinde; davanın dava şartı noksanlığından usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir.”

Bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından önce sağlık kurulu raporu ile sigortacıya başvuru yapılması, bu başvurunun kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlanması hâlinde Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurulması gerekmektedir. Bu yönüyle herhangi bir sağlık kurulu raporu alınmaksızın yapılan başvuru neticesinde sigortacının zararı tespit edebilmesi ve bir ödeme yapabilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvuru yapmakta

⁴⁰⁵ HK, T. 21.12.2018, 2018/84882, HKD, S. 38, Nisan-Haziran 2019, ss. 11-14; Aynı yönde bkz. İHK, T. 19.12.2018, 2018/11249, HKD, S. 36, Ekim-Aralık 2018, ss. 84-86 (Hakem Karar Dergisi) (E.T. 23.05.2022).

hukukî yararı bulunmayan başvuruçunun başvurusunun reddine karar verilmesi yerindedir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na kaza tarihi göz önünde bulundurularak doğru yönetmeliğe göre alınan sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması hâlinde de rapor gerekli koşulları taşııyorsa evrak eksikliği gerekçesiyle usûlden ret kararı verilebilmektedir. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir⁴⁰⁶:

"...Her ne kadar söz konusu Sağlık Raporu'nda Erişkinler için Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik Ekinde mevcut cetvellerden yararlanılarak engel oranı belirlendiği yazılmış ise de kaza üzerinden henüz 12 ay geçmeden yapılan tespit söz konusu Yönetmeliğin Kas İskelet Sistemi 1.1.1 maddesinde düzenlenen 12 aylık stabil olma hükmüne aykırı olarak düzenlenmiştir.

Kaza tarihi dikkate alındığında henüz kaza üzerinden 12 ay geçmemiş olmakla davacının engel oranı sabit olmamıştır. Ayrıca dosyaya sunulan raporda başvuru sahibinin muayene edilerek değil evrak üzerinden yapılan inceleme sonucu malûliyet oranının tespit edildiği anlaşılmış olup sunulu Rapor'da bu nedenle değerlendirmeye ve hükme esas alınacak mahiyette görülmemiştir...

Yukarıda izah edilen nedenle başvuran, iş bu somut davayı açmadan önce, 2918 sayılı Kanun'un 97. maddesine göre davalı sigorta şirketine söz konusu zararlar ilgili olarak yasal şartları taşımayan sağlık kurul raporu/eksik evrakla başvuru yapmış olduğu anlaşılmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurunun "dava şartı yokluğu" nedeniyle usulden reddi gerekmiştir."

Bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından öncelikle sigortacıya usûlüne uygun başvuru yapılması gerekmekte birlikte, bu başvurunun sadece doğru yönetmeliğe göre alınan sağlık kurulu raporu ile yapılması da yeterli değildir. Zira alınması gereken sağlık kurulu raporunun usûlüne uygun düzenlenebilmesi için heyette hangi hekimlerin yer alması gerektiğinden raporun kazadan ne kadar süre sonra alınması gerektiğine kadar her türlü ayrıntı kaza tarihinde geçerli yönetmelikler ile düzenlenmiştir. Bu yönüyle sigortacıya ve Komisyon'a yapılan başvuru ekindeki sağlık kurulu raporunun gerçekten tazminat hesabına esas alınabilecek nitelikte olması gereklidir. Bu açıklamalarımız çerçevesinde, verilen kararın yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin hükmün geniş yorumlanmaması gerekmektedir. Bu noktada sigorta tahkim kurumunun getiriliş amaçlarından en

⁴⁰⁶ HK, T. 25.09.2020, K. 2020/74674, HKD, S. 43, Temmuz-Eylül 2020, ss. 21-23; Aynı yönde bkz. HK, T. 13.09.2019, K. 2019/74522, HKD, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, ss. 24-28 (Hakem Karar Dergisi) (E.T. 22.05.2022).

önemlilerinden birisinin sigortacılık sektörüne duyulan güvenin zedelenmesinin önüne geçmek olduğu unutulmamalıdır. Ancak bu açıklamalarımızdan yola çıkarak sigorta tahkimin her türlü eksikliğin giderilmeye çalışıldığı bir sistem olarak da anlaşılmaması gerekmektedir. Burada eksikliğin niteliğine göre bir ayrım şarttır.

Bu çerçevede, şayet sigorta tahkim yargılaması sırasında giderilmesi mümkün olan ve hâkimin davayı aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde değerlendirilebilecek bir eksiklik söz konusu ise evrak eksikliğinden ret kararı verilmemelidir. Bu noktada somut delil ikame yükü çerçevesinde delil ikame etmesi gereken tarafa kesin süre verilmelidir. Zira sigorta tahkim yargılamasındaki karar verme süresi taraflara aynı eksiklik için tekrar tekrar süre verilmesine elverişli değildir. Nitekim sigorta tahkim bu yönüyle adlî yargıdan ayrılmakta ve sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler tarafından daha tercih edilebilir hâle gelmektedir.

Ancak eksiklik hukukî yarar yokluğuna sebebiyet verecek nitelikte bir eksiklik ise artık taraflara süre verilmesi mümkün değildir. Örneklerle de açıklamaya çalıştığımız üzere, bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması dava şartıdır. Zira sigortacının sorumluluğunun kapsamının belirlenmesi ve tazminat hesabı yapılabilmesi, usûlüne uygun alınmış bir sağlık kurulu raporunun varlığına bağlıdır. Bu çerçevede, sağlık kurulu raporu alınmaksızın ya da kaza tarihinde geçerli yönetmeliğe veya usûlüne uygun olmayan bir sağlık kurulu raporu ile sigortacıya başvuru yapılması, başvuru şartının yerine getirilmesi anlamına gelmemektedir. Bu başvurunun kısmen veya tamamen olumsuz sonuçlanmasının ardından ya da sigortacıya hiçbir başvuru yapılmaksızın doğrudan Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurular bakımından usûlden ret kararı verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

C. Sigorta Tahkimde Bilirkişi İncelemesi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişiye başvurulabileceği düzenlenmiştir (HMK m. 266)⁴⁰⁷.

⁴⁰⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 418; Varol ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 302; Baki, HMK III, ss. 2621, 2622; Arslan ve diğerleri, s. 478; Atalı ve diğerleri, s. 531; Postacıoğlu ve Altay, s. 713.

Her ne kadar medenî usûl hukukunda taraflarca getirilme ilkesinin geçerli olduğu davalar bakımından delillerin taraflarca gösterilmesi gerekmeğe de hâkim, tarafların talebi olmasa da bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verebilir⁴⁰⁸. Bu noktada adli yargıya paralel olacak şekilde sigorta tahkimde de özel ve teknik bilgiyi gerektiren konularda bilirkişi görevlendirilmesinin mümkün olduğunu ifade etmek gerekir⁴⁰⁹. Sigortacılık Kanunu'nda bu konuya ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'e eklenen Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik hükmü ile şu şekilde düzenleme yapılmıştır: "Hakem, çözümü hukuk dışında özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir" (STİYm. 16/12).

Sigortacılıkta tahkime özgü olarak Sigorta Tahkim Komisyonu Bilirkişilik Yönetmeliği⁴¹⁰ yayımlanmış olup bu Yönetmelik'in Sigortacılık Kanunu'na dayalı olarak hazırlandığı kaleme alınmıştır Anılan hüküm şu şekildedir: "Bu Yönetmelik 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30 uncu maddesinin yirmi birinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır" (STKBY m. 3).

Bu düzenleme ve hakemlerin sadece evrak üzerinden karar vereceklerine dair Sigortacılık Kanunu düzenlemesi ile sigorta tahkimde bilirkişi incelemesi yapıp yapılamayacağına ilişkin tartışmalar sona ermiştir. Nitekim Sigorta Tahkim Komisyonu hakem ve hakem heyetlerince de, çözümü hukuk dışında teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda bilirkişiye başvurulmaktadır⁴¹¹. Aynı zamanda Yargıtay

⁴⁰⁸ Varol ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 302; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 642, 643; Tanrıver, ss. 890, 891; Kuru, HMU II, s. 2022; Görgün ve diğerleri, s. 566. Yazarlar, taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalarda da hâkimin re'sen bilirkişi incelemesine karar verebileceğini ifade etmektedir.; Alangoya ve diğerleri, s. 362; Baki, HMU III, s. 2653; Arslan ve diğerleri, s. 415; Atalı ve diğerleri, ss. 466, 495; Postacıoğlu ve Altay, ss. 716, 717.

⁴⁰⁹ Erdemir, s. 29. Yazar uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 266'ncı maddesi uyarınca bilirkişiye başvurulduğunu, özellik arz eden bazı dosyalarda keşif kararı verildiğini ve keşif sırasında tanık dinlendiğini ifade etmektedir.; Ulaş, Ders kitabı, s. 149; Karasu, ZMMS, ss. 144, 149. Yazar, hakem ya da hakem heyetinin uyuşmazlık konusu hakkında uzmanlığı bulursa dahi bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini, zira itiraz üzerine dosya itiraz hakem heyetine intikal ettiğinde bilirkişi incelemesi yapılacağını ve bunun da yargılamanın uzamasına neden olacağını ifade etmektedir.; Karasu, Sigorta Tahkimi, ss. 60, 64; Çelik, Tahkim Yolu, s. 5; Karayazgan, Alternatif Çözüm Yolları, s. 1559; Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 122; Günay, s. 51; Yaşar, s. 230; Semerci Vuraloğlu, s. 289; Ayhan ve diğerleri, s. 131; Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, ss. 121, 286.

⁴¹⁰ RG, 18.04.2019, S. 30749.

⁴¹¹ HK, T. 21.02.2020, K. 2020/14962, HKD, S. 41, Ocak-Mart 2020, s. 1; HK, T. 27.09.2019, K. 2019/79355, HKD, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, s. 1; HK, T. 28.06.2019, K. 2019/54619, HKD, S. 38, Nisan-Haziran 2019, s. 15 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 01.06.2020).

17. Hukuk Dairesi kararları⁴¹² da sigorta tahkim yargılaması kapsamında bilirkişiye başvurulabileceği yönündedir.

Bu çerçevede Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından bilirkişiye başvurulabileceği hususunda görüş birliği sağlanmış olmakla birlikte, bu çalışma kapsamında sigorta tahkimde bilirkişi incelemesinin özellik gösterdiği hâller üzerinde durmakta yarar görüyoruz.

Adlî yargıda tarafların bilirkişi raporuna itiraz etmeleri için iki haftalık yasal süresi vardır (HMK m. 281). Adlî yargıda açılan bir davanın sonuçlanmasının birkaç yıl sürdüğü hususu göz önünde bulundurulduğunda iki haftalık itiraz süresi de olağandır. Ancak sigorta tahkimde hakemlerin karar verme süresi, taraflara tebliğ edilen bilirkişi raporuna karşı daha kısa bir itiraz süresi öngörülmesini gerektirmektedir. Bu hususta Kanun ya da Yönetmelik'le bir düzenleme yapılmamışsa da, sigorta tahkim uygulamasında, taraflara bilirkişi raporuna karşı beyan ve itirazlarını sunmaları için kısa ve kesin süreler verilmektedir.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile hakemin reddi sebeplerine ve hakemlerin uyuşmazlığa bakamayacağı hâllere ilişkin düzenlemelerin bilirkişiler bakımından da geçerli olduğu kaleme alınmıştır⁴¹³. Anılan hüküm şu şekildedir: "Hakemler hakkındaki yasaklılık ve ret sebepleriyle ilgili kurallar, bilirkişiler bakımından da uygulanır. Bu kapsamda, hakem ve bilirkişi ile taraf ve bilirkişi arasındaki ilişki bakımından 17 nci ve 18 inci maddeler kıyasen uygulanır" (STİY m. 16/2).

⁴¹² "5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23 maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hâllerde HUMK hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı benimsenmiş olup HMK'nın 431. maddesinde hakem heyetinin bilirkişi seçimine karar verebileceği düzenlenmiştir. HMK'nın 432. maddesinde de hakem heyetinin mahkemeden yardım isteyebileceği kabul edilmiştir. Bu hâlde hakem heyetinin Dairemizin bozma ilamında belirtilen belgeleri getirterek bilirkişi atamasında ve inceleme yaptırmasında yasal bir engel bulunmamaktadır.

Diğer taraftan Sigortacılık Kanunu'nun 30/15. maddesi "...Seçilen sigorta hakemi mücbir nedenler ve umulmayan hâller hariç olmak üzere görevi reddedemez..." hükmünü haiz olup madde hükmünde belirtilen hâller somut olayda gerçekleşmemiştir. Bu durumda hakemlerin Yüksek Mahkeme bozma ilamında istenildiği gibi gerekli inceleme ve araştırmalar yapılarak bir karar vermesi gerekirken yanlıgılı gerekçe ile yukarıda yazılı şekilde dosyadan el çekilmesine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün açıklanan nedenlerle bozulmasına karar vermek gerekmiştir." Yargıtay 17. HD, T. 23.2.2021, E. 2020/737, K. 2021/1783 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 10.03.2022).

⁴¹³ Karayazgan, Sigortacılıkta Tahkim, s. 123; Günay, ss. 51, 52; Arslan ve diğerleri, s. 491.

D. Sigorta Tahkimde Keşif Yapılması

Medenî usûl hukukunda taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalarda kural, delillerin taraflarca gösterilmesi ise de, keşif delili bakımından bir istisna getirilerek gerekli görülen hâllerde tarafların talebi bulunmaksızın hâkimin keşfe karar verebilmesi mümkün hâle getirilmiştir⁴¹⁴. Bir diğer deyişle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile taraflardan birinin istemi üzerine ya da re'sen keşif incelemesi yapılmasına karar verilebileceği kabul edilmiştir (HMK m. 288)⁴¹⁵.

Sigorta tahkim yargılamasında keşif yapılıp yapılamayacağına ilişkin olarak ne Sigortacılık Kanunu'nda ne de Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te bir düzenleme bulunmaktadır. HMK ile gerek görülmesi hâlinde tahkim yargılamasında keşif incelemesi yapılabileceği kaleme alınmıştır (HMK m. 425/2). Bu hükümden hareketle doktrinde bazı yazarlar tarafından sigorta tahkimde de keşif incelemesi yapılabileceği ifade edilmektedir⁴¹⁶. Yazarları bu şekilde düşünmeye iten sebep, Sigortacılık Kanunu ile Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde (Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf uyarınca) bugün Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulama alanı bulmasıdır. Ancak hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü karşısında bu görüşe katılabilmek mümkün değildir.

Bu çerçevede Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına da değinmek gerekir. Sigorta tahkim yargılamasında keşif yapılıp yapılamayacağına ilişkin olarak verilen kararlarda birlik bulunmamaktadır. Kimi uyuşmazlıklar bakımından sigorta tahkimde keşif yapılabileceği yönünde kararlar verilirken, kimi uyuşmazlıklarda kurumun yapısının keşfe uygun olmadığı yönünde kararlar verilmektedir.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden kasko sigortasına dayalı uyuşmazlık bakımından Hakem Heyeti'nce, sigortalı aracın anahtarının çalınma yerinin tam olarak tespit

⁴¹⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 432; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 642, 643; Tanrıver, ss. 890, 891; Alangoya ve diğerleri, s. 371; Baki, HMK III, s. 2830; Arslan ve diğerleri, s. 415; Atalı ve diğerleri, ss. 466, 495, 541; Postacıoğlu ve Altay, s. 730.

⁴¹⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 430; Varol ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 310; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 642, 643; Kuru, HMK II, s. 2022; Postacıoğlu ve Altay, s. 730.

⁴¹⁶ Bağatur ve Öge, s. 48; Aynı yönde bkz. Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 287.

edilebilmesi adına keşif incelemesi yapılmasına karar verilmiştir⁴¹⁷. Anılan kararın ilgili kısmı özetle şu şekildedir:

"...Tarafların iddialarındaki farklılık arz etmesi ve dosyadaki belgelerden anahtarın çalınma yerinin anlaşılabilmesi nedeniyle, 13.12.2012 tarihinde Heyetimizce, seçilecek bir uzman bir kişi ile 27.12.2012 tarihinde, saat 9.30'da naip hakem A eşliğinde olay yerinde keşif yapılmasına, bilirkişi olarak hırsızlık konusunda uzman, Sigorta Eksperi C'nin atanmasına, tarafların veya vekillerinin olay yerinde hazır bulunmasına, Bilirkişinin keşif sonrasında hırsızlığın mahiyeti ve çalındığı iddia edilen aracın yeni (sıfır) fiyatını içerir raporunu 7 gün içinde hazırlamasına, Raporun taraflara tebliğine ve tarafların bir haftalık kesin süre içinde itirazlarını iletmelerine karar verilmiştir."

Sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri düzenlemesi karşısında bu kararın yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Somut olayda anahtarın çalınma yerinin tespiti adına fotoğraf ya da görüntü kaydı sunulabilecek ve bu belgeler üzerinden karar verilebilecekken keşif kararı verilmesi doğru olmamıştır.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden menkul değerlendirme faaliyetinden doğan zararın tazmini talepli uyuşmazlık bakımından Hakem Heyeti'nce, uyuşmazlığın çözümü için keşif incelemesi yapılmasının gerekli olduğu ve fakat sigorta tahkim yargılamasında fiziksel imkânsızlık bu incelemenin yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilerek dosyadan el çekme kararı verilmiştir⁴¹⁸. Kararın ilgili kısmı özetle şu şekildedir:

"...Somut uyuşmazlığın çözümü ve aydınlatılabilmesi için birden çok bilirkişi görevlendirilmesi zorunluluğu, çok sayıda bilgi belge ve delil niteliğine haiz kanıtların dosyaya kazandırılması gerekmele birlikte tüm bu bahsi geçen delil toplama, tanık dinleme gibi yetki ve imkanlara sahip olunmadığı, uyuşmazlığın mahiyeti ve varlığı itibarıyla zararın heyetimizce temyiz denetimine elverişli bir biçimde objektif ölçüleri ortaya konarak belirlenmesi, yapılan belirlemenin somut uyuşmazlıkta öncelikle polise teminat kapsamı, zararın meydana gelmesi ve giderilmesine ilişkin şüphelerin giderilmesine dayanması, gayrimenkul değerlendirme uzmanı, sigorta eksperisi, inşaat mühendisi, mali müşavir, bankacı gibi bilirkişi heyeti oluşturmanın ve gereksinim duyulması hâlinde yerinde keşif yoluyla tespit gerekliliğinin zorunluluğu bulunması ile Tahkim süreçleri ve yasal imkanları ile tüm bu yargılamaya konu usule ve esasa ilişkin işlemlerin mümkün olmadığı gözetildiğinde bu durumun fiziksel imkansızlık niteliğinde olduğu dosyanın varlığı itibarıyla, dosya kapsamından karara bağlanmasının; doğru olmayan, hukuka aykırı ve güvenilirliği zedeleyici sonuçlara ulaşma tehlikesi

⁴¹⁷ HK, T. 14.01.2013, K. 2013/62, HKD, S. 13, Ocak-Mart 2013, ss. 15-20; Aynı yönde bkz. HK, T. 01.02.2010, K. 2010/24, HKD, S. 1, Ocak-Mart 2010, ss. 29-32; "...mahallinde keşif ile makine üzerinde inceleme yapılması gerektiği yönündeki talep yerinde görülerek mahallinde keşif ile makine üzerinde inceleme yapılması konusunda bilirkişiye yetki verilmiştir." HK, T. 14.11.2012, K. 2012/1153, HKD, S. 12, Ekim-Aralık 2012, ss. 29-33 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 30.05.2020).

⁴¹⁸ HK, T. 11.09.2019, K. 2019/71816, HKD, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, ss. 44-47 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 30.05.2020).

yaratacağı tespit edildiğinden uyuşmazlığın Adli yargı mercilerince incelenmesi gerekmektedir."

Sigorta tahkim yargılaması keşif incelemesi yapılmasına uygun değildir. Uyuşmazlıkların hakemlerin sadece kendilerine sunulacak evrak üzerinden karar vereceği düzenlemesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle verilen kararın yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Bu hususta bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay tarafından verilen kararlara da değinmekte yarar görüyoruz.

Sigortacılıkta tahkimde üst yargı yerinin Yargıtay olduğuna ilişkin Yargıtay İBHGK kararı yayımlanmadan önce, sigorta tahkim yargılaması kapsamında keşif yapılıp yapılamayacağına ilişkin bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen kararlarda birlik bulunmamaktaydı. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9'uncu Hukuk Dairesi⁴¹⁹ ile 40'ıncı Hukuk Dairesi⁴²⁰ sigorta tahkim yargılama süreçleri ve yasal imkânları gözetildiğinde fiziksel imkânsızlık sebebiyle keşif incelemesi yapılamayacağı, Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin on beşinci fıkrası uyarınca hakemlerin sadece kendilerine sunulan belgeler üzerinden karar verebileceği, dosya kapsamı itibarıyla karar verilmesi hâlinde ise hukuka aykırı ve hukukî güvenliği zedeleyici kararlar ortaya çıkacağı bu sebeple sigorta hakemlerince dosyadan el

⁴¹⁹ "...O hâlde olayın nasıl meydana geldiğinin ve kusur durumunun tespiti için gerekirse tanık dinlenerek ve keşif yapılarak kusur raporu alınması ve ceza soruşturması sonucunun beklenmesi gerektiği ve bu nedenle de uyuşmazlık tahkime elverişli olmadığı gözetilerek "dosyadan el çekilmesine" karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde esastan red kararı verilmesi doğru olmamıştır. Belirtilen nedenlerle; davacı vekilinin istinaf başvurusunun kabulüne, HMK'nın 353/1-a/6. maddesi uyarınca İtiraz Hakem Heyeti kararının kaldırılarak dosyanın Sigorta Tahkim Komisyonuna iadesi için mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir." İstanbul BAM 9. HD, T. 30.12.2019, E. 2018/1875, K. 2019/4121; İstanbul BAM 9. HD, T. 31.10.2019, E. 2017/2072, K. 2019/3686; İstanbul BAM 9. HD, T. 7.2.2019, E. 2017/2711, K. 2019/4090; "...eldeki dosyada kusur tespiti için dosya üzerinden rapor alınması için yeterli belge ve delilin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda kusurun belirlenmesi, tarafların diğer delilleri ile birlikte keşif yapılmak suretiyle mümkün olacaktır. Dolayısıyla, Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararında bu husustaki tespit isabetlidir. 5684 Sayılı Kanun'da sigorta hakem heyetlerinin keşif yapabileceğine dair hüküm bulunmayıp bu hususta aynı Kanun'un 30. maddesinin 23. fıkrası yollamasıyla HMK'nın 425/2. maddesi uyarınca keşif yetkisinin bulunduğu ileri sürülebilir ise de anılan kanunun 30. maddesinin 15. fıkrasındaki "(...) Hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir." düzenlemesi karşısında somut uyuşmazlıkta dosyaya sunulan delillere göre tarafların sorumluluklarının belirlenmesi için zorunlu olan kusur durumunun saptanamayacağı göz önüne alındığında, itiraz hakem heyeti kararı isabetlidir. Bu nedenle davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b/1.maddesi uyarınca esastan reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir." İstanbul BAM 9. HD, T. 7.2.2019, E. 2019/59, K. 2019/105 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T. 30.05.2020).

⁴²⁰ İstanbul BAM 40. HD, T. 30.10.2019, E. 2019/3825, K. 2019/344 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T. 30.05.2020).

çekilmesi ve uyuşmazlığın adli yargı mercilerince çözülmesi gerektiği yönünde kararlar verirken; 17. Hukuk Dairesi⁴²¹, Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinin yirmi üçüncü fıkrası uyarınca delil elde etmeye ilişkin HMK hükümlerinin sigortacılıkta tahkim bakımından da uygulama alanı bulacağı bu sebeple keşif incelemesi yapılabileceği yönünde kararlar vermekteydi.

Yargıtay 11'inci Hukuk Dairesi⁴²² İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesi kararlarına paralel olacak şekilde, Sigortacılık Kanunu 30'uncu

⁴²¹ "5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23 maddesine göre, bu kanunda bulunmayan hâllerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır hükmü mevcuttur. Bu düzenleme Tahkim Komisyonuna delil elde etme ve değerlendirme konusunda gereken yetkiyi vermekte olup uyuşmazlığın çözümüne ilişkin bu yetkilerin kullanılması gerekmektedir. Kaldı ki, süresi içinde gerekiyorsa dosya üzerinde bilirkişi raporu alınabileceği gibi gerekli görülecek resmî belgelerin ilgili yerlerden getirilmesi de mümkündür. Sonuç olarak, itiraz hakem heyetinin dosyadan el çekme kararı dosya kapsamına uymadığı, dosyadaki verilerin somut uyuşmazlığın çözümü için yeterli olduğu, dosyadan el çekme kararının, uyuşmazlığın kısa sürede çözümünü amaçlayan tahkim yargılaması amacına da aykırı olduğu anlaşılmakla, davacı tarafın istinaf başvurusunun kabulüyle itiraz hakem heyeti kararının HMK 353.1.a.6 maddesi gereğince kaldırılmasına, dosyadaki deliller çerçevesinde, istinafi kabil, denetlenebilir mahiyette uyuşmazlığı esasına ilişkin karar verilmesi için dosyanın Sigortacılık Tahkim Komisyonuna iadesine karar vermek gerekmele aşağıdaki karar verilmiştir." T. 24.1.2019, E. 2018/3178, K. 2019/173 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T. 30.05.2020).

⁴²² "5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23 maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hâllerde (HMK) hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağını benimsenmiştir. HMK 431. maddesinde Hakem Heyetinin bilirkişi seçimine ve keşif yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. HMK 432 maddesinde de Hakem Heyetinin mahkemeden yardım isteyebileceği kabul edilmiştir. Bu hâlde Hakem Heyetinin bilirkişi atamasında ve keşif yapmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle, Hakem Heyetince, gerek görülmesi hâlinde olay yerinde keşif yapılması veya bilirkişi incelemesi yaptırılması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik inceleme yapılarak karar verilmesi doğru olmamış ve hükmün açıklanan nedenlerle davacı yararına bozulmasını gerektirmiştir." T. 01.07.2019, E. 2019/2312, K. 2019/5017; "...İtiraz Hakem Heyetince, uyulan Dairemiz bozma ilamı ve tüm dosya kapsamına göre, bozma ilamının 2 numaralı bendinde mahallinde keşif yapılması suretiyle yeni bir bilirkişi heyetinden rapor alınması öngörüldüğü, 5684 Sayılı Kanun ve sigortacılıkta tahkime ilişkin Yönetmelik hükümlerine göre İstanbul dışında olan bir yerde keşif yapılması ve buna ilişkin talimat yazılması olanağının bulunmadığı gerekçesi ile işten el çekilmesine ve dosyanın sigorta tahkim komisyonuna iadesine, tarafların uyuşmazlığın çözümü için genel mahkemeye başvurularında serbest olmalarına karar verilmiştir...5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23 maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hâllerde HUMK. hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı benimsenmiş olup HMK 431. maddesinde hakem heyetinin bilirkişi seçimine ve keşif yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. HMK 432 maddesinde de hakem heyetinin mahkemeden yardım isteyebileceği kabul edilmiştir. Bu hâlde hakem heyetinin bilirkişi atamasında ve keşif yapmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Diğer taraftan Sigortacılık Kanunu 30/15. maddesi "...Seçilen sigorta hakemi mücbir nedenler ve umulmayan hâller hariç olmak üzere görevi reddedemez..." hükmünü haiz olup madde hükmünde belirtilen hâller gerçekleşmemiştir. Dairemizce gerektiği takdirde keşif yapılması istenmiş olup hakemlerce gerekli görüldüğünde bilirkişi görevlendirmek suretiyle dahi mahallinde inceleme yaptırılarak rapor alınabilmesi mümkündür. Bu durumda hakemlerin Dairemiz bozma ilamında belirtildiği üzere gerekli inceleme ve araştırmalar yapılarak bir karar verilmesi gerekirken..." T. 10.04.2019, E. 2018/4259, K. 2019/2849; T. 20.12.2017, E. 2017/3986, K. 2017/7431 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T. 30.05.2020).

maddesinin yirmi üçüncü fıkrası uyarınca sigorta tahkim yargılamasında keşif yapılabileceği yönünde kararlar vermektedir.

Kanaatimizce hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü son derece açık olup bu hüküm karşısında sigorta tahkimde keşif incelemesi yapılabileceği yönünde görüş bildirmek pek mümkün görünmemektedir. Aynı zamanda farklı şehirlerde bulunan hakemlerin keşif talebi karşısında güçlük yaşayacağı da âşikârdır. Zira heyet hâlinde bakılan dosyalarda hakemler bir araya gelmemektedir. Örnek vermek gerekirse, Malatya’da meydana gelen bir trafik kazası nedeniyle yapılan başvuru İzmir, Ankara ve İstanbul’da ikâmet eden üç kişilik bir hakem heyetine intikâl edebilmektedir. Bu durumda hakemlerin keşif incelemesi yapabileceğinin kabulü, verdiğimiz örnekteki üç hakemin Malatya’ya gelmesini gerektirmektedir. Oysa bu, sigorta tahkimdeki karar verme süresi, hakemlerin iş yükü, kurumun amacı ve çalışma biçimi göz önünde bulundurulduğunda mümkün değildir. Bu durumda HMK’nın "Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun onayı ile delillerin toplanmasında mahkemeden yardım isteyebilir." hükmü uyarınca keşif mahallindeki mahkemeden keşif yapılması için yardım istenebileceği düşünülebilecek olsa da, sigorta tahkim yargılamasındaki süreler bunun için elverişli değildir. Zira hakem yargılamasında dört aylık, itiraz hakem heyeti yargılamasında ise iki aylık karar verme süresi söz konusudur (SK m. 30/16, STİY m. 16/10). Sigorta tahkimde evrak üzerinden karar verilmesi ve yargılama süresinin kısa olması kurumun en temel özelliklerinden olmakla birlikte, aynı zamanda tercih edilme sebeplerindendir.

Bu çerçevede, keşif incelemesini gerektiren bir uyuşmazlığın hakem ya da hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde şöyle bir yol izlenebileceği kanaatindeyiz: Yukarıda ayrıntıları ile açıklandığı üzere, sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilen HMK anlamında belgedir⁴²³. Bu görüş çerçevesinde tarafların uyuşmazlığın çözümünde etkili olacak vakıya ilişkin her türlü belgeyi sunmaları mümkündür. Bu durumda belge olarak olay mahallinde çekilen veya internet üzerinden alınan olay yerini gösterir fotoğraf, kazanın oluş şekline ilişkin görüntü kaydı ve sair delillerin sunulması mümkündür. Bunun yanı sıra başvuru, sigorta

⁴²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II., B., 1., b.

tahkime başvurmadan önce delil tespiti de yaptırabilir. Zira HMK ile hukukî yararın varlığı hâlinde tarafların dava açmadan önce keşif ya da bilirkişi incelemesi yapılması veya tanık dinlenmesi hususunda mahkemeden talepte bulunabileceği açıkça belirtilmiştir (HMK m. 400, m. 401). Delil tespiti ile düzenlenen raporun ya da tanık beyanının Komisyon'a sunulması mümkündür. Bu şekilde keşif incelemesi yapılmaksızın vakıa ispatlanabilecektir. Ancak delil ikame yükü çerçevesinde tarafların elinde böyle bir belgenin bulunmaması ve uyuşmazlığın keşif incelemesi yapılmadan çözülemeyeceğinin anlaşılması hâlinde verilmesi gereken karar, başvurunun reddi değil dosyadan el çekme kararı olacaktır.

E. Sigorta Tahkimde Tanık Dinletilmesi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafların somut vakıanın ispatı için tanık deliline başvurabilecekleri belirtilmektedir (HMK m. 240)⁴²⁴. Tanık, aslında en eski ve klasik ispat aracı olan delildir. Özellikle yazının pek de gelişip yaygınlaşmadığı dönemlerde, nisbeten yakın zamanlara göre en çok kullanılan delildir denilebilir. Ancak tanık delilinin gerekliliği yanında güvenilirliği konusunda da birçok tartışma vardır⁴²⁵.

Sigorta tahkimde tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususunda doktrinde görüş birliği sağlanamamıştır. Bu çerçevede yazarların bir kısmı gerek duyulması hâlinde tanık dinlenebileceğini⁴²⁶ ifade ederken, bir kısmı tanık dinlenemeyeceğini⁴²⁷ ifade etmektedir (SK m. 30/15).

Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından verilen kararlara değinmek gerekirse, hakemler arasında da bir görüş birliği sağlanamadığını ifade etmek gerekir. Bu çerçevede kimi hakemler tanık dinlenebileceği⁴²⁸ yönünde kararlar verirken, kimi

⁴²⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 408; Varol ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 298; Arslan ve diğerleri, s. 471; Atalı ve diğerleri, s. 521; Postacıoğlu ve Altay, s. 694.

⁴²⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 416. Yazarlar tanık delilinin görülen ve duyulan şeylerin geçmişte meydana gelmesi sebebiyle unutulmasının mümkün olduğunu, ayrıca taraflar arasındaki yakınlığın tanık delilinin güvenilirliğini zedeleyebileceğini ifade etmektedir.; Arslan ve diğerleri, s. 470; Atalı ve diğerleri, s. 521; Postacıoğlu ve Altay, s. 693.

⁴²⁶ Kayıhan ve Günergök, Sigorta Hukuku, s. 287.

⁴²⁷ Mahmut Bilgen, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 979.

⁴²⁸ HK, T. 31.02.2016, K. 2016/15712, HKD, S. 26, Nisan-Haziran 2016, s. 19; İHK, T. 09.06.2016, K. 2016/1352, HKD, S. 26, Nisan-Haziran 2016, s. 73; *"Tarafların, Delil ve Tanık Listesi'ni Komisyon'a sunmak üzere taraflara kararın tebliği tarihinden itibaren 10 gün kesin süre verilmesine, belirtilen süre içinde Tanık Listesi sunulmaması durumunda bu haktan vazgeçmiş*

hakemler sigorta tahkimde fiziksel imkânsızlık sebebiyle tanık dinlenemeyeceği⁴²⁹ yönünde kararlar vermektedir. Bu hususta bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay tarafından verilen kararlara da değinmekte yarar görüyoruz.

Sigorta tahkimde üst yargı yerinin Yargıtay olduğuna ilişkin Yargıtay İBHGK kararı yayımlanmadan önce, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi kararları arasında da birlik bulunmamaktaydı. Kimi dosyalarda tanık dinlenmesi gerektiği yönünde kararlar verilirken⁴³⁰, kimi dosyalarda sigorta hakemlerince dosyadan el çekilmesi ve uyuşmazlığın adlî yargı mercilerince çözülmesi gerektiği yönünde kararlar verilmekteydi⁴³¹.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından ise istikrarlı bir şekilde sigorta tahkimde tanık dinlenebileceği yönünde kararlar⁴³² verildiği görülmektedir. Bu noktada, Yargıtay'ın sigorta tahkimin genel tahkimin özelleştirilmiş hâli olduğu hususunu göz

sayılacağıının ihtaren bildirilmesine..." HK, T. 06.07.2015, K. 2016/3542, HKD, S. 25, Ocak-Mart 2016, s. 67; HK, T. 23.02.2015, K. 2015/1459, HKD, S. 21, Ocak-Mart 2015, s. 7; HK, T. 07.01.2013, K. 2013/24, HKD, S. 13, Ocak-Mart 2013, s. 10; "29.06.2012 tarihli duruşmada dinlenen başvuru sahibi/davacı asil ile davacı tanıklarından K beyanlarında..." HK, T. 16.08.2012, K. 2012/941, HKD, S. 11, Temmuz-Eylül 2012, s. 16; HK, T. 03.01.2011, K. 2011/4, HKD, S. 5, Ocak-Mart 2011, s. 22 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 31.05.2020).

⁴²⁹ "...tüm bu bahsi geçen delil toplama, tanık dinleme gibi yetki ve imkanlara sahip olunmadığı... Tahkim süreçleri ve yasal imkanları ile tüm bu yargılamaya konu usule ve esasa ilişkin işlemlerin mümkün olmadığı gözetildiğinde bu durumun fiziksel imkansızlık niteliğinde olduğu dosyanın varlığı itibarıyla, dosya kapsamından karara bağlanmasının; doğru olmayan, hukuka aykırı ve güvenilirliği zedeleyici sonuçlara ulaşma tehlikesi yaratacağı tespit edildiğinden uyuşmazlığın Adli Yargı mercilerince incelenmesi gerekmektedir" HK, T. 11.09.2019, K. 2019/71816, HKD, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, s. 48 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 31.05.2020).

⁴³⁰ "Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyetince yapılacak iş; resmî kaza tespit tutanağını tanzim eden tutanak imzacıları ile davalı tarafın delil olarak dayandığı, olayla ilgisiz ve tamamen üçüncü kişi sıfatındaki Kolart firması çalışanlarınca tutulmuş tutanak imzacılarının tanık olarak dinlenilmesi...olmalıdır." T. 08.03.2022, E. 2017/833, K. 2018/300 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 31.05.2020).

⁴³¹ "...olayın nasıl meydana geldiğinin ve kusur durumunun tespiti için gerekirse tanık dinlenerek ve keşif yapılarak kusur raporu alınması ve ceza soruşturması sonucunun beklenmesi gerektiği ve bu nedenle de uyuşmazlık tahkime elverişli olmadığı gözetilerek "dosyadan el çekilmesine" karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde esastan red kararı verilmesi doğru olmamıştır." T. 30.12.2019, E. 2018/1875, K. 2019/4121; "Somut uyuşmazlıkta gerek yargılama aşamasında ve gerekse istinaf aşamasında ileri sürülen talepler açısından, olayın tam olarak aydınlatılması için keşif yapılarak, gerektiğinde taraflarca bildirildiğinde tanıkların da dinlenmesi gerekmektedir, davanın tahkime uygun olmadığından, HMK 435/1-c maddesi gereğince dosyadan el çekilerek tahkim yargılamasına son verilmesi gerekirken nihai karar verilmesi doğru olmamıştır." T. 31.10.2019, E. 2017/2072, K. 2019/3686 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 31.05.2020).

⁴³² "O hâlde Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Heyetince yapılacak iş; kaza tespit tutanağını tanzim eden tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenilmesi, ayrıca Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 31.1.2013 tarih, 2012/836 esas, 2013/52 karar sayılı dosyasının celbi ile bu dosyada dinlenen tanık beyanları ve dosya kapsamında bulunan delillerin değerlendirilmesiyle varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken..." T. 20.02.2014, E. 2014/1596, K. 2014/2221 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 31.05.2020).

ardı ettiğini, kurumun yapısına ve yargılamanın işleyişine aykırı nitelikte kararlar verdiğini ifade etmeyi gerekli görüyoruz.

Sigorta tahkimde tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususunda bizim görüşümüz ise şu şekildedir: Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü son derece açıktır. Bu kadar net bir hükmün aksine yorum yapmanın kanun koyucunun iradesini ve sigorta tahkimin amacını yok saymak anlamına geldiğini düşünüyoruz. Ayrıca keşfe ilişkin yaptığımız açıklamalara paralel olacak şekilde, farklı şehirlerde bulunan hakemlerin tanık dinletme talebi karşısında güçlük yaşayacağı aşîkârdır. Zira heyet hâlinde bakılan dosyalarda hakemler bir araya gelmemektedir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda tanık deliline dayanılması veya böyle bir ihtiyacın bulunması hâlinde şöyle bir yol izlenmesi mümkündür: Yukarıda açıklandığı üzere, sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilen HMK anlamında belgedir⁴³³. Bu görüş çerçevesinde tarafların uyuşmazlığın çözümünde etkili olacak vakıya ilişkin her türlü belgeyi sunmaları mümkündür. Bu noktada tanık olarak dinlenecek kişilerin tanıklık yapacakları hususa ilişkin noter huzurunda alınan beyanlarının Sigorta Tahkim Komisyonu'na sunulması mümkündür. Bunun yanı sıra tanık beyanının görüntü kaydı olarak sunulması da mümkündür. Bu yolun izlenmesi ile tanık beyanı, sigorta tahkim incelemesine konu edilebilecek bir belge, Kanun'un deyimiyle evrak, niteliği kazanacaktır. Bu şekilde sigorta tahkimde tanık dinlenememesinin yaratacağı dezavantajların da önüne de geçilmiş olacaktır. Ancak delil ikame yükü çerçevesinde tarafların elinde böyle bir belgenin bulunmaması ve uyuşmazlığın tanık dinlenmeden çözülemeyeceğinin anlaşılması hâlinde dosyadan el çekme kararı verilmesi gerekecektir.

⁴³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II., B., 1., b.

III. SİGORTA TAHKİMDE DELİL SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN DURUM

A. Genel Olarak Delil Sözleşmesi

Kural olarak kanunun bir vakıanın belli bir delil ya da delillerle ispatlanacağını öngörmesi hâlinde, bu vakıaların anılan delil ya da delillerle ispatı zorunlu olup bu durum kanunî delil sisteminin bir sonucudur⁴³⁴. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "Kanunun belirli delillerle ispatını emrettiği hususlar, başka delillerle ispat olunamaz" denilmektedir (HMK m. 189/3).

Kanun koyucu istisnâ hâllerde belirli vakıaların belirli delil ya da delillerle ispatlanabilmesi hususunda taraflara sözleşme yapma serbestisi tanımıştır⁴³⁵. Böyle bir sözleşmenin varlığı durumunda tarafların belirli vakıaları belirli delil ya da delillerle ispatlamaları mümkündür⁴³⁶. Tarafların bir vakıanın belirli bir delil ya da diğer deliller yanında kararlaştırılan farklı bir delil ile ispatlanabileceği hususunda yaptıkları sözleşmeye *delil sözleşmesi* denir⁴³⁷. Geçerli bir delil sözleşmesinin varlığından bahsedebilmek için, sözleşmeye konu vakıa ya da vakıalar ile ispat faaliyetinin hangi delil ya da delillerle gerçekleştirileceği hususunun belirli olması gerekmektedir⁴³⁸. Bu sözleşmenin yargılamadan önce ya da yargılama sırasında yapılabilmesi mümkündür⁴³⁹. Her ne kadar delil sözleşmesi usûl sözleşmesi niteliğinde olsa da, kuruluş ve geçerliliği bakımından borçlar hukuku esaslarına tâbi olduğu ifade edilmektedir⁴⁴⁰. Doktrinde *İlday* tarafından delil sözleşmesinin kesin delil niteliğinde olduğu, bu sebeple tarafları ve mahkemeyi bağlayacağı ifade edilmektedir⁴⁴¹.

⁴³⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1740.

⁴³⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Tanrıver, s. 885; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1740.

⁴³⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; İlday, s. 148; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 848. Yazarlar, taraflar arasında doğacak tüm uyumsuzluklar bakımından geçerli olacak şekilde bir delil sözleşmesi yapılamayacağını ifade etmektedir.; Tanrıver, s. 885; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1740; Atalı ve diğerleri, s. 493.

⁴³⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 847, 848. Yazarlar delil sözleşmesinin taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalar bakımından yapılabileceğini, kendiliğinden araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalar bakımından hâkimin re'sen delil toplayabilmesi sebebiyle delil sözleşmesi yapılamayacağını ifade etmektedir.; Tanrıver, s. 885; Kuru, HMK III, s. 2881; Atalı ve diğerleri, s. 493.

⁴³⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 377; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 849; Tanrıver, s. 888; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1742, 1749.

⁴³⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 148; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1742; Atalı ve diğerleri, s. 493.

⁴⁴⁰ Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; Tanrıver, s. 888; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1742.

⁴⁴¹ İlday, s. 148.

Aynı zamanda tarafların delil sözleşmesi yapma özgürlüğünün sınırsız bir özgürlük olmadığı, sınırlarının HMK ile düzenlendiği, bu sınırları aşacak mahiyetteki delil sözleşmelerinin geçersiz olacağı ifade edilmektedir⁴⁴². İlgili hüküm şu şekildedir: “Taraflardan birinin ispat hakkının kullanımını imkânsız kılan veya fevkalade güçleştiren delil sözleşmeleri geçersizdir” (HMK m. 193/2).

Medenî usûl hukukunda derhâl uygulama ilkesi geçerli olduğundan, eski Kanun döneminde yapılmış geçersiz bir delil sözleşmesinin varlığı hâlinde de geçersizlik yaptırımına hükmedilecektir⁴⁴³. Zira bu husustaki Kanun hükmü şu şekildedir: “Bu Kanun hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhâl uygulanır” (HMK m. 448/1).

Delil sözleşmesinin taraflarca, yargılama öncesinde ya da yargılama sırasında yapılması mümkündür⁴⁴⁴. Bu husustaki Kanun hükmü şu şekildedir:

Taraflar yazılı olarak veya mahkeme önünde tutanağa geçirilecek imzalı beyanlarıyla kanunda belirli delillerle ispatı öngörülen vakıaların başka delil veya delillerle ispatını kararlaştırabilecekleri gibi; belirli delillerle ispatı öngörülmeyen vakıaların da sadece belirli delil veya delillerle ispatını kabul edebilirler (HMK m. 193/1).

Tarafların delil sözleşmesini ayrı bir sözleşme olarak ya da maddî hukuk sözleşmesinin koşulu olarak yapmaları arasında bir fark bulunmayıp etkilerini münhasıran usûl hukuku alanında doğuran delil sözleşmesinin, usûl hukuku sözleşmesi olduğu gerçeği değişmeyecektir⁴⁴⁵.

Delil sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması geçerlilik şartı değil ispat şartı olduğundan, tarafların sözlü bir şekilde dahi delil sözleşmesi kurmaları mümkündür⁴⁴⁶. Ancak delil sözleşmesinin sözlü şekilde yapıldığının ispatı için, yargılama sırasında

⁴⁴² Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1747; Pekcanitez ve diğerleri, s. 376; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, ss. 273, 274. Yazarlar tarafından, taraflardan birinin ispat hakkının kullanımını imkânsız kılan veya fevkalade güçleştiren delil sözleşmelerinin kesin hükümsüz olduğu, taraflarca ileri sürülmesi dahi hâkimin bu durumu re’sen dikkate alması gerektiği ifade edilmektedir.; İlday, s. 147; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 855; Yargıtay 23. HD, T. 20.02.2017, 9772/482 (Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 855, dn. 16); Tanrıver, ss. 821, 889; Göksu, s. 52; Arslan ve diğerleri, s. 497; Atalı ve diğerleri, s. 494.

⁴⁴³ Pekcanitez ve diğerleri, s. 376, 377; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1747, 1748.

⁴⁴⁴ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 375, 376; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 148; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 849; Tanrıver, s. 886; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1744; Kuru, HMU III, s. 2924; Arslan ve diğerleri, s. 499; Atalı ve diğerleri, s. 493.

⁴⁴⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 375; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 148; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 848, 855; Tanrıver, s. 885; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1743; Kuru, HMU III, s. 2922.

⁴⁴⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 376; Tanrıver, s. 890; Aksi yönde görüşler için bkz. Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 148; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 854; Kuru, HMU III, s. 2922; Göksu, s. 52; Arslan ve diğerleri, s. 499.

karşı tarafın ikrar beyanında bulunması gerekecektir⁴⁴⁷. Tarafların delil sözleşmesini yargılama sırasında beyanlarını tutanağa geçirtmek suretiyle yapmaları mümkün olduğu gibi, senetle ispat zorunluluğunun bulunduğu hâllerde bir vakıanın tanıkla ispat edilmek istenmesi hâlinde karşı tarafın buna açık bir şekilde muvafakat etmesi ile de mümkündür (HMK m. 200/2)⁴⁴⁸.

Delil sözleşmeleri münhasır delil sözleşmeleri ve münhasır olmayan delil sözleşmeleri olmak üzere iki türde yapılmaktadır⁴⁴⁹.

Tarafların belirli bir vakıanın yalnızca belirli delil veya delillerle ispatlanabileceğine ilişkin yargılamadan önce ya da yargılama sırasında yaptıkları sözleşmeye *münhasır delil sözleşmesi* denir (HMK m. 193/1)⁴⁵⁰. Münhasır delil sözleşmesi yapılması hâlinde, o vakıanın sadece belirlenen delil veya delillerle ispatlanması mümkündür⁴⁵¹. Doktrinde *Atalay* tarafından münhasır delil sözleşmesi ile bağlı olan hâkimin gerekli hâllerde bilirkişi ve keşif deliline başvurabileceği ifade edilmektedir⁴⁵². Takdirî delillerle ispatı mümkün olan bir hukukî işlemin sadece senetle ispat edilebileceğine ya da kesin delillerle ispatı gereken bir hukukî işlemin sadece tanıkla ispat edilebileceğine ilişkin olarak yapılan delil sözleşmesi münhasır delil sözleşmesinin tipik örneklerindendir⁴⁵³. Tek ya da birden fazla delil türü

⁴⁴⁷ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1744; Pekcanitez ve diğerleri, s. 376; Kuru, HMU III, s. 2923.

⁴⁴⁸ Pekcanitez ve diğerleri, s. 376; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 856-859. Yazarlar tarafından zımnen onay verilemeyeceği ifade edilmektedir.; Tanrıver, ss. 888, 889. Yazar bu onay ile, delil sözleşmesi değil tek taraflı bir usûl işleminin meydana geldiğini ifade etmektedir.; Aynı yönde Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1745, 1746; Kuru, HMU III, ss. 2922-2931; Arslan ve diğerleri, s. 499

⁴⁴⁹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 377; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 848; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1750; Göksu, s. 52.

⁴⁵⁰ Pekcanitez ve diğerleri, ss. 377, 378. Yazarlar münhasır delil sözleşmesinin tipik örneğinin hakem-bilirkişi sözleşmesi olduğunu, tarafların aralarındaki uyuşmazlık bakımından hakem bilirkişilerin tespitini kabul edeceklerini kararlaştırmaları hâlinde hem tarafların hem de mahkemenin bu rapor ile bağlı olacağını, raporun ancak hak ve nesafete açıkça aykırı olması hâlinde iptal davasına konu olabileceğini ifade etmektedir.; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 146; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 848, 849; Tanrıver, s. 886; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1750; Görgün ve diğerleri, s. 482; Kuru, HMU III, s. 2885; Arslan ve diğerleri, s. 497; Atalay ve diğerleri, s. 494.

⁴⁵¹ Pekcanitez ve diğerleri, s. 377. Yazarlar münhasır delil sözleşmesine örnek olarak takdirî delillerle ispatı mümkün olan bir vakıanın sadece senetle ispatlanabileceğinin kararlaştırılmasını vermektedir.; İlday, s. 148; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 849-851. Yazarlar münhasır delil sözleşmesi ile kararlaştırılan delil ya da delillerden başkaca delil ya da delillerle ispat faaliyetinde bulunulmasının karşı tarafın onayını içeren yeni bir delil sözleşmesi ile mümkün olduğunu ve bu sözleşmenin de delil sözleşmeleri için geçerli şekle tâbi olduğunu ifade etmektedir.; Tanrıver, s. 886. Yazar tarafından münhasır delil sözleşmesinin daraltıcı etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir.; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1750; Kuru, HMU III, s. 2885; Arslan ve diğerleri, s. 497.

⁴⁵² Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1750, 1751.

⁴⁵³ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 849; Pekcanitez ve diğerleri, s. 377; Tanrıver, s. 886; Kuru, HMU III, s. 2885; Arslan ve diğerleri, s. 497.

kararlaştırılması mümkünse de, birden fazla delil türünün kararlaştırıldığı geçerli bir münhasır delil sözleşmesinden bahsedebilmek için, anılan delillerin açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir⁴⁵⁴.

Tarafların belli bir vakıanın kanunen mümkün olan deliller yanında kendilerinin kararlaştırdıkları delillerle de ispatlanabileceği hususunda yaptıkları sözleşmeye *münhasır olmayan delil sözleşmesi* denir⁴⁵⁵. Doktrinde münhasır olmayan delil sözleşmesine tipik örnek olarak senetle ispat zorunluluğu olan hukukî işlemlerin tanık deliliyle de ispatlanabileceğinin kararlaştırılması verilmektedir⁴⁵⁶.

Yapılan delil sözleşmesi türünün tespit edilememesi hâlinde adil yargılanma hakkına uygun olarak münhasır olmayan delil sözleşmesinin varlığının kabulü gerekir⁴⁵⁷.

Delil sözleşmelerine ilişkin genel açıklamalarımızdan sonra münhasır delil sözleşmesinin tipik örneği olan ve özellikle sigorta hukuku alanında uygulama alanı bulan hakem-bilirkişi sözleşmesinden bahsetmek istiyoruz.

*Hakem-bilirkişi sözleşmesi ile taraflar, aralarındaki belli bir uyuşmazlık konusunun miktarının veya niteliklerinin belirli hakem-bilirkişiler tarafından tespit edileceğini ve hakem bilirkişilerce yapılacak tespiti kabul edeceklerini kararlaştırlar.*⁴⁵⁸

Tarafları ve mahkemeyi bağlayıcı nitelikteki hakem-bilirkişi sözleşmesi, münhasır delil sözleşmesinin özel bir türüdür⁴⁵⁹. Bu kapsamda öncelikle hakem-bilirkişi sözleşmesinin şartlarına değinmek gerekir.

⁴⁵⁴ Pekcanitez ve diğerleri, s. 377; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 849; Tanrıver, s. 888; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1742, 1751; Kuru, HMU III, ss. 2887, 2888; Arslan ve diğerleri, s. 497.

⁴⁵⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s. 378; Budak ve Karaaslan, Ders Kitabı, s. 273; İlday, s. 146; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, ss. 848, 854; Tanrıver, s. 887. Yazar tarafından münhasır olmayan delil sözleşmesinin genişletici etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir.; Kuru, HMU III, s. 2921; Arslan ve diğerleri, s. 498; Atalı ve diğerleri, s. 494.

⁴⁵⁶ Pekcanitez ve diğerleri, s. 378; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 854; Tanrıver, ss. 887, 888; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1754, 1755; Görgün ve diğerleri, s. 482; Kuru, HMU III, s. 2921 Arslan ve diğerleri, ss. 451, 452, 498; Postacıoğlu ve Altay, s. 606.

⁴⁵⁷ Pekcanitez ve diğerleri, s. 378; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 851; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1755; Arslan ve diğerleri, s. 499.

⁴⁵⁸ Kuru, HMU III, s. 2899; Ayrıca bkz. Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 851.

⁴⁵⁹ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 851; Kuru, HMU III, s. 2899; “Öğretide açıkça kabul edildiği üzere; hakem-bilirkişi raporları HUMK’nun 516 ncı ve devamı maddelerinde öngörülen hakem kararı niteliğinde olmayıp HUMK’nun 287/2’inci maddesinde belirtilen münhasır delil sözleşmesi hükmündedir. Hakem-bilirkişiler normal bilirkişilerden farklı oldukları gibi hakemlerden de farklıdırlar. Hakem-bilirkişi raporları normal raporların aksine gerek taraflar ve gerekse mahkemeyi bağlayıcı niteliktedir.” Yargıtay 11. HD, T. 01.02.1994, E. 1994/3170, K. 1994/643 (Kuru, HMU III, s. 2919, dn. 91b); Öztekin, s. 223; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1752; Arslan ve diğerleri, s. 498; Postacıoğlu ve Altay, s. 605.

Bir hakem-bilirkişi sözleşmesinin geçerliliği öncelikle, tarafsız üçüncü kişilerden seçilen hakem ya da hakemlerin varlığına bağlıdır⁴⁶⁰. Taraflarca dosyaya bu şartı taşıyan bir hakem-bilirkişi sözleşmesi sunulması hâlinde hâkimin sözleşmeyi re'sen gözetmesi ve bu sözleşmeye dayalı rapor doğrultusunda karar vermesi gerekmektedir⁴⁶¹. Bu durumda artık hâkimin bilirkişi incelemesi yaparak karar vermesi mümkün değildir⁴⁶². Ancak seçilen hakem-bilirkişinin tarafsızlığından şüpheye düşülmesi hâlinde hazırlanan rapor da mahkemeyi bağlamayacaktır⁴⁶³.

Taraflar arasında akdedilmiş bir hakem-bilirkişi sözleşmesi varsa, dava açılmadan ya da sigorta tahkime başvurulmadan önce hakem-bilirkişiye başvurulması daha doğrudur⁴⁶⁴. Zira sözleşme uyarınca hazırlanan rapora göre, sigortacının hasar bedelini ödemesi ve tarafların anlaşması hâlinde dava açılmasına gerek kalmayacaktır⁴⁶⁵. Ancak yine de tarafların dava açabilmesi ya da sigorta tahkime başvurabilmesi için hakem-bilirkişi raporunu bekleme zorunluluğu yoktur⁴⁶⁶. Doktrinde, zaman kaybetmek istemeyen davacının hakem-bilirkişiye başvurmadan önce dava açması hâlinde hâkim tarafından, hakem-bilirkişiye başvurmaları için taraflara süre verilerek gelecek rapor doğrultusunda karar verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁶⁷. Bu süre içinde taraflarca hakem-bilirkişiye başvurulmaması

⁴⁶⁰ Kuru, HMU III, s. 2907; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 852.

⁴⁶¹ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853; Kuru, HMU III, s. 2908; Nevhis Deren Yıldırım, “*Hakem-Bilirkişi Sözleşmesinin Hukukî Mahiyeti ve Delillerin Serbestçe Değerlendirilmesi İlkesinin Vazgeçilmezliği*”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 54, Sayı: 1-4, ss. 327, 328. Yazar tarafından hakem-bilirkişi sözleşmesinin bağlayıcılığının tarafların iradesinden kaynaklandığı fakat hâkimin tek bir delille bağlı kılınmasının onun takdir yetkisini ortadan kaldırmadığı, delil ikamesi tek bir delille gerçekleşse dahi hâkimin söz konusu delili değerlendirme konusunda takdir yetkisine sahip olduğu ifade edilmektedir.; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1752; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁴⁶² Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853; Kuru, HMU III, s. 2908; Deren Yıldırım, ss. 327, 328. Yazar tarafından hakem-bilirkişi sözleşmesinin bağlayıcılığının tarafların iradesinden kaynaklandığı fakat hâkimin tek bir delille bağlı kılınmasının onun takdir yetkisini ortadan kaldırmadığı, delil ikamesi tek bir delille gerçekleşse dahi hâkimin söz konusu delili değerlendirme konusunda takdir yetkisine sahip olduğu ifade edilmektedir.; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1752; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁴⁶³ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 852; Kuru, HMU III, s. 2907; “*Taraflardan birine bağlı olan kişilerin hakem bilirkişi olarak kararlaştırılması taraflar arasında eşitlik ilkesine aykırıdır. Bu nedenle bu gibi hakembilirkişilerin raporlarının mahkemeyi bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır.*” Yargıtay 15. HD, T. 18.05.1990, E. 1990/1123, K. 1990/2283 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.06.2020).

⁴⁶⁴ Kuru, HMU III, s. 2909; Öztekin, s. 224.

⁴⁶⁵ Kuru, HMU III, s. 2909.

⁴⁶⁶ Kuru, HMU III, ss. 2909, 2910; Öztekin, s. 224; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853.

⁴⁶⁷ Kuru, HMU III, s. 2910; Öztekin, s. 224; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853; Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1754. Yazar tarafından sözleşmeye rağmen hakem-bilirkişinin rapor hazırlamaktan kaçınması hâlinde mahkemece yeni bir hakem-bilirkişi tayin edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

hâlindeyse dosyanın usûlden reddi mümkün değildir⁴⁶⁸. Artık hâkimin genel hükümler doğrultusunda karar vermesi gerekecektir⁴⁶⁹.

Taraflarca, uyuşmazlık çıkmadan önce hakem-bilirkişi seçimi yapılabileceği gibi uyuşmazlık çıktıktan sonra seçim yapılması da mümkündür⁴⁷⁰. Bu durumda taraflardan her biri birer hakem-bilirkişi seçecek ve bu hakem-bilirkişiler üçüncü hakem-bilirkişiyi seçerek tarafsız bir heyetin oluşmasını sağlayacaktır⁴⁷¹. Taraflardan birinin hakem-bilirkişi seçmekten kaçınması hâlindeyse mahkeme seçim yapacaktır⁴⁷².

İfade edilmesi gereken bir diğer husus ise incelemelerinde serbest olan hakemlerin kanun hükümleri ile bağlı olmamasıdır⁴⁷³. Ancak hakem-bilirkişi raporlarının adalet ve nesafete aykırı olması hâlinde iptali gündeme gelebilmektedir⁴⁷⁴.

Bu konuda üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri ise hakem-bilirkişilerin sadece uyuşmazlık konusuna ilişkin tespitte bulunma yetkisine sahip olmalarıdır⁴⁷⁵. Yani hakem-bilirkişiler bir yargılama faaliyeti yürütmedikleri gibi talep sonucu hakkında hangi tarafın haklı hangi tarafın haksız olduğuna da hükmedemezler. O hâlde karar, raporla bağlı olan mahkeme tarafından verilecek, hakem-bilirkişi tarafından hazırlanan rapor sadece bir tespit niteliği taşıyacaktır⁴⁷⁶. Ancak hakem-bilirkişi sözleşmesinin geçersiz olması, hakem-bilirkişinin uygun bir şekilde seçilmemesi ya da yetki sınırları aşılarak rapor hazırlanması hâlinde mahkemenin bu raporla bağlı olmadığını belirtmek gerekir⁴⁷⁷. Öte yandan hakem-bilirkişi raporunun yetki sınırları aşılarak tanzim edilmesinin raporun tamamını geçersiz hâle

⁴⁶⁸ Kuru, HMu III, ss. 2911, 2912; Öztekin, s. 224.

⁴⁶⁹ Kuru, HMu III, ss. 2911, 2912; Öztekin, s. 224; “Verilen mehile rağmen tarafların delil sözleşmesi gereğince hakem bilirkişilerine başvurmamış olmaları davanın reddini mucip olmaz. Bu durumda iddia ve savunmanın genel hükümler dairesinde mahkemece incelenerek sonucuna uygun bir karar verilmesi iktiza ederken, yazılı delil sözleşmesi gereğince işlem yapılmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.” Yargıtay 11. HD, T. 17.11.1975, E. 1975/4965, K. 1975/6419 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 29.06.2020).

⁴⁷⁰ Kuru, HMu III, s. 2913.

⁴⁷¹ Kuru, HMu III, s. 2913.

⁴⁷² Kuru, HMu III, s. 2913.

⁴⁷³ Kuru, HMu III, s. 2913; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853.

⁴⁷⁴ Kuru, HMu III, ss. 2913, 2917; Öztekin, s. 225; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 854. Yazarlar bu hususun, hakem-bilirkişi sözleşmesine dayalı olarak karşı tarafça açılan davada savunma sebebi olarak ileri sürülebilecek olması hâlinde ayrıca bir iptal davası açılmayacağını ifade etmektedir.; Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1752, 1753.

⁴⁷⁵ Kuru, HMu III, s. 2914; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁴⁷⁶ Kuru, HMu III, s. 2914; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 853; Arslan ve diğerleri, s. 498.

⁴⁷⁷ Kuru, HMu III, s. 2916.

getirmeyeceğini, hâkimin raporun hüküm kısmı hariç yapılan tespitlere göre karar verebileceğini ifade etmekte yarar görüyoruz⁴⁷⁸.

Nihâî olarak taraflardan birinin hakem-bilirkişi raporunun iptali için dava açması hâlinde asıl davaya bakan mahkemenin raporun iptali için açılan davayı bekletici mesele yapması gerekecektir⁴⁷⁹. Zira hakem-bilirkişi raporunun iptali hakkında açılan dava neticesinde verilen karar mahkemeyi de bağlayacaktır⁴⁸⁰.

B. Sigorta Tahkimde Delil Sözleşmesinin Özellikleri

Sigorta tahkimde münhasır delil sözleşmesinin tipik örneği olan hakem-bilirkişi sözleşmesinin uygulama alanı bulması mümkündür. Hakem-bilirkişi sözleşmesinin varlığı hâlinde tarafların ve mahkemenin sözleşme uyarınca tanzim edilecek raporla bağlı olması ve sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vermesi bu konunun ayrı bir başlık altında incelenmesini gerekli kılmıştır.

Öncelikle sigorta hukukunda tarafların hakem-bilirkişi sözleşmesi akdedebilecekleri hâllere ilişkin olarak bazı sigorta genel şartları ile düzenlenme yapıldığını ifade etmek gerekir. Bu konuda Yangın Sigortası Genel Şartları, Yangına Bağlı Kâr Kaybı Sigortası Genel Şartları, Montaj Sigortaları Genel Şartları, Elektronik Cihaz Sigortaları Genel Şartları, Cam Kırılmasına Karşı Sigorta Genel Şartları ile tarafların zarar miktarının tespiti için hakem-bilirkişi sözleşmesi akdedebilecekleri ve bu sözleşme uyarınca tanzim edilen rapora dayanabilecekleri kaleme alınmıştır. Ancak bu sayılanların örnek niteliğinde olup sınırlı sayıda olmadığını belirtmekte yarar görüyoruz.

Her ne kadar hakem-bilirkişi sözleşmesine dayalı olarak tanzim edilen raporla birlikte sigorta tahkime başvurulması mümkünse de uygulamada tarafların genellikle bu delile dayanmayı tercih etmedikleri görülmektedir. Bunun sebebi, sigorta tahkim başvurusuna gerek kalmadan tarafların hakem-bilirkişi raporu ile tespit edilen bedel üzerinde anlaşmaları olabileceği gibi, sigorta şirketlerinin pek çok uyuşmazlık bakımından rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını iddia etmeleri de olabilir. Zira

⁴⁷⁸ Kuru, HMu III, ss. 2916, 2917.

⁴⁷⁹ Kuru, HMu III, s. 2920.

⁴⁸⁰ Kuru, HMu III, s. 2920.

yukarıda açıkladığımız üzere, hakem-bilirkişilerin hangi tarafın talebinde haklı olduğunu tespit etme yetkisi yoktur. Bu durumda talebin teminat kapsamında olup olmadığının tespiti yargılama neticesinde tespit edilecektir. Tarafların bu delile dayanmamalarının bir diğer sebebinin ise, hakem-bilirkişi raporunun kesin nitelikte olması ve tarafların rapora karşı itiraz imkânının bulunmaması olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, taraflar arasında bir hakem-bilirkişi sözleşmesi varsa delil olarak bu sözleşme uyarınca tanzim edilen rapora dayanılması mümkündür. Keza bu delil çerçevesinde bir karar verilmesi sigorta tahkim yargılamasının işleyiş biçimine de uygundur. Zira sigorta tahkimde hakemler sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verir (SK m. 30/15). Bu çerçevede hakem-bilirkişi raporunun sigorta tahkime başvurmada önce alınması hâlinde doğrudan rapor doğrultusunda bir karar verilecektir. Ancak taraflar arasında akdedilmiş bir hakem-bilirkişi sözleşmesi bulunmasına rağmen henüz hakem-bilirkişiye başvurulmamış ya da henüz rapor tanzim edilmemiş ise sigorta tahkim yargılaması sırasında bu eksiklikler giderilecek ve rapor doğrultusunda bir karar verilecektir.

IV. SİGORTA TAHKİM YARGILAMASINDA SAĞLIK KURULU RAPORLARININ DELİL OLARAK ÖZEL DURUMU VE DEĞERLENDİRMESİ

Beden gücü kayıplarında sürekli sakatlık söz konusu olduğu takdirde, malûliyet oranının tespit edilebilmesi için biri tüzük beşi yönetmelik olmak üzere altı adet yasal düzenleme bulunmaktadır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıkların çözümü bakımından hangi düzenlemenin esas alınması gerektiği önem arz ettiğinden çalışma kapsamında bu hususa değinmekte yarar görüyoruz. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise sağlık kurulu raporunun hukukî niteliğidir. Zira verilecek karar bakımından bu tespitın yapılması önemlidir. Çalışmamız kapsamında bu hususlar, doktrin görüşleri ve içtihatlar çerçevesinde değerlendirilecektir.

A. Konuyla İlgili Mevzuat ve Temel Düzenlemeler

Ülkemizde uzun yıllar boyunca bedensel zarar hâlinde malûliyet oranı 506 sayılı Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü⁴⁸¹’ne göre belirlenmiş ancak bu tüzüğün tıptaki yeniliklere uyum sağlayamaması sebebiyle *Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği*⁴⁸², sonrasında bu Yönetmelik’in de yetersiz olduğunun tespiti ile *Malûliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği*⁴⁸³ yürürlüğe girmiştir. Hangi yasal düzenlemenin uygulanacağı hususu uygulamada tartışmalara yol açarken 02.08.2016 tarihinde yürürlüğe giren ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’na, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar⁴⁸⁴ ile eklenen “Ek-6” hükmü ile sürekli sakatlık hâllerinde *Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik* uyarınca rapor alınacağı ve malûliyet oranının bu Yönetmelik’e göre tespit edileceği kaleme alınmıştır⁴⁸⁵. Ancak kısa bir süre sonra Resmî Gazete’de yayımlanan *Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik*⁴⁸⁶ ile *Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik* yürürlükten kaldırılarak erişkinler bakımından *Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik*’e yapılan atıfların *Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik*’e yapılmış sayılacağı kaleme alınmıştır (EİEDHY m. 14, EİEDHY m. 18)⁴⁸⁷. *Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik* 18 yaşını doldurmuş bireyler için uygulama alanı bulurken, 18 yaşını doldurmamış bireyler (çocuklar) içinse *Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında*

⁴⁸¹ BK, T. 26.05.1972, K. 7/4496 (RG, 22.06.1972, S. 14223).

⁴⁸² RG, 11.10.2008, S. 27021.

⁴⁸³ RG, 03.08.2013, S. 28727; Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1128. Yazar bu yönetmeliğin haksız fiilden kaynaklanan bedensel zararların tespitinde yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

⁴⁸⁴ RG, 02.08.2016, S. 29789.

⁴⁸⁵ Seven, Sigorta Şirketine Başvuru, s. 105; Vural Seven, “Bedensel Zararlardan Dolayı Hukukî Sorumluluk Uluslararası Kongre”, *Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 384*, Ankara, Mart 2020, (Bedensel Zarar), s. 356.

⁴⁸⁶ RG, 20.02.2019, S. 30692.

⁴⁸⁷ Seven, Bedensel Zarar, s. 357.

*Yönetmelik*⁴⁸⁸ uyarınca malûliyet oranının tespit edileceği düzenlenmiştir (EİEDHY m. 2/2, ÇİÖGDHY m. 4/1-ç).

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından sağlık kurulu raporunun hangi yönetmeliğe uygun olması gerektiği ve bu raporun geçerlilik şartlarının neler olduğu uygulamada bazı sorunların doğmasına sebebiyet vermektedir. Zira bazı başvuru sahipleri sağlık kurulu raporu almaksızın doğrudan Komisyon'a başvuru yaparken, bazı başvuru sahipleri hatalı yönetmeliğe göre düzenlenmiş ya da usûlüne uygun şekilde düzenlenmemiş sağlık kurulu raporu ile başvuru yapmaktadır. Bu hata, aşağıda ayrıntısı ile açıklanacağı üzere, başvurunun reddine sebebiyet vermektedir⁴⁸⁹.

B. Sağlık Kurulu Raporlarına İlişkin Dikkate Alınacak Bazı Düzenlemeler ve İçerikleri

Bu başlık altında kaza tarihi göz önünde bulundurularak sağlık kurulu raporunun hangi yönetmeliğe göre alınması gerektiğine ve ilgili yönetmeliklerin içerdiği önemli hükümlere değinilecektir.

1. Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu

Sağlık kurulu raporunun dayalı olduğu yönetmeliğin amacı, doktrinde farklı görüşlerin doğmasına sebebiyet vermiştir. Bu sebeple çalışma kapsamında öncelikle yönetmeliklerin amacına değinmekte yarar görüyoruz. Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik ile Yönetmelik'in amacı şu şekilde düzenlenmiştir⁴⁹⁰:

Bu Yönetmelik; özürlü sağlık kurulu raporlarının alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve özürlü sağlık kurulu raporu verebilecek yetkili sağlık kurumlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek; özürlülerle ilgili derecelendirmelere, sınıflandırmalara ve tanımlamalara gereksinim duyulan alanlarda ortak bir uygulama geliştirmek ve uluslararası sınıflandırma ve ölçütlerin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. (ÖÖSÖVSKRHY m. 1).

⁴⁸⁸ RG, 20.02.2019, S. 30692.

⁴⁸⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm, IV., B., 4.

⁴⁹⁰ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 581.

Özürlü: Doğuştan veya sonradan; bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım veya rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi (ÖÖSÖVSKRHY m. 4/1-c).

Ayrıca Yönetmelik ile sakatların vergi indiriminden faydalanmasının amaçlandığı da kaleme alınmıştır (ÖÖSÖVSKRHY m. 15)⁴⁹¹.

Doktrinde **Çelik** tarafından ÖÖSÖVSKRHY'nin yalnızca hukuka aykırı fiil neticesinde beden gücü kaybına uğrayan kişiler için düzenlenmediği ifade edilmektedir⁴⁹². Yazara göre bu Yönetmelik ile doğuştan veya bünyesel sakatlığı olan engellilerin korunması, vergi indiriminden yararlanması ve sakatlık kontenjanından işe alınması da amaçlanmaktadır⁴⁹³. Bu sebeple yazar, sigorta tahkime intikâl eden bedensel zarardan doğan uyumsuzluklar bakımından anılan Yönetmelik'in uygulama alanı bulamayacağı görüşündedir⁴⁹⁴. Yazarı bu şekilde düşünmeye iten bir diğer sebep ise, beden gücü kayıplarında kişinin mesleğine göre değerlendirme yapılan eski yönetmeliklerdir. Bu hususa örnek olarak, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği verilebilir. Zira bu Yönetmelik'in ekinde kişinin yaşına, mesleğine, araz meydana gelen uzvuna göre cetveller bulunmakta ve bu cetveller uyarınca kişinin malûliyet oranı tespit edilmekte iken ÖÖSÖVSKRHY'te böyle bir sınıflandırmaya yer verilmemektedir.

Her ne kadar yazar görüşlerini açıkladığımız şekilde gerekçelendirmişse de, kanaatimizce kaza tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerektiği hususu nettir. Bu noktada Yönetmelik'in doğuştan veya bünyesel sakatlığı olan engellileri kapsamaması sağlık kurulu raporunun dayalı olduğu yönetmeliği etkilememektedir. 02.08.2016 tarihinde Genel Şartlar'a eklenerek yürürlüğe giren *Ek-6* hükmü ile sürekli sakatlık hâlinde ÖÖSÖVSKRHY uyarınca rapor alınacağı kaleme alındığından, bu tarihten itibaren meydana gelen kazalardan doğan bedensel zararın

⁴⁹¹ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 581; "Davacının malûliyeti ve oranının tespitinde 17.04.2018 tarihli raporun esas alınması mümkün değildir. "Zira Özürlülük Ölçütü Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre düzenlenen raporların verilmiş amacı Yönetmeliğin 4, 5 ve 15. maddeleri uyarınca doğuştan veya sonradan beden gücü kaybı olan engellilerin korunması, vergi indiriminden yararlanmaları ve sakatlık kontenjanından işe alınmaları içindir." Yargıtay 11. HD, T. 03.10.2019, E. 2019/2279, K. 2019/6184 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 29.10.2021).

⁴⁹² Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 581.

⁴⁹³ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 581.

⁴⁹⁴ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 581.

tazmini talepli uyuşmazlıklarda ÖÖSÖVSKRHY'ye dayalı sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir.

2. Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu

Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik ile Yönetmelik'in amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

Bu Yönetmeliğin amacı, Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporu ile Erişkinler İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve bu raporu verebilecek yetkili sağlık kurum ve kuruluşlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek; engellilerle ilgili derecelendirmelere, sınıflandırmalara ve tanımlamalara gereksinim duyulan alanlarda ortak bir uygulama geliştirmek ve uluslararası sınıflandırma ve ölçütlerin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamaktır (EİEDHY m. 1).

Yönetmelik ile 18 yaşını doldurmuş bireylerin Yönetmelik kapsamında olduğu, engelli birey ifadesi ile fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyin kastedildiği ifade edilmiştir (EİEDHY m. 2, m. 4). Bu yönüyle Yönetmelik ile engelliliğin doğuştan veya sonradan kazanılması arasında bir ayrım yapılmadığının altını çizmek gerekir. Bu çerçevede, bedensel zarardan doğan tazminat talepli sigorta tahkim başvuruları bakımından kaza tarihi itibarıyla geçerli olması hâlinde EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir.

EİEDHY yürürlüğe girmeden önce bedensel zarara ilişkin tazminat talepleri bakımından sigorta şirketleri ÖÖSÖVSKRHY ile belirlenen malûliyet oranı uyarınca ödeme yapmaktaydı⁴⁹⁵. Ancak 20.02.2019 tarihinde yürürlüğe giren EİEDHY ile ÖÖSÖVSKRHY yürürlükten kaldırılmış ve bu Yönetmelik'e yapılan atıfların EİEDHY'ye yapılmış sayılacağı kaleme alınmıştır (EİEDHY m. 14, EİEDHY m. 18)⁴⁹⁶.

⁴⁹⁵ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1057.

⁴⁹⁶ Seven, Bedensel Zarar, s. 357. Yazar tarafından 02.08.2016 ile 20.02.2019 tarihleri arasında meydana gelen olaylar bakımından Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik hükümleri, 20.02.2019 tarihinden sonra meydana gelen olaylar bakımından 18 yaş üstü için Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında

Bu konu bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise şudur: EİEDHY ile engellilik durumu tespiti için kurulda hangi branşlarda uzmanlaşmış hekimlerin bulunması gerektiği kaleme alınmıştır (EİEDHY m. 6). Düzenlemeye göre şayet kişinin engeli birden fazla uzmanlık alanını ilgilendiriyorsa en az yedi üyeden oluşan bir kurul toplanması zorunludur. Bu kurulda bulunması gereken daimî kişiler şu şekildedir:

- a) İç hastalıkları uzmanı,
- b) Göz hastalıkları uzmanı,
- c) Kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı,
- ç) Genel cerrahi uzmanı,
- d) Nöroloji uzmanı,
- e) Ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı”

Ayrıca Yönetmelik hükmüne göre “Hastanın teşhis ve tedavisinde bizzat görev almış hekim veya hekimler sağlık kuruluna katılır veya görüşünü kurula bildirir” (EİEDHY m. 6/4). “Tek bir uzmanlık dalını ilgilendiren engel durumlarının tespitinde, ilgili uzmanlık dalından üç uzman hekimin katılımıyla kurul oluşturulur” (EİEDHY m. 6/4).

Bu düzenlemelerin üzerinde durma sebebimiz ise ilgili hükümlerin verilecek hakem kararları üzerindeki etkisidir. Zira usûlüne uygun kurul oluşturulmadan verilen sağlık kurulu raporuna dayalı sigorta tahkim başvuruları bakımından usûlden ret kararı verilmektedir. Bu konuda verilen bir kararın gerekçesi kısaca şu şekildedir⁴⁹⁷:

“...Yine, rapor, kaza ve rapor tarihinde geçerli olan Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliği de uygun değildir. Mezkur maluliyet raporunun incelenmesinde Yönetmelik hükümlerine uygun bir sağlık kurulu raporu olmadığı, zira kurulda ortopedi, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzman hekimin bulunmadığı, raporun esasen tek taraflı özel bir mütalaa niteliğinde olduğu, mezkur raporun içeriği itibarıyla bir Sağlık kurulu raporu için Yönetmelikte aranan yukarıda belirtilen şartların yerine getirilmeden hazırlandığı sonucuna varılmıştır.”

Gerçekten de geçerli bir sağlık kurulu raporunun varlığından bahsedebilmek için kişinin muayenesi, Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde ve uygun hekimler tarafından gerçekleştirilmelidir. Aksinin kabulü hatalı sağlık kurulu raporunun sigorta tahkimde tazminat hesabına ve hükme esas alınması anlamına gelecektir. Maddî

Yönetmelik, 18 yaş altı için Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerektiği ifade edilmektedir.

⁴⁹⁷ İHK, T. 18.03.2021, K. 2021/7400 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 207); Aynı konuda bkz. İHK, T. 09.10.2021, K. 2021/33829 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 208).

gerçeğe aykırı bu sonuç doğru olmayacağından anılan kararın yerinde olduğu kanaatindeyiz.

EİEDHY ekinde kaza sebebiyle kas iskelet sistemi başlığı altında meydana gelen sekellerin son 12 ayda değişmemesi gerektiği kaleme alınmıştır⁴⁹⁸. Bu sebeple başvurucunun kas iskelet sisteminde bir araz meydana gelmesi hâlinde 12 aylık süre dolmadan sağlık kurulu raporu alınmaması gerekmektedir⁴⁹⁹. Ancak sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda kimi zaman bu hususa dikkat edilmeden sağlık kurulu raporu düzenlendiği görülmektedir. Bu noktada hakemler tarafından kimi uyuşmazlıklarda alınan raporun Yönetmelik'e uygun olduğu ifade edilirken kimi uyuşmazlıklarda usûlden ret kararı verilmektedir⁵⁰⁰.

3. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik Uyarınca Alınacak Sağlık Kurulu Raporu

Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik ile yönetmeliğin amacı, sağlık kurulu raporuna itiraz prosedürü ve diğer hususlar EİEDHY'ye paralel olacak şekilde düzenlenmiştir (ÇİÖGDHY m. 1, m. 12). Farklı olarak Yönetmelik on sekiz yaşını doldurmamış bireyler (çocuklar) bakımından uygulama alanı bulmaktadır (ÇİÖGDHY m. 4/1-ç). Bu çerçevede, EİEDHY hakkında yaptığımız açıklamaların ÇİÖGDHY bakımından da geçerli olduğunu ifade etmekte yarar görüyoruz.

4. Tazminat Ödemelerinde Esas Alınacak Sağlık Kurulu Raporu

Tazminat ödemelerinde esas alınacak yönetmeliğin tespiti Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıkların çözümü bakımından önem arz etmektedir. Zira yanlış yönetmeliğe göre düzenlenen ya da usûlüne uygun düzenlenmeyen sağlık kurulu raporu ile Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurular bakımından

⁴⁹⁸ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 217.

⁴⁹⁹ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 217.

⁵⁰⁰ İHK, T. 18.03.2021, K. 2021/7400; İHK, 02.10.2021, T. 2021/32828; HK, T. 26.09.2021, K. 2021/139577 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 217, 218).

usûlden ret kararı verilebilmektedir. Bu bölümde sağlık kurulu raporunun düzenlenmesinde hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiğine değineceğiz.

a. Kaza Tarihi İtibariyle Geçerli Yönetmeliğe Göre Sağlık Kurulu Raporu Alınması

Sigorta Tahkim Komisyonu'na ve öncesinde sigorta şirketine kaza tarihi itibariyle geçerli yönetmelik uyarınca alınan sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması zorunludur. Bu çerçevede, öncelikli olarak kaza tarihi itibariyle geçerli yönetmeliğin tespiti ve sağlık kurulu raporu hazırlanırken hangi yönetmeliğin esas alındığının da açıkça belirtilmesi gereklidir⁵⁰¹. Zira her bir yönetmelik ekinde farklı cetveller bulunmakta ve malûliyet oranı bu cetvellere göre tespit edilmektedir.

Doktrinde **Çelik** tarafından ÖÖSÖVSKRHY, EİEDHY ve ÇİÖGDHY’te yaş ve meslek grup tablolarının bulunmadığı, doğuştan gelen rahatsızlıklar ile travma sonrası bedensel zararların ayırt edilemediği ileri sürülerek, sonradan oluşan bedensel zararlarda Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği’nin esas alınması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁰². Aynı zamanda yazar tarafından sağlık kurulu raporlarının iş kazalarından doğan uyumsuzluklar bakımından uygulama alanı bulamayacağının Yönetmelik ile kaleme alındığı gerekçe gösterilerek trafik kazalarından doğan uyumsuzluklar bakımından da uygulama alanı bulamayacağı ifade edilmektedir⁵⁰³. Anılan hüküm şu şekildedir:

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa tabi sigortalılara bağlanacak sürekli iş göremezlik geliri, malûllük aylıkları ile ölüm sigortasından bağlanacak aylıklar (1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre verilecek fark aylığı miktarının belirlenmesine esas sağlık kurulu raporları hariç) için istenecek durum bildirir sağlık kurulu raporları bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilemez (EİEDHY m. 2/3, ÇİÖGDHY m. 2/2).

Yazara göre Anayasa Mahkemesi kararı⁵⁰⁴ ile Karayolları Trafik Kanunu 90 hükmünde yer alan “ve bu kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda” ibaresi de

⁵⁰¹ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 203.

⁵⁰² Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1056, 1057, 1128, 1129.

⁵⁰³ Çelik, Tazminat ve Sigorta, ss. 1128, 1129.

⁵⁰⁴ AYM, T. 17.07.2020, E. 2019/40, K. 2020/40 (RG, 09.10.2020, S. 31269) (E.T.: 05.04.2022).

iptal edildiğinden artık tazminat hesabında Genel Şartlar'ın ve engelli sağlık kurulu raporunun esas alınması mümkün değildir⁵⁰⁵.

Kanaatimizce yazarın görüşlerine katılabilmek mümkün değildir. Zira Engelliler Hakkında Kanun⁵⁰⁶ ile, engellilik durumu tespitinin Kanun'da adı geçen Bakanlıklar tarafından yayımlanan yönetmelikle belirleneceği kaleme alınmıştır. Anılan hüküm şu şekildedir:

Bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel ihtiyaçlarını belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalarda uluslararası temel yöntemler esas alınır. Engellilik durumunun tespit ve uygulama esasları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının görüşleri alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir (EHK m. 5).

ÖÖSÖVSKRHY, EİEDHY ve ÇİÖGDHY'in bu Kanun hükmüne dayalı olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı tarafından ihdas edildikleri göz önünde bulundurulduğunda, Anayasa Mahkemesi iptal kararının sağlık kurulu raporlarının dayalı olduğu Yönetmelik üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır (ÖÖSÖVSKRHY m. 3, EİEDHY m. 3, ÇİÖGDHY m. 3). Bir diğer deyişle, anılan yönetmeliklerin dayanağını Genel Şartlar değil, Engelliler Hakkında Kanun oluşturmaktadır. Ayrıca AYM iptal kararı sonrasında ZMMS kapsamındaki tazminatlar KTK'ya, bu Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde TBK'ya göre belirleneceğine, tazminat hesabı yapılabilmesi için sigortacıya gerekli evraklarla başvuru yapılması gerektiğine ve başvuru ekinde sunulması gerekli belgelerin Genel Şartlar ile düzenlendiğine dair KTK 99 hükmü hâlâ yürürlükte olduğuna göre sağlık kurulu raporuna esas yönetmelik bakımından bir değişiklik söz konusu değildir.

Sigortacılık yapan kuruluşa ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmadan önce alınması gereken sağlık kurulu raporunun hangi yönetmeliğe göre alınacağı hususunda ise tarihe göre bir ayırım yapılmalıdır.

⁵⁰⁵ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 1129.

⁵⁰⁶ Engelliler Hakkında Kanun, 7.7.2005 tarihli ve 25868 sayılı Resmî Gazete'de 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun adı altında yürürlüğe girmiş olup 03.05.2013 tarihli ve 28636 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6462 sayılı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi ile yapılan değişiklikle Engelliler Hakkında Kanun adını almıştır.

Genel Şartlar’a *Ek-6* hükmü eklenmeden önce uygulamada birlik sağlanması adına Yargıtay tarafından kazanın 11.10.2008 tarihinden önce meydana gelmesi hâlinde Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.08.2008 ile 01.09.2013 tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013 tarihinden sonra meydana gelmesi hâlinde ise Malûliyet Tespiti İşlemleri Tüzüğü’ne göre sağlık kurulu raporu alınması gerektiği yönünde bir içtihat oluşturulmuştu⁵⁰⁷.

02.08.2016 tarihinde Genel Şartlar’a eklenerek yürürlüğe giren *Ek-6* hükmü ile sürekli sakatlık hâlinde ÖÖSÖVSKRHY uyarınca rapor alınacağı, 20.02.2019 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelik ileyse, EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınacağı kaleme alındığından, kazanın 02.08.2016 ile 20.02.2019 tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde ÖÖSÖVSKRHY, 20.02.2019 tarihinden sonra meydana gelmesi hâlinde ise EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir⁵⁰⁸.

Ancak Genel Şartlar’ın yürürlüğe girdiği tarih hususunda yanlışlığa düşen Yargıtay, *Ek-6* düzenlemesi sonrasında meydana gelen kazalar bakımından hangi yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu alınacağına dair hatalı kararlar vermektedir. Şöyle ki; *Ek-6* hükmü Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Şartlar ile Genel Şartlar’a eklenerek 02.08.2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına rağmen Yargıtay tarafından Genel Şartlar’ın yürürlük tarihi olan 01.06.2015 esas alınarak hatalı bir ayırım yapılmaktadır. Yargıtay’a göre kazanın 01.06.2015 ile 20.02.2019 tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde ÖÖSÖVSKRHY uyarınca, 20.02.2019 tarihinden sonra meydana gelmesi hâlinde ise EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir⁵⁰⁹.

⁵⁰⁷ “Malûliyete ilişkin alınacak raporların 11.10.2008 tarihinden önce Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013 tarihinden sonra da Malûliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliğine uygun olarak düzenlenmesi gerekir.” Yargıtay 17. HD, T. 03.10.2018, E. 2018/4121, K. 2021/9135; Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD, T. 06.02.2019 E. 2016/ 16110, K. 2019/1026; Yargıtay 17. HD, T. 06.02.2019, E. 2016/16110, K. 2019/1026; Yargıtay 17. HD, T. 29.04.2019, E. 2016/12953, K. 2019/5180; Yargıtay 17. HD, T. 11.02.2020, E. 2019/2120, K. 2020/1263 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 23.05.2022).

⁵⁰⁸ Seven, Bedensel Zarar, 357.

⁵⁰⁹ “Malûliyete ilişkin alınacak raporlar 11/10/2008 tarihinden önce Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11/10/2008 tarihi ile 01/09/2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01/09/2013 tarihi ile 01/06/2015 tarihleri arasında sonrada Malûliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01/06/2015 tarihi ile 20/02/2019 tarihleri arasında Özürlülük Ölçütü Sınıflandırması Ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından ise hatalı yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınması hâlinde genellikle usûlden ret kararı verilmektedir. Önemi sebebiyle bu konu hakkında birkaç örnek vermeyi gerekli görüyoruz.

İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâl eden 19.04.2017 tarihli trafik kazası sebebiyle malûl kalan başvurucunun ZMMS'ye dayalı tazminat talepli başvurusu bakımından Hakem Heyeti'nce başvurunun usûlden reddine karar verilmiş, bu karara başvuru tarafça edilmesi üzerine İtiraz Hakem Heyeti'nce itirazların reddine kesin olarak karar verilmiştir⁵¹⁰. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Somut Uyuşmazlık bakımından olay tarihi 19.04.2017'dir ve 29789 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları yürürlüktedir. 02.08.2016 tarihinde genel şartlarda yapılan "Tazminat Ödemelerinde İstenilecek Belgeler" başlıklı ek-6 düzenlemesi bir usul kuralı niteliğinde olup Sigortacılık Kanununda ve Karayolları Trafik Kanununda belirtilen sigorta kuruluşuna gerekli belgelerle başvuru kavramının ve şartının somutlaşmış, açıklığa kavuşmuş hâlidir. Dolayısıyla sonuç itibarıyla ek-6 da düzenlenen belgeler olmaksızın Sigorta Kuruluşuna karşı yapılan başvuruyu gerekli belgelerle başvuru olarak kabul etmemiz mümkün olmadığı gibi böyle bir başvuruyu geçersiz bir başvuru olarak addetmek gerekecektir. İtiraza konu dosyada ise Sigorta Şirketi'ne ZMSS Genel Şartları'nda belirlenen sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılmadığı ve bu nedenle başvurunun, gerekli belgelerle yapılan geçerli bir başvuru olmadığı görülmektedir..."

Tüm bu gerekçelerle, Sigorta Kuruluşuna gerekli belgelerle ve geçerli başvuru yapılmadığından Başvuru Sahibi'nin Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmasında hukuki yararının bulunmadığı sonucuna ulaşılmış ve başvurunun dava şartı yokluğundan usulden reddedilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. Varılan bu sonuca göre Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararının hukuka uygun olduğu görülerek, Başvuru Sahibi'nin itirazlarının reddine karar verilmiştir."

Verilen kararın ve gerekçesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sebebiyle Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği uyarınca sağlık kurulu raporu alarak bu raporla tespit edilen malûliyet oranına göre tazminat hesabı yapılması gerektiğini iddia etmiştir. Oysa AYM kararının alınacak sağlık kurulu raporunun dayalı olduğu

Yönetmelik hükümlerine, 20/02/2019 tarihinden sonra da Erişkinler için Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir." Yargıtay 4. HD, T. 24.11.2021, E. 2021/6247, K. 2021/9135; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD, T. 03.03.2022, E. 2021/11053, K. 2022/3951; Yargıtay 4. HD, T. 02.03.2022, E. 2021/11026, K. 2022/3681; Yargıtay 4. HD, T. 24.11.2021, E. 2021/6247, K. 2021/9135; Yargıtay 4. HD, T. 11.11.2021, E. 2021/5521, K. 2021/8741(Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 23.05.2022).

⁵¹⁰ İHK, T. 04.03.2021, K. 2020/6030, HKD, S. 45, Ocak-Mart 2021, ss. 99-105 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 20.05.2022).

yönetmelik üzerinde bir etkisi yoktur. Şöyle ki; sigorta tahkime başvuru yapılabilmesi için öncesinde sigortacılık yapan kuruluşa gerekli evraklarla başvuru yapılması gerekmektedir birlikte birlikte, ZMMS'ye dayalı talepler bakımından gerekli evrakların neler olduğu ZMMS Genel Şartları ekinde düzenlenmiştir. Sigorta tahkime konu kaza 19.04.2017 tarihinde meydana gelmiş olup kaza tarihi itibarıyla alınması gereken sağlık kurulu raporu, ÖÖSÖVSKRHY'e dayalı olmalıdır. Anılan Yönetmelik'in Engelliler Hakkında Kanun'a dayalı olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı tarafından ihdas edilmiş olması sebebiyle Anayasa Mahkemesi iptal kararının sağlık kurulu raporlarının dayalı olduğu Yönetmelik üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır (ÖÖSÖVSKRHY m. 3, EİEDHY m. 3, ÇİÖGDHY m. 3). Hatalı yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporuyla tespit edilen malûliyet oranının hatalı olacağı, sigorta şirketinin bu rapora göre tazminat hesabı ve ödeme yapamayacağı, bu yönüyle başvurunun Komisyon'a yaptığı başvuru bakımından hukukî yararının bulunmadığının kabulü gerekir. Bu çerçevede usûlden redde ilişkin karara karşı yapılan itirazın reddine karar verilmesi doğru olmuştur.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı trafik kazasından doğan bedensel zararın tazmini talepli uyuşmazlık bakımından ÖÖSÖVSKRHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınmadığından başvurunun usûlden reddine karar verilmiştir⁵¹¹. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Somut uyuşmazlık bakımından polîçe tanzim tarihi 21/09/2018 ve olay tarihi 09/04/2019'dır. 29789 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları yürürlüktedir. 02.08.2016 tarihinde genel şartlarda yapılan "Tazminat Ödemelerinde İstenilecek Belgeler" başlıklı ek-6 düzenlemesi bir usul kuralı niteliğinde olup Sigortacılık Kanununda ve Karayolları Trafik Kanununda belirtilen sigorta kuruluşuna gerekli belgelerle başvuru kavramının ve şartının somutlaşmış, açıklığa kavuşmuş hâlidir. Dolayısıyla ek-6 da düzenlenen belgeler olmaksızın Sigorta Kuruluşuna karşı yapılan başvuruyu gerekli belgelerle başvuru olarak kabul etmemiz mümkün olmadığı gibi böyle bir başvuruyu geçersiz bir başvuru olarak addetmek gerekecektir. Somut dosyada; ZMSS Genel Şartları'nda belirlenen "Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre alınmış sağlık raporu ile başvuru yapılmadığı ve bu nedenle başvurunun, gerekli belgelerle yapılan geçerli bir başvuru olmadığı görülmektedir. Tüm bu gerekçelerle aleyhine başvuru yapılan sigorta kuruluşuna gerekli belgelerle ve geçerli başvuru yapılmadığından Başvuru Sahibinin Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmasında hukuki yararının bulunmadığı sonucuna ulaşılmış ve başvurunun dava şartı yokluğundan usulden reddedilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır."

⁵¹¹ HK, T. 27.05.2020, K. 2020/13810, HKD, S. 42, Nisan-Haziran 2020, ss. 24-32 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 22.05.2022).

Hakem Heyeti'ne intikâl eden uyuşmazlığa konu trafik kazası 09.04.2019 tarihinde meydana gelmiş olup kaza tarihi itibariyle geçerli EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir. Zira EİEDHY 09.02.2019 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönüyle gerekli evraklarla sigorta şirketine ve Komisyon'a başvurulmadığından bahisle usûlden ret kararı verilmesi yerinde ise de kaza tarihi itibariyle geçerli yönetmelik doğru bir şekilde tespit edilemediğinden verilen kararın gerekçesi itibariyle hatalı olduğu kanaatindeyiz.

Hakem Heyeti'ne intikâl eden ZMMS'ye dayalı trafik kazasından doğan bedensel zararın tazmini talepli uyuşmazlık bakımından EİEDHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınmadığından bahisle dava şartı yokluğundan usûlden ret kararı verilmiştir⁵¹². Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Dosya muhteviyatı olarak taraflarca ibraz edilen belge ve bilgiler kapsamında uyuşmazlığın; Sigorta kuruluşu tarafından düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (TRAFİK) sigorta poliçesi kapsamında sorumluluğu temin edilen XXX plakalı aracın karıştığı trafik kazasında karşı araç içinde yolcu konumundaki XXX'un yaralanıp malûliyeti nedeniyle uğradığı malûliyet zararının giderilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvuru sahibi vekili tarafından dosyaya sunulan 02.09.2019 tarihli XXX Hastanesi Adli Tıp Ana bilim Dalı Kurulu raporunun, 30.03.2013 Tarihli Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması Yönetmeliğine göre düzenlendiği görülmektedir... Buna göre Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20.02.2019 tarihinden sonra alınacak engelli sağlık kurulu raporlarının işbu Yönetmeliğe göre düzenlenmesi zorunlu hâle gelmiştir. Davaya konu olayda ise başvuru sahibi tarafından dosyaya sunulan sağlık kurulu raporunun, Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik uyarınca düzenlendiği anlaşıldığından, başvurunun dava şartı eksikliğinden reddi gerekmiştir."

Hakem Heyeti'ne intikâl eden uyuşmazlığa konu trafik kazası 07.06.2017 tarihinde meydana gelmiş olup kaza tarihi itibariyle geçerli ÖÖSÖVSKRHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir. Zira işbu Yönetmelik 02.08.2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olup EİEDHY'in yayımlandığı 09.02.2019 tarihine kadar ÖÖSÖVSKRHY uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir. Bu yönüyle gerekli evraklarla sigorta şirketine ve Komisyon'a başvuru yapılmış olması sebebiyle usûlden ret kararı verilmesi doğru olmamıştır.

⁵¹² HK, T. 28.11.2019, K. 2019/97711, HKD, S. 40, Ekim-Aralık 2019, ss. 26-30 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 22.05.2022).

Hakem Heyeti'ne intikâl eden trafik kazasından doğan bedensel zararın tazmini talepli uyuşmazlık bakımından sigorta şirketine ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na farklı sağlık kurulu raporları ile başvuruda bulunulması sebebiyle dava şartı yokluğundan usûlden ret kararı verilmiştir⁵¹³. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Başvuru sahibi vekili, sigorta şirketine hasar dosyasında mevcut Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'nden alınan müvekkilinin XXXX malûl olduğunu gösteren rapor ile başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu'na 03.08.2018 tarihli XXXXEğitim ve Araştırma Hastanesi'nden "Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun müvekkilinin XXXX malûl olduğunu gösteren rapor ile başvuruda bulunmuştur. Sigorta şirketine ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurulardaki raporlar farklı olduğundan işbu sebeple Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin 13. Fıkrası gereğince sigorta kuruluşuna başvuru şartının gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır... Tarafların iddia ve savunmaları ile dosya münderecatı ve taraf delillerinin yürürlükte bulunan mevzuat ve Yargıtay kararları doğrultusunda, tarafların talep ve savunmaları, uyuşmazlığın çözümünde öncelikli incelenmesi gereken sıralama nazara alınarak yapılan inceleme ve değerlendirmeler çerçevesinde taraflar arasındaki uyuşmazlık konusu incelenmiş ve belirtilen gerekçeler neticesinde başvuru sahibinin XXXX TL sürekli iş göremezlik tazminatının tahsili talebinin başvuru şartı gerçekleşmediğinden usulden reddine karar verilmiştir."

Gerçekten de sigortacıya gerekli evraklarla başvuru yapılmasının amacı başvurucu tarafa yapılacak ödemenin belirlemesidir. Zira sigorta bir zenginleşme aracı olmadığından sigortacı ancak gerçek zararı ödemelidir. İyiniyet ve azami güvene dayanan sigorta ilişkilerinde sigortacının, somut olayın özelliklerine göre sorumluluğunu belirleyebilmesi için gerekli olan belge ve bilgiye ihtiyacı vardır. Sigortacıya yapılan başvuruda hangi yönetmeliğin esas alındığı bilinmediği gibi, sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecek olan Hakem Heyeti'ne iki farklı rapor sunulması da doğru olmamıştır. Bu çerçevede verilen kararın yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Sigorta tahkime tâbi uyuşmazlıklara ilişkin Yargıtay kararları, Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına taban tabana zıt mahiyettedir. Yargıtay, hatalı yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu ile Komisyon'a başvuru yapılmasını eksiklik olarak yorumlamakta ve raporun temininin hakemin görevi olduğu gerekçesiyle bu eksikliğin

⁵¹³ HK, T. 16.12.2019, K. 2019/102994, HKD, S. 40, Ekim-Aralık 2019, ss. 6-11 (Hakem Karar Dergisi) (E.T.: 22.05.2022).

sigorta tahkim yargılaması sırasında giderilmesi gerektiği görüşündedir⁵¹⁴. Ayrıca Yargıtay, hatalı yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu ile yapılan başvuruda malûliyet oranına dair fazlaya ilişkin talep ve dava hakkı saklı tutulmamışsa, başvurucunun kendisini bu oranla bağladığı gerekçesiyle daha yüksek bir malûliyet oranı tespit edilse dahi başvurucunun talebine göre hüküm kurulması gerektiği görüşündedir⁵¹⁵.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden trafik kazasından kaynaklanan bedensel zararın tazmini talepli uyuşmazlık bakımından Hakem Heyeti'nce başvurunun kabulüne karar verilmiş, sigortacının bu karara itiraz etmesi üzerine İtiraz Hakem Heyeti'nce itirazın kabulü ile başvurunun usûlden reddine karar verilmiştir. Başvurucu tarafça bu karar temyiz edilmiş ve Yargıtay tarafından İtiraz Hakem Heyeti kararının bozulmasına karar verilmiştir⁵¹⁶. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...Davacı Tahkim yoluna başvurmadan önce Sigorta Şirketine başvurmuş bir kısım ödemede yapılmıştır.Bu hâliyle dava açılmadan önce Sigorta Şirketine başvuru şartı da gerçekleşmiştir. Ancak davacının başvuruda sunduğu ve Uyuşmazlık hakem heyetince hükme esas alınan malûliyet raporunun hangi yönetmelik hükümlerine göre düzenlendiği belirsizdir. O hâlde 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun30/23 maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hâllerde HUMK hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı HMK'nın 431. maddesinde hakem heyetinin bilirkişi seçimine karar verebileceği düzenlenmiş olduğuna göre İtiraz Hakem Heyetince, davalı vekilinin davanın usulden reddine ilişkin itirazlarının reddi ile sair itirazlarının incelenmesi SONUCUNA GÖRE DE davacının tüm tedavi evraklarının dosyaya temini ve kaza tarihinde yürürlükte olan yönetmeliğe göre malûliyet oranının belirlenmesi için rapor alınması akabinde aktüer bilirkişiden ek rapor alınarak VARILACAK SONUCA GÖRE karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir."

⁵¹⁴ Yargıtay 17. HD, T. 18.11.2020, E. 2020/2503, K. 2020/7260; Yargıtay 4. HD, T. 08.11.2021, E. 2021/4510, K. 2021/8349; Yargıtay 4. HD, T. 25.10.2021, E. 2021/5970, K. 2021/7428; Yargıtay 4. HD, E. 2021/5363, K. 2021/7502 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

⁵¹⁵ "...davacı taraf, aldıkları raporla malûliyet oranının % 14 olarak tespit edildiğini, davalının bu malûliyet oranı yerine daha düşük malûliyet oranı üzerinden yaptığı ödemenin yetersiz olduğunu belirterek ve malûliyet oranı konusunda fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmadan tazminat istemiyle dava açmış olup malûliyet oranı hususunda kendisini sınırlamıştır. Bu itibarla; davacının malûliyet oranı bakımından talebini (% 14 oranı ile) sınırladığı da dikkate alındığında, tahkim yargılaması sırasında aldırılan rapordaki % 15,2 malûliyet oranına göre karar verilmesi, 6100 Sayılı HMK'nın 26/1. maddesindeki taleple bağlılık kuralına aykırı olmuştur. " Yargıtay 4. HD, T. 04.10.2021, E. 2021/5429, K. 2021/5964 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

⁵¹⁶ Yargıtay 4. HD, T. 14.06.2021, E. 2021/3082, K. 2021/2985 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

İtiraz Hakem Heyeti'nce usûlden ret kararı verilmesinin sebebi geçerli yönetmeliğe göre alınmış bir sağlık kurulu raporu bulunmamasıdır. Bu bakımdan sigortacılık yapan kuruluşa başvuru yapıldığı gerekçesiyle bozma kararı verilmesi doğru olmamıştır. Zira ZMMS Genel Şartları ile hangi yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınacağı düzenlenmiştir. Bu başvurunun amacı sigortacının yapacağı ödemeyi belirlemesidir. Sigorta bir zenginleşme aracı olmadığından, sigortacının ancak gerçek zararı ödemesi gerekmektedir. İyiniyet ve azami güvene dayanan sigorta ilişkilerinde sigortacının somut olayın özelliklerine göre sorumluluğunu belirleyebilmesi için doğru belge ve bilgilere ihtiyacı vardır. Hatalı yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu ile yapılan başvuruyla zararın belirlenmesi mümkün olmadığı gibi Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulmasında da hukukî yarar bulunmamaktadır. Bu sebeple verilen karara ve gerekçesine katılabilmemiz mümkün değildir.

b. Usûlüne Uygun Şekilde Düzenlenmiş Sağlık Kurulu Raporu Alınması

Kaza tarihi itibarıyla geçerli yönetmeliğin tespitinden sonra üzerinde durulması gereken bir diğer husus, sağlık kurulu raporunun usûlüne uygun şekilde düzenlenip düzenlenmediğidir. Zira her ne kadar alınan rapor kaza tarihi itibarıyla geçerli yönetmeliğe dayalı olsa da, usûlüne uygun şekilde düzenlenmemesi de hatalı yönetmeliğe göre düzenlenmesi ile benzer sonuçların doğmasına sebebiyet vermektedir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından alınması zorunlu sağlık kurulu raporlarının dayalı olduğu yönetmeliklerin hepsinde ortak olan bir husus vardır ki, bu da başvurucunun bizzat muayene olma zorunluluğudur (ÇGMKGKOTİY m. 6/a, MTİY m. M. 6/5-a, ÖÖSÖVSKRHY m. 9/1, EİEDHY m. 6/4, 8/1-d, ÇİÖGDHY m. 8/1-ç)⁵¹⁷. Zira muayene yapılmadan düzenlenen sağlık kurulu raporu gerçeği yansıtmayacak ve buna dayalı yapılan tazminat hesabı da doğru olmayacaktır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na muayene şartına uyulmadan düzenlenmiş sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması hâlinde bazı hakemler muayene olması ve muayeneye dayalı sağlık kurulu raporu sunması için başvurucu tarafa ara karar kurarak süre vermekte, bu eksikliğin giderilmemesi hâlinde ise başvurunun usûlden reddine karar

⁵¹⁷ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 226, 227.

vermektedir⁵¹⁸. Bazı hakemler ise sigortacıya usûlüne uygun sağlık kurulu raporu ile başvurunun dava şartı olduğunu ve bu eksikliğin sigorta tahkim yargılaması kapsamında giderilemeyeceğini ifade ederek usûlden ret kararı vermektedir⁵¹⁹. Kanaatimizce bizzat muayene şartına uyulmaksızın düzenlenen sağlık kurulu raporuna dayalı başvurular bakımından doğrudan usûlden ret kararı verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda artık sigorta tahkim yargılaması sırasında eksikliğin giderilmesi için başvuru tarafa süre verilmesi mümkün değildir. Zira sigortacıya ve Komisyon’a gerekli evraklarla başvuru zorunluluğu bir dava şartıdır ve bu konudaki eksikliğin yargılama sırasında giderilebilmesi mümkün değildir.

Bunun dışında başvuru tarafının muayenesini yapan hekimin raporu düzenleyen kurulda bulunmaması⁵²⁰ ya da malûliyetine ilişkin alanda uzman hekimin raporu düzenleyen kurulda bulunmaması⁵²¹, kas iskelet sistemine ilişkin malûliyetler bakımından kazadan 12 ay geçmeden sağlık kurulu raporu düzenlenmesi⁵²² gibi hâllerde de usûlüne uygun düzenlenmiş bir sağlık kurulu raporundan bahsedilemeyecek ve başvurunun usûlden reddine karar verilmesi gerekecektir.

Sonuç olarak yukarıdaki her iki başlıktaki açıklamaları birlikte ele aldığımızda diyebiliriz ki, sigorta şirketine usûlüne uygun düzenlenmeyen ya da hatalı yönetmeliğe göre düzenlenen sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması ile herhangi bir başvuru yapılmaması arasında hukukî sonuç bakımından bir fark yoktur. Zira önemli olan gerekli evraklarla başvuru yapılması ve sigorta şirketinin sorumluluk miktarını belirleyebilmesidir. Sigorta Tahkim Komisyonu’na usûlüne uygun düzenlenmeyen ya da hatalı yönetmeliğe dayalı olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması hâlinde hakem ya da hakem heyetine, yeni rapor alınması ya da birden fazla rapor sunulmuşsa, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi görevinin yüklenmesi doğru değildir. Zira hakemlerin *sadece* kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü tartışmaya mahal vermeyecek kadar açıktır (SK m. 30/15). Yargıtay’ın aksi yönde kararlar vererek oluşturduğu içtihat, açık Kanun hükmüne ve sigorta tahkim işleyişine tamamen aykırıdır. Tez kapsamında sıklıkla

⁵¹⁸ HK, T. 04.10.2021, K. 2021/143645 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 228).

⁵¹⁹ HK, T. 05.01.2021, K. 2021/1315; HK, T. 07.09.2021 K. 2021/126210; İHK, T. 12.02.2021, K. 2021/3564; HK, T. 27.08.2021, K. 2021/108955 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 168).

⁵²⁰ İHK, T. 03.05.2021, K. 2021/11810 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 169).

⁵²¹ İHK, T. 26.05.2021, K. 2021/14796 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 169).

⁵²² HK, T. 29.03.2021, K. 2021/34909 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 173).

ifade edildiği üzere, sigorta tahkimin tercih edilme sebeplerinden başlıcası yargılamanın hızlılığıdır. Hakem yargılamasındaki dört aylık ve itiraz hakem heyeti yargılamasındaki iki aylık sürenin gerçek anlamda uygulanabilmesi için Komisyon'a gerekli evraklarla başvuru yapılması elzemdır. Aksinin kabulü Kanun hükmünü hiçe saymak anlamına gelecektir ki, bunun da bir hukuk devletinde kabulü mümkün değildir. Ayrıca Kanun hükmü ile belirlenen dört aylık ve iki aylık karar verme sürelerine uyulmamasının hakemler bakımından listeden silinme gibi bir yaptırımını da söz konusudur (SK m. 30/11). Bu çerçevede bedensel zararlardan doğan tazminat talepleri bakımından öncelikle usûlüne uygun ve doğru yönetmeliğe göre alınan sağlık kurulu raporu ile sigorta şirketine başvuru yapılması, on beş (iş) gün içinde cevap verilmemesi ya da olumsuz cevap verilmesi hâlindeyse Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulması gereklidir. Hatalı yönetmeliğe dayalı ya da usûlüne uygun olmayan sağlık kurulu raporu ile sigorta şirketine ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılması hâlinde ise hukukî yararın varlığından söz edilemeyecek, hem genel dava şartları hem de özel dava şartları bakımından usûlden ret kararı verilerek eksikliğin yargılama sırasında giderilmesi mümkün olmayacaktır.

C. Sağlık Kurulu Raporlarının Delil Niteliği

Sürekli sakatlıktan doğan tazminat talepleri bakımından Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvuru ekinde sunulması gerekli sağlık kurulu raporunun delil niteliği hakkında ne kanunla düzenleme yapılmış ne de sigorta tahkim kararları ile bir açıklamaya yer verilmiştir. Yargılama neticesinde verilecek karar bakımından önem arz ettiğinden bu bölümde sağlık kurulu raporunun delil niteliği üzerinde durulacaktır.

1. Konuyla İlgili Olarak İleri Sürülebilecek Görüşler

a. Hakem-Bilirkişi Raporu Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği

Yukarıda, tarafları ve mahkemeyi bağlayıcı nitelikteki hakem-bilirkişi sözleşmesinin münhasır delil sözleşmesinin özel bir türü olduğundan ve

özelliklerinden bahsetmiştik⁵²³. Bu sebeple bu bölümde hakem-bilirkişi sözleşmesi ile ilgili açıklama yapmayacak, ilgili bölüme atıf yapmakla yetineceğiz.

Bedensel zarardan doğan tazminat talepli uyuşmazlıklar bakımından öncelikle sigortacıya geçerli yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması, bu rapora itirazı olan sigortacının süresi içinde rapora itiraz etmesi gerekmektedir. İtiraz üzerine alınan yeni rapor ile ilk raporun birbirini doğrulaması hâlinde rapor kesinleşirken, raporlar arasında çelişki bulunması hâlinde hakem hastane tarafından karar verilmekte ve bu karar kesinlik arz etmektedir (KTK m. 99, ÖÖSÖVSKRHY m. 10, EİEDHY m. 12, ÇİÖGDHY m. 12)⁵²⁴. Bu çerçevede **Seven** tarafından sigorta tahkimde malûliyet oranı tespiti için ayrıca bir bilirkişi incelemesi yapılmayacağı ifade edilmektedir⁵²⁵. Yazara göre sağlık kurulu raporuna karşı yargılama sırasında yapılan itirazlar usûl ekonomisi ilkesi ve dürüstlük kuralı uyarınca değerlendirmeye alınmayacak ve dosyaya sunulan rapor üzerinden karar verilecektir⁵²⁶.

Bu bölümde **Seven** tarafından ileri sürülen görüş çerçevesinde sağlık kurulu raporunun hakem-bilirkişi raporu olarak kabul edilip edilemeyeceği üzerinde durulacaktır. Zira yazara göre Komisyon'a sunulan sağlık kurulu raporu itiraz edilmeyerek ya da süresi içinde itiraz prosedürü işletilerek kesinleşmekle birlikte hem taraflar hem Komisyon bakımından bağlayıcı hâle gelmektedir. Aynı konuda ayrıca bir bilirkişi incelemesi yapılamaması ve sunulan rapor doğrultusunda karar verilecek olması da sağlık kurulu raporunun hakem-bilirkişi raporu olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusunu akıllara getirmektedir. Bu soruya cevap verebilmek içinse hakem-bilirkişi sözleşmesi ve bu sözleşmeye dayalı olarak düzenlenen rapor ile sağlık kurulu raporunun özelliklerini birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Öncelikle hakem-bilirkişi sözleşmesinin kurulmasında iradiliğin yattığını ifade etmek gerekir (TBK m. 1). Bu yönüyle tarafların sözleşme kurmaya zorlanmaları söz konusu olmadığı gibi bir sözleşme varsa dahi uyuşmazlığın hakem-bilirkişi sözleşmesi uyarınca çözülmesi zorunlu değildir. Oysa sağlık kurulu raporunun alınmasında kanundan doğan bir zorunluluk vardır. Başvurucu tarafın usûlüne uygun ve kaza tarihi itibarıyla geçerli yönetmeliğe göre düzenlenmiş bir sağlık kurulu raporu almaksızın

⁵²³ Bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, III., A.

⁵²⁴ Seven, Bedensel Zarar, ss. 363-367.

⁵²⁵ Seven, Bedensel Zarar, ss. 363-367.

⁵²⁶ Seven, Bedensel Zarar, ss. 363-367.

sigortacıya ya da Komisyon'a başvuru yapması hâlinde geçerli bir başvurunun varlığından bahsedilememektedir. Bunun doğal bir sonucu olaraksa sigortacı temerrüde düşmemektedir. Bu çerçevede, sağlık kurulu raporu malûliyet oranına ilişkin bir tespit içermekteyse de bu tespitin yaptırılması, bir diğer deyişle sağlık kurulu raporunun alınması, Kanun'dan doğan bir zorunluluktur (KTK m. 99). Sözleşme özgürlüğünün söz konusu olmadığı hâllerde ise hakem-bilirkişi sözleşmesinin varlığından bahsedebilmek mümkün değildir.

Hakem-bilirkişi sözleşmesi bakımından özellik arz eden bir diğer husus ise adli yargıda dava açmak için tarafların hakem-bilirkişi raporunu bekleme zorunluluğunun bulunmamasıdır. Zira hakem-bilirkişi raporu alınmaksızın adli yargıda dava açılması hâlinde mahkemece raporun sunulması için taraflara süre verilmektedir. Şayet verilen süre içinde de rapor sunulmazsa dava reddedilmemekte, genel hükümler çerçevesinde karar verilmektedir. Hâlbuki sağlık kurulu raporu, hem sigortacıya hem de Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru bakımından zorunludur. Bu sebeple geçerli bir sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılmamışsa sigorta tahkimde usûlden ret kararı verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki farklılık da son derece olağandır. Zira sözleşme özgürlüğü çerçevesinde akdedilmiş hakem-bilirkişi sözleşmesine dayalı bir raporun varlığından bahsettiğimiz için tarafların bu yola başvurusu da isteğe bağlıdır. Oysa sağlık kurulu raporu ile sigortacıya yapılan başvurunun amacı sigortacının sorumluluğunu belirleyebilmesidir. Zira sunulan rapor, malûliyet oranı tespiti içermekte ve buna göre sigortacı bir tazminat hesabı yapmaktadır. Kanunî bir zorunluluk olan sigortacıya başvuru şartının yerine getirilmemesi Komisyon'a yapılan başvuru bakımından hukukî yararın bulunmadığı anlamına gelmektedir. Ancak geçerli bir hakem-bilirkişi sözleşmesinin varlığı bu sözleşmeye dayalı rapor alınmasını zorunlu kılmamaktadır.

Son olaraksa hakem-bilirkişi sözleşmesinin iptali için iptal davası açılması mümkünken, sağlık kurulu raporunun iptali için dava açılmayacağını ifade etmek gerekir. Zira sağlık kurulu raporuna itiraz prosedürü yönetmelik hükümleri ile düzenlenmiştir (ÖÖSÖVSKRHY m. 10, EİEDHY m. 12, ÇİÖGDHY m. 12). Bu yönetmelik hükümleri uyarınca sağlık kurulu raporuna, süresi içinde itiraz edilmesi üzerine yeni bir sağlık kurulu raporu düzenlenir. Raporların uyuşması hâlinde sağlık kurulu raporu kesinleşir. Fakat iki rapor arasında çelişki doğması hâlinde artık hakem

hastaneden yeni bir sağlık kurulu raporu alınması gerekir ve bu rapor kesin nitelik arz eder. Bu yönüyle kesinleşmiş sağlık kurulu raporunun iptali için dava açılması mümkün değildir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; kural olarak, kaza tarihinde geçerli yönetmeliklerin atfıyla Sağlık Bakanlığı'nca belirlenen yetkili sağlık kuruluşlarından alınması zorunlu sağlık kurulu raporunun süresi içinde itiraz edilerek ya da hiç itiraz edilmeyerek kesinleşmesi ve sigorta tahkimde yeniden bilirkişi incelemesi yapılmaksızın sunulan sağlık kurulu raporu doğrultusunda karar verilmesi, bu raporun hakem-bilirkişi raporu niteliğinde olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporu üzerinde tarafların mutabık kalması hâli istisnadır⁵²⁷.

b. Resmî Belge Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği

Kanaatimizce sağlık kurulu raporunun delil niteliğini tespit adına raporun nereden alındığına göre ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir. Zira raporun Sağlık Bakanlığı'nca belirlenen hastanelerden alınması ile eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınması arasında raporun delil niteliği açısından farklılık bulunmaktadır. Biz bu başlık altında kaza tarihinde geçerli yönetmelik atfıyla Sağlık Bakanlığı'nca belirlenen hastanelerden alınan sağlık kurulu raporları bakımından bir değerlendirme yapacağız. Bu çerçevede sağlık kurulu raporunun resmî belge olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine değerinmeden önce medenî usûl hukukunda resmî belgenin ne anlama geldiğini ve delil niteliğini açıklamak gerekir.

Yukarıda belge ve senet kavramları üzerinde durulduğundan⁵²⁸ tekrar etmiyoruz. Burada resmî senet ve belge üzerinde durarak konumuzla bağlantısı bakımından açıklama yapmaya çalışacağız. Resmî senet, düzenlenmesine resmî bir makamın katıldığı senet olarak tanımlanmaktadır⁵²⁹. Bu makam da kural olarak noter⁵³⁰ olmakla birlikte, kanunla diğer resmî makamlara da resmî senet düzenleme

⁵²⁷ Bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, IV., C., 1., c.

⁵²⁸ Bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II., B., 1., b.

⁵²⁹ Atalı ve diğerleri, s. 506; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1779; Tanrıver, s. 920; Pekcanitez ve diğerleri, s. 383; Arslan ve diğerleri, s. 432; Postacıoğlu ve Altay, s. 638.

⁵³⁰ Atalı ve diğerleri, s. 506; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1779; Pekcanitez ve diğerleri, s. 383; Arslan ve diğerleri, s. 433; Postacıoğlu ve Altay, s. 638.

yetkisi verilebilmektedir⁵³¹. Belge ve senet arasındaki ayrım kanundan anlaşılmasına, doktrin ve yargı kararlarında belirgin şekilde ortaya konulmasına rağmen, resmî belge ile resmî senet arasındaki ayrım bu şekilde tam olarak yapılmamıştır. Ancak her iki kavramdan hareketle şu şekilde bir tespit yapabiliriz: Resmî belge, düzenlenmesine resmî makamın katıldığı veya dahil olduğu ancak aleyhine kullanılacak kişinin imzası gerekmeyen belgedir⁵³². Daha özel anlamıyla resmî senetlerde ise, bağımsız şekilde veya ekli belgeleriyle aleyhine kullanılacak kimsenin de dahlinin, hatta imzasının olduğu söylenebilir. Bu çerçevede her resmî senedin bir resmî belge olduğu fakat her resmî belgenin bir resmî senet olmayabileceği ifade edilebilir⁵³³. Fakat burada pratik bakımdan çok büyük farklılık olmayacaktır. Zira, belge ve adi senet ayrımının önemi ve pratik sonucu vardır. Çünkü senet bir kesin delilken, her belge bir kesin delil değildir. Ancak resmî nitelikte olan belge de senet de kesin delil olarak kabul edilmektedir. Nitekim HMK m. 204/2’de “İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılır”⁵³⁴ denilerek, resmî senet/resmî belge ayrımı yapılmışsa da, bunların her ikisi de (aksi ispatlanıncaya kadar) kesin delil kabul edilmiştir.

Bu genel açıklamalardan sonra, sağlık kurulu raporunun hangi hastanelerden alınacağına ilişkin ilgili yönetmelikler ile yapılan düzenlemelerden bahsetmek gerekir: “Bu Yönetmelikte belirtilen özürlü sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye yetkili sağlık kurumlarını ve hakem hastaneleri Sağlık Bakanlığı belirler ve internet sitesinde yayımlar” (ÖÖSÖVSKRHY m. 7/1, EİEDHY m. 7/1, ÇİÖGDHY m. 7/1).

Sağlık Bakanlığı’nın internet sitesinde sağlık kurulu raporu vermeye yetkili devlet hastaneleri ile eğitim ve araştırma hastaneleri yayımlanmış olup bu hastanelerden alınan raporlara ilişkin itiraz prosedürü de yine yönetmelikler ile düzenlenmiştir.

Raporlara, engelli birey, vasisi veya raporu talep eden kurum tarafından müdürlüğe itiraz edilir. Bireysel rapor itirazları, ilgisine teslim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde yapılır. Süresinde yapılmayan itirazlar

⁵³¹ Atalı ve diğerleri, s. 506; Arslan ve diğerleri, s. 433; Postacıoğlu ve Altay, s. 638.

⁵³² Atalı ve diğerleri, s. 506. Yazarlar bu hususa örnek olarak polis memurlarınca düzenlenmiş kaza tespit tutanağını vermektedir.

⁵³³ Atalı ve diğerleri, s. 506.

⁵³⁴ Atalı ve diğerleri, s. 507; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 684; Erdönmez, Pekcanitez Usûl, s. 1782; Tanrıver, s. 921; Pekcanitez ve diğerleri, s. 385; Arslan ve diğerleri, s. 435; Postacıoğlu ve Altay, s. 663.

değerlendirilmez. Kurum itirazları gerekçe belirtilerek yazılı olarak yapılır. Kurum itirazlarında süre aranmaz.

Rapora itiraz edilmesi hâlinde birey, müdürlük tarafından yetkili en yakın farklı bir sağlık kuruluşuna ya da önceki raporu farklı sağlık kuruluşundan alınmış ise sürekli izleminin yapıldığı sağlık kuruluşuna gönderilir. İtiraz edilen rapor ile itiraz üzerine verilen rapordaki kararlar aynı yönde ise rapor kesinleşir. Rapor sonuçlarının farklı olması ve itirazın devam etmesi hâlinde, müdürlük tarafından en yakın hakem hastaneye yönlendirilir. Hakem hastane tarafından verilen karar kesindir (ÇİÖGDHY m. 12)⁵³⁵.

Yönetmeliklerde belirtildiği üzere, rapora süresi içinde itiraz edilerek gerekli prosedürün işletilmesi ile ya da itiraz süresinin dolması ile sağlık kurulu raporu kesinleşecektir. Bu çerçevede devlet hastanesinde çalışan hekimlerin görevleri kapsamında düzenledikleri sağlık kurulu raporlarının resmî belge olduğu kanaatindeyiz. Bunun yukarıda verilen HMK m. 204/2 hükmüyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde yayımlanan listede yer alan hastanelerden alınan kesinleşmiş sağlık kurulu raporları resmî belge niteliğinde ve aksi ispatlanıncaya kadar kesin delildir. O hâlde sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda, usûlüne uygun şekilde ve kaza tarihinde geçerli yönetmeliğe göre düzenlenmiş olması koşuluyla bu hastanelerden alınan sağlık kurulu raporları doğrultusunda karar verilmesi gerekir. Bir diğer deyişle, dosyanın intikâl ettiği hakemin artık malûliyet oranına ilişkin yeni bir bilirkişi inceleme yaptırması mümkün değildir.

c. Uzman Görüşü Olarak Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği

Eğitim ve araştırma hastanelerin adlî tıp ana bilim dallarından sağlık kurulu raporu alınabileceğine ilişkin olarak ne yönetmeliklerde bir düzenleme ne de Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde bir açıklama bulunmaktadır. Ancak Yargıtay tarafından istikrarlı bir şekilde eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından

⁵³⁵ Sağlık kurulu raporuna itiraz prosedürüne ilişkin diğer yönetmelik hükümleri için bkz. ÖÖSÖVSKRHY m. 10, EİEDHY m. 12.

veya Adli Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporu alınması gerektiği yönünde kararlar verilmektedir⁵³⁶.

Bu çerçevede öncelikli olarak isim olarak benzeseler de iki farklı kurumun varlığından söz ettiğimizi belirtmekte yarar görüyoruz. Adli Tıp Kurumu, Adli Tıp Kurumu Kanunu⁵³⁷ uyarınca adalet işlerinde bilirkişilik yapmak üzere kurulmuş bir Kurum iken, adli tıp ana bilim dalları eğitim ve araştırma hastanelerine bağlı olarak kurulmuş birimlerdir. Doktrinde **Kayıhan** ve **Selanik** tarafından adli tıp kurumlarının adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak üzere kuruldukları, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkili kılınmadıkları için bu kurumlardan alınan sağlık kurulu raporu ile sigorta tahkime yapılan başvurular bakımından usûlden ret kararı verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵³⁸. Kanımızca yazarlar tarafından adli tıp kurumları ile kastedilen eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarıdır⁵³⁹. Zira yazarlarca emsal olarak sunulan itiraz hakem heyeti kararlarında Adli Tıp Kurumu'ndan alınan sağlık kurulu raporlarından bahsedilmemektedir. Keza vatandaşların Adli Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporu alması zaten mümkün değildir.

Bu çerçevede eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporunun delil niteliğinden bahsetmeden önce, Adli Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporu alınıp alınamayacağı hususuna kısaca değinmekte yarar görüyoruz. Adli Tıp Kurumu Kanunu uyarınca Kurum'un amacının adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak olduğundan bahsetmiştik (ATKK m. 1). Kurum'un görevleri de Kanun'la düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye bilimsel ve teknik alanda Kurum'dan görüş isteyebilecek kuruluşlar şunlardır: “Mahkemeler, hâkimlikler ve savcılıklar ile Kurumun uygun gördüğü alanlarda kamu kurum ve kuruluşları

⁵³⁶ “Tahkime başvurulmadan önce sigorta şirketine başvurulması gerekmekte ise de başvurulmasaydı dahi bu tamamlanabilir bir dava koşuludur. Haksız fiil sonucu çalışma gücü kaybının olduğu iddiası ve buna yönelik bir talebin bulunması hâlinde, zararın kapsamının belirlenmesi açısından maluliyetin varlığı ve oranının belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu belirlemenin ise Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesi veya Üniversite Hastanelerinin Adli Tıp Ana bilim Dalı bölümleri gibi kuruluşların çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikayetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden, haksız fiilin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.” Yargıtay 4. HD, T. 14.06.2021, E. 2021/3082, K. 2021/2985; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD, T. 25.10.2021, E. 2021/5970, K. 2021/7428; Yargıtay 4. HD, T. 08.11.2021, E. 2021/4510, K. 2021/8349; Yargıtay 17. HD, T. 01.12.2020, E. 2019/2378, K. 2020/7903 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

⁵³⁷ RG, 20.04.1982, S. 17670.

⁵³⁸ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 209, 210.

⁵³⁹ İHK, T. 12.10.21, K. 2021/31091 (Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 209, 210).

tarafından gönderilen adli tıpla ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildirmek" (ATKK m. 2/a).

Görüldüğü üzere Adli Tıp Kurumu'ndan bilimsel alanda görüş isteyebilecek kişi ve kuruluşlar arasında ne vatandaşlar ne de Sigorta Tahkim Komisyonu sayılmıştır. Bu yönüyle sigorta tahkim yargılaması kapsamında Adli Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporun alınamayacağı hususu nettir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden trafik kazasından kaynaklanan bedensel zararın tazmini talepli bir uyuşmazlık bakımından İtiraz Hakem Heyeti'nce verilen karar sigortacı tarafça temyiz edilmiş ve Yargıtay tarafından Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınarak malûliyet oranının tespit edilmesi ve tazminat hesabı yapılması gerektiği gerekçesiyle karar bozulmuştur. İtiraz Hakem Heyeti'nce bozma kararına uyularak dosyanın Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesine karar verilmiş ve fakat Adli Tıp Kurumu Kanunu kapsamında işlem yapılamayacağından bahisle dosya Komisyon'a iade edilmiştir. Bunun üzerine İtiraz Hakem Heyeti'nce dosyadan el çekme kararı verilmiş ve fakat Yargıtay tarafından bilirkişi atanmasına engel bir hâl bulunmadığından bahisle tekrar bozma kararı verilmiştir⁵⁴⁰. Anılan kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

"...İtiraz hakem heyetince daha önce verilen karar Dairemizin 2016/6923 E. 2019/2121 K. sayılı ilamıyla dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilerek davacının kesin malûliyetinin tespiti ile kronik böbrek yetmezliğinin kaza ile illiyet bağının tespiti gerektiğinden bahisle bozulmuş, itiraz hakem heyetince bozma ilamına uyularak, "Adli Tıp Kurumu tarafından komisyon tarafından malûliyet raporu alınması hususunda Adli Tıp Kanununun 2/a maddesi gereğince işlem yapılmadığı, bozma ilamı gereğince işlem yapılamayacağı için dosyadan el çekildiği gerekçesiyle" itiraz hakkında esastan karar verilmesine yer olmadığına, karar verilmiştir.

5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30/23 maddesinde kanunda hüküm bulunmayan hâllerde HUMK hükümlerinin sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanacağı benimsenmiş olup HMK'nın 431. maddesinde hakem heyetinin bilirkişi seçimine karar verebileceği düzenlenmiştir. HMK'nın 432. maddesinde de hakem heyetinin mahkemeden yardım isteyebileceği kabul edilmiştir.

Bu hâlde hakem heyetinin bilirkişi atamasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Diğer taraftan Sigortacılık Kanunu 30/15. maddesi "...Seçilen sigorta hakemi mücbir nedenler ve umulmayan hâller hariç olmak üzere görevi reddedemez..." hükmünü haiz olup madde hükmünde belirtilen hâller gerçekleşmemiştir. Bu durumda hakemlerin yüksek mahkeme bozma ilamında belirtildiği üzere gerekli inceleme ve araştırmalar yapılarak bir karar verilmesi gerekirken yanlışlı gerekçe ile yukarıda yazılı şekilde dosyadan el çekilmesine karar verilmesi doğru

⁵⁴⁰ Yargıtay 17. HD, T. 22.12.2020, E. 2019/6368, K. 2020/8918 (Kazancı İçtihat Bankası) (E.T.: 28.04.2022).

görülmemiş, kararın açıklanan nedenlerle bozulmasına karar vermek gerekmiştir."

Yargıtay tarafından verilen sigorta tahkim işleyişini tamamen hiçe sayan ve Kanun'a açıkça aykırılık teşkil eden bu karara ve gerekçesine katılabilmek mümkün değildir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na ve öncesinde sigortacıya usûlüne uygun şekilde ve kaza tarihinde geçerli yönetmeliğe göre düzenlenmiş sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması, malûliyet oranı tespiti ve tazminat hesabı bakımından zorunludur. Bu zorunluluk Kanun ve ZMMS Genel Şartları ile kaleme alınmışken, Yargıtay tarafından verilen kararın hukukî bir dayanağı bulunmamaktadır. Ayrıca Adli Tıp Kurumu Kanunu⁵⁴¹ 2/a hükmü ile Adli Tıp Kurumu'nun mahkemeler, hâkimlikler ve savcılıklar ile Kurum'un uygun gördüğü alanlarda kamu kurum ve kuruluşlarının gönderdiği adli tıpla ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildireceği kaleme alınmış olup Kurum'un Sigorta Tahkim Komisyonu'nda görev alan hakemlerce gönderilen dosyalarda görüş bildirmek gibi bir görevi bulunmamaktadır. Bu bakımdan verilen kararın hatalı olmasının yanı sıra Yargıtay tarafından sigorta tahkimde geçerli karar verme süresi de göz ardı edilmektedir. Zira Komisyon'a sağlık kurulu raporu alınmaksızın ya da hatalı yönetmeliğe dayalı veya usûlüne uygun şekilde düzenlenmemiş sağlık kurulu raporu ile yapılan her başvuru bakımından sigorta tahkimde yeniden rapor alınması, sigorta tahkimde süresi içinde karar verilmesini imkânsız hâle getirecektir. Keza alınan raporlar arasında doğması muhtemel çelişkinin giderilmesi için yeni bir bilirkişi incelemesi yapılması, dosyanın aktüerya bilirkişisine gönderilmesi ve tazminat hesabı yapılması da zaman alacaktır. Bu yönüyle de Yargıtay tarafından verilen karara katılmak mümkün değildir.

Sigorta tahkimde Adli Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporu alınamayacağına ilişkin açıklamalarımızdan sonra eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporunun uzman görüşü olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu üzerinde durulacaktır. Ancak bu konuyu açıklamaya geçmeden önce, medenî usûl hukukunda uzman görüşünün ne anlama geldiği ve delil niteliği üzerinde durmakta yarar görüyoruz.

Medenî usûl hukukunda uzman görüşü, taraflardan birinin teknik veya özel bir alanda uzman kişiden alarak mahkemeye ya da Komisyon'a sunduğu görüşe

⁵⁴¹ RG, 20.04.1982, S. 17670.

denilmektedir⁵⁴². Bu tanımdan hareketle uzman kişinin bilirkişiden, uzman görüşünün de bilirkişi raporundan farklı olduğunu belirtmek gerekir⁵⁴³. Uzman görüşü HMK 293 hükmü ile kaleme alınmış olup talep üzerine ya da re'sen uzmanın dinlenmesi mümkündür⁵⁴⁴. Herhangi bir mazeret göstermeksizin çağrıldığı duruşmaya gelmeyen uzmanın düzenlediği raporun ise değerlendirmeye alınması mümkün değildir (HMK m. 293/3)⁵⁴⁵.

Sunulan uzman görüşünün mahkeme ya da Komisyon tarafından dikkate alınmasının zorunlu olduğunu ifade etmek gerekir⁵⁴⁶. Ancak bu zorunluluk uzman görüşü doğrultusunda karar verileceği anlamına gelmeyip yargılama sırasında bilirkişi incelemesi de yapılabilir⁵⁴⁷. Bu noktada belirtmek gerekir ki, sunulan uzman görüşü üzerinde tarafların anlaşması hâlinde mahkemenin bu görüş doğrultusunda karar vermesi mümkündür⁵⁴⁸. Ancak karşı tarafın itiraz etmesi hâlinde mahkemece bilirkişi incelemesi yaptırılması, uzman görüşü ile bilirkişi raporu arasında çelişki meydana gelmesi hâlinde ise bu çelişkinin giderilmesi gerekmektedir⁵⁴⁹.

Bu çerçevede son olarak üzerinde durulması gereken husus ise uzman görüşünün delil niteliğidir. Doktrinde bazı yazarlar uzman görüşünün delil değil sunulan belgeye bağlı irade açıklaması olduğunu ifade ederken⁵⁵⁰, bazı yazarlar takdirî delil olduğunu ifade etmektedir⁵⁵¹.

⁵⁴² Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1958, 1959. Hakan Pekcanitez, "*Özel Uzman (Bilirkişi) Görüşü ve Değerlendirilmesi*", **Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, (Uzman Görüşü), ss. 397, 398; Postacioğlu ve Altay, ss. 733, 734.

⁵⁴³ Uzman görüşü ile bilirkişi raporu arasında fark için bkz. Atalay, Pekcanitez Usûl, ss. 1960, 1961; Pekcanitez ve diğerleri, s. 433; Arslan ve diğerleri, s. 494; Pekcanitez, Uzman Görüşü, s. 415.

⁵⁴⁴ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1961; Pekcanitez ve diğerleri, s. 433; Arslan ve diğerleri, s. 494.

⁵⁴⁵ Arslan ve diğerleri, s. 494; Atalı ve diğerleri, s. 545; M. Serhat Sarısözen, "*Özel Bilirkişi (Uzman Görüşü)*", **Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan**, Cilt: 2, Yetkin Basımevi, Ankara, 2014, (Uzman Görüşü), s. 1719; Postacioğlu ve Altay, s. 734.

⁵⁴⁶ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1959; Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 829; Pekcanitez ve diğerleri, s. 433; Pekcanitez, Uzman Görüşü, s. 398; Postacioğlu ve Altay, s. 734.

⁵⁴⁷ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1959; Pekcanitez ve diğerleri, s. 433; Postacioğlu ve Altay, s. 734.

⁵⁴⁸ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1959; Atalı ve diğerleri, s. 545. Yazar bu durumda taraflar arasında hakem-bilirkişi sözleşmesi kurulmuş sayılacağını ve hem mahkemenin hem tarafların raporla bağlı olacağını ifade etmektedir. Yazara göre hâkimin sunulan rapor doğrultusunda karar vermesi zorunludur. Pekcanitez, Uzman Görüşü, s. 399.

⁵⁴⁹ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1959; Pekcanitez, Uzman Görüşü, s. 398.

⁵⁵⁰ Atalay, Pekcanitez Usûl, s. 1959; Pekcanitez ve diğerleri, s. 433; Atalı ve diğerleri, s. 545; Pekcanitez, Uzman Görüşü, ss. 398, 399.

⁵⁵¹ Kuru ve Aydın, Ders Kitabı, s. 826; Arslan ve diğerleri, s. 494; Sarısözen, Uzman Görüşü, s. 1704. Yazar, uzman görüşünün bilirkişi raporuna benzer bir delil değerlendirme aracı olduğunu ifade etmektedir.

Doktrinde **Kayıhan** ve **Selanik**, bir yandan eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporlarının resmî memurlar tarafından düzenlenen belge niteliğinde olduğunu ifade ederken, öte yandan bu raporun herhangi bir bağlayıcılığının bulunmadığını dile getirmektedir⁵⁵². Aslında bu görüşün kendi içinde çelişkili olduğu kanaatindeyiz. Zira anılan sağlık kurulu raporunun hakemi bağlamadığı yönündeki ifade, raporun takdirî delil niteliğinde olduğuna işaret etmektedir. Bu görüşe göre, sigorta tahkim yargılaması sırasında yeni bir sağlık kurulu raporu alınabilecek ve hakem bu rapor doğrultusunda karar verebilecektir. Oysa eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporunun resmî memurlar tarafından düzenlenen belge niteliğinde olduğu yönündeki ifade, bu raporun aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil olduğu niteliğinde olduğu anlamına gelmektedir (HMK m. 204/2). Bu durumda aksi ispatlanmadığı takdirde, hakemin sunulan sağlık kurulu raporuna göre karar vermesi gerekecektir.

Eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporları hakkında ifade edilen bir soruna da bu çalışma kapsamında kısaca değinmekte yarar görüyoruz⁵⁵³. Uygulamada, Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan başvuruçular kaza nerede meydana gelirse gelsin sağlık kurulu raporu alabilmek için belirli hastanelere gitmektedir⁵⁵⁴. Aslında sürekli bu hastanelerin adli tıp ana bilim dallarından rapor alınmasının sebebi, sürekli iş göremezlik oranının daha yüksek, geçici iş göremezlik süresinin daha uzun çıkmasıdır. Raporların bu şekilde

⁵⁵² Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 212. Yazarlar eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporunun delil niteliğinin kaza tespit tutanağına eşdeğer olduğunu ve hâkimi bağlamayacağını ifade etmektedir. Oysa usûlüne uygun şekilde düzenlenmiş kaza tespit tutanağı resmî belge niteliğinde olup aksi ispatlanıncaya kadar kesin delildir (HMK m. 204/2). Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. “*Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; resmi kolluk görevlileri tarafından düzenlenen ve aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge vasfında olan kaza tespit tutanağında, araç sürücüsü olduğunun tespit edilmiş olmasına; anılan tutanaktaki tespitin aksinin davacı tarafça ispat edilememiş olmasına göre; davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA*” Y. 17. HD, T. 12.03.2018, E. 2015/8356, K. 2018/1733; Y. 4. HD, T. 25.10.2021, E. 2021/5233, K. 2021/7352 (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı) (E.T.: 02.07.2022).

⁵⁵³ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 214, 215.

⁵⁵⁴ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 215-217. Yazarlar örnek olarak, İstanbul’da ikâmet eden başvuruçunun aynı şehirde kaza geçirdiğini, muayenelerin İstanbul’da gerçekleştirildiğini ve fakat sağlık kurulu raporunun İstanbul’a çok uzak bir şehirdeki belli hastanelerden alındığını ifade etmektedir. Üstelik yazarlar bu durumla karşılaşılma sıklığının azımsanamayacak kadar yüksek olduğuna dikkat çekmektedir.

düzenlenmesinin sebebi ise anılan hastaneler tarafından rapor tanziminin belli bir ücret karşılığında yapılması ve döner sermaye kapsamında ayrıca gelir elde edilmesi olarak ifade edilmektedir⁵⁵⁵. Bu sebeple doktrinde *Kayıhan* ve *Selanik* eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp anabilirim dallarından alınan sağlık kurulu ile yapılan başvurular bakımından usûlden ret kararı verilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁵⁵⁶. Yazarlara göre bu konuda verilebilecek bir diğer karar ise, ikâmetgâhına en yakın hastaneden yeni bir sağlık kurulu raporu alması için başvurucuya süre verilmesidir⁵⁵⁷. Bu durumda sunulan yeni rapor doğrultusunda karar verilecektir.

Bu açıklamalardan sonra, eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporlarının delil niteliği bakımından da ikili bir ayrım yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Bu ayrıma göre eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporu ile sigortacıya yapılan başvuru sonucunda, şayet bir anlaşma sağlanırsa artık taraflar arasında bir hakem-bilirkişi sözleşmesi doğduğundan bahsedebiliriz⁵⁵⁸. Bu tespitimizin yukarıda hakem-bilirkişi sözleşmesi ile ilgili olarak vardığımız sonuçla çelişmediğini düşünüyoruz. Zira, yukarıda sağlık kurulu raporunun doğrudan hakem-bilirkişi raporu sayılıp sayılamayacağı konusu üzerinde durulmuştur. Burada ise, iki tarafın bu rapor üzerinde anlaşmaları ve mutabık kalmaları noktası öne çıkmaktadır. O hâlde sigortacı tarafından ödeme yapılması, başvurucunun zararının tamamı karşılanmasa dahi tarafların mâlûliyet oranı hususunda mutabık oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu görüş çerçevesinde uyuşmazlığın Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl etmesi hâlinde, hakem ya da hakem heyeti raporla bağlı olacaktır. Bunun doğal bir sonucu olaraksa malûliyet oranı tespiti adına yeni bir bilirkişi incelemesi yapılamayacaktır. Sonuç olarak hakem ya da hakem heyetinin rapor doğrultusunda dosyayı aktüerya bilirkişisine göndermesi ve dosyayı karara çıkarması gerekecektir.

⁵⁵⁵ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, ss. 215-217.

⁵⁵⁶ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 217.

⁵⁵⁷ Kayıhan ve Selanik, Tahkim, s. 217. Yazarlar, bu süre verildikten sonra başvurucuların büyük bir çoğunluğunun yeniden rapor almaktan kaçındıklarını ifade etmektedir. Keza yeni rapor alınması hâlinde ise ya kişinin sürekli iş göremezliğinin olmadığı ya da ilk rapora göre çok daha düşük olduğu tespit edilmektedir.

⁵⁵⁸ Atalı ve diğerleri, s. 545.

Eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporu ile sigortacıya yapılan başvuru sonucunda bir anlaşma sağlanamaması hâlinde ise sunulan sağlık kurulu raporu uzman görüşü niteliğinde olacaktır. Sigortacının başvuruya olumsuz cevap vermesinin yanı sıra herhangi bir cevap vermemesi de taraflar arasında anlaşma sağlanamaması şeklinde yorumlanacaktır. Uzman görüşünü düzenleyen HMK hükmü şu şekildedir: “Taraflar, dava konusu olayla ilgili olarak, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez” (HMK m. 293).

Bu çerçevede uyuşmazlığın Sigorta Tahkim Komisyonu’na intikâl etmesi hâlinde hakem ya da hakem heyeti sağlık kurulu raporu ile bağlı olmamakla birlikte raporu değerlendirmeye almak zorunda kalacaktır. Şayet sunulan raporun kaza tarihi itibarıyla geçerli yönetmeliğe ve usûlüne uygun şekilde düzenlendiği tespit edilirse bu rapor doğrultusunda karar verebilecektir. Zira hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme, sigorta tahkim yargılamasında malûliyeteye ilişkin yeni bir rapor alınmasına engel teşkil etmektedir.

2. Görüşümüz

Sonuç olarak diyebiliriz ki; sağlık kurulu raporunun delil niteliğini tespit adına raporun nereden alındığına göre ikili bir ayırım yapılmalıdır. Bu ayırım raporun, kaza tarihinde geçerli yönetmelik atfı uyarınca Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde belirtilen hastanelerden mi yoksa eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından mı alındığına ilişkindir. Bu ayırmadan sonra eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporları bakımından da tarafların rapor üzerinde anlaşıp anlaşamadığına göre ikili bir ayırım yapılmalıdır.

Bu çerçevede kaza tarihinde geçerli yönetmelik atfı uyarınca Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde belirtilen hastanelerden alınan sağlık kurulu raporu resmî belge niteliğinde olup aksi ispatlanıncaya kadar kesin delildir. Eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınan raporlar bakımındansa görüşümüz şu şekildedir: Şayet eğitim ve araştırma hastanelerinin adli tıp ana bilim dallarından alınmış bir sağlık kurulu raporu ile sigortacıya başvuru yapılmış ve bu çerçevede sigortacı tarafından ödeme yapılmışsa artık taraflar arasında bir hakem-bilirkişi

sözleşmesi kurulduğundan bahsedilebiliriz. Ancak ekinde eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınmış bir sağlık kurulu raporu ile yapılan başvuruya olumsuz cevap verilmiş ya da hiçbir cevap verilmemişse, artık bu raporun uzman görüşü niteliğinde olduğunu ifade edebiliriz.

SONUÇ

Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile sigortacılık yapan kuruluş ya da Güvence Hesabı arasında pek çok uyuşmazlık meydana gelmekte olup bu uyuşmazlıkların çözümü açısından sigorta tahkim geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Bu çerçevede sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi adlî yargıda dava açabileceği gibi, ihtiyarî arabuluculuğa, ihtiyarî tahkime, tüketici sorunları hakem heyetine ya da Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmak hususunda seçimlik hakka sahiptir. Sigorta tahkime intikâl edecek uyuşmazlıklar bakımından zorunlu arabuluculuğa başvuru şartı bulunmamaktadır.

Sigorta hukukunda uygulaması oldukça yaygınlaşan sigorta tahkimin mahkemelerin iş yükünü azaltması, uyuşmazlık taraflarını daha az maliyetle ve daha kısa sürede çözüme kavuşturması, uyuşmazlıkların alanında uzman hakemlerce çözülmesi gibi avantajlarının yanı sıra hakemlerin tanığın ve belgenin zorla getirilmesi, yabancı mahkemelerin istinabe edilmesi, resmî makamlardan belge talep edilmesi gibi yetkilere sahip olmaması, genel yargıda olduğu gibi oturmuş bir sistemin olmaması ve UYAP gibi bir teknik altyapıdan yararlanılmaması gibi dezavantajları da bulunmaktadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru bakımından gerekli olan ön şart kural olarak, özel hukuktan kaynaklanan bir sigorta sözleşmesinin ve bu sözleşmeden kaynaklanan bir uyuşmazlığın varlığıdır. Bu çerçevede, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilecek kişi, sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi iken, aleyhine başvuru yapılan taraf, ülkemizde sigortacılık yapma ehliyetine sahip ve sigorta tahkim sistemine üye sigorta şirketi veya Güvence Hesabıdır. Ancak zorunlu sigortalar bakımından sigorta şirketinin sigorta tahkime üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi ile sigortacılık yapan kuruluş arasındaki uyuşmazlığın kaynağının sigorta sözleşmesi olması gerekirken, Güvence Hesabı ile Hesap'tan yararlanacak kişi arasındaki tüm uyuşmazlıklar sigorta tahkim kapsamındadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesinin ön koşulu, uyuşmazlığa konu olay hakkında sigorta tahkime üye sigorta şirketine ya da Güvence

Hesabı'na başvuru yapılmış olması ve bu başvurunun kısmen veya tamamen olumsuz sonuçlanmış olmasıdır. On beş (iş) günlük süre içinde cevap verilmemesi de Komisyon'a başvuru bakımından yeterlidir. On beş iş günlük süre Sigortacılık Kanunu uyarınca Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulması hâlinde söz konusu olup zorunlu ve ihtiyari malî mesûliyet sigortaları saklı tutulmak kaydıyla, devlet yargısında dava açılması hâlinde sigortacılık yapan kuruluşa başvuru şartı bulunmamaktadır.

Sigorta şirketinden veya Güvence Hesabı'ndan talepte bulunan ve bu talebinin karşılanmadığını ileri süren sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi tarafından, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilecektir. Ancak uyuşmazlığın mahkemeye, ihtiyarî tahkime veya tüketici sorunları hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde artık Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılamayacaktır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlığın hayat ya da hayat dışı sigorta gruplarından hangisine dâhil olduğu tespit edildikten sonra dosya, ön şartların mevcûd olup olmadığının tespiti adına uzmanlık alanına göre görevli ve yetkili raportöre tevdi edilir. On beş gün içinde raportör tarafından inceleme tamamlanır ve gerekli koşulların sağlandığının tespiti hâlinde dosya ön raporla birlikte hakem ya da hakem heyetine intikâl ettirilir.

Konusuna göre hayat ya da hayat dışı sigorta grubuna göre sınıflandırıldıktan sonra dosya, Komisyon tarafından genel listeden sıra usûlüne göre seçim yapılmak suretiyle uyuşmazlığın niteliği gözetilerek hakem ya da hakem heyetine tevdi edilir. Komisyon tarafından görevlendirilen hakem ya da hakem heyeti tarafından dört ay içinde uyuşmazlık konusu hakkında karar verilmesi zorunda olup bu sürenin ancak tarafların açık ve yazılı muvafakati ile uzatılması mümkündür. İhtiyarî tahkimden farklı olarak sigorta tahkimde, hakem ya da hakem heyetinin süre uzatım kararı verme yetkisi bulunmamaktadır. Ancak Yargıtay bu hususu göz ardı ederek sigorta tahkimin işleyişine aykırı kararlar vermektedir.

Sigorta tahkimde duruşma yapılıp yapılamayacağı hususu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, kanaatimizce kendine has özellikleri sebebiyle sigorta tahkimde duruşma yapılamayacaktır. Zira hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme Komisyon'un çalışma usûlünü göstermekte olup heyet hâlinde görülen uyuşmazlıklar bakımından hakemlerin farklı

şehirlerde bulunuyor olması da duruşma yapılmasına engel teşkil etmektedir. Bu çerçevede, hem lafzî yorum hem de amaçsal yorum ilkeleri uyarınca hakemlerin sadece evrak üzerinden karar vereceği, bir diğer deyişle yargılama kapsamında duruşma yapılamayacağı kanaatindeyiz.

Sigortacılık Kanunu ile talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekâlet ücretinin Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesi'nde belirlenen vekâlet ücretinin beşte biri olacağı, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile ise her iki taraf bakımından da hükmedilecek vekalet ücretinin beşte bir olacağı kaleme alınmıştır. Talebi kısmen veya tamamen reddedilenler ifadesi ile kastedilenin kim olduğu hususu doktrinde tartışılmakta, Sigorta Tahkim Komisyonu ile Yargıtay farklı yönde kararlar vermektedir. Kanaatimizce talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler ifadesi ile kastedilen yalnızca başvuru taraftır. Zira sigorta tahkim ile uyuşmazlıkların hızlı ve ucuz bir şekilde çözülmesi amaçlanmakta, bir yandan da aleyhe kararın sonucu olarak yüksek vekâlet ücreti riski ile karşı karşıya olan başvuru korunmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda yönetmeliklerin kanunlara aykırı olmaması gerekirken, Kanun hükmünü hiçe sayan Yönetmelik hükmünün uygulama alanı bulması mümkün değildir.

Sekizbin Türk lirasının altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesin olup bu tutarın üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyon'ca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebilir. İtiraz talebi hakkında işin İtiraz Hakem Heyeti'ne intikâlinden itibaren iki ay içinde karar verilir. Yüzyedibin Türk lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar içinse temyize gidilebilmesi mümkündür. İtiraz üzerine verilen kararlar bakımından üst kanun yolunun istinaf mı temyiz mi olduğu yönündeki tartışmalar 19.06.2020 tarihli ve 2019/4 E. 2020/1 K. sayılı Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu kararı ile sona ermiş olup bu karara göre üst kanun yolu temyizdir.

Sigortacılık Kanunu 30/23 hükmü ile bu Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin sigorta tahkimde de kıyasen uygulanacağı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu 447/2 hükmü ile de Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıfların Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılmış sayılacağı kaleme alınmıştır. Bu çerçevede Sigortacılık Kanunu'nda hüküm

bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun sadece tahkime ilişkin hükümlerinin değil, Kanun'un niteliğine uygun düşen tüm hükümlerinin uygulama alanı bulacağı kanaatindeyiz.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından verilen kararlarda iddia ve somutlaştırma yükü, ispat yükü, delil ikame yükü gibi kavramların doğru bir şekilde kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Özellikle istikrarlı ve hatalı bir şekilde ispat yükünün yer değiştirdiğinden bahisle kararlar verilmektedir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle başvuru taraf iddia yükünü, aleyhine başvuru yapılan taraf ise savunma yükünü üzerinde taşımaktadır. Bu çerçevede, sadece iddiaların sunulması yeterli olmayıp her iki tarafın da iddiasını somutlaştırması gerekmektedir. Nitekim sigorta tahkimde somutlaştırma yükünün yerine getirilmemesi hâlinde başvurunun ya da itirazın reddine dair kararlar verilmektedir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle başvuru taraf lehine hak çıkaran konumunda olduğundan, objektif ispat yükünü de çoğu zaman üzerinde taşımaktadır. Ancak bu her zaman geçerli olmayıp sözleşmede kararlaştırılan rizikonun teminat dışında kaldığının, rizikonun gerçekleştiğine dair bildirim yapılmadığının ya da geç yapıldığının iddia edilmesi ve benzeri durumlarda ispat yükünü karşı taraf üzerinde taşımaktadır.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda sıklıkla delil ikame yükü yerine ispat yükü teriminin kullanıldığı, bu hatalı kullanımın sonucu olarak ise ispat yükünün taraflar arasında yer değiştirdiğine dair kararlar verildiği görülmektedir. Oysa ispat yükünün yer değiştirmesi mümkün değildir. Taraflar arasında yer değiştirebilen ancak somut delil ikame yüküdür.

Sigorta tahkimde aslolan tam ispattır. Yaklaşık ispatın söz konusu olup olmayacağına ilişkin olarak, Sigortacılık Kanunu'nda ve Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TTK'da yer alan avans ödemesine ilişkin TTK m. 1427/3, TTK m. 1448/4, TTK m. 1474/2 hükümlerine dayalı talepte bulunulması hâlinde verilecek karar bakımından aranacak ölçü yaklaşık ispat ölçüsü olup bu hükümlerin sigorta tahkimde de uygulama alanı bulabileceği kanaatindeyiz. Ayrıca SK 30/23, HMK 447/2 ve HMK 414 hükümleri uyarınca sigorta

tahkime ihtiyati tedbir talepli bir başvuruda bulunulması ve iddianın yaklaşık olarak ispat edilmesi hâlinde ihtiyati tedbir kararı verilebilecektir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından genellikle ispat yükü üzerinde olan başvuru tarafça asıl ispat faaliyetinde, karşı tarafça karşı ispat faaliyetinde bulunmaktadır. Ancak bunun aksi de mümkün olup taraflardan hangisinin asıl ispat, hangisinin karşı ispat faaliyetinde bulunacağı somut olaya göre değişkenlik arz etmektedir.

Sigortacılık Kanunu “Hakemler, sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verir.” hükmünü içermektedir (SK m. 30/15). Kanaatimizce bu düzenleme ile sigorta tahkimde yargılamanın işleyişi ve yargılama kapsamında hangi deliller çerçevesinde inceleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bu noktada sigorta tahkimde evrak üzerinde karar verilmesinin bir yönüyle yargılama süreci ve işleyişi bakımından, diğer yönüyle de deliller bakımından görünümü mevcuttur.

Hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden inceleme yapmaları meselesi aslında, sigorta tahkim yargılamasının işleyişine ilişkindir. Yargılamada hızlılığın sağlanması adına ombudsmanlık sisteminin de örnek alınması suretiyle, evrak üzerinden karar verilen bir sistem kurulmuştur. Bu noktada, esasen sigorta tahkimde duruşma ya da keşif yapılması veya tanık dinletilmesi sistemin işleyişe pek de uygun değildir. Adli yargıda yargılamanın işleyişine ilişkin yapılan her türlü işlemin sigorta tahkimde de uygulanmaya çalışılması, kurumun getiriliş amacına ters düşecektir. Bu yönüyle hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenleme ile öncelikle kurumun çalışma sistemine dikkat çekilmeye çalışıldığı kanaatindeyiz.

Sigortacılık Kanunu’nda yer alan hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine dair düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilenin medenî usûl hukuku açısından senet olamayacağı kanaatindeyiz. Bu hem kullanılan terminoloji hem de düzenlemenin amacına uygun olmayacaktır. Zira senet, içeriği ve sonuçları özel düzenlenmiş kesin bir delildir, başka bir kavrama o anlamı yüklemek mümkün olmayacaktır. Yine amacı bakımından da, sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğu trafik kazasından kaynaklanan tazminat taleplerine ilişkindir. Yani sigorta tahkime genellikle hukukî fiillerden doğan zararların tazmini için başvurulmakta olup kural olarak uyuşmazlık konusu vakıaların

her türlü delille ispatı mümkündür. Oysa senetle ispat belli bir meblağı aşan hukukî işlemler bakımından gündeme gelmekle, sigorta tahkimde pek de uygulama alanı bulmamaktadır. Ayrıca sigorta tahkime yapılan başvuruların ekinde pek çok evrak sunulmakta ve her bir evrakın delil gücü değişkenlik arz etmektedir. Bu noktada kanun koyucunun evrak terimi ile sadece senedi kastettiğinin kabulü, sunulacak belgelerin oldukça katı bir şekilde sınırlandırılması ve iddia edilen vakıanın ispatının neredeyse imkânsız kılınması anlamına gelecektir.

Sigortacılık Kanunu'nda yer alan hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine dair düzenlemedeki evrak kelimesi ile belge teriminin ifade edilmek istendiğini söyleyebiliriz. Zira belge üst bir kavram olarak vakıanın ispatına elverişli her türlü bilgi taşıyıcısını ifade etmektedir. Bu çerçevede belge olarak yazılı bir tanık beyanı, kazanın oluş şeklini gösterir kamera kayıtları, kaza tespit tutanağı, adli muayene raporu, sağlık kurulu raporu, ifade tutanağı, uzman görüşü, ekspertiz raporu, fotoğraf, ruhsat fotokopisi, poliçe, vekâletname, ihtarname, dekont, fatura ve sair evraklar sunulabilecektir. Bu noktada, sunulan belgenin kesin delil mi yoksa takdirî delil mi olduğu hususu ise belgenin niteliğine göre tespit edilecektir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda evrak eksikliği bulunması ve bu eksikliğin raportör tarafından tespit edilmesi hâlinde, taraflara bilgi vermek kaydıyla raportörün dosyayı kapatması ve başvuru ücretinin yüzde ellisini başvurucuya iletmesi gerekmektedir (STİY m. 16/5). Ancak bu eksikliğin raportör tarafından fark edilmemesi ve dosyanın hakem ya da hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde verilecek karar bakımından ikili bir ayırım yapılması gerekir. Kanaatimizce, uyuşmazlığın çözümüne engel teşkil edecek ve taraflarca sigorta tahkimdeki karar verme süreleri içinde giderilebilecek nitelikte bir eksiklik söz konusu ise, hakem ya da hakem heyetinin davayı aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde eksikliğin giderilmesi için taraflara süre vermesi gerekir. Zira yargılama sırasında giderilebilecek bir eksiklik bakımından, sadece hakemlerin kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verecekleri hükmüne dayalı olarak başvurunun reddine karar verilmesi doğru değildir. Ancak eksiklik, sigorta tahkime başvuru bakımından hukukî yarar yokluğuna sebebiyet verecek nitelikte ise, taraflara süre verilmesi mümkün olmayacak ve dava şartı yokluğundan başvurunun usûlden reddine karar verilecektir.

Sigorta tahkimde bilirkişi incelemesi yapılması mümkün olup bu husus Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik ve Sigorta Tahkim Komisyonu Bilirkişilik Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Aynı zamanda bilirkişi incelemesi dosya üzerinden yapılacağı için hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmüne aykırılık teşkil etmemektedir. Adli yargıda tarafların bilirkişi raporuna itiraz etmeleri için iki haftalık yasal süresi vardır (HMK m. 281). Adli yargıda açılan bir davanın sonuçlanmasının birkaç yıl sürdüğü hususu göz önünde bulundurulduğunda iki haftalık itiraz süresi de olağandır. Ancak sigorta tahkimde hakemlerin karar verme süresi, taraflara tebliğ edilen bilirkişi raporuna karşı daha kısa bir itiraz süresi öngörülmesini gerektirmektedir. Bu hususta taraflara bilirkişi raporuna karşı beyan ve itirazlarını sunmaları için kısa ve kesin süreler verilmektedir.

Sigorta tahkimde keşif incelemesi yapılıp yapılamayacağı ve yargılama kapsamında tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususu tartışmalıdır. Sigorta Tahkim Komisyonu, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararları arasında da birlik bulunmamaktadır.

Kanaatimizce hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü son derece açık olup bu hüküm karşısında sigorta tahkimde keşif incelemesi yapılabileceği yönünde görüş bildirmek pek mümkün görünmemektedir. Aynı zamanda farklı şehirlerde bulunan hakemlerin keşif talebi karşısında güçlük yaşayacağı da aşîkârdır. Zira heyet hâlinde bakılan dosyalarda hakemler bir araya gelmemektedir. Bu çerçevede, keşif incelemesini gerektiren bir uyuşmazlığın hakem ya da hakem heyetine intikâl etmesi hâlinde şöyle bir yol izlenebileceği kanaatindeyiz: Sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilen HMK anlamında belgedir. Bu görüş çerçevesinde tarafların uyuşmazlığın çözümünde etkili olacak vakıya ilişkin her türlü belgeyi sunmaları mümkündür. Bu durumda belge olarak olay mahallinde çekilen veya internet üzerinden alınan olay yerini gösterir fotoğraf, kazanın oluş şekline ilişkin görüntü kaydı ve sair delillerin sunulması mümkündür. Bunun yanı sıra başvuru, sigorta tahkime başvurmadan önce delil tespiti de yaptırabilir (HMK m. 400, m. 401). Delil tespiti ile düzenlenen raporun ya da tanık beyanının Komisyon'a sunulması mümkündür. Bu şekilde keşif incelemesi yapılmaksızın vakıa ispatlanabilecektir. Ancak delil ikame yükü çerçevesinde

tarafların elinde böyle bir belgenin bulunmaması ve uyuşmazlığın keşif incelemesi yapılmadan çözülemeyeceğinin anlaşılması hâlinde verilmesi gereken karar, başvurunun reddi değil dosyadan el çekme kararı olacaktır.

Sigorta tahkimde tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususunda ise hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmünün son derece açık olduğu kanaatindeyiz. Bu kadar net bir hükmün aksine yorum yapmanın kanun koyucunun iradesini ve sigorta tahkimin amacını yok saymak anlamına geldiğini düşünüyoruz. Ayrıca keşfe ilişkin yaptığımız açıklamalara paralel olacak şekilde, farklı şehirlerde bulunan hakemlerin tanık dinletme talebi karşısında güçlük yaşayacağı âşikârdır. Zira heyet hâlinde bakılan dosyalarda hakemler bir araya gelmemektedir. Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklarda tanık deliline dayanılması veya böyle bir ihtiyacın bulunması hâlinde şöyle bir yol izlenmesi mümkündür: Sigorta tahkimde hakemlerin sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin düzenlemedeki evrak kelimesi ile kastedilen HMK anlamında belgedir. Bu görüş çerçevesinde tarafların uyuşmazlığın çözümünde etkili olacak vakıaya ilişkin her türlü belgeyi sunmaları mümkündür. Bu noktada tanık olarak dinlenecek kişilerin tanıklık yapacakları hususa ilişkin noter huzurunda alınan beyanlarının Sigorta Tahkim Komisyonu'na sunulması mümkündür. Bunun yanı sıra tanık beyanının görüntü kaydı olarak sunulması da mümkündür. Bu yolun izlenmesi ile tanık beyanı, sigorta tahkim incelemesine konu edilebilecek bir belge, Kanun'un deyiimiyle evrak, niteliği kazanacaktır. Bu şekilde sigorta tahkimde tanık dinlenememesinin yaratacağı dezavantajların da önüne de geçilmiş olacaktır. Ancak delil ikame yükü çerçevesinde tarafların elinde böyle bir belgenin bulunmaması ve uyuşmazlığın tanık dinlenmeden çözülemeyeceğinin anlaşılması hâlinde dosyadan el çekme kararı verilmesi gerekecektir.

Sigorta tahkimde münhasır delil sözleşmesinin tipik örneği olan hakem-bilirkişi sözleşmesinin uygulama alanı bulması mümkündür. Taraflar arasında bir hakem-bilirkişi sözleşmesi varsa delil olarak bu sözleşme uyarınca tanzim edilen rapora dayanılması mümkündür. Keza bu delil çerçevesinde bir karar verilmesi sigorta tahkim yargılamasının işleyiş biçimine de uygundur. Zira sigorta tahkimde hakemler sadece kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verir (SK m. 30/15). Bu çerçevede hakem-bilirkişi raporunun sigorta tahkime başvurmadan önce alınması hâlinde

doğrudan rapor doğrultusunda bir karar verilecektir. Ancak taraflar arasında akdedilmiş bir hakem-bilirkişi sözleşmesi bulunmasına rağmen henüz hakem-bilirkişiye başvurulmamış ya da henüz rapor tanzim edilmemiş ise sigorta tahkim yargılaması sırasında bu eksiklikler giderilecektir. Ancak uygulamada tarafların genellikle bu delile dayanmayı tercih etmedikleri görülmektedir. Bunun sebebi, sigorta tahkim başvurusuna gerek kalmadan tarafların hakem-bilirkişi raporu ile tespit edilen bedel üzerinde anlaşmaları olabileceği gibi, sigorta şirketlerinin pek çok uyuşmazlık bakımından rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını iddia etmeleri de olabilir. Zira hakem-bilirkişilerin hangi tarafın talebinde haklı olduğunu tespit etme yetkisi yoktur. Bu durumda talebin teminat kapsamında olup olmadığının tespiti yargılama neticesinde tespit edilecektir. Tarafların bu delile dayanmamalarının bir diğer sebebinin ise hakem-bilirkişi raporunun kesin nitelikte olması ve rapora karşı tarafların itiraz imkânının bulunmaması olduğu kanaatindeyiz.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğu bedensel zarardan doğan tazminat taleplerine ilişkindir. Bunun doğal bir sonucu olarak tazminat ödemelerinde esas alınacak yönetmeliğin tespiti önem arz etmektedir. Sigortacılık yapan kuruluşa ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmadan önce alınması gereken sağlık kurulu raporunun hangi yönetmeliğe uygun olarak alınacağı hususunda tarihe göre bir ayırım yapılmalıdır.

Kazanın 11.10.2008 tarihinden önce meydana gelmesi hâlinde Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.08.2008 ile 01.09.2013 tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013 ile tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde Malûliyet Tespiti İşlemleri Tüzüğü'ne göre sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir.

02.08.2016 tarihinde Genel Şartlar'a eklenerek yürürlüğe giren *Ek-6* hükmü ile sürekli sakatlık hâllerinde Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik uyarınca rapor alınacağı, 20.02.2019 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelik ileyse, Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınacağı kaleme alındığından kazanın 02.08.2016 ile 20.02.2019 tarihleri arasında meydana gelmesi hâlinde Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık

Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik, 20.02.2019 tarihinden sonra meydana gelmesi hâlinde ise Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınması gerekmektedir. Ancak Genel Şartlar'ın yürürlüğe girdiği tarih hususunda yanlışlığa düşen Yargıtay, *Ek-6* düzenlemesi sonrasında meydana gelen kazalar bakımından hangi yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu alınacağına dair hatalı kararlar vermektedir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından, hatalı yönetmelik uyarınca sağlık kurulu raporu alınması hâlinde usûlden ret kararı verilirken, Yargıtay tarafından hatalı yönetmeliğe dayalı sağlık kurulu raporu ile Komisyon'a başvuru yapılması eksiklik olarak yorumlamakta ve raporun temininin hakemin görevi olduğu gerekçesiyle bu eksikliğin sigorta tahkim yargılaması sırasında giderilmesi gerektiği yönünde karar verilmektedir.

Sigorta tahkime intikâl eden uyuşmazlıklar bakımından alınması zorunlu sağlık kurulu raporlarının dayalı olduğu yönetmeliklerin hepsinde ortak olan husus, başvuru bizzat muayene olma zorunluluğudur. Zira muayene yapılmadan düzenlenen sağlık kurulu raporu gerçeği yansıtmayacak ve buna dayalı yapılan tazminat hesabı da doğru olmayacaktır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na muayene şartına uyulmadan düzenlenmiş sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması hâlinde bazı hakemler, muayene olması ve muayeneye dayalı sağlık kurulu raporu sunması için başvurucu tarafa ara karar kurarak süre vermekte, bu eksikliğin giderilmemesi hâlinde ise başvurunun usûlden reddine karar vermektedir. Bazı hakemler ise sigortacıya usûlüne uygun sağlık kurulu raporu ile başvurunun dava şartı olduğunu ve bu eksikliğin sigorta tahkim yargılaması kapsamında giderilemeyeceğini ifade ederek usûlden ret kararı vermektedir. Kanaatimizce bizzat muayene şartına uyulmaksızın düzenlenen sağlık kurulu raporuna dayalı başvurular bakımından doğrudan usûlden ret kararı verilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak sigorta şirketine usûlüne uygun düzenlenmeyen ya da hatalı yönetmeliğe göre düzenlenen sağlık kurulu raporu ile başvuru yapılması ile herhangi bir başvuru yapılmaması arasında hukukî sonuç bakımından bir fark yoktur. Zira önemli olan gerekli evraklarla başvuru yapılması ve sigorta şirketinin sorumluluk miktarını belirleyebilmesidir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na usûlüne uygun düzenlenmeyen ya da hatalı yönetmeliğe dayalı olarak düzenlenen sağlık kurulu

raporu ile başvuru yapılması hâlinde hakem ya da hakem heyetine, yeni rapor alınması ya da birden fazla rapor sunulmuşsa, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi görevinin yüklenmesi doğru değildir. Zira hakemlerin *sadece* kendilerine sunulan evrak üzerinden karar vereceklerine ilişkin Kanun hükmü tartışmaya mahal vermeyecek kadar açıktır (SK m. 30/15). Yargıtay'ın aksi yönde kararlar vererek oluşturduğu içtihat, açık Kanun hükmüne ve sigorta tahkim işleyişine tamamen aykırıdır. Sigorta tahkimin tercih edilme sebeplerinden başlıcası yargılamanın hızlılığıdır. Hakem yargılamasındaki dört aylık ve itiraz hakem heyeti yargılamasındaki iki aylık sürenin gerçek anlamda uygulanabilmesi için Komisyon'a gerekli evraklarla başvuru yapılması elzemdir. Aksinin kabulü Kanun hükmünü hiçe saymak anlamına gelecektir. Ayrıca Kanun hükmü ile belirlenen dört aylık ve iki aylık karar verme sürelerine uyulmamasının hakemler bakımından listeden silinme gibi bir yaptırımı da söz konusudur (SK m. 30/11). Bu çerçevede bedensel zararlardan doğan tazminat talepleri bakımından öncelikle usûlüne uygun ve doğru yönetmeliğe göre alınan sağlık kurulu raporu ile sigorta şirketine başvuru yapılması, on beş (iş) gün içinde cevap verilmemesi ya da olumsuz cevap verilmesi hâlindeyse Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulması gereklidir. Hatalı yönetmeliğe dayalı ya da usûlüne uygun olmayan sağlık kurulu raporu ile sigorta şirketine ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılması hâlinde ise hukukî yararın varlığından söz edilemeyecek, hem genel dava şartları hem de özel dava şartları bakımından usûlden ret kararı verilerek eksikliğin yargılama sırasında giderilmesi mümkün olmayacaktır.

Kaza tarihinde geçerli yönetmeliğe göre alınması zorunlu sağlık kurulu raporunun delil niteliği, yargılama neticesinde verilecek karar bakımından önem arz etmektedir.

Komisyon'a sunulan sağlık kurulu raporu süresi içinde itiraz edilerek ya da itiraz edilmeyerek kesinleşeceği ve hem taraflar hem Komisyon bakımından bağlayıcı hâle geleceği için sağlık kurulu raporunun hakem-bilirkişi raporu niteliğinde olduğu düşünülebilecek olsa da; hakem-bilirkişi sözleşmesinin kurulmasında iradîlik, sağlık kurulu raporu alınmasında zorunluluk bulunması, hakem-bilirkişi sözleşmesinin varlığı hâlinde adlî yargıda dava açılabilmesi için tarafların hakem-bilirkişi raporunu bekleme zorunluluğu bulunmaması, sağlık kurulu raporunun Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru için zorunlu olması, hakem-bilirkişi sözleşmesinin iptali için

iptal davası açılması, sağlık kurulu raporunun iptali için dava açılmaması sebebiyle sağlık kurulu raporunun hakem-bilirkişi raporu niteliğinde olmadığı kanaatindeyiz. Ancak eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporu üzerinde tarafların mutabık kalması hâli istisnadır.

Sağlık kurulu raporunun delil niteliğini tespit adına raporun nereden alındığına göre ikili bir ayırım yapılmalıdır. Bu ayırım raporun, kaza tarihinde geçerli yönetmelik atfı uyarınca Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde belirtilen hastanelerden mi yoksa eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından mı alındığına ilişkindir. Bu çerçevede kaza tarihinde geçerli yönetmelik atfı uyarınca Sağlık Bakanlığı resmî sitesinde belirtilen hastanelerden alınan sağlık kurulu raporu resmî belge niteliğinde olup aksi ispatlanıncaya kadar kesin delildir (HMK m. 204/2).

Yargıtay tarafından istikrarlı olarak araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından veya Adlî Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporu alınması gerektiği yönünde kararlar verilmektedir. Ancak bu noktada öncelikli olarak isim olarak benzeseler de iki farklı kurumun varlığından söz etmekte yarar görüyoruz. Adlî Tıp Kurumu, Adlî Tıp Kurumu Kanunu uyarınca adalet işlerinde bilirkişilik yapmak üzere kurulmuş bir Kurum iken, adlî tıp ana bilim dalları eğitim ve araştırma hastanelerine bağlı olarak kurulmuş birimlerdir. Adlî Tıp Kurumu Kanunu ile Kurum'un görevleri düzenlenmiş olup Adlî Tıp Kurumu'ndan bilimsel alanda görüş isteyebilecek kişi ve kuruluşlar arasında ne vatandaşlar ne de Sigorta Tahkim Komisyonu sayılmıştır. Bu çerçevede sigorta tahkim yargılaması kapsamında Adlî Tıp Kurumu'ndan sağlık kurulu raporun alınamayacağının kabulü gerekir.

Eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınan sağlık kurulu raporları bakımındansa tarafların rapor üzerinde anlaşıp anlaşamadığına göre ikili bir ayırım yapılmalıdır. Şayet eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınmış bir sağlık kurulu raporu ile sigortacıya başvuru yapılmış ve bu çerçevede sigortacı tarafından ödeme yapılmışsa artık taraflar arasında bir hakem-bilirkişi sözleşmesi kurulduğundan bahsedilebiliriz. Ancak ekinde eğitim ve araştırma hastanelerinin adlî tıp ana bilim dallarından alınmış bir sağlık kurulu raporu ile yapılan başvuruya olumsuz cevap verilmiş ya da hiçbir cevap verilmemişse, artık bu raporun uzman görüşü niteliğinde olduğunu ifade edebiliriz.

KAYNAKÇA

Akil, Cenk. “*Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler*”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 41, Ocak 2020, ss. 307-324.

Akkan, Mine. **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: I, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Pekcanitez Usûl).

Akkanat, Hâilil, Murat Atalı, Vural Seven. **Yargıtay Kararlarında Sigorta Tahkimi**, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2022.

Alangoya, Yavuz. **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.

Alangoya, Yavuz, Kâmil Yıldırım, Nevhis Deren Yıldırım. **Medenî Usul Hukuku Esasları**, Beta Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul, 2011.

Albayrak, Hakan. **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Algantürk Light, Didem.”*Sigorta Sözleşme Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri*”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 22, 2012/2, ss. 1-8.

Aral Eldeleklioğlu, İrem. **Şematik Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021.

Arseven, Haydar. **Sigorta Hukuku**, Yenilenmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, Ocak 1991.

Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası. **Medenî Usul Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Atalay, Oğuz. “*Emare İspatı*”, **Manisa Barosu Dergisi**, Sayı: 70, Temmuz-Ekim 1999, ss. 7-22 (Emare İspatı).

Atalay, Oğuz. **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001 (Menfi Vakıalar).

Atalay, Oğuz. **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Pekcanitez Usûl).

Atalı, Murat, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan. **Medenî Usûl Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Atalı, Murat. “*Zorunlu Arabuluculuğun Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorunlar*”, **Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu**, Yargıtay’ın 150. Kuruluş Yıl Dönümü Etkinliği, Ankara 2019, ss. 137-154 (Sorunlar).

Ataman Fıganmeşe, İnci. “*Hakem Kararlarının İptali Kararlarına Karşı İstinaf Yoluna Başvurmadan Doğrudan Temyiz Yoluna Başvurulup Başvurulmayacağı Sorunu ve Soruna İlişkin Güncel Gelişmeler*”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 37, Sayı: 2, ss. 1004-1037.

Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar. **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Bağatur, Mehmet Çağrı ve Hande Öge. **Sorularla Sigorta Tahkim**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2017.

Başözen, Ahmet, “*Güncel Yargıtay Kararları Işığında İhtiyati Tedbirlerde Yaklaşık İspat ve İhtimal Kavramı*”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, ss. 653-694, (Yaklaşık İspat).

Başözen, Ahmet. **Medenî Usûl Hukukunda İlk Görünüş İspatı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, (İlk Görünüş).

Bilgen, Mahmut. **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Bozer, Ali. **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2004.

Boztosun, Derviş, Selahattin Koç, Barış Aksoy. “*Türkiye’de Banka ve Sigorta İşlemlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Uygulaması*”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 83, Temmuz 2019, ss. 213-230.

Börü, Levent. **Medenî Usûl Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. **Medenî Usul Hukuku**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021 (Ders Kitabı).

Budak, Ali Cem. “*Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler*”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XIII, 20. Yıl Armağan Özel Sayısı, 2016 (Sigorta Tahkimde Değişiklikler).

Budak, Ali Cem. “*Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanunu’nun 30. Maddesi, HMK’nun Yürürlüğe Girmesi ve 6327 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?*”, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2013 (Sigortacılıkta Tahkim).

Budak, Ali Cem. “*Ticarî Davalarda Dava Şartı Arabuluculuk*”, **MİHDER**, Cilt: 15, Sayı: 42, 2019/1 (Arabuluculuk).

Can, Mertol. **Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Cilt: 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Çakan, Oya. **Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Çelik, Ahmet Çelik. **Sigorta Anlaşmazlıklarında Tahkim Yolu**, (<http://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarinda-tahkim-yolu.htm>) (Tahkim Yolu).

Çelik, Ahmet Çelik. **Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu**, Genişletilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021 (Tazminat ve Sigorta).

Çiftçi, Pınar. **Medenî Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018 (İspat Hakkı).

Çiftçi, Tuğba **IBAD**, “*Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması*”, İstanbul, 2017.

Dayınlarlı, Kemal. **Hukuk'ta Düzenlenen İhtiyarî İç Tahkim**, 2. Bası, Ankara, 2004.

Demirel, Duygu. “*Hakem-Bilirkişi Sözleşmesi ve Uygulama Esasları*”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 93, Mayıs 2014, ss. 24-42.

Deren Yıldırım, Nevhis. “*Hakem-Bilirkişi Sözleşmesinin Hukukî Mahiyeti ve Delillerin Serbestçe Değerlendirilmesi İlkesinin Vazgeçilmezliği*”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 54, Sayı: 1-4, ss. 321-330.

Ekmekçi, Ömer, Muhammet Özkes, Murat Atalı, Vural Seven. **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk**, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2019 (Arabuluculuk).

Erdemir, M. Aymelek. **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ekim 2017.

Erdönmez, Güray. **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Pekcanitez Usûl).

Erişir, Evrim. “*Tüketici Uyuşmazlıklarında Zorunlu Arabuluculuğun Kapsamının Belirlenmesindeki Güçlüklerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler*”, **Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, III. Oturum**, (<https://www.bilgi.edu.tr/media/uploads/2021/08/08/tuketici-zorunlu-arabuluculugu-sorunlar.pdf>).

Ertekin, Erol ve İzzet Karataş. **Uygulamada İhtiyarî Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması**, YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş., Ankara, 1997.

Fişekçi, Fehime Duygu. “*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Gider Avansı Sorunu*”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 89, Sayı: 2, 2015, ss. 202-212.

Göksu, Mustafa. “*6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle İspat ve Deliller Konusunda Yapılan Değişiklikler*”, **Ankara Barosu Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Borçlar Kanunu Sempozyumu**, Başak Matbaacılık, 2011, ss. 49-65.

Görgün, Şanal, Levet Börü, Mehmet Kodakoğlu. **Medenî Usûl Hukuku**, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Güçlü, Hasan Murat, Ömer Faruk Seleş, İbrahim Kayhan, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Günay, M. Barış. **Sigorta Hukuku**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2021.

İlday, Selamet, **Hukuk Muhakemesinde İspat ve Deliller**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek. **Sigortacılık Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, Ekim 2012.

Kale, Serdar ve Müjgan Tunç Yücel. *"Sigortacılık Kanununda Tahkim"*, **Hâlûk Konuralp Anısına Armağan**, Cilt: 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Kaplan, Yavuz. *"Arabuluculuk ve Türk Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'na Eleştirel Bir Bakış"*, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 28, Sayı: 1-2, 2008, s. 115-146.

Karacan, Metin. *"Sigorta Raportörleri ve Sigorta Hakemlerinin Tahkim Sistemi İçindeki Yeri"*, **TSBD**, Sayı: 30, Ekim-Aralık 2012, Sigorta Raportörleri, ss. 37-40.

Karacan, Metin. *"6456 Sayılı Kanunla Sigortacılıkta Tahkim Sistemine Getirilen Değişiklikler"*, **TSBD**, Sayı: 32, Nisan-Haziran 2013, Değişiklikler, ss. 35-37.

Karasu, Rauf. *"Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri"*, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, (Sigorta Tahkimi), ss. 49-69.

Karasu, Rauf. *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi"*, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı: 4, 2015, (Sorumluluk), ss. 683-706.

Karasu, Rauf. **Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016 (ZMMS).

Karayazgan, Ahmet. **Ana Hatlarıyla Özel Sigorta Hukuku**, Tara Kitap, 2016, İstanbul (Sigorta Hukuku).

Karayazgan, Ahmet. *"Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Dahil Alternatif Çözüm Yolları"*, **Sigorta Davaları**, Gözden Geçirilmiş & Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2020 (Alternatif Çözüm Yolları).

Karayazgan, Ahmet. *"Sigortacılıkta Tahkim"*, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, 2016 (Sigortacılıkta Tahkim).

Kayıhan, Şaban. **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ağustos 2004 (Prim).

Kayıhan, Şaban ve Atakan Adem Selanik. **Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2022 (Tahkim).

Kayıhan, Şaban ve Mustafa Ünlütepe, *"Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti"*, **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 12, Temmuz 2016 (Vekâlet Ücreti), ss. 109-124.

Kayıhan, Şaban ve Özcan Günergök. **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Umuttepe Yayınları, İstanbul 2021 (Sigorta Hukuku).

Kender, Rayegân. *"Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması"*, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1, İstanbul, 2012 (Tüketicinin Korunması).

Kender, Rayegân. **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku**, Güncelleştirilmiş 17. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2021 (Sigorta Hukuku).

Keskin, Fikri Tunç. **Uygulamada Sigorta Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, Haziran 2017.

Koral, Rabi. **Hususi Hukukta Milletlerarası Hakem Kararlarının İcrası**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1958.

Korkmaz, Sibel. **Sigorta Sözleşmelerinde İspat Sorunları**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2004.

Kubilay, Huriye. **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 2. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2003.

Kurt Konca, Nesibe. “*Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk*”, **Seta Perspektif**, Sayı: 2225, Aralık 2018 (Zorunlu Arabuluculuk).

Kurt Konca, Nesibe. “*Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, Cilt I, Ankara, 2010, (Tahkim), ss. 1343-1365.

Kuru, Baki. **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt: II, 6. Baskı, Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2001 (HMu II).

Kuru, Baki. **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt: III, 6. Baskı, Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık, İstanbul, Şubat 2001 (HMu III).

Kuru, Baki ve Burak Aydın. **Medenî Usul Hukuku**, Cilt: 1, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, Ağustos 2021 (Ders Kitabı).

Küçük, Alper Tunga. *"The Issue of whether It Is Mandatory to Apply to Mediation Before Reaching The Insurance Arbitration Commission"*, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 1, 2022, ss. 301-323.

Muşul, Timuçin. **Medenî Usul Hukuku**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Özbay, İbrahim ve Yavuz Korucu. **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Özbek, Mustafa Serdar. **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 4. Baskı, 1. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016 (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü I).

Özbek, Mustafa Serdar. **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 4. Baskı, 2. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016 (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü II).

Özbek, Mustafa Serdar. *"Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü"*, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 51, Sayı: 2, Haziran 2002 (Adalete Ulaşma).

Özcan, Erkan. **Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ocak 2014, Ankara.

Özdamar, Mehmet. *"Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi"*, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 1-2, 2013 (Tahkim).

Özdamar, Mehmet. *"Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı"*, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXIV, Sayı: 3, Haziran 2008 (Ombudsmanlık).

Özdamar, Mehmet ve Burak Doğan, **Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Özekes, Muhammet. “Zorunlu Arabuluculuğun Hak Arama Özgürlüğü ve Arabuluculuk İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi-Zorunlu Arabuluculuğa Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu**, Yargıtay’ın 150. Kuruluş Yıl Dönümü Etkinliği, Ankara, 2019 (Eleştirel Bir Yaklaşım) ss. 111-136.

Özekes, Muhammet. “Arabuluculuk Mahkemelerine Doğru Tehlikeli Gidiş”, **Kayseri Barosu Dergisi Duruşma Arası**, Sayı: 1, 2019/1 (Arabuluculuk Mahkemeleri) ss. 53-63.

Öztekin, Selçuk. “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, **MİHDER**, Sayı: 2, 2009, ss. 221-249.

Pekcanitez, Hakan. “Özel Uzman (Bilirkişi) Görüşü ve Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009 (Uzman Görüşü).

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes. **Medenî Usûl Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2021.

Postacıoğlu, İlhan ve Sümer Altay. **Medenî Usûl Hukuku Dersleri**, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

Saat, Dursun. “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 3, ss. 2453-2471.

Sarıhan, Banu Bilge. “Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması”, **NEÜHFD**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2021.

Sarısözen, M. Serhat. **Medeni Usul Hukukunda Hakem Yargılaması**, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul, 2005 (Hakem).

Sarisözen, M. Serhat. "*Özel Bilirkişi (Uzman Görüşü)*", **Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan**, Cilt: 2, Yetkin Basımevi, Ankara, 2014 (Uzman Görüşü), ss. 1699-1737.

Sayhan, İsmet. **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

Semerci Vuraloğlu, Tuğba. "5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 2, 2016, ss. 269-312.

Seven, Vural. "Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 3, 2016, (Alkollü Araç Kullanma), ss. 2521-2529.

Seven, Vural. "Bedensel Zararlardan Dolayı Hukukî Sorumluluk Uluslararası Kongre", **Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 384**, Ankara, Mart 2020 (Bedensel Zarar).

Seven, Vural. "Covid-19 Salgını Sebebiyle Yapılan Kanuni Düzenlemenin Sigorta Tahkim Alanındaki Sürelere Etkisi", **Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu**, (Ed. Muhammet Özekes), Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2021 (Covid-19 Salgını).

Seven, Vural. "-Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu", **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 83, Sayı: 2, Mayıs 2018 (Sigorta Şirketine Başvuru).

Tanrıver, Süha. **Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Topuz, Gökçen. **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Tosun, Özge. *"Sigortacılıkta Tahkime Eleştirel Bir Bakış"*, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, 2016, ss. 561-597.

Ulaş, Işıl. *"Sigortacılıkta Tahkim"*, **BATİDER, Prof. Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan**, Cilt: XXIV, Sayı: 2, 2007 (Sigortacılıkta Tahkim).

Ulaş, Işıl. **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012 (Ders kitabı).

Ulusoy, Erol. *"Finans Hukukunda Tahkim"*, **II. Uluslararası Özel Hukuk Tahkim Sempozyumu "Tahkim"**, İstanbul, Şubat 2009.

Umar, Bilge ve Ejder Yılmaz. **İsbat Yükü**, 2. Basım, Kazancı Matbaacılık, Büyükçekmece, 1980.

Ülgen, Hüseyin. *"Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı"*, **Cevdet Yavuz'a Armağan**, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/373455>), ss. 2827-2838.

Ünan, Samim. *"Turkish Special Arbitration Scheme For Claims Against Insurers"*, **Alternative Dispute Resolution Systems Regarding Private Insurance**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2014, İstanbul (Special Arbitration), ss. 111-120.

Üstündağ, Saim. **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Bası, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000.

Yaşar, Tuğçe Nimet. *"Sigorta Hukukunda Tahkim"*, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 36, Ekim 2018, ss. 211-240.

Yazıcıoğlu, Emine ve Zehra Şeker Ögüz. **Sigorta Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

Yeşilirmak, Ali ve Hakan Pekcanıtez. **Pekcanıtez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, Cilt: III, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Pekcanıtez Usûl).

Yeşilova Aras, Ecehan ve Bilgehan Yeşilova. **Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usûlü ve Ayırt Edici Özellikleri**, Cilt: 8, 2013.

Yılmaz, Zekeriya. “*Sigortacılık Kanunu’na Göre Sigortacılıkta Tahkim*”, **THD**, S: 17, Ocak 2008, ss. 37-48.

